[illegible]

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
19 E
7

ENCHIRIDION
Tres Tractatus complectens

DE

SOMNIIS, CABALIS,

ET

CACODÆMONIBUS.

JOANNIS BAPTISTÆ VIGLIONI

SACERDOTIS NEAPOLITANI

ENCHIRIDION

Tres Tractatus complectens

DE SOMNIIS, CABALIS, ET CACODÆMONIBUS,

A D

EXCELLENTISS. PRINCIPEM

JULIUM VISCONTI BORROMEUM, ARESIUM,

Picuæ Brebiarum Comitem, Hiſpaniarum Magnatem ampliſſimum, Equitem Inſignis Ordinis Aurei Velleris, a Conſiliis S.C. & C. M. intimum, Generalem Tormentorum Ducem, & in regno Neapolitano Vice-Regem, Locumtenentem, & Capitaneum Generalem, &c.

NEAPOLI M. DCCXXXIII.

PUBBLICA AUCTORITATE IMPRESSUM.

EXCELLENTISSIMO DOMINO

JULIO VISCONTI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PUBLICÆ felicitatis contemplatio ſenſuſque fecit, Princeps Excellentiſſime, ut te non ita pridem renunciato Regni hujus moderatore auſpicatiſſimum nuncium commune gaudium exciperet, nulluſque eſſet, qui ſibi, civibuſque ſuis non lætaretur, atque gauderet: ita enim recens dignitas, novumque decus, quibus virtutibus, meritiſque tuis divino velut Cæſaris noſtri conſilio incrementum acceſſit, omnium beneficium, atque ſolamen eſt habitum, ut incolumitatem ſuam, atque ſalutis præſidium præſentiſſimum quiſque adſecutus fuiſſe

videretur. Ea namque de te, deque amplitudine tua vera fama retulerat, ut inter celſiſſimas animi tui dotes illam infimam, ſubjectis tamen jucundam, populis acceptiſſimam diceret, atque laudaret, te nimirum magna fortunæ pignora perpetuò virtuti ſervire coegiſse, & quicquid unquam honoris, quicquid dignitatis non ambitione, aut luxuriantis fortunæ favore es aſsecutus, id omne ad publicam omnium lætitiam, & communem utilitatem, nil vero ad privati compendii acceſſionem pertinere te voluiſse. Hæ ſanè erant, Heros præſtantiſſime, populorum communes hilaritatis cauſæ; ſed quod ego mihi ipſi privatim gratularer, animuſque felici nuncii adventu maximo afficeretur gaudio, non pubblicæ ſolùm ſecuritatis adeptio, ſed & propriæ diu exoptatæ ſortis votum tandem conſumatum effecit. Eram namque jam pridem in tui cultum tractus, teque ipſum, ut magnum noſtræ Italiæ decus, atque ornamentum contemplaveram, & veneratus eram, quin memoria recolens maxima beneficia, quibus inclyta domus tua, optimique adſcendentes tui tot gentes, totque Partenopeas familias ornaverant, totve alias elevaverant, ut communiter monumenta teſtantur, ad tui amorem, & obſequium adactus eram; atqui, ut hærerem ignotus, mihique ipſi viderer ingratus, negata hactenus erga te cultus occaſio faciebat. Quare igitur præ cæteris non exultarem ego, atque letarer? cùm felici ſydere, Cæſare jubente, ut hanc ſortireris moderandam Provinciam, te Principem meum nanciſcerer, tuiſque ſub auſpiciis ſtudii mei ſtipendia eſſem proſecuturus, videbar enim, eam me adſecutum ſortem, qua obſequentis animi pignora præſens tibi exhiberem, meæque erga te obſervantiæ teſtimonia poſſem proferre, atque benefactis ſaltem voluntatis affectu re-

reſpondere. Hoc igitur faventis fortunæ occaſione utar, & innumeros inter illos, qui te adventante, imperiique habenas capeſſente, virtutum tuarum ſacrarium petent, obſequium pro cujuſque facultate litaturi, ego cum primis magnum limen nuperæ Bonitatis adeptæ ſubibo, tibique, Princeps optime, immolato prius animi mei, rerumque omnium mearum arbitrio, & ſublimitate tuæ benignitatis venerata, pretioſiora, quæ mihi ſunt vota, ſtudiorum ſcilicet meorum primitias nomini tuo conſecreta offerre audeo. Nec vereor quidem, quod ea faventi animo, quamquam dignitati tuæ imparia, non ſis ſuſcepturus; id enim proprium eſt Principum virorum decus non ex pretio, ſed ex animo oblata metiri, ut qui numinum vices inter mortales exhibentes, recte norint, vota ſolventium illum eſſe conceptum, vili ſuſpenſa tabella magnum orari, vel teſtari beneficium. Itaque pro benignitate, qua præſtas, erit, ſi hæc iſta exceperis, & operi, atque Authori tui patrocinium induxeris: id ſi aſſequar, nil quidem vel optabilius, vel felicius ſtudiis meis accidere potuiſſe gratulabor, quam ſub nova cœli temperie tantum eis adſciviſſe Mœcenatem, qui & pretium addat operi, & dignum cenſuerit, quod vel uno tutelæ ſuæ radio illuſtratum, ſtudioſorum ſubjiciatur oculis. Tu enim is es, ter maxime Heros, qui atavis editus Regibus, gentis tuæ decora omnia in te uno complectens, quicquid gloriæ, quicquid dignitatis, & honoris unquam in fulgidiſſimum familiæ ærarium congeſſere illi, pretioſiori virtutum tuarum emolumento adauges. Summum quidem eſt tuæ nobilitatis faſtigium, iis referre inclytæ domus progeniem, quorum ex ſanguine, Angleriæ ſceptro fortitudine ſibi parto, aliiſque civitatibus ut imperarent, prognati ſunt Reges. Excelſum profecto eſt, eam oſtentare præclariſſimam tuo-

rum majorum ſeriem, cujus minimum decus eſſe videtur, continenti, nec unquam interrupto ſucceſſionis complexu ad quamplurium centenariam annorum aſſiduitatem Ticini, Cremonæ, Bergomi, Laudis Pompejæ, Placentiæ, Novaræ, Vercellis, Alexandriæ, Tortonæ, Patavii, aliarumque civitatum, præſertim Mediolani dominium ducali dignitate decoratum referre, auguſtum eſt ſane, tot recenſere Heroes, quod Regium Genus tuum protulit natos: porrò duodecim Cæſarum admirabilia geſta Suetonius Tranquillus admiratus fuerit; ſed admodum admirabiliora illis duodecim Mediolanenſium Dominorum Paulus Jovius viſu obſtupuit; quorum præcipuè unum eſt, ut hic celebrandum ſeligam, ne omnibus recenſendis quamplura volumina facere cogar, unum, inquam, illud maximè immortalitati mandatum, animi nempe magnificentia haud ſatis commendabilis eſt; qua a Joanne Maria Viſconti ſecundò Mediolani Duce Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ejuſque viſibili Capiti Papæ Bonifacio, Bononiæ, Peruſii, & Aſſiſii dominium dono traslatum ſtupore legitur. Sed quid ego memoria repeto vetera, & mentis oculos per antiqua gentis tuæ monumenta circumfero? Quid enim gloria finis tibi, quam eo genitum te Patre dicere, cujus pro dignitate, vel minores recenſere dotes, impar eſt omnis oratio; mihi de eo hæc ſedet ſententia, nulla virtute majoribus ſuis minorem fuiſſe, qui eorum nulli magnitudine, opibus, animique celſitudine fuit inferior; Vir ad magna omnia natus, cum omnium potitus eſſet, blandientis fortunæ auram modeſtia, animique moderatione compreſſit. Aſſumpſit eum ille Rex in laborum curarumque conſortium, ſed Regiminis particeps, ſociuſque factus non niſi Reipublicæ ſalutem meditari, ſubditorum ſecuritatem cogitare; magnitudinem, & poteſta-

teſtatem ſummæ fortunæ adeptus invidiam, & arrogantiam effugit, utque cum dignitate cæteris excelleret, par omnibus videri voluerit pietate erga Deum, fide erga Regem, probitate erga amicos, beneficentia erga ſuos, magnanimitate erga ſubditos, clementia erga ſupplices adeo claruit, ut Reipublicæ ſecuritati, omniumque bono natum, factumque, non modo hoſtes, ſed & ipſa invidia teſtetur. Grandia quidem ſunt hæc, & ſublimia, Optime Princeps, fortunæ munera, quæ ad te ornandum accedunt; ſed tu tantis majoribus tantoque Patre genitus, tantarumque virtutum feliciſſimus hæres, gentilium tuorum radiis fulgere leve reputaſti; adſervaſti quidem tot tantaſque dotes tuis in laribus, ſed ut eas precioſiores redderes, & perpolires; Et votum conſumaſti feliciter ita, ut nobili invidia avorum tuorum manes lædi videantur; Quid enim gloriæ, vel precii adſecuti ſunt ii, quod tu non reduxeris, & ſuperaveris ultro. Militaris virtutis ſpecimina ut ederes, adoleſcentem te videre orbem Regis tui ſtipendia merentem; Ducis ſubire munus, quo te precox militaris artis adeptio, & perſpecta generis tui claritas admovebat, inglorium duxiſti, quoniam bellorum diſcrimini te ipſum imperantis dignitas ſubducere reputaſti; itaque militis munia ſubire, & exequi maluiſti, ut majore, quam ferebat animo ætas, perduelles peteres mucrones, in hoſtium ora dirigeres, collato pede pugnares, ordines turbares, nec niſi proſtrato hoſte recederes; ſic eam aſſecutus es militaris fortitudinis gloriam, ut vel hoſtes ipſos eam laudare, atque exoſculari coegeris; Belli ſortem expertus; ad pacis artes te traxit Cæſaris obſequium, & amor, Italiam aliaque loca mitteris moderator, ut ita tam manu ſtrenuus, quam conſilio ſagax, tam Sago fortis, quam Toga prudens probareris; Bel-

gium

gium quoque mitteris Gubernator & Dux, ubi nihil eſt, quod egeris, quod te Regis noſtri, omniſque illius populi lætitia bono datum non probet; ſive enim unius juribus promovendis, ſive alterius amplitudini ſubſtinendæ turbatis, pacatiſque rebus, qua magnitudine animi, qua ſolertia ingenii, qua dexteritate mentis ſtudeas, ita demandatas tibi partes integre explevisti, ut unus videaris, qui tantum volueris decenter munus implere. Pompeji magnificentiam, qua Regis tui potentiam, & utriuſque Orbis Imperium oſtentas; Auguſti liberalitatem in te Belgium reviſit, ut de te vox illa redierit, ſub Trajano jactata, Italiæ deliciæ, & amor Mediolanenſis Princeps; hùc dudum ad hujus Regni moderamen, & imperium admovens, tuique te ſimilem, ſemperque parem expectat Parthenopes, ut tui regiminis dulcedine aurea reddant Saturnia ſecula, tuiſque virtutibus eo altius promoveas gentis tuæ nitorem, ut amplius efferri poſſe negetur. Tantum igitur Mœcenatem, quantus es tu humanitate clarus, dignitate fulgidus, ſtudiis meis italicam viſuris lucem adſcivi, qui ſi ſuum ſpoponderis, illis patrocinium facies, ut eam ſint adeptura claritatem, qua tuum coruſcat nobile nomen. Cæterum illud tibi orationis meæ compendio teſtatum habe, me, non tam ſponte, quàm maxima benignitate tua coactum, mea ſtudia tibi conſecrantem tuis ſub auſpiciis accipies. Vale, Princeps Optime, & te præſidium, & dulce decus noſtri, diu Creator Cæſari, & nobis Neſtoreos in annos ſervet incolumem.

Neapoli 4. Idus Majas 1733.

Excel. Tuæ.

Humillimus, & addictiſs. Servus
Joannes Baptiſta Viglioni.

Pro eodem Excellentiſſimo Domino.

EPIGRAMMA.

Acroſtichum Teloſtichum decuſſatum.

JULIE JUre potēs, VAlido dux Jnclyte civI
URbi es tu VIgil; eſto IUvans ò UNdique visU.
LUmina tu præbes, LUx SOlis LUcida procuL.
IN ſcripto hoc INdis CEù lux IN vertice librI
VIglioni omen, VErax qui OMnia VAſtaq; dictU.
SIc lege. Sint hæc dona NTIs tibi SEria curiS

(VIII)

Pro eodem.

ODE SAPPHICA
SERPENTINA.

ECce qui tota dominatur urbe,
Huc prope o turbæ; regit en probatus
Laude donatus Neapolim potentem
Cuncta tenentem.
O ego mentem capio diſertam
Dum mihi certam, ſociabo dictum
Carmine invictum; cano te benigne
Julie digne.
Vxor ex igne innumero videndi
Labe non mendi memores amores:
Cæſaris mores dominando civi
Numine divi.
Vnde feſtivi venient puelli
Floridi & belli, juvenis pudicus,
Atque mendicus, ſenior peritus,
Sponſa, maritus;
Qui dabant ritus modulò canentes
Facta dicentes ſeriem tuorum,
Et tui morum. Sed ego repletum
Carmine lætum.
Linquo Sebethum? ciet ipſe Cycnos
Arte ſed dignos: ciet hic amœnam
Voce Syrenam: ciet & ſororum
Omne decorum.
Aſtra cælorum reboant ad omen
Quod gerit nomen; Venus aure tentat,
Cæſarem penſat, properat fidelis
Ducere cælis.
Æquor in velis placidum ſilebit,
Triton augebit ſonitus melatos.

Aſtra

Aſtra ſic latos referent honores,
Terra ſtupores.

Si viro flores melior ſacrabit,
Ergò laudabit meritum Viglioni;
Cujus eſt doni colere hunc Patronum
Ad bona pronum.

Dat libri donum, paginaſque plenas,
Carpe Mecænas: ſimul & canentem
Cerne, dicentem tuas geſta ad annos
Neſtorianos.

Franciſcus Mondelli Sacerdos.

JOSEPH CITO

Lectori.

QUum in Literaria Republica plurimos de omni ſcientiarum genere homines eruditiſſimi libros quotidiè conſcripſiſſent, quorum alii ſuâ pravitate ſtudioſæ Juventuti poterant eſſe detrimento, alii verò non modicæ utilitati optimis de rebus diſſerentes; complures propterea Viri præſtantiſſimi id labore ſuo perfecerunt, ut omnium Authorum opera patefacerent, quibus veluti coacervato quodam apparatu in ſtudiorum ratione ſuſcipienda literis dediti adoleſcentes uterentur. Cumque verò de Somniis, Cabaliſque, nonnulli Scriptores reperiantur, nemo tamen hactenus laborem ſuſcepit, quo ſenſu eorum libri intelligendi, quæve imitanda, quæque tanquam Orthodoxæ fidei diſſona, reſpuenda forent, demonſtrandi: hoc enim ſatis ſuperque patet in Jacobo Gaffarello, ex Provincia Provinciæ oriundo, Theologiæ, & Juris Canonici Doctore, qui quamvis diſertiſſimè conſcripſerit Indicem Codicum Cabaliſticorum manuſcriptorum, quibus eſt uſus Johannes Picus Mirandulanus, in hoc tamen etiam culpatur, quod Scriptores Cabaliſticos plus æquo adamaverit. Ad hoc igitur cum animum advertit ſuum Johannes Baptiſta Viglioni, *vir tum de humanis diſciplinis, tum Theologicis ſtudiis optime meritus, novit ſane, plurima ſupereſſe, quæ ab aliis Authoribus, aut plane omiſſa, aut difficilibus præceptis tradita, in ſtudioſæ Chriſtianæ Juventutis commodum colligenda eſſent, atque enucleanda: quare librum hunc de Somniis, Cabalis, & Cacodæmonibus, non abs re duxit elucubrandum, in quo peculiariter diſſeritur, Somnia, & Cabalas pro futurorum*

mere

mere contingentium notione haudquaquam media naturalia, neque accidentalia eſſe, & Cacodæmones nulla prorſus eorundem præſcientia pollere. Quem ſimul ac literatiſſimi noſtræ Civitatis homines perlegerunt, non modo probarunt, verum Authorem ſunt etiam atque etiam hortati, ut in lucem ederet, ne literaria Reſpublica eo careret labore, quem ipſi maxime profuturum intellexere. Et quamquam huic conſilio nonnullis ex cauſis modeſtus Author primum obſtitiſſet, Amicorum tamen precibus reſiſtere diutius non valuit, utque prælo committeretur, tandem aliquando permiſit. Libenti igitur animo, Lector, hunc librum, excipe, & in eo miraberis in locis difficilioribus, & abſtruſioribus expediendis ingenium, ac felicitatem Authoris, quem ſumma laude extolles, ubi animadvertes, quam faciliime, quod ſibi propoſuit, fuerit aſſecutus. Reliquum eſt, ut qua es gratia, atque humanitate, opus hoc probes: nam cum a te probatum ſenſerit, ſibi facilius aliud edere ſuadebit. Vale.

EMINENTISSIME DOMINE.

Librum, cui titulus, *Enchiridion* tres tractatus complectens *de Somniis, Cabalis, & Cacodæmonibus* a ſapientiſſimo Viro Jos. Bapt. Viglioni conſcriptum, juſſu Em. V. ſumma animi jucunditate legi; & in eo nihil prorſus reperi, quod orthodoxæ fidei, boniſque moribus adverſetur; nihilque, quod a veritate devium ſit, deprehendi. Immo doctiſſimus, & præ cæteris diſciplinis in re Theologica conſultiſſimus auctor hoc ſuo opere novum veluti armamentarii genus Chriſtifidelibus ad debellanda ſuperſtitionis monſtra ſummo labore publicæ utilitati conſulens parat, ac ſuppeditat: quare omnibus, qui bellum ſuperſtitionibus gerunt, adeo profuturum arbitror, ut cuique hiſce ſolis armis munito facillimum ſit triumphum celebrare. Omnia, quæ in ipſo legimus firmis Sacrarum literarum oraculis, perſpicuis conciliorum decretis, validiſſimis Sanctorum Patrum teſtimoniis, ſolidiſſimarum rationum momentis ab eruditiſſimo auctore præſtantur. Quare, ſi Em. V. auctoritas acceſſerit, typis mandari poſſe cenſeo. Neapoli die VII. Maii MDCCXXXIII.

Em. V.

Humillimus, atque addictiſſimus Famulus
Can. Franciſcus de Jorio.

Attenta ſupradicta relatione Domini Canonici reviſoris imprimatur. Neapoli 14. Maii 1733.

D. ANTONIUS CAN. CASTELLI VIC. GEN.

D. Petrus Marcus Giptius Can. Deputatus.

EX-

EXCELLENTISSIME DOMINE,

Librum, qui inſcribitur *Enchiridion*, tres tractatus complectens *De Somniis, Cabalis, & Cacodæmonibus*, a Joanne Baptiſta Viglioni Sacerdote Neapolitano exaratum, juſſu Excellentiæ Veſtræ perlegi. Nihil planè in eo animadverti, quod regiis juribus adverſetur, ſed potius ſingularem quandam eruditionem Eccleſiaſtico Scriptore dignam, admiratus ſum: etenim non modo vanitates, ac ſuperſtitiones mentibus hominum altius inhærentes, evelli atque exſtirpari; verum etiam ſaniorem doctrinam e ſacris fontibus, ſanctiſque Patribus hauſtam tradi, recta ſanè & faciliima methodo, non ſine ſumma animi mei delectatione inveni. Quare proficuum Chriſtianis viris futurum exiſtimavi, illum in lucem prodire, ſi tamen Excellentiæ Veſtræ placitum accedat. Neapoli die XXIV. menſis Aprilis MDCCXXXIII.

Exc. V.

Umillimus, atq; addictiſſimus Servus
Cyrus de Alteriis.

Viſa ſupradicta relatione imprimatur, & in publicatione ſervetur Regia Pragmatica.

ULLOA REG. GIOVINE REG. VENTURA REG.
CASTELLI REG. PEYRI REG. PATERNO REG.

Proviſum per S. Ex. Neap. die 28. Aprilis 1733.

Maſtellonus.

Illuſtriſs. Dux S. Joannis non interfuit.

IN-

INDEX
Tractatum, & Capitum totius Operis.

TRACTATUS I.
DE SOMNIIS.

CAP. I.

Quid ſit ſomnus, quid ſomnium, quæque ſint ſomniorum cauſa? fol.2.

CAP. II.

Quas perſonas in ſomno, & ad quid Deus alloquitur, de circumſtantiis, quibus Dei allocutio in ſomno facta agnoſcitur. fol.11.

CAP. III.

Ubi oſtenditur, quod homo ſomniis utens ſuperſtitioſus eſt, & infinita Dei ſapientiæ injuriam irrogat. fol.31.

CAP. IV.

Satisfit objectionibus eorum, aſſerentium, ſæpi eas eſſe Divinatores mediis ſomniis. fol.42.

CAP. V.

Ubi oſtenditur, non eſſe decentem orationem, quæ Deo vel Sanctis fit, pro aliqua futurorum ex ſomniis notione. fol.49.

TRA-

TRACTATUS II.

DE CABALIS. *fol.59.*

CAP. I.

De Cabalæ natura. *fol.60.*

CAP. II.

De quotuplicitate Cabalæ. *fol.63.*

CAP. III.

Verior & clarior Cabalæ notio aſſeritur. *fol.65.*

CAP. IV.

Ex hactenus dictis, quanta ſit temeritas noſtrorum Divinatorum in obſervandis Cabalis, patenter infertur. *fol.76.*

CAP. V.

Eliminatur falſa opinio eorum aſſerentium Cabalas numerales, pro notione futurorum contingentium obtinenda, merè aptas eſſe. fol. 82.

CAP. VI.

Pœna, & peccata, quæ confectores & obſervatores Cabalarum ſubeunt, aperiuntur. *fol.98.*

TRA-

TRACTATUS III.

DE CACODÆMONIBUS. *fol.*105.

CAP. I.

De Cacodæmonum natura, eorumque exiſtentia. *fol.*107.

CAP. II.

De Cacodæmonum creatione, ejuſque tempore, & loco. *fol.*112.

CAP. III.

De Cacodæmonum via, & peccato. *fol.*119.

CAP. IV.

De Cacodæmonum caſu, & loco, unde projecti fuerint, necnon de pœna, qua puniuntur, eorumque naturæ æqualitate, atque principatu. *fol.*128.

CAP. V.

*De intellectu Cacodæmonis, ſeu ejus interiori intellectiva virtute, fol.*138.

CAP. VI.

*De Cacodæmonum voluntate, locutione, eorumque exteriori virtute; fol.*154.

CAP. VII.

De Cacodæmonum miniſterio, ejuſque potentia. *fol.*167.

CAP. VIII. & ultimum.

An in præſenti providentia Cacodæmones hominum mentibus illabi, eorumque corpora obſidere poſſint, aliudve malum afferre, & quomodo a nobis vitandum? *fol.*177.

TRACTATUS I.
DE SOMNIIS.
ISAGOGICON.

CÆTERAS inter naturales proprietates, quibus homo uti animal dotatum conſtat, quies, ſeu ſomnus firmiſſimè enumeratur, uti canit Virgilius (*a*).

Tempus erat, quo prima quies mortalibus ægris
Incipit, & dono Divum gratiſſima ſerpit.

quo Natura feſſos, lentoſque artus priſtino vigori reſtituit, vitam ipſam ſervat, ſcribente Seneca de Tranquill. *Somnus refectioni, & vitæ neceſſarius eſt.* Quinimo eundem appellante Ariſt. (*b*) *Animalis quietem in ſomno eſſe perfectiſſimam*; ideo voluptate quadam ſomnum ipſum pollere, ut homo ejuſdem minime tædio afficiatur, adhuc eadem natura ſtatuere voluerit, & ſic Pyth. ſcripſit: *Magna quidem eſt ſomni voluptas*; nihilominus umbram vitæ, mortiſque figuram illum eſſe, naturæ Author poſuit; etenim homo ſopore affectus æquè a morte, vitaque procul eſſe perpenditur juxta Gal. ſenſum (*c*): *Somnus eſt mortis frater; nam alimenti elaboratione excepta, quæ ſomno cum viventibus eſt communis, cætera mortem referunt, non videre, non audire, nihil intelligere, vel cogitare, vel ſentire, ratione carere, ac breviter projectum eſſe. Quid itaque aliud eſt ſomnus (illo communi ablato) quàm via ad interitum.* Et hoc factum eſſe arbitror, ut homo medietatis vitæ (ſublata altera a ſomno uti a morte) qua fruitur, aſſiduè memor, magis ſuis actibus conformis legibus fuerit.

Aliud quippe mirum, quod dormientibus accidit, eſt ſomnia pati, quatenus ex ſomno ſomnia pullulare quippè cernuntur: ſic Virg. (*d*)

. . . . *Huc dona Sacerdos*
Contulit, & cæſarum ovium ſub nocte ſilenti
Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſque petivit;

 Mul-

(a) *Lib. 2. Æneidos.*
(b) 8. *Phyſ. comm.* 2.
(c) *De cauſis pub. lib.* 3.
(d) *Lib.* 7. *Æneidos.*

Multa modis ſimulacra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruiturque Deorum
Colloquio, atque imis Acheronta affatur Avernis.

Et tamen cum hac quietis virtute homo utatur, ſomnia ex ea orta ſcrutando, eadem abuti dicitur, ob ſuperſtitionis ſcelus, quod temerè patrat. Sinite amabò hac occaſione, ut intimo animi dolore oppreſſus exclamem; dum fermè cunctos fideles evaſiſſe ſomniantes, & ſic ſuperſtitioſos video: plerumque Ethnicorum inſtar interpretes in excogitandis quotidie ſomniis, eiſque noctu, diuque deditos intueor; hac de cauſa in ruinam ſpiritualem in diem labeſcere obſervo. Quamobrem etſi mihi ingenii ſit curta ſupellex, quàm ſuppetunt vires, cauſam non deſtituam, ut flagitioſum hoc facinus, atque ſuperſtitioſum ſcelus luculenter eliminetur.

Sed ut bene finem mei operis ſortiar, Dei adjutorium flagitem, qui linguas infantium facit eſſe diſertas, ut quæ hic deſunt, ſua divina gratia ſuppleat, & quæ debilia reficiat; ad ejus namque laudem dirigam quicquid hìc exaratur, utpotè Magni S. Patris Aurelii Auguſtini eloquio inſtructus (a): *Tibi ſerviat Deus meus quidquid loquor, & ſcribo, & lego, & numero.* Tu ergo JESU auxiliaris, & dux potentiſſimus de ſanctuario tuo auxilium mitte, & qui ſpiritu tuo ſanctiſſimo fidelium intellectum perficis, meum quoque hoc eodem, quæſo, illumina, ut quomodo latentem in ſomniorum opinione Charybdin, quæ multorum animos abſorpſit, evitare queant incauti, dextrè edoceam, & te duce aliis in hoc freto nataturis a periculoſo flexu viam ad veritatis portum apertam monſtrare queam. Fiat ò bone JESU! fiat!

CAP. I.

Quid ſit Somnus, quid Somnium, quæque ſint Somniorum cauſæ?

SYNOPSIS.

I. *Somnus ſaluti corporis plurimum valet, & operationes ſomni tempore effectæ actus hominis, non vero actus humani appellantur.*

II. *Som-*

(a) *Lib. 1. Confeſſ. cap. 15.*

II. *Somnus penes Philoſophos varias ſortius eſt definitiones.*
III. *Uti magis veritati conſona recentiorum Philoſophorum ſomni definitio adducitur.*
IV. *Quare homines ſani nimium interdum dormiant?*
V. *Somnium quid ſit, deſcribitur.*
VI. *Aſſignatur diſcrimen inter ſomnum, & ſomnium.*
VII. *Somniorum cauſæ productivæ quæ ſint, aſſignantur.*
VIII. *Phantaſia, ſeu vis imaginatrix, definitur.*
IX. *Sæpe quoque ſomniamus ea, circa quæ per diem occupati ſumus; & ideo quomodo Lucretius poemat, notatur.*
X. *Nobis ſicut vigilantibus, ita magis dormientibus ideæ, & internæ apparentiæ occurrunt, & in hiſce duobus ſtatibus diſcrimen aſſeritur.*
XI. *Miniſterio animalium ſpirituum cuncta ſomnia habentur, & hujuſmodi ſpirituum animalium alii vitales, alii animales dicuntur: ubi pariter bruta ſomniare aſſeritur.*
XII. *Non eſt aſſignabilis actio humani corporis, ejuſque artuum motus a dictis ſpiritibus animalibus non procedens.*
XIII. *Quid nomine ſpirituum animalium intelligitur.*
XIV. *Aſſignatur quoque pro ſomniorum cauſa remota, & mediata ſomniantis temperamentum, ſeu elementarium qualitatum complexio.*
XV. *An hujuſmodi qualitates elementares, aliique humores ſint admittendi?*

I. EX naturalibus proprietatibus, quibus animal pollet, ad incolumitatem ſuampte ſervandam ſpectantibus ſomnus, aut ſopor eruitur, ut plurimum a natura ad feſſos, lentoſque artus in priſcum reddendos vigorem ordinatus cernitur, uti bene loquitur Romanæ Eloquentiæ Marcus Tullius Cicero (a): *Cum jam quieti corpus nocturno impetu dedi, ſopore placans artus languidos*: idcirco brutis per ſomnum homo aſſimilatur; quoniam ejus actus in ſopore, ſeu ſomno effectos nunquam humanos nominandos eſſe Theologi communiter docent, nullo præmio, nulloque ſupplicio dignos eſſe dicunt, utpote haud geſtos intelligentia, & volitione, quæ quorumcumque moralium actuum, uti cardines neceſſario intelliguntur.

(a) *Lib. 1. de divinatione.*

II Somnus itaque variam penes priſcos Philoſophos ſortitus eſt declarationem, quam ſic tradidit Plato: *eſſe remiſſionem, & tanquam laxationem ſpiritus ſenſibilis*; ejuſque vero diſcipulus Ariſtoteles ſomnum ſic definit: *eſſe immobilitatem, ſeu nodum, ac vinculum ſenſus, ſicuti vigilia ſenſus relaxatio, & ſolutio*. Zeno ait, *eſſe contractionem, atque animi lapſum*. Strabo apud Tertullianum, *conſiti ſpiritus ſegregationem*. Xenophanes penes eundem: *deſiteſcentiam quandam*. Plinius: *animi in medium ſe receſſum*. Averroes, & Avicenna, *impotentiam ſenſuum propter animam ſpiritus retrahentem*. Et idem Avicenna (*a*) ſic quoque ſomnum deſcripſit, *eſſe quietem virtutum motivarum, & ſenſitivarum*, aliorumque ſimilium antiquorum.

III. Recentiores vero Philoſophi omnes conveniunt, utpote in Philoſophia veteribus accuratiores, ex animalibus ſpiritibus ſomnum gigni docere videntur; ſic Theodor. Craneu (*b*) *ait*, *ſomnus ſine dubio provenit ex magna imminutione ſpirituum animalium; ita tamen ut tam copioſè exiſtant, ut placidè poſſint cerebrum inflare, & replere.* Ettmmull.(*c*) *Somnus naturalis ex imminuto ſpirituum in organa externa influxu dependet.* Frommann.(*d*) *immediata ſomni cauſa eſt ſpirituum animalium detentio, eorumque in organa ſenſus, motuſque influxus prohibitus*. Idcirco Doctores iſti, ſomnum, vel in defectu, & exinanitione, vel detentione animalium ſpirituum collocare obſervantur; qua de re ſic definiri poſſit ſomnus uti proveniens ex detentione: *eſt motus ſpirituum animalium aſcendentium, atque occludentium ſenſorii meatus, quorum miniſterii impedimentum ad organa ſenſuum communium producens*. Si vero procedit ſomnus ex ſpirituum defectu; quia ex prævio habito labore illi conſumpti cenſentur, ideo ſtatim nervorum relaxatio oritur, & ſopor, ſeu ſomnus accidit, quo quia habita cibi digeſtione, per chylum, iterum digeſti ſpiritus animales recuperantur; non ſic eſt aſſerendum, quando ſpiritus animales detenti habentur: nam niſi facta eorum conſumptione haudquaquam vigilia ſperatur, quæ excuſſo ſomno per illorum diſſipationem, inſtar nubium diſſipatarum, uti lux ſolis ſtatim producitur: idcirco ſomnus naſcens ex detentione, quodammodo ſpiritus animales ligan-

(a) *In 1. tract. par. 1. cant. cant.*
(b) *In lib. de homine cap. 60. in tract. de ſomno.*
(c) *In Collegio practico art. 2.*
(d) *Lib. 3. par. 6. cap. 4. §. 2.*

ligantur; naſcens verò ex exinanitione, ſeu defectu protinus illi conſumuntur; ſemper tamen in utroque modo ſenſus omnes ſomnus impedit: quare Ariſtoteles de ſom. & vigil. benè ait: *Somnus eſt non uti ſenſibus*. Subjectum autem ſomni Thomas Willis declarat (*a*). *Subjectum*, inquit, *ſomni immediatum ſtatuimus majorem iſtam animæ ſenſitivæ portionem, quæ in cerebro radicata, & exinde in plurimas corporis partes diffuſa functiones, ejuſque ſpontaneus author eſt: mediatum vero cerebrum ipſum, parteſque omnes ſenſibiles, & motrices, quæ in eo communicant*.

IV. Uterque autem caſus nobis comperit: Priorem in hominibus multo veſcentibus, & minime laborantibus, nimiam ſpirituum animalium copiam producentibus, & ita facilius dormientibus, experimur; Poſteriorem vero in illis ſummo motu, ſeu labore agitatis, & præſertim Opificibus per longam temporis intercapedinem laborantibus ſpirituum animalium conſumptionem cauſantibus, ſemper cernimus. Ex quo explanatur, potentiam carentem habitu exercitii alicujus operis, quod exercetur, facilius laxari, quam illam potentiam ipſum continentem: licet Thomas Campanella in tract. medicinalium juxta propria principia (*b*), Somnum interdum cauſari per frigus, hiſce verbis loquitur: *Somnus inquit, fieri per frigus quo omnes partes corporis rigent, frigore gelantur humores, & ſpiritus intra cerebrum, & nervos, ut nimio frigore, & ſtrictione, teneantur.*

V. Hinc ex ſomno interdum ſæpè ſomnium gigni experimur, ſcilicet quaſdam phantaſticas apparentias, internaſque viſiones, ſomno, ſeu ſopore affecti obſervamus, quandoque pulcherrimas numquam excogitatas, ſive geſtas, ſicuti alias elatiores, cæteraſque nimia formidine præditas res intuemur, quibus modo divites, modo pauperes, modo Proceres, modo inferiores nos eſſe cognoſcimus: mirabiliora quippe ſomnia, uti ſcenicos actus dormiendo conſpicimus, uti bene Thomas Willis de Anima brutorum (*c*), poſt relatas ſomniorum cauſas, ejuſque effectus hiſce verbis refert: *Sunt tantum excurſus quorundam ſpirituum in cerebro ligatione ſolutorum, qui dum cæteris arcte conſtrictis, huc, illuc ſine duce, aut regulatore quovis divagantur, atque motuum typos veluti choreas prius edoctas repetunt, rerum prius actarum cogitationes (licet more valde confuſo) repreſenta-*

(a) *In ſuo tract. de Anima brutorum, cap.16.*

(b) *Lib.6. cap.4. art.10.*

(c) *Cap.16 de ſomno.*

ſentare ſolent. Quapropter quidam ſomnambuli appellantur; utpotè colluſtrantes, varia percurrendo loca, veſtibus induunt, fores aperiendo per civitatis plateas abeunt, iterumque eorum domus regrediantur; quando autem è ſomno excutiuntur, numquam talium operum recordentur, quæ profectò abſque ulla prorſus cognitione conficiuntur inſtar eorum motuum in animalibus irrationabilibus evenientium, quatenus materiali quodam modo dumtaxat gignuntur, ut notat Purchotius (c) qui poſtquam concludit, ſomni cauſas eſſe animales ſpiritus, ſic loquitur: *Primo ſomnus in eo, quod ſpiritus animales detineantur, aut nimium evacuentur, videtur eſſe collocandus*, paulò poſt hiſce notis docere ſequitur: *in hoc quippe diſcrepant ſomniantes ab iis, qui vulgo ſomnambuli appellantur, quod ſomniantes in lecto ſuo compoſiti cum aliis confabulari, variiſque negotiis vacare per ſomnum ſibi videantur; quia motibus in cerebro factis eorum mentes excitantur, ſomnambuli vero tametſi diverſa loca concurſando perluſtrent; de iis tamen minime cogitent, nec eorum, quæ tunc temporis geſſerunt, poſtea recordentur; quoniam ſolo ſpirituum animalium è medulla ſpinali defluentium motu agitantur*.

VI. Facile ex notato eſt colligere inter ſomnum, ſomniumque diſcrimen, cum primus ſopor animalis, ſecundum illuſio, ſeu phantaſtica viſio vocetur; tametſi ſomnia jugiter omni ex ſomno minime patiamur; quoniam non ſemper quieſcendo ſomniamus: aut dumtaxat uti plurimum ex illis ſomnis per defectum ſpirituum animalium provenientibus præpoſito maximo labore ſomnia naſcantur, non ita frequenter ex eorumdem ſpirituum detentione juxta ea, quæ modò dixi, & mox ſubdam.

VII. Extravagantia, quæ irrumpunt, dum ſomniamus, effectus certè merè naturales nominari mereantur; ac proinde ſuas cauſas adhuc tales nimirum habere deſignant: etenim nullum naturale a ſemetipſo excitatur, ſed ab alio a ſe diſtincto ortum ſuum agnoſcens juxta vulgatum philoſophorum affatum, omne, quod movetur, ab alio movetur; cum nullum naturale ens a ſeipſo ortum tenet. Quamobrem ſomniorum cauſas duplices eſſe ex celebriorum, ſapientiorumque Philoſophorum ſcitu aſſerimus. Alteram proximam, ſeu immediatam, & alteram remotam, ſeu mediatam eſſe exponemus:

VIII.

(a) *In par.3.Phyſices ſect.3.cap.2.prop.4.*

VIII. Prima utpote cauſa proxima ſomnii ſunt ipſimet animales ſpiritus, quorum ſolo motu in phantaſiam habito, variæ apparentiæ, & figuræ ſuſcitantur, ut relatus Willis loco citato inſinuare videtur: *Inſomniantibus ſpiritus excitant omnino interius verſus corpus collapſum lati, tantùm imaginationem, & memoriam afficiunt*; & præfatus Fromman. (a) *Supponimus ſomniorum cauſam eſſe cerebrum per nervos ſpiritus animales*: Phantaſia namque, ſeu vis imaginatrix a Philoſophis definitur: Eſt ſenſus internus, quo res ſenſibiles ſub imaginibus corporeis repreſentantur, quodque ſpirituum animalium miniſterio exerceatur, qui univoce impreſſione figuraturum rerum in phantaſia imprimunt, earumque imagines formant inſtar Chyrographorum in cera impreſſorum; impreſſiones autem iſtæ, vel ex re viſa, vel acta, vel in phantaſia imaginata, licet diu præterita; quia per horum ſpirituum animalium motionem agitantur, denuo uti viva apparentia præfatorum præteritorum moliuntur, ac ſi etiam quædam ceu impoſſibilia haud conſpecta, minimeque excogitata, unquam geſta, atque audita, ſemper illis ſpiritibus animalibus tribui debent, variè ſic, vel ita in phantaſia diſpoſitis, atque per accidens in hac vel illa forma coadunatis, neceſſario ex illis varias figuras, illuſiones, atque apparentias phantaſticas prodi debere, quiſque fatetur; porrò actus diurnos, cæteraſque res, quibus per diem interdum incumbimus, præcipue actiones proprij habitus ſive boni, ſivè mali, ſive proprii muneris ſæpè ſæpius ſomniamus. Hinc valde liberales, & benefici ſe aliis largiri ſomniant, mendici petere, cantores canere, Philoſophi diſputare, avari pecuniam congerere, alii alia ſimilia ſomniant; ideoque Ariſtoteles (b): *Bonorum hominum ſomnia meliora eſſe, inquit, quam aliorum: propterea quod conſilia, quæ ad virtutum officia exercenda ſollicitè agitant, eadem eis in ſomno occurrunt*. Unde Lucretius merito poemat:

IX. *In ſomnis eadem pleroſque videmus obire*
Cauſidicos cauſas agere, & componere leges:
Induperatores pugnare, & prælia obire:
Nautas contractum cum ventis degere bellum,
Et quo quiſque fere ſtudio defunctus adhæret,
Aut quibus in rebus multum ſimus ante morati.

Cumque omnia, & ſimilia connotata non a Deo, neque a ſideribus nobis

(a) *Loco cit.* §.7.

(b) *Primo Ethic. cap.*13.

nobis immittuntur, ſed ea quiſque ſibi facit, varia illorum ſpirituum motione habita, ſcenicas illas viſiones mentibus dormientibus ingerit: quare Titus Petronius Arbit. ſatiricon(*a*) de hac re ſic quoque poemat:

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deum, nec ab Æthere numina mittunt;
Sed ſibi quiſque facit. Nam cum proſtrata ſopore
Urget membra quies, & mens ſine pondere ludit;
Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miſerandas ſævit in Urbes;
Tela videt, verſaſque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuſo ſanguine campos.
Qui cauſas orare ſolent, legeſque, forumque,
Et pavido cernunt incluſum corde Tribunal.
Condit avarus opes, defoſſumque invenit aurum.
Venator ſaltus canibus quatit, eripit undis,
Aut premit everſam periturus Navita puppim.
Scribit amatori meretrix. Dat adultera manus;
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.
In noctis ſpatio miſerorum vulnera durant.

X. Hoc autem ſemper nobis ſive vigilantibus, ſive dormientibus occurrit, iſto tamen inter utrumque ſtatum habito diſcrimine; quatenus vigilia affecti, dum præfatas internas intuemur ideas, atque ineptas, imo ridiculas apparentias intelligimus, riſu utpotè fallaces præſtò expellimus; mentem noſtram, cæteroquin ratione utendo, ad actus noſtros humanos, ad quos tendimus, coercemus; quare per illas, quas ſæpe patimur ideas phantaſticas, in aſſiduis diſtractionibus labimur. Dormiendo vero, quia ratione non utimur, illuſiones illas expellere nequimus, & ſic animalibus illis ſpiritibus ſumma libertas præbetur, variè varias figuras diſponentibus. Hinc penitus diſcriminatura dictis idea illa uti intellectus, & voluntarie excogitata (licet miniſterio prædictorum ſpirituum in phantaſia exhibita cujuſvis rei) etenim hæc a Philoſophis verbum mentis appellatur.

XI. Secreta igitur quavis formidine ſpirituum animalium miniſterio ſomnia cuncta oriri aſſentiendum eſt. Cum igitur bruta omnia quidem præfatis ſpiritibus polleant, adhuc & ipſa ſomniare Titus Lucretius docet (*b*) hiſce metris:

Non

(a) *Cap.4. & Fragmentor. cap.107.* (b) *Lib.4. de rer. natur.*

Non homines ſolum, ſed verò animalia cuncta:
Quippe videbis equos fortes (cum membra jacebunt
In ſomnis) ſudere tamen: ſpirareque ſæpè:
Et quaſi de palmis ſummas contendere vires;
Aut quaſi carceribus patefactis ſæpè quiete,
Venatumque canes in molli ſæpè quiete,
Jactant crura tamen ſubito; voceſque repente
Mittunt, & crebrò reducunt naribus auras,
Ut veſtigia ſi teneant inventa ferarum.

Quapropter ſpiritus, quos in animalibus omnes unanimiter comprobant, duplicis ſunt generis, alii vitales, alii verò animales dicuntur. Priores ad bonum animalis motum vitalem conducunt; adeo ut vitalis iſte motus neceſſarius, ſeu naturalis vocatur, quique invita voluntate excitatur, puta cordis motus, ſyſtoles, vel diaſtoles. Poſteriores verò ad voluntatis nutus tendunt, atque ad motum ſpontaneum defluunt; eſto uterque motus neceſſariò in animalibus exquiritur, hoc tamen diſcrimine, quia ſpiritus vitales ſic appellati, quatenus ad animalis vitam ſervandam neceſſario eorum motu a natura ordinantur: ſpiritus autem animales ſic dicti, quia ad omnes, & ſingulas ipſiuſmet animalis functiones exercendas, eorum quippe miniſterio, ab Authore naturæ ſtabiliuntur, uti bene relatus Purchotius (*a*) ait: *Tum quoque firmius ſtat corpus, & ad operandum habile redditur, cum nervi, & muſculi a ſpiritibus animalibus tenduntur*. Hinc eſt, quod omnis motus voluntarius hominis mediantibus dictis ſpiritibus animalibus efficiatur, ſed non omnis motus in homine ſpirituum animalium dicitur voluntarius, atque ſpontaneus, uti eſt motus ille eorundem animalium ſpirituum per varias eorum combinationes in phantaſia factas, varia nobis ſomnia oſtendit.

XII. Qua de re aſſignabilis non eſt hominis actio, ejuſque artuum motus, qui non ex dictis ſpiritibus animalibus ortum agnoſcit, ſive ſint effectus animi, puta admiratio, amor, odium, cupiditas, gaudium, triſtitia, & quævis enumerentur paſſiones; ſive ſint ſenſuum tum internorum, tum externorum actus, procul omni timore a ſpirituum animalium congerie efformantur; per illos laboramus, per illos movemur, per illos quieſcimus, per illos quemlibet hominis actum demùm exercemus; ac proinde mirum non eſt, ſi tot illuſiones,

(a) *3. par. ſect. 3. cap. 2. prop. 3.*

atque phantaſticas apparentias, dormiendo interdum nimis mirè intuemur.

XIII. Nomine itaque ſpirituum animalium particulæ ſubtiliſſimæ, & puriſſimæ ſanguinis intelliguntur, ad quemcumque motum, ſive vitalem, ſive ſpontaneum, ad quamlibet ſenſationem ſive internam, ſive externam ordinatæ cernuntur.

XIV. Cæterum ſomniorum effectivæ cauſæ, ſeu mediatæ uti plurimum proprium ſomniantis temperamentum, ſuapte complexio elementarium qualitatum (quæ qualitates ſive ſint in compoſito, ſive non, meum non eſt hic judicare) aſſignari videntur, quibus ex alterutris plus minuſve pollens ſomnians, pulchriora, terribiliora, & ſimilia ſomniando obſervat, quæ ſomnia naturalia dicuntur: quia ex naturali affectione, corporum temperamento, humorumque incurſionibus, aliiſque ejuſmodi naſcuntur; adeout qui melancholia, ſive flava bile abundant, funera, jurgia, alioſque triſtes effectus ſomniant; qui verò multas continet pituitas, aquas, pluvias, portus, aliaque ſomniando imaginantur, & ſic de ſingulis humoribus dicendum: idcirco Medicorum princeps Hippocrates (*a*), ſicuti Ariſtoteles (*b*), monent a medicis ægrotantium ſomnia perpendenda eſſe, ut morborum cauſas facilius cognoſcere valeant, & eorum qualitate inſpecta, humores intus latentes dignoſcant: ea de cauſa celebris Galenus in lucem, librum de præſagio ex ſomniis ſumendo, edidit. Dixi cauſam mediatam, ſeu remotam ſomniorum eſſe interdum temperamentum, ſeu præfatos humores; quia hujuſmodi mediantibus ipſis ſpiritibus animalibus, quos juxta eorum naturam movendo, varias phantaſticas figuras, atque ſomnia gignunt.

XV. An hujuſmodi qualitates elementares, aliique humores ſint admittendi? jam protuli, hoc munere hic non fungor, ſed Philoſophis, aut Medicis tale dubium ſolvendum magis erudite, relinquo: ſed unum tantum aſſero, ſi præfatos animales ſpiritus immediatam cauſam ſomniorum non eſſe, altera cauſa naturalis nobis ignota certo eſſe deberet, & quæ?

CAP.

(a) *In lib. de inſomn. & 6. Epid.*

(b) *In lib. de Divin. per ſomnia.*

CAP. II.

Quas perſonas in ſomno, & ad quid Deus alloquitur, & de circumſtantiis, quibus Dei allocutio in ſomno facta, agnoſcitur.

SYNOPSIS.

I. *Sex diviſiones ſomnii Divi Gregorii afferuntur.*

II. *Alias ſomnii diviſiones adducunt* Hugo Victorinus, & Hippocrates.

III. *Quæ diviſiones allatæ tanquam ſuperfluæ reſpuuntur.*

IV. *Non eſt ponendum in dubium, quandoque Deum, vel Angelos per ſomnia loquutus eſſe hominibus.*

V. *Dum certò conſtet ſomnia a Deo immiſſa fuiſſe, eis plenam fidem adhiberi poſſe.*

VI. *Adhuc, ſi quod eſt immiſſum per ſomnia a Deo, ſit captu difficile, fidei certitudini ſubjici poteſt.*

VII. *Facilia media, quibus unum ſomnium a Deo, vel Dæmone immiſſum ſit, traduntur.*

VIII. *Poteſt Deus interdum per ſomnium mediatè dormientibus loqui, ſcilicet per ſuam divinam gratiam, ipſam impertiendo.*

IX. *Et quoque ſomnium poteſt eſſe immediata Dei allocutio, quam per materiam ejuſdem locutionis Dei eſſe dignoſcitur, quæ præcipuè nulli legi, nullique virtuti opponi debet.*

X. *Ponitur, & ſolvitur objectio, qua dicitur interdum malum ſui natura tale, Deum præcepiſſe.*

XI. *Altera conjectura attendenda ad Dei ſomnium ſecernendum, eſt ſomniantis conditio.*

XII. *In Sacra Scriptura Deum adhuc ſceleſtas perſonas, morum vulgaris conditionis allocutum eſſe legitur, quibus ad quid facta ſit hujuſmodi locutio, declaratur.*

XIII. *Si nimia puſillanimitate, vel confidentia ſomnium contingat, immiſſum a Deo æſtimandum non eſt.*

XIV. *Cæteræ circumſtantiæ Dei ſomnium comitantur, quibus illud a Deo immiſſum, conjicitur.*

XV. *Angeli quoque, Sancti, eorumque, Regina, ſomnia dormientibus immittunt.*
XVI. *Cacodæmon ſua ſomnia etiam dormientibus poteſt inſinuare.*
XVII. *Cacodæmones duplicis generis ſomnia efformant.*

I. SEx ſomnii diviſiones Divus Gregorius (*a*) ex totidem cauſis commemorat: puta ex corporis plenitudine, vel inanitate, ex antecedentibus diurnis curis, & Dæmonis illuſione, ex hominis agitatione, ſimul cum Dæmonis illuſione, ex Dei revelatione, & ex hominis cogitatione ſimul cum Dei revelatione.

II. Hugo autem Victorinus (*b*) (licet nonnulli, hujuſce libri illum fuiſſe authorem, negent) quinque ſomniorum genera adducit. Primum dicitur Oraculum, & eſt quando Deus, ſive ejus Sancti futurum aliquod, vel non futurum omittendum, vel exequendum in ſomno manifeſtant. Secundum appellatur viſio, & accidit, quando, eo modo, quod in ſomno quiſque viſit, ſibi diurno tempore evenit. Tertium ſomnium aſſignatur illud, quod figuris tegitur, & hoc ſine interpretatione; intelligi nequit. Quartum nominatur inſomnium, & eſt illud, quod ingerit dormienti, per quod fatigatus eſt. Quintum nuncupatur Phantaſma, quod obſervatur ab illo, qui dormire cœpit, & adhuc vigilare ſe exiſtimat. Hippocrates (*c*) duplex eſſe ſomnium docet, divinum ſcilicet, & naturale. Primum quod Deus injicit; alterum, quod ex ipſius dormientis affectionibus procedit. Alii verò in divina, dæmoniaca, naturalia, & animalia, ſomnia dividunt.

III. Sed mihi videtur tam hujus, quam præfatorum primi ſubſellii Doctorum notatas ſomnii diviſiones prorſus ſuperfluas eſſe, & entia non ſunt ſine neceſſitate mutiplicanda; nam in bona Dialectica, vera diviſio in pauciora membra quò poteſt, fieri debet, ad hoc ne membra dividentia ad invicem ſe adæquent, ut patet attendenti. Quapropter duplex aſſero eſſe ſomnium, internum, ſive naturale, & externum. Primum quid ſit, & quatenus procedat, & quæ ejus cauſæ ſint, in præcedenti capite explanatum cernitur. Poſterius vero ſomnium dicitur, quod a cauſa externa ortum obtinet: ſomnium externum

(a) *Lib.8.Moral.cap.13.& 14. & lib. Dial.cap.48.*
(b) *In lib. de Spiritu, & Anima cap. 25.*
(c) *In lib. de ſomniis.*

nium appello, non quia extra nos fit, ſed quatenus ejus cauſæ non ſint eædem ſomnii interni intra nos exiſtentes. Hinc cauſa hæc ſomnii externa multiplex eſſe poteſt (uti bene citatus Gregorius loquitur) ſcilicet Deus, Deipara, Angeli, Sancti, & uti cenſetur communiter etiam Cacodæmones; omnes namque certè extrinſecæ cauſæ ſomnii eſſe valent, uti mox probabo.

IV. Et primò ambigendum non eſt, quandoque Deum per ſomnia hominibus eſſe loquutum, nimirum multiplex eſt de hac re in ſacro eloquio teſtimonium: ſic ſomnium a Deo Abimelech *(a)* & Regi Geraræ, & Labano *(b)*. Imò Job *(c)*, *In horrore*, inquiens, *viſionis nocturnæ, quando ſopor ſolet occupare homines, tenuit me*; *&* alibi paulo poſt, *terrebis me per ſomnia &c.* ſic Gedeoni, *(d)* & Judæ, ejuſque exercitui *(e)* & iterum Job *(f)*: *Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo: tunc Deus aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina*. Joeli pariter prophetæ *(g)* *Senes veſtri &c.* Salomoni 3. Regum *(h)* Joſeph *(i)* Iſraeli *(k)* Mardocheo *(l)* Ægypto, *(m)* Nabuchodonoſori, *(n)* & Num. *(o)*: *Si quis inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum.* Et in novo Teſtamento, Sancto Joſeph, & tribus Magis, *(p)*, aliiſque paſſim a Deo immiſſa fuiſſe ſomnia, in utroque teſtamento apertè conſtat.

Compluria alia ſomnia, refert hiſtoria, ideſt viſiones in ſomno effectas, quæ quibuſdam viris ſanctè viventibus, atque dormientibus occurrerunt: ſic viſio Euſebio Epiſcopo Carthaginenſi oblata, teſte Victore Uticenſi *(q)* Viſio Pincernæ poſt obitum Sidonii, teſte Gregorio Turon. *(r)* Viſio Bertæ Matri Sancti Sueberti, teſte Beato Marcellino *(ſ)* Viſio Sancto Abramio Confeſſori, Metaphr. in ejus vita. Viſio Henrico Imperatori, teſte Rupert. in vita Sancti Hereberti *(t)* Viſio Sancto Lutgero apud Monachos Wertinenſ. in ejus vita *(u)*. Viſio Sancto Hugonio

(a) *Gen. cap.* 20.
(b) *Gen. cap.* 31.
(c) *Cap.* 4. *verſ.* 13.
(d) *Jud. cap.* 7.
(e) 2. *Machab. cap.* 15.
(f) *Cap.* 33. *verſ.* 15.
(g) *Cap.* 2. *verſ.* 18.
(h) *Cap.* 3.
(i) *Gen. cap.* 37.
(k) *Gen. cap.* 35.
(l) *Eſth. cap.* 11.
(m) *Daniel. cap.* 2.
(n) *Daniel. cap.* 4.
(o) *Cap.* 1. *&* 2.
(p) *Matt. cap.* 12.
(q) *De perſecutione Wandalica*, 2.
(r) *Lib.* 2. *Hiſt. Franc. cap.* 23.
(ſ) *Cap.* 1.
(t) *Cap.* 26.
(u) *Cap.* 11. *&* 16.

gonio Gratianopolitano apud Guidonem in ejus vita. Viſio Hartmanno Tuitienſi. Conrad. in vita Sancti Wolphelmi. Viſiones Elpediphoro, teſte Joann. Præsbyt. in vita Sancti Baſilei Epiſcopi, & Martyris. Aliæque innumeræ viſiones, quæ, ne afficiam vos tædio, prætereo: ſatis ſuperque itaque dormientes homines Deum allocutum fuiſſe, comperitur. Hoc autem quoque Scaliger hiſce carminibus retulit:

Qui vera negat ſomnia, ſomnians profatur,
Nàm non ſemel invehimus, & nimis frequenter,
Perraraque nox præterit abſque ſenſatione.

V. Quod autem peculiari animadverſione eſt dignum, eſt quod ſi ſomnia, cum certò conſtaret, hominibus immiſſa fuiſſe a Deo (quod minime facile ſit ad hujuſmodi tenendam certitudinem) qui utpotè Ens omnes poſſibiles perfectiones ſimpliciter ſimplices includens, & quaslibet pàriter imperfectiones excludens, quippe uti infinitè ſapiens falli non poteſt, & uti infinitè verax fallere nequit; ſequitur, hujuſmodi inſomniis poſſe fidem adhiberi, eaque credere: quandoquidem Deus omnipotens quomodolibet nos alloquitur, ſive immediate, ſive mediate, ſive in ſomniis, ſive in vigiliis, uti infallibilis authoritas, totam fidem noſtram meretur.

Et hujuſmodi fides (ſuppoſito tamen certè ſomnio a Deo immiſſo) prorſus ab omni dubio ſecreta eſſe debet: aliter divinæ authoritati loquenti injuria quoque irrogaretur; idcirco meritò Stephanus Papa omnibus Epiſcopis ſignificavit (a): *Dubius in Fide eſt infidelis*; idque in Clementina 1. §. Porrò de Summa Trinitate, adhuc confirmatum obſervatur.

Ad cujus rei intelligentiam illud *dubium in Fide*, in præſenti, poſitivum non negativum uſurpari aſſero: nam dubium in Fide negativum utique infidelitatis notam ſecum trahere non videtur: puta (tene Doctorum exemplum) ſi alicui intellectui dogma credendum occurrat, & negativè erga illud ſe gerat, minime propoſitum articulum reflectendo, quinimmo ad alia ſe diſtrahat, infidelitatis notam non contrahi communiter DD. docent.

Tamen bona pace hujuſmodi Doctorum, dubium in Fide negativum allati exempli, haudquaquam hoc eſſe opinor: quandoquidem intellectus, cui dogma credendum occurrit, de eo negativè utique non

(a) *In cap. 1. de Hæret.*

non dubitat, ſed illud eſſe dogma verè noſcit, & credit, tamen ad alia ſe diſtrahendo non peccat; quia pro omni ferè temporis momento, actum fidei eliciendi obligatos nos eſſe, non noſcimus, quum nullibi hoc præceptum tam aſſiduè obligans appareat (quamquam nec unquam, nec raro proficuum illum fidei actum elicere cogamur ex tot propoſitionibus proſcriptis, quarum prima eſt in ordine ab Alexandro VII. & 4.5 6.7.16.17. & 65. in ordine ab Inn.XI. bene explanatæ ab admodum Reverendo Patre Dominico Viva); & ideo peccatum ei non adſcribitur, dum ſpontè ad alia ſe diſtrahit.

Hinc dubium negativum ſui natura eſt mera intellectus ſuſpenſio, nullo habito motivo ad inclinandum in unam, vel alteram oppoſitam partem, ſed prorſus anceps remanet, & ſic non operatur, neque ad illud objectum fertur, imo potius ab eo retrotrahitur: ſic ſi intellectus negativè dubitet, an aliqua doctrina ſit Catholica, atque dogmatica, vel non (quæ de facto dogmatica, atque Catholica eſt) omni penitus motivo carens in partem affirmativam, vel negativam inclinandi, cum nullatenus intellectus ille operetur, imo potius a tali objecto, ſeu doctrina retrotrahitur, nulla pariter ei hæreſis nota tribui valeat, quia negativè dubitare videtur. Et ſane cum nullus in tali intellectu ſic dubitante ſit error voluntarius, & pertinax contra revelatum myſterium, ideò bene docet Franciſcus Zabarella in relati textus explanatione: *Textus intelligi debet de dubitante cum pertinacia, & animi deliberatione; ſi enim dubitaret ex ſcrupulo conſcientiæ, vel per primos motus, non tamen inhæret, ſed potius credit illud, quod credit Eccleſia Catholica, non eſt hæreticus*. Sic pariter nos inſtruit ejus doctiſſimus diſcipulus Abbas Panormitanus ſuper eodem textu, ubi inquit: *videretur, quod omnis homo ſit infidelis; nam nullus homo reperitur, qui aliquando ex ſcrupulo conſcientiæ, vel ignorantia non dubitet in fide*.

Secus verò de dubio poſitivo aſſerendum eſt, quod cum ſit operatio intellectus, licet formidoloſa, & incerta, ſeu aſſenſus fidei incertus, & fallibilis, utique infidelitatem conſequitur: puta, quiſpiam elicere audens de quodam fidei articulo ægrum aſſenſum, temerè de ea veritate tutiſſima ſuſpicari, impudenter inquiens, *forte erit, vel non erit ita*, profectò dubius in fide poſitivè eſt; ideoque infidelis meritò appellatur, ita communiter cum Cajet. (*a*) & Toleto (*b*) ubi notant, ſi ho-

(a) 2.2.*quæſt.*11. *art.*2. (b) *L.*4. *cap.*4.

ſi homo baptizatus, & de articulo ab Eccleſia propoſito poſitivè dubitet, hæreticus eſt. Quamobrem ſi tutus quiſque factus, veram Dei locutionem in ſomnis ſibi contigiſſe, huic locutioni omni infallibilitate præditæ, firmiter, & quavis timoris labe remota, credere poteſt; nam omnis immediata Dei locutio, uti de ore ſuo procedens, ſemper de fide habenda eſt; & ideo Divus Auguſtinus (a) cum omnibus Sacræ Sciptur æ interpretibus monent ſenſum literale ſacri eloquii (niſi abſurdum, vel error naſcatur) ſemper de fide habendum eſſe, utpotè immediate ab ore Dei procedentem.

VI. Adhuc ſiquid in ſomniis a Deo immiſſis acciderit, ſit captu difficile, ſemper plena fide credendum eſt: quandoquidem objectum formale, ſiveintrinſecum motivũ aſſenſus ſupernaturalis divinæ fidei, eſt ipſamet divina authoritas loquens, per eſſentiam infallibilis; idcircò ſi nequeat ab intellectu noſtro, quod eſt a Deo apertum, capi, ſolius intellectus defectus eſt, finitæ agnitionis, & curtæ intelligentiæ; dum quod de fide eſt, & plurimum eſt noſtra ratione ſuperius, ſeu ſupra, atque extra humanæ intelligentiæ limites, ad effectum ut divina fides ſuum merendi locum habeat juxta textum Joan. (*b*): *Beati, qui non viderunt, & crediderunt*: ex quo tenemur captivare noſtrum intellectum non intelligentem in obſequium Sanctæ Fidei, ut monet Apoſtolus (*c*): *Et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti*; etenim hac obſcuritatis nota, nobis idem Apoſtolus fidem noſtram ſignificavit ad Hæbr. (*d*) *Eſt autem Fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium*; quæ *non apparentium* dictio, fidem noſtram certam, imo certiſſimam, ſed prorsùs obſcuram oſtendit, ad diſcrimen ſcientiæ, quæ aſſenſum evidentem lumine rationis gignit, quare rectè Angelicus Doctor canendo hortatur: *Quod non capis, quod non vides, animoſa firmat fides, præter rerum ordinem*: liquet igitur, ſomniis, dummodo a Deo immiſſis, plenam eſſe fidem tribuendam, quavis ſemota hæſitatione. Sed hanc certitudinem teneri, quà ſomnium a Deo ſit immiſſum, difficillimum ſummopere eſt.

VII. Quamobrem ne quiſque mente laboret in agnoſcendis ſomniis a ſu-

(a) *Lib.* 3. *de Doctrina Chriſtiana cap.* 1. 15. & 16.
(b) *Cap.* 20. *ver.* 29.
(c) 2. *ad Corinth. cap.* 10. *ver.* 5.
(d) *Cap.* 11. *ver.* 1.

a ſupremo Numine initis, ab illis a Cacodæmone; ideo nimia tutela hac in re perpendenda procedendum eſt, quædam certa indicia exponendo, quibus facilè agnoſcitur, num ſomnia Dei, vel Dæmonis ſint.

VIII. Tutè ut procedam, diſtinctione utor: vel iſtud divinum ſomnium eſt mediatum verbum, nempe ſpiritus ipſe divinæ gratiæ, quæ erga intellectum, & humanam voluntatem tendens, illum ſupernaturali illuſtratione excitat, & iſtam interna inſpiratione inflammat in ordine ad æternam vitam; uti Oecumenica Tridentina Synodus definit *(a)* & ſequentibus *(b)* & utique omni hæſitatione eliminata, illud a Deo immiſſum cenſenſum eſt: etenim ſupernaturalis hujus divinæ gratiæ unicus, & proprius author eſt Omnipotens, & Æternus Deus, a quo unicè pendere poteſt, & utpote eſſentialiter in noſtrum bonum ordinata, per ipſam mediatè juſtificamur, quam autem juſtificationem Dilectiſſimus, & Unigenitus Dei Filius dominus noſter JESUS Chriſtus, ut ejus cauſa meritoria propter nimiam charitatem, qua nos dilexit, ſua ſanctiſſima paſſione nobis promeruit, ſic citata Synodus *(c)* decernens docuit; ex quo ſine adjutorio hujuſmodi divinæ gratiæ ſupernaturalis, ullum actum ſalutarem, ſive æternæ vitæ meritorium neque incipere ſequi, neque complere valeamus; hoc autem catholicum dogma definitum quoque patet in pluribus aliis Conciliis ad eliminandos tot errores tum *Pelagii* in Conc. Dioſpoli Paleſtinæ proſcriptos ſub Innoc. I. celebrato, præſidente Joanne Epiſcopo Hieroſolymitano, ut Hieronymus *(d)* teſtatur; tum quoque errores *Caſſiani (e)* de Inſtitutis Cænobiorum *(f)* expunctos in Conc. Auraſicano 2.; tum quoque *Janſenii*, qui totaliter divinæ gratiæ favens noſtram libertatem deſtruendo, erravit; quodque adhuc expunctum in cit. Tridentina Synodo legebatur.

IX. Vel hujuſmodi ſomnium eſt immediata allocutio Dei, qui immediatè dormientem alloquitur, uti nos amicos noſtros facie ad faciem alloqui ſolemus, & ſupra modum prudentia, & attentio pro vera Dei ſomnii agnitione adhibenda eſt hac in re nimis delicata, cui nil prodeſt aliud, quàm propria rei diviſio: quare erga ſomnium, materiam ſomniatam, conditionem, ſeu qualitatem ſomniantis, & modum, circa quem ipſum ſomnium accidat, ſigillatim decerpimus.

C Aſſero

(a) *Seſſ.6. cap.5.*
(b) *Et can.3.*
(c) *Cap.7.*
(d) *In Epiſt.79.*
(e) *In lib.XII.*
(f) *Cap.11. & 12.*

Aſſero igitur, materiam ſomnii a Deo immiſſi neceſſariò debere eſſe juſtam, honeſtam, veritate affectam, poſſibilem, vel extantem, ſanctam, piam, nulli legi, ſive naturali, ſive divinæ, ſive poſitivæ humanæ, nullis virtutibus neque Theologicis, neque Cardinalibus, neque Moralibus, aliiſque in ordine ad æternam vitam pertinentibus, necnon conſiliis Chriſti Domini, neque immediatè, neque per ſequelam oppoſitam, unanimiter Theologi cum Eccleſia ſanciunt. Et ratio liquet., cum præfata materia ſomnii, vel mala eſſet, quia mala ex intrinſecis ſuis perperam nominatur; vel mala, quia a legibus poſitivis ſive divinis, ſive humanis vetita; vel quia a divinis conſiliis abſona, uti eorum deſtructiva, vel Fidei Catholicæ, vel Catholicorum moribus adverſatur: Deus autem cum ſit ipſamet bonitas, & ſanctitas per eſſentiam, atque ſubſtantialiter hoc malum, uti ſuæ naturæ, ſuæque ſanctitati oppoſitum, ſuadere nequeat: itaque ſomnium hujuſmodi indebita materia affectum nequaquam a Deo immiſſum dicendum eſt; niſi velimus aſſerere ſuam Eccleſiam, quam ſuo ſanguine redemit, totque miraculis poſitis ob ejus ædificationem, velle deſtruere, vel hiſce execrabilibus, atque exitioſis mendis imbuere. Tanto magis Deus illi, quod ſive lege naturali, ſive ſua divina præcipit, aut conſilio hortatus eſt, aut religio expoſtulat, oppoſita locutione adverſari, utique efficere nequit; niſi notam mendacii, aut mutabilitatis ei tribuere velimus: quinimo eſſet perindeac Decalogi præcepta, naturalemque legem deſtruere, quæ nihil aliud eſt, quam quædam æternæ legis participatio in recto rationis dictamine conſiſtens, quo bonum, & malum diſcernimus, uti Divus Thomas docet (*a*) quare (*b*) legitur: *Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona?* (Pſaltes regalis hoc præbet reſponſum) *ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine*: quæ verba indicant, lumen rationis nobis eſſe inſitum, quatenus natura noſtra rationalis hac pollet eſſentiali proprietate, eſſe ſibi ſuapte lex, uti ait Apoſt. ad Rom. (*c*): *Cum enim Gentes, quæ legem* (ideſt ſcriptam, ſeu Moſaicam) *non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex*. Qua de re noſtram rationalem naturam Deus deſtruere deberet, ſi oppoſitum a naturali lege ſancitum, in ſomniis dictaret.

Neque

(a) *Par. 1. qu. 9. art. 91.*
(b) *In Pſalmo 4. verſ. 6.*
(c) *Cap. 2. verſ. 14.*

X. Neque objicias, Deum pluries malum quia malum præcepiſſe in Sacra Scriptura legi. Sic Oſeæ (*a*), ubi habetur præceptum Oſeæ Prophetæ impoſitum ad exercendam fornicationem: *Vade, ſume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum; quia fornicans fornicabitur terra a Domino.* In Exodo (*b*) manifeſtum furtum a populo Iſraelitico patrandum præcipitur, in ſurripiendis vaſis argenteis ex Ægyptiis: *Feceruntque filii Iſrael, ſicut præceperat Moyſes, & petierunt ab Ægyptiis vaſa argentea, & aurea, veſtemque plurimam. Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis: & ſpoliaverunt Ægyptios, profectique ſunt filii Iſrael.* & Gen. (*c*) adhuc homicidium ab Abrahamo in perſonam Iſaac innocentis conſumandum mandatur: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis: atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper unum montium, quem monſtravero tibi.* Quare quemadmodum hoc Deus vigilantibus jubere potuit, ita quoque dormientibus per ſomnia.

Dumtaxat implicandis incautis talis objectio prodere poteſt, cum penitus nullius momenti eſſe videatur, quodque ut appareat, tum fornicationis, tum furti, tum homicidii naturam exponere arbitror; quò magis, quomodo Deus prædicta præcepit, patere poſſit. Fornicatio igitur eſt illicitus coitus, ut habetur in can. Meretrices (*d*), vel ſecundùm S. Thomam in 4. ſententiarum (*e*), eſt ſoluti cum ſoluta concubitus illicitus, & græce dicitur πορνεία ἀκολασία, & a fornice arcu triumphali nominatur, ubi Romæ antiquitus fornicationes exercebantur; quæque licet in 7. Decalogi præcepto explicitè non vetatur, Sc. *non mœchaberis*; tamen implicitè non ſolum fornicatio, ſed quodlibet adhuc internum peccatum Veneris per illud præceptum expungitur; quinimo de jure divino expreſsè fornicatio vetita cernitur, ad Galatas (*f*). *Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,* & cætera colligendo concludit (*g*). *quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non conſequentur.* Ad Eph. (*h*). *Hoc enim ſcitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus,*

 aut

(a) *Cap.1. ver.2.*
(b) *Cap.12. verſ.35.*
(c) *Cap.22. ver.2.*
(d) §. *qui ergo 32. quæſt.11.*
(e) *Diſt.44. art.4.*
(f) *Cap.5. ver.19.*
(g) *Ver.21.*
(h) *Cap.5. verſ.5.*

aut avarus, quod eſt Idolorum ſervitus, non habet hæreditatem in Regno Chriſti. Et ad Corinth. (*a*): *Nolite errare: neque fornicarii, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari &c. Regnum Dei poſſidebunt*. Et inſuper (*b*) vociferatur Apoſtolus: *fugite fornicationem, &c.* unde luculenter notum eſt, imo de Fide, omne quippe rei venereæ genus jure divino vetitum eſſe.

Tantùm olim penes DD. jurgium fuit, ſi hujuſmodi ſimplex fornicatio eſſet ab intrinſecis ſuis mala, vel mala quia a Deo vetita. Perperam nonnulli arbitrati fuere, ſolum malam eſſe, quia a Deo vetitam; quare merito ab Innocentio XI. præſcripta fuit propoſitio 48. in ordine ſic habens: *Tam clarum videtur fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, ſed ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium rationi diſſonum videatur*. Cujus autem falſitatem benè demonſtrat doctiſſimus Pater Dominicus Viva in ejus explanatione (*c*) hiſce notis: *primo ex Apoſtolo prima ad Corinth. 6. ut notat Angelicus in illis verbis, qui fornicatur, in corpus ſuum peccat* (*d*). *Qui fornicatur, dicitur peccare in corpus ſuum, non ſolum fornicationis delectatio conſumatur in carne; ſed etiam quia contra bonum proprii corporis agit: in quantum indebitè reſolvit illud, & inquinat.* & ibidem cit. Doctor tam Auguſtinum commendat; vel aliter ſecundùm Auguſtinum hic in Gloſſa, *qui fornicatur, in corpus ſuum peccat; quia anima ejus totaliter carni in illo actu ſubjicitur, ita quod non poſſit aliud ibi cogitare*; unde in Pſal. dicitur: *Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus*. Et inſuper. *Unde patet, quod non eſt utendum corpore ad fornicationem, quæ impedit futuram incorruptionem ſecundum illud ad Gal. ult. Qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem*, urgente Apoſtolo (*e*): *an neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in vobis eſt, quem habetis a Deo, & non eſtis veſtri? empti enim eſtis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*. Itaque ex dictis eruitur, fornicationem ſui natura, & ab intrinſecis eſſe malam, & ab intrinſecis quoque vetitam. Hoc poſito.

Primo teſtui evidens præbetur reſponſum. Deum præcepiſ-

(a) *Cap. 6. verſ. 9. & 10.*
(b) *Verſ. 18.*
(c) *Num. 10.*
(d) 2. 2. *q. 154. art. 3. ad 2.*
(e) 1. *Cor. 6. ver. 19.*

cepiſſe Oſeæ uxorem fornicariam, hoc debet intelligi de ſpirituali fonicatione, nempe idololatria; nam adhuc Ethnici fornicarii appellabantur; quia Idolis thus deferebant,& verum ſponſum,ſcilicet Deum, per idololatriam deſtituebant, uti ex Sacro Textu liquet. Exod. (a) *Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne cum fornicati fuerint cum Diis ſuis, &c.* (b) *Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis, ne poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in Deos ſuos*. Et Ezech. (c) *& cum Idolis ſuis fornicatæ fuerint*, & alibi paſſim. Ex quo Oſeæ fuiſſe a Deo mandatum, Uxorem labe idololatriæ fœdatam ducere ſimul cum ejus filiis Idolis ſervientibus, luculenter patet. Sive valet reſponſio cæterorum Theologorum penes Suarez diſtinguentium inter divina mandata primæ Tabulæ., & alia ſecundæ Tabulæ. Tria illa primæ Tabulæ, tanquam charitatem Dei, ejuſque cultum reſpicientia, per quamcumque divinam potentiam haudquaquam quavis circumſtantia adjuncta,a Deo diſpenſari poteſt; ſecus verò ſeptem illa ſecundæ tabulæ, uti prius honorem, & pietatem erga Parentes, & poſteriora amorem, & juſtitiam erga proximos reſpicientia, immixtis quibuſdam circumſtantiis a Deo non ſolum diſpenſari, ſed etiam præcipi poſſe, citati Theologi fatentur. Unde in caſu noſtro fornicationem in ſenſu compoſito cum ſua malitia, licet repugnet Deo,præcipere: attamen appoſita aliqua circumſtantia,nempe ſupremo ſuo dominio, tradit jus Oſeæ in corpus illius mulieris, quam in uxorem ducendo, copula cum illa amplius fornicaria non fuit; ideoque Scripturæ Sacræ prædicta verba tranſitivè accipienda forent, quatenus mulier illa prius fornicaria fuit; poſtea verò ad caſtitatem matrimonialem ſervandam tranſiit. Vel demum dicas cum aliis quibuſdam, citati Textus ſenſum literalem attendendo, dici uxorem fornicariam a proprio ſuo munere in conficiendis fornicibus, eiſque fabricandis conſiſtente: ac proinde ejuſdem matris artem docere filios ſuſcipiendos Oſeas debebat: quæque tamen literalis explanatio nimis rudis eſſe videtur. Hinc luculenter redditur intelligentia Textus a Maximo Eccleſiæ Doctore D. Hieronymo in commentariis ſuper præfatum Oſeam (d) ubi ſic inquit: *Mulier iſta, quam Propheta ſumit in conjugem, non ſemel, ſed frequentius fornicata: ut quanta illa ſordidior eſt, tanto ſit Propheta patientior, qui talem uxorem duxerit:*

(a) *Cap.34. ver.15.*
(b) *Et ver.16.*
(c) *Cap.23. verſ.37.*
(d) *Lib.1. cap.1.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

xerit. Et quoad filios fornicationum.(Poteſt intelligi,ait relatus Pater), *qui & fornicariæ priores de fornicatione ſuſceptos recipiat filios ; idcirco fornicationis appellandi ſunt filii, qui ſint de meretrice generati : ex quo intelligimus non Prophetam perdidiſſe pudicitiam fornicariè copulatum , ſed fornicariam aſſumpſiſſe pudicitiam , quam anteà non habebat .*

Quantum ad ſecundum Textum , ubi furtum præceptum legitur ; ſcias , ſic illud definiri (*a*) . *Eſt contrectatio fraudoloſa lucrifaciendi , gratia , vel etiam uſus ejus , poſſeſſioniſve, invito domino* ; quare contrectare rem alienam dolo , ſeu fraude , interveniente domino rationabiliter reluctante, verum furtum conſtitui, utrumqne jus decernit. Hinc ad obicem poſitum reſponſio liquet , præſertim quiſpiam conſcius eſt quot mala Iſraelitas paſſos fuiſſe , quot ſubſtinuiſſe labores ab Ægyptiis, eiſque diù ſine præmio , & lucro ſervitutem præſtitiſſe , ut patet Exodi (*b*) : *Oderantque filios Iſrael Ægyptii , & affligebant , illudentes eis; atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti , & lateris ; omnique famulatu , quo in terra operibus premebantur*. Ea de cauſa miſeratione motus Dominus Deus vocavit Moyſen in Jethro, ejuſdem Textus (*c*), cui ait Dominus:*vidi afflictionem populi mei in Ægypto , & clamorem ejus audivi , deſcendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum* . Quamobrem, ut ex præfatis conſtat , Deus non præcepit Iſraelitis furtum , ſed ſolum ſuorum tot laborum compenſationem , quos per multos ferè annos indebitè illi ſubſtinuerunt : etenim compenſationem ſuis conditionibus factam , uti in caſu Iſraelitarum , omnibns juribus conſonam eſſe,nemo dubitat, & præcipuè juri civili(*d*),ubi:*Sic compenſationes ex omnibus actionibus ipſo jure fieri ſancimus* : idcircò per compenſationem Iſraelitæ non ſurripuerunt , ſed quod per eorum labores lucrati fuere , per Dei juſſum ſuſceperunt : unde meritò Eccleſia Sabbato Sancto canit : *O vere beata nox , quæ ſpoliavit Ægyptios ; ditavit Hebræos* . Vel dicas furtum committi , dum res aliena invito domino contrectatur : atqui Deus tanquam ſupremus omnium Dominus poterat Hebræis rerum Ægyptiarum plenum transferre dominium; idcirco Hebræos per divinum præceptum furtum patraſſe , minimè dicendum eſt .

Ulti-

(a) *In l.1. §.furtum , ff. de furtis, & Juſt. lib.4. §.1.*
(b) *Cap.1. verſ.13. & 14.*
(c) *Cap.3. verſ.7.*
(d) *L.ult. Cod. de Compenſ.*

Ultimi textus obex facile deletur: ſic profectò homicidium communiter definitur, *eſt injuſta hominis occiſio, privata authoritate facta*. Quamobrem aliquem interficere hominem, divina authoritate obtenta, non eſt privata authoritate mactare, ſed publica: etenim Deus eſt, qui pleno pollet dominio ſupra creaturas cunctas, uti legitur in libro ſapientiæ (*a*): *Tu enim es, Domine, qui vitæ, & mortis poteſtatem habes*. Quare ſi hac poteſtate a Deo ſibi data Abraham filium ſuum occidebat, utique homicidium minimè perpetrabat: vel dicas, quod continebat præceptum Dei factum Abrahæ, ut filium ſuum in victimam ſacrificaret, ut patet in citato Textu(*b*): *atque ibi offeres in holocauſtum*. Præcipere autem Sacrificium, eſt eximium, & ſingularem religionis cultum velle, ſupremæ, & increatæ excellentiæ debitum, in proteſtationem ſupremi dominii, quo ſupra totum creatum, Deus neceſſariò gaudet, quodque prorſus homicidium appellandum nullatenus eſt. Et demum dicas, Deum vere, & propriè non præcepiſſe, ſed tentaſſe Abraham, uti ait (*c*): *Tentavit Deus Abraham*. Obicibus jam rejectis, liberè inferimus ſomnia a Deo immiſſa non eſſe, ſi legi divinæ, vel naturali oppoſita eſſe conſtaret.

Neque inſuper dicas, Deum poſſe eadem alicui in ſomniis præcipere, quæ explanari, & intelligi modo præfato poſſent. Nam falſum aſſeris; tum quia ſomniator noſtræ tempeſtatis neque Oſeas Propheta, neque Abraham eſt; tum quia numquam eædem circumſtantiæ concurrere præſumuntur; tum denique; quia numquam in ſomnis Deum loqui nobis conſtare poteſt, uti præfata, per ſacrum eloquium conſtant.

Itidem dicendum eſt, ſi legibus humanis ſomnia contrariantur; etenim humanæ leges rectæ rationi conſonæ, bonum, ſive ſpirituale animarum, ſive naturale Reipublicæ regimen reſpiciunt; ideoque eas quodammodo ex Deo pendere fatendum eſt, uti a ſacra lectione docemur Proverb. (*d*): *Per me Reges regnant, & legum conditores juſta decernunt*. Et ab Apoſt. ad Rom. (*e*) *Non eſt poteſtas, niſi a Deo*.

Pari ratione, ſi tribus Theologicis virtutibus ſomnium adverſetur; quoniam hujuſcemodi virtutes neceſſarias ſimpliciter nobis eſſe Theologi communiter fatentur cum Trid. (*f*): *Fides eſt fundamentum, & ra-*

(a) *Cap.16. ver.13.*
(b) *Gen.cap.22.ver.2.*
(c) *Cit.teſt.Gen.*
(d) *Cap.8.*
(e) *Cap.13.ver.1.*
(f) *Seſſ.6.cap.8.*

& radix ſalutis. Spes verò divinam miſericordiam conſequitur, cui maximam injuriam deſperatio irrogat. Quemadmodum Charitas, virtutibus cunctis excellentior, immediatè divinam bonitatem reſpicit; unde ad Corinth. (*a*): *Major autem earum eſt Charitas*. & in prima Joannis (*b*): *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*.

Pariter aſſeras de ſeptenariis donis Sancti Spiritus, quæ nobis infunduntur. Iſaias (*c*): *Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ, & intellectus, Spiritus conſilii, & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ,& pietatis,& replebit eum Spiritu timoris Domini*. Ut in die Pentecoſtes a Deo flagitemus, *da tuis fidelibus, in te confidentibus,ſacrum ſeptenarium*. Quibus Sancti Spiritus donis ſi ſomnia opponantur, ea a Deo immitti dicere abſit. Eadem de Spiritus Sancti fructibus doctrina militat, qui ab Apoſtolo ad Galat. (*d*) exprimuntur his verbis: *Fructus autem Spiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, & caſtitas, adverſus hujuſmodi non eſt lex*. Ecce quomodo Apoſt. adverſus dictos fructus non adeſſe legem concludit; quique dicuntur fructus, quia ex illis donis pacificè poſſeſſis oriuntur.

Demum cætera omitto,uti ſunt omnes cujuſcumque generis virtutes,cuncta ſanctæ fidei dogmata, traditiones Apoſtolicæ,ſcita Conciliorum, unanimis SS. Patrum conſenſus, omniaque tum ad ſanam diſciplinam, tum ad doctrinæ puritatem pertinentia, necnon quæ profitetur Eccleſia, mutari, neque deſtrui, neque eis oppoſitum in ſomniis a Deo tradi queat; & ſi accidat, nequaquam ſomnium a Deo immiſſum eſſe, putandum eſt.

Quò minùs de materia indifferenti ſomnium Deum conficere præſumitur (materiam indifferentem appello, quæ neque moraliter bona, neque mala eſt, licet additis quibuſdam circumſtantiis bona, vel mala fieri poſſit) nam a majeſtate divini ſermonis inutiliter loqui, vel pro rebus merè temporalibus prorſus alienum eſſe debet, cum ſit ſupremæ excellentiæ divinæ loquenti indecens;dummodo materia illa, poſitis circumſtantiis bona moraliter non evadat.

XI. Alia ſubſequitur conjectura omninò attendenda a Dei ſomnium ſecer-

(a) *Cap.13. ver.13.*
(b) *Cap.4.*
(c) *Cap.4.ver.2.*
(d) *Cap.5.ver.22.*

ſecernendum, quæ eſt ſomniantis conditio; quandoquidem ex hac Perſonæ ſomniantis qualitate, ſi ſomnium Dei ſit, non levi conjectura deduci poteſt. (In dubio autem utrum a Deo, an verò a Dæmone ſomnia proveniant, non eſt illis fides habenda juxta illud Eccleſ. (a) *Niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne des illis cor tuum; multos enim errare fecerunt ſomnia*: vide S. Juſtinum Martyrem (*b*) Martin. Delrium (*c*) alioſque. Non quia ſomnians admodum nobilis, ſcilicet Equitis, Principis, ſive Regis dignitate, aut charactere præfulgeat, cum hoc in re nihil interſit; verumtamen ſingulari ſanctitate, ac eximia virtute neceſſariò polleat, ſi divino eloquio dignum ſe eſſe optat: at ſi communis, & vulgaris bonitatis moralis cum cæteris fidelibus, fortius ſi eſſet peccator ſceleſtus, aut infidelis, haudquaquam Dei eloquio in ſomniis ſuis reputandus ſit capax; enim profectò infinita Majeſtas, & increata divini ſermonis excellentia ſic expoſtulat, nonniſi grandioribus in ſanctitate, virtutibuſque eximiis in ſomniis, ſeu in vigiliis ſuam locutionem præbere; uti in utroque teſtamento, ubi hominibus locutum eſſe Deum cernitur, ſic Dei mos ſemper invaluit.

Pro comperto igitur eſt, Deum allocutum fuiſſe primum hominem Gen. (*d*), Henoch (*e*): *ambulavitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus*. Allocutum fuiſſe Noe (*f*): *Noe vir juſtus, atque perfectus cum Deo ambulavit*. Abraham (*g*), Iſaac (*h*), Jacob (*i*), Moyſen (*k*), Joſue (*l*), David (*m*), Salomonem adhuc per ſomnium (*n*). Allocutum fuiſſe omnes tum quatuor majores, tum duodecim Prophetas minores; quemadmodum in novo Teſtamento ſenem Simeonem (*o*): *Et homo iſte juſtus, atque timoratus*. Demum allocutum fuiſſe, conſtat, ipſummet Jeſum Chriſtum Filium ſuum, noſtrumque Redentorem (*p*) & ſic de ſingulis, tot aliis hic pro brevitate relictis: itaque luculenter Deum nonniſi excellentiſſimas perſonas ſumma ſanctitate, & juſtitia præditas alloqui ſolitum fuiſſe, liquet.

XII. Noli dictis, lector mi, adverſari dicendo, adhuc in ſacro eloquio,

(a) *Cap.24.*
(b) *In App. ad q.21.*
(c) *Lib.4.diſquiſit.cap.13.*
(d) *Gen.cap.2.*
(e) *Geneſ.cap.5.verſ.24.*
(f) *Geneſ.cap.6.verſ.9.*
(g) *Gen.cap.12.*
(h) *Gen.cap.26.*
(i) *Gen.cap.35.*
(k) *Cap.3.*
(l) *Cap.20.*
(m) 1. *Reg.cap.30.*
(n) 3. *Reg.cap.3.*
(o) *Lucæ cap.11. verſ.25.*
(p) *Ibid.cap.3.verſ.22.*

Deum ſceleſtis, & peccatoribus locutum fuiſſe, legitur; itaque quoque perſonis vulgaris conditionis, necnon nefariis, & flagitioſis per ſomnium ſua præcepta, ſuaque monita detegere Deus dignatus eſt. Conſtat antecedens: poſtquam Adam flagitium ſuum perpetravit, peccator evaſit, ideoque Dei inimicus, & tamen Deus eundem alloquitur (*a*): *Vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei, ubi es?* Alloquitur fratricidam Cain ejuſdem Gen. (*b*): *Ait Dominus ad Cain, ubi eſt Abel frater tuus?* Alloquitur pariter in ſomnis Laban perſequentem Jacob fugitivum, quem animo doloſo, morte afficere procul dubio ſtatuit, ejuſdem Gen. (*c*): *Viditque Laban in ſomnis dicentem ſibi Deum, cave, ne quidquam aſperè loquaris contra Jacob*: igitur verum eſt antecedens, ex quo jam oſtenſo, illatio expoſita legitimè ſequitur.

Falſitas facti obicis bene tibi conſtat, ſi eorum memineris, quæ ſupra relata ſunt, ubi ſiquidem apparet, pluries me dixiſſe, *generaliter loquendo*; quia in aliquibus præcipuis caſibus, proprièque dictis locutionem, ſomniumque Dei eſſe, renuendum non eſt. Et hoc quippe accidit ratione materiæ totaliter pertinentis ad animæ incolumitatem; etenim dos potiſſima eſt ſermonis judicantis, qui malum a reo confectum deteſtatur, ut illum ſe pœniteat, & dolore intrinſeco tactus, crimen patratum ingemiſcat, præſertim, uti ſervus pœnæ factus a lege non ſervata, ut illicò ipſe pœnam ſententia finali enucleatam ſubeundo reſipiſcat, & ad meliorem mentem ſe convertat. Quamobrem hoc modo cum utroque Adam, & Cain peccatoribus divina clementia operata eſt, cum utrumque exprobrando, hiſce verbis uſa eſt, uti patet in citatis teſtibus, *quare hoc feciſti? quid feciſti?* idcirco utrique uti ſervo pœnæ facto ſententiam inappellabilem decernit, alteri, *in ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua ſumptus es*; & alteri, *nunc maledictus eris ſuper terram: & cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos*, utrumque, ut quiſque noſſe poteſt, tales pœnas ſubeundo, neceſſariò pœnituiſſe, eorumque ſcelera abominatum fuiſſe. Quapropter non perperam dixi *generaliter loquendo*; quia generaliter Deus, ut aſſolet, nonniſi ſanctiſſimos, & virtuoſiſſimos viros utplurimum alloquitur, cum conſuetum operandi modum caſus peculiaris non diruit. Oppoſitum non fateor, Laban, qui malum Jacob inferre cupiebat,

(a) *Gen. cap. 2. ver. 9.*
(b) *Gen. cap. 4. ver. 9.*
(c) *Gen. cap. 31. ver. 24.*

piebat, jam corde declinaſſe; uti in eodem textu ſacro obſervatur (*a*). Sic Laban inquiens, cum jam in monte Galaad Jacob fugitivum comprehenderit: *Valet manus mea reddere tibi malum; ſed Deus patris veſtri heri dixit mihi: Cave, ne loquaris contra Jacob quidquam durius*. Quodque a Domino factum eſt, ne Laban nefarium facinus, ſcilicet homicidium in ſelectam perſonam dilectiſſimi ſui Jacob patraſſet: quamvis Jacob jure clam a Laban aufugerit, & fugæ cauſa ab eodem Jacob oſtenditur in citato textu (*b*): *Animadvertit quoque faciem Laban, quod non eſſet erga ſe ſicut heri, & nudiustertius*. (*c*) *Sed pater veſter* (ſic Racheli, & Liæ filiabus Laban loquebatur) *circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem vicibus*; & ideo immeritò ipſum perſequebatur Laban, & illegitimè in Jacob malum conſumere intendebat, quod vetandi Deus in ſomno Laban præcepit. Qui tamen peculiares caſus regulam inferendi ſimiles eſſe nequeunt: igitur ex dictis liquet, licet Deum ſceleſtis perſonis interdum fuiſſe locutum; tamen materia locutionis animæ favorem ſemper reſpexit. At non perinde alicui ſceleſto homini noſtræ ætatis, adhuc de eadem materia moraliter bona, Deum loqui alicubi conſtare, inferri valet.

XIII. Cæteras conjecturas, quibus itidem Dei ſomnium eſſe agnoſcitur, exponere arripiam. Si nimia puſillanimitate, vel præſumptione ſomnium contingat, illud Dei exiſtimandum non eſt; tum quia nuſpiam in ſacris literis nimis confidenter, & cum puſillanimitate ſomnia a Deo immiſſa intenduntur; tum quia hoc a divini ſermonis majeſtate, & excellentia procul omnimo eſt; tum quia inter non impares, ſed pares plurimum nimia confidentia intercalatur; quæ vero paritas infinitum inter, & finitum, nulla prorſus excogitabilis eſt.

XIV. Verum quoque Dei ſomnium plurimæ circumſtantiæ comitantur, ſcilicet quos motus animi paſſus fuerit ſomnians, quos affectus in eo ſomnium produxerit, quas reliquerit impreſſiones; idcirco ſi pias cauſaverit affectiones, ſi ſanctos produxerit affectus, ſi motus ad Domini aditum ſomnianti immiſerit; Dei ſomnium eſſe, facile extat: at ſi ex eo pravos affectus, ſive elatos, aliave malitia præditos pullulaſſe obſervatur, eoſque ab æterna veritate declinantes, ad

(a) *Gen. verſ. 29.*
(b) *Verſ. 2.*
(c) *Et verſ. 7.*

mundi illecebras tendentes, ejuſque viam foventes gignere, Dei ſomnium credendum eſſe, abſit. Etenim bonum noſtrum morale, incolumitatemque ſpiritualem noſtrarum animarum ad æternam nanciſcendam gloriam, loquela divina directè intuetur, ita Suarez (a) docet: *Si ex occaſione, materia, & affectibus conſtet, ſomnium ordinari ad aliquod opus pietatis, & doctrinæ fidei, & honeſtati morum eſſe conſentaneum, facile conjecturari poteſt eſſe a Deo*. Præterea ſi quandam animi perturbationem, internumque mœrorem, atque ſollicitudinem, ſive timorem ſomnium excitat, illud Dei eſſe, aſſerere deſinite; quoniam dumtaxat internæ pacis, fervoris, atque quietis, ſive tranquillitatis unicè Deus author eſt: *Nam ſi ſomnium* (ita ratiocinatur Suarez (b)) *inducit ad aliquod malum, clarum ſignum eſt non eſſe a Deo*: quapropter idem Author (c) hoc præbet monitum: *Eſt autem in hoc eventu conſilium optimum, judicio, & conſilio ſapientum uti, qui & doctrina, & pietate polleant, & experientia ſpiritualium rerum omnium non careant*.

XV. Quum de immiſſo a Deo ſomnio hucuſque prolatum ſit, ad illa a Deipara, cæteriſque Sanctis, atque Angelis referenda accedam. Poſſe autem Deiparam, Sanctos, vel Angelos ſomnia immittere, & in ſomnis alloqui, Deo indulgente, minime dubitatur; tum quia nulla poſitiva repugnantia apparet, qua præfati dicta ſomnia immittere non poſſint; tum quia de facto Beatam Virginem perplurima immiſiſſe ſomnia, & viſiones, Hiſtoriæ narrant: ſic viſio a Virgine Maria facta Monacho Cluniacenſi tempore Sancti Odonis, teſte Joanne Monacho (d), cujus occaſione Beata Virgo cœpit vocari *Mater Miſericordiæ*: ſic quoque viſio Beatæ Mariæ Virginis in ſomno facta in nocte nonis Auguſti, tum Joanni Patritio Romano, ejuſque uxori; tum Liberio Summo Pontifici; quoſque in ſomno admonuit, ut quem locum nive conſperſum viderent, in eo Eccleſiam in ejus honorem ædificarent, & ideo dicta fuit *Sancta Maria ad Nives*: ſic demum ipſamet Virgo dictis Petro Nolaſco, & Raymundo de Pennafort, ſicut & Jacobo Aragoniæ Regi apparuit nocte dicens, ut pro redimendis captivis Religionem inſtituerent, & ideo *Sancta Maria de Mercede* ſortita eſt titulum.

Sancti pariter ſomnia quandoque immittunt, quare anno ſalutis mil-

(a) *Tom.1. de Relig. lib.2.cap.13.*
(b) *Loco cit.*
(c) *Loco cit.num.24.*
(d) *Lib.3.vita Odonis cap.9.*

milleſimo ducenteſimo nono Romam petiit Sanctus Franciſcus Aſſiſii, ut ſui ordinis inſtitutio a Summo Pontifice Innocentio III. approbata fuiſſet, quo eam confirmare recuſante, imo rejiciente, collabentem Lateranenſem Baſilicam ſuis humeris ſubſtinere viſus eſt, & ſic de cæteris.

Quemadmodum de Angelis, qui ſæpe in ſomnis locuti fuerunt, penes Teſtum Sacrum luculenter comperitur. Matthæi (*a*): *Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei(ideſt Joſeph)dicens.* Et (*b*), *& reſponſo accepto in ſomnis*, ne redirent ad Herodem. Et eodem capite (*c*): *Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph dicens*, & alibi paſſim, quæ ſtudio brevitatis relinquam; quoniam ſi vellem cunctas tum Deiparæ, tum Sanctorum, tum Angelorum locutiones in ſomnis hominibus geſtas hic acervare, nimis utique oriretur moleſtia.

Dumtaxat rationem, qua potentiam immittendi ſomnia præfatos habere noſcatur, mihi lubet afferre: etenim Beatis juxta ea, quæ unanimiter Theologi docent, rerum naturalium, earumque diſpoſitionis notionem a Deo concedi, pro comperto eſt: in antecedenti autem capite num. 8. cauſam proximam, & immediatam ſomnii multifariam ſpirituum animalium diſpoſitionem eſſe ſtatuimus; quam diſpoſitionem noſſe, quippe quid naturale eſt; ideoque Beatis ejus agnitio occurrit, & conſequenter Deiparam, Sanctos, atque Angelos ſomnia hominibus injicere poſſe, nemo ambigere videtur. Tanto magis, quia de facto ea impegiſſe, exploratum eſt: actus autem neceſſariò virtutem, ſeu potentiam ſupponere debet: fas eſt igitur aſſerere, ut ſi ea peregerint, vim iterum certè moliendi queant.

XVI. Demum quoque Cacodæmonem ſua ſomnia impellere hominibus dormientibus (dum cum communi, poſſe Cacodæmones homines tentare, ſuppono) valere ſanè liquet; quinimo illa eo pacto a Cacodæmone inducuntur, uti a bonis Angelis, de quibus modò dictum eſt, cum utique ſimilem naturam, atque virtutem habeant; quoniam peccatum a Cacodæmone patratum tantum gratia, & gloria, non vero iis naturæ ſuæ debitis eum ſpoliavit, ejuſque naturam non mutavit, neque potuit, uti univerſalis eſt Theologorum

ſenſus;

(a) *Cap. 1. verſ. 20.*
(b) *Cap. 2. verſ. 12.*
(c) *Verſ. 13.*

ſenſus; tametſi non eundem finem ſpectent: etenim boni Angeli gloriam divini, & ſupremi Numinis, hominumque incolumitatem in ſomnis, uti in cæteris rebus quærunt: quemadmodum omnes enumeratas circumſtantias, conditioneſque in Dei ſomniis expoſitas, imitentur: secùs vero Cacodæmon tanquam infeſtiſſimus humani generis hoſtis toto conatu operatur, ut illud decipiat, & uti mali author, & mendacii pater homines, & præſertim Chriſtianos, noſtroſque ſomniatores ſuis ſomniis ad perdendos allicit.

XVII. Quare homines de ſua ſalute vereri debent, ſi ipſis Cacodæmones ſomnia impingunt, quæque nefarii hujuſmodi ſpiritus duplicis generis efformant; alterum eſt, hominum ſi non mentes poſſunt, ſaltim corpora obſcœnis actibus, voluptatibus, atque illecebris contaminare, quodque utplurimum ſomniorum interventu aſſequi nituntur, uti refert Juſtinus Philoſophus, & Martyr in libello quæſtionum, quæ Chriſtianis a Gentibus proponebantur (a), & de eodem quoque piè conqueritur Sanctus Auguſtinus (b). Alterum vero eſt, quo ignaros, & ſocordes homines vana, atque inutili ſuperſtitione tingere Dæmon intendit, quatenus eos aliquorum ſomniorum eventu ad irrogandam, atque præſtandam iis fidem aſſidue pellexerit, & eodem artificio, quo Ethnicos multipliciter fuiſſe deluſos; & in impietate obfirmatos, eos ad æternè perdendos continuò laborat.

CAP.

(a) *Quæſt.* 21.

(b) *Lib.* 10. *Confeſſionum cap.* 13.

CAP. III.

Ubi oſtenditur, quod homo ſomniis utens ſuperſtitioſus eſt, & infinitæ Dei ſapientiæ injuriam irrogat.

SYNOPSIS.

I. *Duplex vitium religionis virtuti adverſatur, ſuperſtitio nempe, & irreligioſitas.*

II. *Ad verum religionis cultum duo ſunt neceſſaria.*

III. *Etbimon ſuperſtitionis adducitur.*

IV. *Quis fuit ſuperſtitionis primus inventor?*

V. *Traditur ſuperſtitionis communis definitio, & præſertim illa Apoſtoli, quam nos ſequimur.*

VI. *Principales ſuperſtitionis ſpecies exponuntur.*

VII. *Quid ſit divinatio, enucleatur.*

VIII. *Declarantur quoque divinationis ſpecies ſubalternæ.*

IX. *Divinare per ſomnia eſſe manifeſtam ſuperſtitionem, ideoque omni jure vetitam.*

X. *Triplex notatur ſomniorum genus. Primum, & ſecundum genus obſervare eſt licitum. Tertium verò eliminatur ob injuriam, quæ irrogatur Divinæ ſapientiæ.*

XI. *Prorſus a divino jure ſomnia obſervare pro futurorum notione merè contingentium, vetitum in Sacra Scriptura cernitur.*

XII. *Ferme omnes in noſtra tempeſtate ſcrutatores ſomniorum eſſe videntur.*

XIII. *Licet non præſtetur ſomniis fides expreſsè, tamen ea ſequendo tacitè procul dubio iiſdem fides dari videtur, & per conſequens peccatur.*

XIV. *Dum velint nonnulli, imo quamplures ſomnia obſervare, complures ſimul ſuperſtitioſos actus committunt.*

XV. *Ratio evidens affertur, qua ſomnia obſervare fruſtraneum aſſeritur.*

XVI. *Ignorantes invincibiliter malitiæ ſomniorum obſervationis, ea obſervando nullum peccatum perpetrant.*

I. Acri-

I. ACriora crimina, quæ adversùs Religionis virtutem humana malitia perpetrare valet, duplicis generis eſſe videntur: alia, quæ illi opponuntur per exceſſum, uti eſt ſuperſtitio cum ſuis ſpeciebus; & alia, quæ eidem adverſantur per defectum, uti eſt cum quoque ſuis ſpeciebus irreligioſitas (de qua hic verbum nullum exaratur). Superſtitio itaque circa quid nominis a *Superſtatio* dicitur, quaſi ſupra convenientem ſtat cultus, qui exhibetur, ut cum quis cultum divinum, vel cui non debet, vel ei indebito modo, quo non debet, exhibeat; uti eſſet ſi Chriſticola tempore Evangelicæ legis Deum juxta veteris legis ritum coleret, ſive deitati non veræ, vel non cognitæ venerationem latriæ afferret; ſive uti non ſemel Athenienſes, ſed paſſim prædicta exercuerunt, quos meritò Apoſtolus non dimiſsè objurgavit (a): *Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitiſiores vos video: præteriens enim, & videns ſimulacra veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat, Ignoto Deo: quod ergo ignorantes colitis?*

II. Idcirco ad verum Religionis cultum duo neceſſaria cernuntur, unum ex parte objecti, ut verus Deus, & non falſus colatur; alterum ex parte modi, quo Deus coli debet, ut nempè ſignum congruum, & aptum ad divinæ excellentiæ proteſtationem, ab homine exhibeatur: ideoque ſi horum alterutrum deſit, ſuperſtitio, ſeu falſus cultus neceſſariò præſtatur.

III. Præterea ſi præfatum ſuperſtitionis etymon, ſcilicet *ſuperſtatio*, Lectori non placuerit, ei fortè placidè occurrat illud, quod Marcus Tullius Cicero (b) de natura Deorum tradit, nempè ſuperſtitionem trahere nomen ab iis, qui pro ſuperſtite ſua prole nimis erant in Diis precandis; quodque Lact. (c) prorſus rejicit, & potius ipſam emanare vult ab iis, qui ſuperſtitem hominum defunctorum memoriam tanquam Deorum colebant, aut ſuorum Parentum ſuperſtites imagines tanquam Deos penates in propria domò detinentes, venerabantur. Lucretius vero, quem expreſſe Iſidorus (d) refellit, putabat ſuperſtitionem ab illo inani, ac ſuperfluo timore ſuperſtantium rerum cœleſtium, & divinarum, quæ ſuper nos ſtant, procedere, quem magis

(a) *Act. cap. 17. ver. 22.*
(b) *Lib. 2.*
(c) *Lib. 4. Inſt. cap. 28.*
(d) *In lib. Etymol.*

gis Divus Auguſt.(*a*)convincit:quoniam illa utpotè quòd ſuperflua,aut ſtatuta obſervatio, aut quòd a ſenſibus uſque ad delirium ſuperſtitibus profecta ſit. Nonnulli autem ajunt cum Nonio Marcello, ſuperſtitioſos eos dici, qui præ Deorum cultura a cæteris curis ſuperſedeant.

IV. De ſuperſtitionis autem inventore multi multa tradunt: quare Varro apud Divum Auguſt. (*b*) docet, inventorem ſuperſtitionis primum in inſtituendo, Deorum ſimulacrum fuiſſe: idcirco Micha Ephraimita matri ſuæ clàm mille argenteos nummos ſurripuerat, quibus perditis, illa Domino devoverit; quapropter Micha urgente conſcientia matri pecuniam reddidit, qua ex pecunia voto conſecrata, ducentos inde nummos fuſori dedit, ex quibus ille ſimulacrum conflavit, quod Micha in ſua ædicula poſuit; ideo unum ſuorum filiorum Sacris initiavit, ut eo ad colendum Sacerdote uteretur. Alii cum Lact. (*c*) docent, primum inſtitutorem ſuperſtitionis fuiſſe Miſſeam Crentium Regem, Diis primum rem obiiſſe divinam, ac ritus novos, Sacrorumque pompas introduxiſſe. Alii cum Herod. (*d*) aſſerunt, primos omnium Ægyptios aras inſtituiſſe, & ſimulacra, & delubra Diis præſcripſiſſe, & Sacrificia curaſſe. Alii Thelchinibus Rhodiis. Alii Hetruſcis hoc tribuunt: vide citatum Cœlium Rod. (*e*)

V. Hinc DD. ſic communiter ſuperſtitionem definiunt, eſſe ſimulatam religionem, ut videantur vera, quæ falſa ſunt: quare nonnulli illam nominarunt ſuperfluam, & vanam religionem. Ego autem ſequor, quod tradit Apoſtolus ad Coloſſenſes (*f*), ubi deſcribendo ſuperſtitionem, ipſam acriter expunxit: *Quæ ſunt*, inquit, *rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione*; ſcilicet, eſt Religio ſupra modum ſervata habens rationem ſapientiæ, non in veritate, ſed in falſitate, quæ eſt abundans, ubi nulla utilitas, ideſt per humanam ſapientiam illam, quæ ab Apoſtolo Jacobo vocatur (*g*) in ſua Epiſtola: *Terrena, animalis, diabolica*.

VI. Quamobrē principales hujuſmodi ſuperſtitionis ſpeciēs quinque enumerētur, nēpè Idololatria, Magia, Divinatio, Vana obſervatio, & Maleficium: qua de re ſi ſuperſtitio, uti dictum eſt, ex omni jure præſcripta videtur, utpote maximum adverſus Religionem facinus; quoque ejus

E ſpe-

(a) *Lib.4. de civitate Dei cap.8. & Etymol.cap.3.*
(b) *Lib.4. de Civ. Dei cap.9.*
(c) *Lib.1.Inſtit.& Cel.lib.12.cap.1. & lib.2.cap.3.*
(d) *Lib.2. & Strab. lib.17.*
(e) *Lib.9. cap.20. & lib.29.cap.24.*
(f) *Cap.2. verſ.23.*
(g) *Cap.3. verſ.15.*

ſpecies, ſeu partes tali proſcriptione afficiuntur; nam proſcripto toto, adhuc & ejus partes proſcriptæ intelliguntur. Idcirco omiſſis ex hujuſmodi quinque partibus quatuor, tantùm hic unam, nempe Divinationem, uti ad nos pertinentem, pertractandam ſeligimus.

VII. Divinatio igitur circa ſuum Etymon, dicta eſt quaſi divinitatis æmulatio, ſeu obſtentatio, quatenus per eam homo futura contingentia, & alia occulta ab humana cognitione remota, & divinæ ſcientiæ propria, noſſe fruſtra laborat: quare divinationem exercentes divini dicti ſunt, quaſi Deo pleni: divinitate enim ſe eſſe plenos ſimulant, & aſtutia quadam fraudulenta hominibus futura conjectant, Tex. (a). Etenim juxta ea, quæ expoſita ſunt in tractatu de Cacodæmonibus (b) pro comperto conſtat, futura contingentia, aliaque occulta annuntiare ſolius Dei eſſe. Propterea ſic divinatio ſolet definiri: Eſt præcognitio occultorum, vel futurorum ex pacto cum Dæmone; ideoque hujuſmodi præcognitio, ſeu prænotio fit mediis omnino diſparatis, ſcilicet per media omnino naturalia, & diſparata intendit operari homo aliquid ſupra naturam, ad quod natura inepta ipſa eſt, ſive cum quo eadem nullam habet veram, & naturalem connexionem, uti cauſa cum ſuo effectu: ea de re ſi, non obſtante tali ineptitudine naturæ, adhuc effectus ſupra naturæ vires ſortiantur, utique cooperante Diabolo ſortiuntur per pactum ſive expreſſum, ſive tacitum cum eo initum.

VIII. Hæc autem divinatio ratione materiæ in varias ſpecies dividi ſolet, ſic D. Auguſtinus (c), ſcilicet Præſtigium, Necromantiam, Geomantiam, Idromantiam, Pyromantiam, Divinationes Pytonis, & Divinationes per ſomnia, uti habetur in Canone igitur 26. (d) Varro autē dixit, *divinationum quatuor eſſe genera, Terram, Aquam, Aerem, & Ignem; hinc Geomātiam, Hydromantiam, Pyromantiam, Aeromantiam, dicta autumnant*: media omnino indebita, & peſſima, quibus malitia humana ad ſciendum ſibi, & cuicumque naturæ creatæ incompetens perperam utitur; ideoque homines talibus utentes Dæmoniorum ſocii evadunt, juxta illud Apoſtoli (e) *Nolo vos fieri ſocios Dæmoniorum*. Ea de re meritò hujuſmodi peſtifera ſuperſtitio divinationis prorſus ab omni jure improbatur, & præcipuè Divino (f) *Nunquid quia non*

erat

(a) *In can. igitur 26. quæſt. 3.*
(b) *Cap. 5.*
(c) *In lib. de natura Dæmonum.*
(d) *Quæſt. 3.*
(e) *2. ad Corinth. cap. 10.*
(f) *Lib. 4. Regum cap. 1.*

erat Deus in Iſrael, mittis, ut conſulatur Beelſebub Deus Accaron. Et in canone Epiſcopi 26. (*a*) ſubverſi dicuntur, *qui relicto Creatore ſuo Diaboli ſuffragia quærunt*. Quinimo & ab utroque humano jure hujuſmodi peſtis Chriſtianæ reipublicæ penitus expungitur, & primo in Can. ſortes 23. (*b*) legitur, *divinationes, quas Patres damnaverunt, volumus illas omninò damnari, & inter Chriſtianos ultra nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus*. Quare pœna excommunicationis pro eodem ſcelere repetitur a Pontifice Gregorio relato in can. ſi quis ejuſdem cauſæ 26. (*c*) hiſce notis: *Si quis Clericus, monachus, vel ſæcularis, divinationes, vel auguria crediderit obſervanda, ab Eccleſiæ communione pellantur*.

Leo IV. ad Epiſcopos Britanniæ ſcripſit, *qui divinationes expetunt, & morem gentilium ſubſequuntur, aut in domos ſuas hujuſmodi homines introducunt, ſub regula quinquennii jaceant*. Synodus Ancyrana ſub initium ſæculi 4. (*d*) ait: *Qui vaticinantur, & gentium conſuetudines leguntur*, & poſt pauca concludit, *in quinquennii canonem incidunt*, ſcilicet per tres annos ſubſtrationis, & duos annos orationis ſine oblatione. Synodus Provincialis 2. Cameracenſis (*e*), & Synodus Diœceſana Cameracenſis anni 1604. (*f*) ſuper futuris eventibus, &c. Synodus Provincialis 2. Mechlinienſis (*g*) ſuper futuris eventibus. Prima Synodus Mediolan. S. Caroli (*h*).

Secundo Imperatores Chriſtiani expendentes, quam hæc omnia reipublicæ, populis, nec non ipſi Religioni Chriſtianæ eſſent adverſa, & perniciosa, generaliter hæc omnia una cum ipſa gentilitate, & Idololatria abolere, & extirpare funditùs ſtuduerunt (*i*), ubi poſt pauca habetur: *Sileat omnibus perpetuò divinandi curioſitas; etenim ſupplicio capitis ferietur, gladio ultore proſtratus, quicumque juſſis noſtris obſequium denegaverit*: igitur & divinationes per ſomnia tanquam veræ divinationis ſpecies omnibus præfatis juribus, & pœnis plectuntur.

IX. Hinc uti viſum eſt, divinationem per ſomnia ſpeciem ſuperſtitionis ſubalternam notari, & conſequenter prorſus vetitam adhuc cenſeri, quemadmodum ipſam ſuperſtitionem, a qua dumtaxat

(a) *Quaſt.5.*
(b) *Quaſt.5.*
(c) *Quaſt.5.*
(d) *Can.24.*
(e) *Tit.1. cap.7.*
(f) *Tit.1. cap.8.*
(g) *Tit.51. cap.1.*
(h) *Par.1. cap.10.*
(i) *In l.5. Cod. de Maleficis & Mathematicis.*

xat illa differt, ſicut genus a ſpecie. Ideoque ſi genus ipſum eſſe graviſſimum peccatum, & perinde interdictum; adhuc quævis ſpecies ſub illo contenta, hujuſmodi pravæ conditionis nominari debet; quoniam genus non aliud, niſi ipſaſmet ſpecies collectivè ſumptas importat; idcircò ſomnia obſervare, eſſe manifeſtam ſuperſtitionem patrare, procul dubio ſtatuitur.

X. Attamen ad hujus illatæ propoſitionis intelligentiam ſciendum oportet, triplex eſſe ſomniorum genus. Primum eſt, quo pleraque naturaliter proveniunt, ſive ex præcedenti animi cogitatione, & affectione; ſive ex corporis conſtitutione, uti in cap. I. expoſitum eſt. Et ſiquidem obſervare eo fine ſomnia, ut vel præſens corporis valetudo, vel morbi ſecuritas, aut ex morbo convaleſcentia intelligatur omninò licitum eſt; quia eſſet, ſomniorum cauſam, & noſtræ valetudinis indicia tanquam ejus effectus excogitare; & hoc nullatenus ſuperſtitionis labem ſecum ferre videtur.

Alterum eſt ſomniorum genus, quo illa a Deo immittuntur; uti ſunt exempla in antecedenti capite adducta; ibique pariter aſſertum fuit, hujuſmodi ſomniis clarè aliquid oſtendentibus, fidem dare, & obſequi licitè poſſe, dummodo ea a Deo eſſe, ſufficientia indicia adſint.

Tertium igitur genus eſt ſomniorum, quæ a Diabolo hominis phantaſiam commovente, excitantur; atque hujuſmodi ſomnia expreſsè, vel tacitè, ſive implicitè deſiderare, aut eis fidem habere, actioneſque ſuas ex illis deligere, ad manifeſtam ſuperſtitionem, & majorem Dei injuriam ſpectare, procul dubio videntur. Et licet non conſtet, ſomnia a Dæmone immiſſa, non proinde ea pro futuris noſcendis obſervari poſſunt ſine ſuperſtitionis labe, & injuria divinæ ſapientiæ; etenim ſuperſtitio, uti exaratum eſt, quoque patratur, ſi quod eſt proprius, & naturalis Dei character, creaturis tribuatur; quoniam noſſe futura, ſolius Dei infinitè ſapientis ſcientia eſt, uti ex ſacro eloquio conſtat. Iſaiæ (*a*): *Annunciate, quæ futura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis vos*, & Num. (*b*): *Non eſt augurium in Jacob, nec divinatio in Iſrael*, & ideo meritò divinare, quædam uſurpatio nominari debet Divus Thomas (*c*) ait: *Quod divinatio eſt indebita uſurpatio cognitionis futurorum eventuum*. Quare Ber-

(a) *Cap.* 41.
(b) *Cap.* 23.
(c) 2.2.*quæſt.*95.*art.*1.

Bernardus Vanesſpen (*a*) primo tradit regulam, qua facilè divinatio ſuperſtitioſa agnoſcatur, hiſce verbis: *Et ſanè ſi attendatur natura ſortilegii, ſive ſortium, prout ea adhibentur ad cognitionem, ſive manifeſtationem futurorum, vel occultorum quæ cognoſcenda, aut manifeſtanda, nec ex natura rei, nec ex ſupernaturali Dei ordinatione vim ullam habent, facile patebit, ſortilegium eſſe ad ſuperſtitioſam divinationem referendum*. Et paulò poſt allatæ doctrinæ a Divo Thoma (*b*) ſequentibus notis adſtipulatur: *Dum ergo cognitio futurorum contingentium, quæ a libero hominum arbitrio, aut aliis planè incertis eventibus dependent, aut occultorum manifeſtatio petitur a rebus ad eam manifeſtationem nec a natura, nec Dei ordinatione inſtitutis, vel ordinatis, tunc transfertur quidem Dei cultus, vel Dei proprietas, nimirum futurorum, & occultorum ſcientia, & manifeſtatio ad creaturam*, ſed fuſius (*c*) hæc doctrina patebit. Quapropter velle hujuſmodi obſervare ſomnia ad finem futurorum ſcientiam obtinendi, perinde eſt, ac ſibi arrogare, quod Dei proprium eſt; ideoque & eſſe manifeſtam ſuperſtitionem, & maximam divinæ ſapientiæ injuriam afferre, quiſque ſanæ mentis fateri tenetur. Quinimo & Ethnici ſapientes ſolo rationis adjutorio hujuſmodi veritatem agnoverunt. Cic. (*d*) ſcripſit: *Præſentionem futurorum tantummodo Diis competere; quia non eſt de futuris contingentibus aliqua determinata veritas, puro videlicet mortalium judicio*; idemque (*e*) confirmat Chriſippus, Diogenes, & Antipatrus Philoſophi relati a Georgio in Apologia Vaticinii (*f*): *Si Dii ſunt* (inquiunt ipſi) *quorum auſpicio ſit divinatio, cur ipſi apertè non explicant, quæ futura ſunt præcavenda, aut amplexanda? id minimè cum dicantur generi hominum benefici, & amici; niſi exiſtiment nihil intereſſe hominum ſcire, aut ignorare, quod futurum ſit*. Et ſane, uti modo dixi, regula generalis ab omnibus Theologis tradita, poſita cernitur ad cognoſcendam quamlibet ſuperſtitionem, ſcilicet quoties adhibentur quævis naturalia, ſive res, ſive verba ad aliquos effectus obtinendos, cum quibus nullam veram, & naturalem connexionem habere inſpiciuntur, ſemper manifeſta ſuperſtitio præſumi debet: quandoquidem inter cauſam, & effectum neceſſariò naturalis connexio intercalari

(a) *Par.3.tit.4.cap.3.n.6.*
(b) *Loco cit.*
(c) *In tract.3.*
(d) *Lib.1. de divinat.*
(e) *In lib.2.*
(f) *Tom.4.cant.3.cap.5.*

lari fas eſt, qua connexione ſemota, hoc non obſtante, effectus præ-tenſus producitur, utique ope Dæmonis, ejuſque interveniénte expreſso, vel tacito pacto producitur: atqui ſomnia noſtra, certum omnino eſt, cum ipſis occultis, vel futuris quavis vera, & naturali connexione, neceſſariò carere; quoniam nemo unquam ſanæ mentis ſomnia eorum cauſam eſſe, aſſerere auſus eſt: itaque ſomnia obſervare animo occulta, vel futura divinandi, manifeſtam eſſe ſuperſtitionem, profectò infertur; divinatio itaque per ſomnia hoc importat, ſcilicet pronunciationem occultorum, vel futurorum per ſomnia factam, quæ quia ſemper, teſte experimento, falluntur; ideò cauſam naturalem illorum ſomnia eſſe, aſſerere abſit. Non diſſimilis antecedenti traditur regula ad faciliùs ſuperſtitioſum opus agnoſcendum in Concilio primo Provinciali Meclinienſi in titulo de ſuperſtitione, hiſce verbis: *Omnem illum rerum uſum eſſe ſuperſtitioſum, qui ſine verbo Dei, & Eccleſiæ doctrina fit, præſcriptis aliquibus ritibus, & obſervantiis, quarum rationabilis cauſa reddi non poteſt, & fiducia in eis collocatur certò expectandi aliquem eventum, qui ſine illis ritibus ex ſanctorum interceſſione non ſperaretur*. Huic regulæ inſiſtunt aliæ paſſim Synodi Belgicæ: nulla namque Eccleſiæ doctrina, nullumque Dei verbum, ſomniorum uſum probans reperiri valet; quinimò oppoſitum, ex eo in ſequenti numero dicendo, conſtare videtur; Itaque apertiſſimi juris eſt, ſomniorum uſum revera eſſe ſuperſtitioſum. Quare meritò in noſtra Neapolitana Synodo poſtremò celebrata (*a*), hiſce verbis fides objurgando docet: *Si præſtant fidem ſomniis, a ſuperſtitione non abſunt; ſi verò temeraria curioſitate, labem peccati non effugiunt*, ubi attende: tunc dicitur temeraria curioſitate ſomnia ſcrutari, quando iis quis non utitur, ſed tantum uti temerè curioſus abſque ullo licito fine, puta infirmitatis, ea obſervat; minime verò quando pro ſcrutandis futuris illa adhibet, cum ſemper iiſdem fidem præſtari præſumatur, ita Navarrus in manuali (*b*), loquitur: *At vero ſi quis ita ſit obſervator ſomniorum, ut ordinariè per illas indicationes, & divinationes in agendis gubernetur, non excuſatur a ſuperſtitione*.

XI. Quamobrem ſomnia obſervare pro futurorum notione, meritò eſſe prorſus a divino jure vetitum; adeout non eſt pagina ſacra, quæ illud

(a) *Part.1.cap.4.num.15.* (b) *Cap.11.num.13.*

illud non acriter expungit, ſic Levit. (*a*): *Non augurabimini, nec obſervetis ſomnia*. Deut. (*b*): *Nec inveniatur in te, qui obſervet ſomnia, atque auguria*. Paralip. (*c*): *Obſervabat ſomnia, ſectabatur auguria, ut irritaret Deum*: itaque obſervare ſomnia eſt Deum irritare, quare hoc? quia graviſſimum ſuperſtitionis peccatum eſt, ejuſque Dei ſapientiæ attributum creaturæ imputari; nam Scriptura ly *obſervare*, pro futuris ſomnia ſcrutari intendit, Eccleſiaſt. (*d*): *Divinatio erroris, & auguria, & ſomnia maleficentium vanitas eſt*; & clariùs loquitur (*e*): *Niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne des in illis cor tuum: multos enim errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis*. Iſaiæ (*f*): Uti Propheta multas pœnas inimicis, & ſpeculatoribus Populi Iſrael minabatur, & præſertim illis, *qui videntes vana dormientes, & ſcrutantes ſomnia*. Quinimò Eccleſiaſtes (*g*): *Multas curas ſequuntur ſomnia*: & (*h*), *ubi multa ſomnia, plurima ſunt vanitates, & ſermones innumeri*.

XII. Et merito noſtra tempeſtate fermè penes omnes hominum cœtus, multa ſunt ſomnia, quæ totas fortè eorum curas contrahunt, relictis neceſſariis, ſcilicet orationibus, & laboribus, hujuſmodi vanitates tot innumeris ſermonibus futulibus perpendendo; adeo ut, & tempus fruſtra terant, & ſuperſtitionis labe ſæpe ſe maculent, dum ſomnia ſcrutari conantur, luculenter & ipſi ſomniare, & craſſam eorum inſaniam, neceſſariò oſtendunt. Meritò igitur Cornelius a Lapide in comm. ad Levit. (*i*) *Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia*, inquit. Vanitatem vero hujus ſuperſtitionis irridebat Diogenes dicens, *Quæ vigilantes agitis; ea non curatis: quæ vero dormientes ſomniatis, ſollicitè perquiritis? ad felicitatem enim, vel infelicitatem hominis non tam refert, quid patiatur in ſomniis, quam quid agat vigilans*. Itaque Ethnicus ſolo naturæ lumine ſuffultus ſic docendo loquitur; Catholicus verò benè Sanctæ Fidei inſtructus, & de abſtinentia a ſomniorum ſcrutatione divinitùs conſultus, oppoſitum operatur? & ideo Jeremia (*k*) ait: *Ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis*. Unde hujuſmodi Propheta ad noſtros ſomniantes loqui videtur, dum

(a) *Cap.19. verſ.26.*
(b) *Cap.18. verſ.10.*
(c) *Cap.33. verſ.6.*
(d) *Cap.34. verſ.5.*
(e) *Verſ.7.*
(f) *Cap.56. verſ.10.*
(g) *Cap.5. verſ.2.*
(h) *Verſ.6.*
(i) *Cap.19. verſ.26.*
(k) *Cap.29. ver.28.*

dum de quibuſdam Pſeudo prophetis aſſerit (a). *Qui volunt facere, ut oblivifcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum, quæ narrat unuſquiſque ad proximum ſuum*. Rectè ergo Eccleſiaſtes (*b*). *Quaſi qui apprehendit umbram, & qui perſequitur ventos, ſic & qui attendit ad viſa mendacia*, & ſexcentis aliis Sacræ Paginæ locis, eandem veritatem inculcantibus, uti poſſem; ſed ne Lector tædio afficiatur, ea omittam; dumtaxat mihi ſufficit, ut ſit de hac veritate ſuaſus, ſcilicet hominem utentem ſomniis, eaque obſervando pro futuris ſcrutandis, eiſque fidem adhibendo, manifeſtè eſſe ſuperſtitioſum; ideoque injuriam Dei infinitæ ſapientiæ irrogare, attenta (ut ſupra dictum eſt) & prohibitione divina, & natura ſuperſtitionis. Quare ad hanc peſſimam luem eliminandam, Eccleſiam Catholicam intuemini, quæ quotidie vociferatur: *Procul recedant ſomnia, & noctium phantaſmata*.

XIII. Quapropter nonnulli fateri ſolent; nullam fidem ſomniis præſtare, ſed dumtaxat quadam temerariæ curioſitatis gratia illis utuntur. Hoſce ſic loquentes monitos eſſe volo, ſi verè eis non credant, hoc ſolum importat, eos ſuperſtitioſos non nuncupari; tamen notam labis aufugere nullatenus poſſunt; cum immediatè divino præcepto adverſantur, ſomnia ſcrutando; quæ obſervare in toto locis Sacræ Paginæ adductis prorſus eſt vetitum; ideoque meritò ſupracitata Diœceſana Synodus inquit: *Si verè temeraria curioſitate, labem peccati non effugiunt*, quæ autem verba juxta modum in fine antecedentis numeri decimi poſitum, intelligenda ſunt.

XIV. Colliges, a fortiori eſſe manifeſtam ſuperſtitionem, & divinæ ſapientiæ injuriam, quando chartulæ, aut aliud ad finem ſciendi futura, aut experiendi gratia, a Fidelibus modò ſub Crucifixi imaginis pedibus, modò ſub aliqua alia ſanctorum Icone, atque ſæpe Beatæ Virginis, modò ſub pulvinari, modò ſub mappis Aræ, ubi miſſæ Sacrificium celebratur, aliiſque ſimilibus locis ſupponuntur; deinde quieſcere conantur, ut ſopore affecti (& quod pejus interdum quoddam pharmacum ſument, quo pollentes ſomno, facilius ſomniant) phantaſticas apparentias ex cauſis naturalibus, aut extrinſecis, & ſupernaturalibus productas cernant; quas autem apparentias ſomniatas, a ſomno excuſſi contemplantur, & ex illis jam excogitatis futura contingentia divinare præſumunt, vel confidunt, vel ſtultè dirigunt. Quemadmodum ſomnia

ſo-

(a) *In cap.23. verſ.27.* | (b) *Cap.34. verſ.2.*

ſomniis comparando, aut ex illis electos actus iterum experiendo, ut merè futurum contingens agnoſcatur, ſomniis tradunt.

XV. Et tamen (o humana ſtultitia!) quæro, quid intendant, dum ſomnia obſervant, & interpetrantur? fortè excogitare contingentia incertiſſima pro certis? & iterum quæro, ad horum futurorum notionem, vel ſomnia eorum natura, & ab intrinſecis ſuis, vel tanquam immiſſa a cauſſa extrinſeca, puta a Deo, vel Dæmone ſint ordinata? ſi primum, & hæc ſocordia eſt; quia, ut ſupra viſum eſt in ſuperiori capite, ſomnia tanquam noſtra, effectus noſtri benè appellantur, nos utique deberemus eſſe eorum cauſſa; itaque nos utpotè eorum cauſa, ſi dormiendo hac virtute polleremus futura ſcrutandi, a fortiori illa a ſomno excuſſi frui valeremus, cum humano modo, & imputabili operemur, & non quando actus hominis, & non imputabiles efficimus, quibus adhuc cum brutis ſimiles ſumus.

Non ſecundum, tanquam immiſſa ſomnia a Dæmone; quia(*a*) liquet futurorum merè contingentium Dæmones eſſe omninò inſcios. Non demum, uti immiſſa a Deo; nam in cap. 2. præſent. tract. viſum eſt, quibus perſonis, quando, & quomodo, & ad quid Deus ſomnia immittit: itaque ex omni capite homines ſomnia obſervando pro ſcrutandis futuris contingentibus fruſtra, & ſtultè tempus terunt: dum falſitatibus, uti ſunt ſomnia, operam navare curant; quare benè Tibullus cecinit:

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pavidas mentes falſa timere jubent.

igitur ſcelera patrantur, dum ſuperſtitioſi, & injurioſi Deo Domino noſtro fiunt. Quare, fratres mei, ab hac lue procul eſtote, ne in die mortis veſtræ, Dominum Deum, horum criminum ultorem, experiamini.

XVI. Colliges demum, homines ſomnia ſcrutando, eiſque credendo per ignorantiam invincibilem, non ſolùm a ſuperſtitionis, ſed etiam a peccati labe excuſari poſſe; etenim per ignorantiam antecedentem prorsùs homines impeccabiles in illo genere, de quo invincibiliter ignorant, redduntur, ob vulgatam, quam Theologi in humanis actibus regulam tradunt, *Nil volitum, quin præcognitum*; quoniam pro patrando quovis morali malo, non ſolùm materia moraliter mala exquiritur, ſed præcipuè modus tenendi, ſcilicet ejuſdem materiæ præcognitio, intellectus, & voluntatis deliberatio, quibus invincibiliter ignorans penitùs caret.

(a) *In tract. 3.*

CAP. IV.

Satisfit objectionibus eorum aſſerentium, ſæpe eos eſſe Divinatores, mediis ſomniis.

SYNOPSIS.

I. *Uti plurimum humana malitia ſuorum facinorum excuſabiles cauſas afferre ſolet.*

II. *Divinatores noſtri Chriſtiani in explorandis ſomniis cauſam excuſabilem adducunt; quia publicè ſigna quædam, necnon liberculi quidam pro ſomniis ſcrutandis venduntur.*

III. *Aliam aſſignant rationem, quia complures ſomnia obſervando, verè auſpicati ſunt. Pariter adducunt authoritatem complurium peritorum hominum ſomnia obſervantium.*

IV. *Uſus fermè antiquus ſomnia obſervandi affertur.*

V. *Diluitur prima objectio.*

VI. *Secundus adductus obex nimia facilitate diſſolvitur.*

VII. *Ad tertium, quod dixerunt, luculenter reſpondetur.*

VIII. *Ultimum, quod ſtultè objiciunt, levi modo expungitur.*

I. NEfandum utique eſt id, quod humana malitia prodere utiplurimum ſolet, pro cunctis patratis ſceleribus excuſabiles eorum adducere cauſas, quibus ſcelus non ſolum minimè extinguitur, imo majores in pravo hominum corde radices figit, adeo ut potiùs floridè vireat, quàm ad nihilum declinare videatur: ſic ſi homicidium committatur, ad id declinandum defenſio, vel quid ſimile affertur: Si efficiatur fornicatio, ut a Deo ignoſcatur, fragilitas, atque incontinentia præbetur, & ſic pro ſingulis criminibus ſingulæ quoquæ cauſæ, atque rationes proferuntur, quibus & vitium comprobatur, & vitioſus a ſuo crimine excuſari præſumitur.

II. Pariformiter divinatores noſtri Chriſtiani perperam operari videntur, utpotè pervicaces in explorandis ſomniis tanquam mediis ineptis ad futura quædam vaticinandum: atque de ſuperſtitione, & injuria divinæ ſapientiæ illata minime curant; quinimò complures de

eorum pervicacia rationes, ſeu excuſabiles cauſas tribuere audent; quarum prima, quam afferunt, hæc eſt, & primatum inter cæteras locum tenet: quomodò non ſunt ſomnia obſervanda, ajunt, ſi nos liberè, & publicè typis mandatas quaſdam chartulas, atque recentiores quoſdam liberculos, ubi multa imprimuntur ſigna, utpotè objecta noſtrorum ſomniorum, quæ ex illis diriguntur, & diſcernuntur, & ſine ulla ſuperiorum proſcriptione eos vendi intuemur, ſicuti per vicos, & plateas Civitatis vendentes quotidie peragrare videntur: idcirco ſi hujuſmodi publicè vendi a Superioribus permittuntur, & forte cum eorum licentiis imprimuntur, quare ergo ſomnia obſervare nobis non liceat? etenim ſi ſomniorum obſervatio adhuc fide præſtita eſſet ſuperſtitio, ideoque grave peccatum, uti actio divinæ ſapientiæ injurioſa, a ſuperioribus nec typis mandari, nec publicè vendi permitti potuiſſent, niſi velimus dicere fruſtra typis prædicta ſigna ſomniorum mandata fuiſſe, & vendi, ubi nulla fuiſſet eorum uſus permiſſio.

III. Alteram rationem, ſeu cauſam ſcrutandi ſomnia divinatores noſtri afferre non deſinunt, hoc loquendi modo: ſi per ſomnia obſervata, ſæpe ſæpius futura noverimus, adeout complures noſtrum quidquid conſequi voluerint, jam facili negotio mediis illis fuerit obtentum, & ſi interdum divinatores non fuerimus, ſomnii utique defectus non eſt, ſed potius nobis mala eorum interpetratio tribuitur. Et hoc quippè noſcitur; quia comprobato eventu, ſomnia prius habita iterum explorata, luculenter futurum ipſum experiebantur, quod antecedenter ob noſtram eorum ignorantiam, eorumque rectam interpretationem non tenuimus; itaque verum non eſt, quod per ſomnia non poſſumus futura merè contingentia ſcrutari.

IV. Tertio ratiocinantur, ſed potius hiſce verbis inſaniunt, ad oſtendendam ſomniorum obſervationem pœnitus non eſſe ſuperſtitionem, adhuc eìs fide adhibita, nullamque eſſe culpam: authoritas, inquiunt, fermè tot ſapientum, atque morigeratorum hominum, quorum exemplo benè trahimur, & ſomniis pro præfato futuro obtinendo, funditus incumbunt, a nobis adducitur; quapropter niſi velimus omnes hujuſmodi ſuperſtitioſos eſſe aſſerere, eoſque peccare, utique dicere fas eſt, ſomnia obſervare ſuperſtitionem non eſſe; etenim authoritatem multorum Doctorum, quæ eſt extrinſeca, ſeu authentica probatio ad reddendam operationem noſtram licitam ſine ullo

peccati theologici reatu maculantis animam coram Deo, utique eſſe ſufficientem, unanimiter recentiores Moraliſtæ docent; ac proindè illi non ſolum nos verbis docent, ſed etiam exemplis, quibus nos inſtructi, quoque ſomnia obſervare non deficimus.

V. Demum ineptè inquiunt, quod uſus ipſe iſta inoluerit penes nos, ex quadam traditione a noſtris majoribus hucuſque profecta; ut ſemper facta ſit ſomniorum obſervatio. Igitur a primo ad ultimum, ex omnibus dictis potius inferri videtur, ſomnia obſervare licitum eſſe, & omnibns permiſſum ſine ulla ſuperſtitionis labe.

VI. Ad diluendas igitur pueriles hujuſmodi, atque ineptas objectiones gradum faciam, & eadem methodo ſervata, ſic primæ objectioni hoc reſponſum offero. Miror ſummopere, quomodo chartulas quaſdam, alioſque liberculos ſine ſuperiorum permiſſu, imo ipſis inſciis typis mandatos, eſſe tanti roboris divinatoribus noſtris, eorum mentes movendo ad ineptias ibi impreſſas ſectandum, utique miror! dicitis, publicè vendi prædicta, ſed ſine ſuperiorum licentiis, quæ tam in illis chartulis, quam in illis liberculis impreſſæ ibi non appareant; itaque nullatenus a ſuperioribus typis mandari, vel vendi expreſsè permittuntur; quare non niſi clanculum, & ipſis inſciis mandentur typis, vel vendantur. Et ſanè, quot ſunt Hiſtoriolæ, aliique liberculi rebus ineptis, ſomniatis, & interdum non ſolum falſis, ſed etiam illicitis, & inhoneſtis pleni, & typis clam dantur, & ſuperioribus inſciis publicè venduntur, uti quotidiana experientia teſtatur; nam prædicti ſuperiores, utpotè homines, & non Deus, cuncta mala a ſubditis ſuis patrata, quavis vigilantia adhibita, ſcire nequeunt; & perindè dictis Hiſtoriolis, aliiſque chartulis rerum falſarum, illicitarumque plenis fidem præſtare teneamur? & perindè poſſimus eas operibus imitari? Abſit, hoc dici.

Tanto magis, quod ſola ſancta divina Fides ſecum fert non pollere rationibus, aliiſque probationibus, ut ei credatur, ſed cuicumque revelato ejus divino articulo ſine ullo noſtri intellectus diſcurſu (oculis clauſis, ut aſſolet dici) credere tenemur, juxta monitum Apoſt. (*a*): *Et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium fidei*. Gætera vero, quæ proponuntur ab hominibus, particularibus rationibus ſive intrinſecis, ſive extrinſecis indigent, ut amplecti a nobis tanquam ſualis, valeant. Qua de re, quæſo vos o divi-

(a) *Ad Corinth. 2. cap. 10. ver. 55.*

divinatores percuntor, chartulas, atque libellos prædictos qua authoritate Sacræ Scripturæ, qua generali, aut particulari Synodo, qua traditione Apoſtolica, aut Eccleſiaſtica, qua authoritate SS. Patrum, atque catholicorum Doctorum, demum quibus rationibus niti, atque fulciri? nullum utique ex dictis videtis; itaque prorſus temerarias ſine ullo fundamento aſſertas eſſe dicendum eſt, & quomodo rebus ineptè dictis facile, & ſtatim creditis? certè digni eſtis illo Eccleſiaſtici (*a*): *Qui credit citò, levis eſt corde*, & mihi non creditis, qui in antecedenti capite tot authoritates, & rationes adduxi, quibus oſtenſum eſt, ſomnia obſervare, eiſque credere, manifeſtam eſſe ſuperſtitionem, & peccatum, atque divinæ, & infinitæ ſapientiæ injuriam irrogare, cujus proprium eſt prædicta futura noſſe? & mihi non creditis, qui multa ſacri eloquii teſtimonia in eodem capite exaravi, quibus dictam ſomniorum obſervationem expreſsè a divino jure vetitam eſſe, demonſtratum conſtat? & demum ſi mihi, & dictis non creditis, credite ſaltem omnibus moralis Theologiæ Doctoribus, quorum pro removendo tædio, quoſdam tum primi, tum inferioris ſubſellii referam. Suarez (*b*). Azorius (*c*). Reginal. (*d*). Sanchez (*e*). Rodriquez (*f*). Filliuc. (*g*). Bonacina (*h*). Laym. (*i*). Gregorius Gobat (*k*). Tolet. (*l*), & cæteri omnes uno ore Doctores ſine ullo diſcrimine inter eos, hanc noſtram doctrinam docent, ſcilicet omnibus exclamantibus, ſomnia obſervare omninò divinandi occulta, atque futura, & eſſe manifeſtam ſuperſtitionem, & eſſe ſui natura veram culpam.

VII. Secundæ autem objectioni hoc modo reſpondeo, falſum omnino eſſe, quod dicunt, ex recta obſervatione ſomniorum complures veritatem auſpicatos eſſe; nam quavis data ſomniorum ſcrutatione, atque interpretatione futuri eventus obtinendi, ſemper illis ſomnia obſervantibus talia futura prorſus occulta ſunt; ſed Deo luculenter tantum occurrunt; quoniam ſomnia futurorum prædictorum cauſa nullatenus eſſe poſſunt, cum inter illa, & iſta naturalis connexio adeſſe minimè perpendatur. Quod

(a) *Cap.19.verſ.4.*
(b) *Tom.1.de Relig.lib.2.de ſuperſtit.cap.9.&* 10.
(c) *Lib.9.cap.12.quæſt.3.*
(d) *Lib.17.num.169.*
(e) *Lib.2.cap.38.num.14.*
(f) *In ſumma cap.53.num.5.*
(g) *Tract.24.cap.3.quæſt.10.nu.74.*
(h) *Tom.2.diſp.3.quæſt.5.punct.3.num.19.*
(i) *Lib.4.tract.10.cap.3.num.6.*
(k) *Tom.3.in fine part.4.de ſuperſtit.ſect.1.num.914.*
(l) *In ſumma lib.4.cap.15.num.4.*

Quod autem obſervatis ex ſomniis aliqui veritatem auſpicati quandoque viſuntur, hoc utique non arti, ſcilicet non ſomniis ipſis, nec eorum adhuc rectiſſimæ obſervationi, ſed merè accidentali actui eſt tribuendum; etenim cum omnes ſemper ſomnia obſervant, ſequitur, quod inter tantam ingentem divinatorum copiam quidam ſomnia obſervando, futura præfata divinare accidentaliter poterunt: quemadmodum ſi nemo ſomniis uteretur, neque alio medio, ſed unuſquiſque pro futuris illa acceptaret, quæ ſibi placent, utique inter tot divinatores darentur illi, quibus favor interdum deberetur; igitur victoria ſomniis, aut eorum obſervationi tribuenda ſit? abſit; ſed dumtaxat accidens eſt.

Neque ulteriùs garriant, comprobatum eventum, ſomnia antecedenter habita luculenter indicare videntur, & ob erroneam eorum interpretationem non tenuere. Sanè hujuſmodi nugæ ad riſum ſummopere me provocant; itaque palam per ſomnia, quod prius erat futurum poſt factum præſens, atque præteritum (quia jam factus caſus cenſetur, noſcitur? O magnam virtutem, qua ſomnia pollent! perquæ tum agnoſcitur futurum, cum illud eſt factum præſens, aut præteritum, quippe admirabilis eorum virtus! At melius eſſet, ſi ita exclamarem: O hominum dementia, atque ignavia hiſce mediis utentium!

Ad reſpondendum igitur tertio obici, intimò mei cordis dolore accedam, non quatenus ille gravi difficultate afficitur, ſed quia pro re hac ſapientum, atque morigeratorum hominum authoritas adducitur, quorum authoritate, & exemplo malum hoc ita vexillum extollit, ut illud omnes reliqui de populo inconſultò ſequantur. Sed audi Divum Hieronym. in Apolog. adverſus Rufin. *(a)*: *Culpam numerus peccantium non minuit*. (*b*) *Peccantium multitudo non parit errori patrocinium*. Idem inquit Divus Ambroſius*(c)*: *Multitudo ſociorum impunitatem non facit criminum*.

Perveniam igitur ad reſponſum, dicendo, huic authoritati prædictorum erga ſomniorum obſervationem nulla prorſus eſſe fidem præſtandam, tanquam nullius penitus momenti: nam ſi S. Pater Auguſtinus (*d*), ait: *Solis enim Scripturarum libris, qui canonici appellantur, didici hunc honorem deferre, ut nullum authorem*

(a) *Lib.2.*
(b) *Et in Epiſt.62.*
(c) *Tract.de Virg.lapſu cap.9.*
(d) *In Epiſt.19. ad Hieronymum.*

thorem eorum in ſcribendo erraſſe aliquid, firmiſſimè credam. Alios ita lego, ut quantalibet ſanctitate, doctrinaque præpolleant: non ideo verum putem, quod ipſi ita ſenſerunt, vel ſcripſerunt. Quatenus ſolis libris canonicis, aliiſque ab Eccleſia definitis, & ſtatutis, atque juribus omnibus fides, & obſequium certè præſtandum eſt; cæteris verò libris adhuc ſanctorum, niſi ratio ſuadeat, aſſenſum intellectus præſtare non tenemur: etenim omnes Doctores unanimitèr docent, tanti ponderis, & efficaciæ eſſe Doctoris authoritatem, quantam eſſe rationem, cui adhærere, & inniti videtur: & quomodo vos o divinatores ab hac aliorum ſomniantium authoritate movemini? quæ eſt iſta authoritas? quibus rationibus fundatur? nulli penitus. Inſuper hujuſmodi in eodem malo authoritatem non præbent, ſed potius ſcandalum fovent. Adde, horum non eſt authoritas doctrinalis, quatenus doceret, ſomnia obſervare licitum eſſe; quæ opinio typis mandari nequit, & ſi imprimeretur, ſtatim proſcripta eſſet; itaque quomodo moveamini, neſcio? a veſtra malitia, atque cupiditate, & ſcandalo ducti, jam ſcio? Idcirco adhuc hujuſmodi ſi ſomniis, animo futura divinandi, utantur, eiſque credendo, quis unquam eos eſſe ſuperſtitioſos negabit? nec non peccare, injuriamque afferre divinæ ſapientiæ, cujus proprium, & dumtaxat eſt futura noſſe, & homo tam temerariè ſcientiam illam ſibi arrogare audeat?

Quantum demùm ſpectat ad ultimum, quod ſtultè, & imperitè objiciunt, ſcilicet ſemper fuiſſe penes divinatores obſervandi ſomnia pro ſcrutandis futuris uſum: Uſus namque non eſt, ſed potius corruptela, atque pravus abuſus eſt nominandus, quique Religioni adverſatur, nec non divino præcepto objicitur; itaque veluti animæ lues eſt aufugiendus. Neque hujuſmodi longum temporis intervallum, in quo actus ſæpe exercentur, actionem intrinſecè malam, utpotè religioni, & divino præcepto oppoſitum cohoneſtari unquam poteſt. Quandoquidem ſi hoc neque conſuetudo, neque quævis præſcriptio prodere poteſt, quanto fortius ſimplex abuſus. Quinimo conſuetudines, quæ peccandi occaſionem, vel periculum præbent, irrationabiles, & corruptelæ nominari debent, ut colligitur ex cap. primo, & cap. ex parte de Conſuet. Etenim homines cum inferiores ſint, legem Dei ſuperioris tollere non poſſunt. Et inſuper ſi malum patratum a veſtris patribus fuerit, adhuc ſequi vos debeatis? Attendite vocibus noſtri Redemptoris acriter adverſùs

vos loquentis Matthæi (a): *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram?* ibique flagella minatur.

Demum fortè data eſt vobis a Deo virtus obſervandi ſomnia, atque ea interpretandi? Sed hanc dumtaxat in ſacro eloquio Joſeph filio Jacob, aliiſque Dei viris conceſſam fuiſſe cernitur, uti expreſſum eſt ſupra in cap.2. Quare Divus Bernardus hom.2. ſuper *miſſus* propè finem, loquendo de Joſeph allato, ad Sancti noſtri Joſeph comparationem Sanctiſſimæ Mariæ Virginis Viri, ſic inquit: *Illi* (ſcilicet Joſeph filio Jacob) *data eſt intelligentia in myſteriis ſomniorum, iſti datum eſt conſcium fieri cœleſtium Sacramentorum*: igitur ſi hujuſmodi virtus, futura præſertim merè contingentia noſcendi, ſolius divinæ ſapientiæ ſit, fruſtraneum, & ſic indebitum, & exitioſum eſt, medium naturale, ſeu ſomnia pro eorum notione obtinenda adhibere; & conſequenter ſomnia denique ne amplius ſcrutemini deprecor.

Tandem objiciunt quamplurimos fuiſſe Authores, ſcilicet Antiphonem, Philocorum, Artemonem, Serapionem, Aſcalonitam, alioſque de ſomniorum interpretatione peragentes, itaque ex ſomniis benè aliquid futurum conjicere poſſumus: niſi aſſerere velimus, præfatos celebriores, atque antiquiores authores, de iiſdem peragendis adhuc ſomniaſſe.

Sed paucis verbis allata difficultas diluitur; & dico prædictos Authores temporibus illis, quando Diabolus nimia familiaritate genus humanum illudebat, floruiſſe; ut potius ejus illuſione, quàm vera doctrina & ſapientia operati fuerint; idcirco authoritatem aliquam adverſus noſtram allatam doctrinam, tanta evidentia ſuffultam haudquaquam officere valeant.

CAP.

(a) *Cap.15. verſ.3.*

CAP. V. Et ult.

Oſtenditur, non eſſe decentem orationem, quæ Deo, vel Sanctis fit, pro aliqua futurorum ex ſomniis notione.

SYNOPSIS.

I. *Præceptum divinum orandi in genere nobis præbetur.*
II. *Hoc tamen divinum præceptum orandi, ut cum noſtrò utili exequamur, multæ conditiones adhiberi debent.*
III. *Orationis natura, ejuſque diviſio affertur.*
IV. *Altera orationis diviſio adducitur.*
V. *Altera pariter orationis diviſio ab Apoſtolo lata exponitur.*
VI. *Inter meritum, & impetrationem diſcrimen aſſignatur.*
VII. *Ut oratio nobis proſit, quædam conditiones ſervari debent; & præcipuè illa, quæ a Divo Thoma aſſignatur.*
VIII. *Et inter cæteras requiritur Spes, & Fiducia, Charitas, ſive Juſtitia.*
IX. *Aliæ conditiones ſervandæ in oratione, exponuntur.*
X. *Optima oratio eſt petere, ut Deus iis mediis nos ducat, quæ peccati non habent ſcandalum.*
XI. *Quod in oratione bonum animæ petere debemus, docemur hoc adhuc ab Ethnicis.*
XII. *Dum divinatores eventum ex ſomniis petunt a Deo, non petunt animæ bonum.*
XIII. *Si peccatum eſt a Deo rem indifferentem petere, idem pariter ſi petamus lucrum ex ſomnii ſcrutatione.*
XIV. *Orare Deum pro habenda notione futurorum ex ſomniis, perinde eſt, ac movere Deum ad operandum per potentiam abſolutam; dum per ordinariam Deus præfatas preces exaudire non poteſt.*
XV. *Licèt non poſſit Deus per potentiam ordinariam, per potentiam verò abſolutam omnia poteſt.*

I. CErtum omninò eſt, quod inter cæteros noſtræ Chriſtianæ Religionis actus adſcribitur ille, qui Oratio nominatur, ratione cujus divina Majeſtas, a qua cuncta bona procedunt, expoſtulat, ut petendo, infirmitatem noſtram, atque inhabilitatem agnoſcamus; ideoque nobis præceptum orandi licet in genere tribuatur, uti legitur (*a*) *oportet orare, & nunquam deficere*; & (*b*) *vigilate, omni tempore orantes*. Eccleſiaſt. (*c*) *non impediaris orare ſemper*. & (*d*) *Sine intermiſſione orate*. & (*e*) *petite, & dabitur vobis*; *quærite, & invenietis*; *pulſate, & aperietur vobis*. & (*f*) *omnis enim, qui petit, accipit*; *& qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur*. Ex quibus adductis Sacræ Scripturæ teſtimoniis luculenter præceptum nobis eſſe impoſitum orandi utique liquet.

II. Et quamvis hujuſmodi relatæ Scripturæ abſolutè orantibus omnes eas res, quas poſtulant, promittere videantur; tamen promiſſiones iſtæ conditionem includunt, quam Apoſtolus Jacobus expreſſit (*g*) cum ait: *Petitis, & non accipitis, eo quod malè petatis*. Quid eſt hoc male petere, niſi conditiones multas neceſſarias in oratione non ſervare; & ideò Apoſtolus cauſam, quare non a Deo accipimus, quod petimus, affert: *eo quod malè petatis*: igitur multæ exquiruntur conditiones, ut illis, quæ a Domino Deo flagitantur, digni fiamus.

III. Ad cujus igitur intelligentiam obiter orationis naturam, diviſiones, ejuſque conditiones ſervandas enucleare fas eſt. Itaque oratio in genere a Joanne Damaſceno definitur (*h*) *Eſt aſcenſio mentis in Deum, aut rerum decentium a Deo petitio*; nota ly *rerum decentium*, quatenus quæ ſunt digna Deo percontari debemus: quæ autem ſint hujuſmodi Deo digna, mox oſtendam.

Quantum verò ſpectat ad orationis diviſionem, ſciendum primo eſt, eam dividi in publicam, & privatam; illam, quæ nomine totius populi, ſeu totius univerſalis Eccleſiæ a Sacerdotibus tanquam publicis miniſtris in templis ritè celebratur; iſtam verò eſſe, quæ a ſingulis privatis fidelibus eorum nomine conficitur, & Deo offertur, quam Apoſt. 1. ad Timoth. (*i*) hortatur: *Volo*, inquit, *ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus*.

IV. In-

(a) *Lucæ cap.18.*
(b) *Ibid. cap.21.*
(c) *Cap.18.*
(d) *1. ad Theſſ. cap. ult.*
(e) *Matth. cap.7. verſ.7.*
(f) *Et verſ.8.*
(g) *In cap.4.*
(h) *Lib. 3. de fide cap.24.*
(i) *Cap.2.*

IV. Inſuper alteri diviſioni oratio ſubeſt, ſcilicet alteram eſſe tantum mentalem, & hæc eſt *aſcenſus mentis ad Deum*; alteram eſſe mentalem ſimul, & vocalem, & hæc eſt, quando prædicto mentis ad Deum aſcenſui vox corporalis additur: & hæ ſunt orationes adhuc potiſſimum *utiles*; quare ſolum vocalem reliqui, quam nonnulli addunt; ex eo quia ſola, & mera vocalis oratio, quavis ſemota mentis intelligentia, atque animadverſione, non ſolum minimè prodeſt ad placandum, quandoque ſic oranti potius obeſſe videtur juxta illud Iſaiæ (*a*): *Populus iſte labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me*; ideoque nec etiam orationis nomen mereri obſervatur. Et licet perplures Sacræ Scripturæ textus orationes vocales, ſeu linguæ commendant, puta (*b*): *Lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea.* Oſeæ (*c*): *Omnem aufer iniquitatem, & reddemus vitulos labiorum noſtrorum*, & ſimilia loca; tamen ſemper corde, ſeu mentis captu factæ intelliguntur.

V. Pariter Apoſtolus 1. ad Timoth. (*d*) alteram orationis diviſionem tradit: *Obſecro*, inquit, *igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus*. Quam diviſionem Sancti Patres ſequuntur, nempe obſecrationes, orationes, poſtulationes, & gratiarum actiones inter ſe diverſificari, ait divus Auguſtinus (*e*), quatenus tunc dicitur quis obſecrari Deum, quando malo aliquo premitur, a quo ut eripiatur, opem divinam, qua indiget, implorat. Tunc dicitur orare, quando boni aliquid a Deo petit. Dicitur quis poſtulare, quando non per ſe, ſed pro aliquo ad Deum interpellat. Demum dicitur gratias agere pro omnibus iſtis. Quamvis hujuſmodi orationis partitionem ex materia, ſive modo orandi oriri, dicendum ſit. His ſuppoſitis,

VI. Priuſquam accedamus ad conditiones neceſſarias ad benè, & cum fructu orandum exponendas, præmittendum eſt, multum intereſſe inter meritum, & impetrationem: etenim meritum charitatem, & charitatem viæ expoſtulat, ut Theologi locuntur; & ideo neque peccatores, neque Beati mereri poſſunt, ſed ſolum juſti, qui peregrinantur in terris. Impetratio autem hujuſmodi charitate non indiget,

(a) *Cap.26.*
(b) *Pſalm.25.*
(c) *Cap.ult.*
(d) *Cap.ult.*
(e) *In Epiſt.59.ad Paulinum.*

& ſic non ſolum viatores, ſed etiam comprehenſores, nec ſolum juſti, ſed quoque peccatores quandoque impetrant.

VII. Quare ut oratio meritoria ſit, expoſcit, ut ab homine viatore, juſto, & ex charitate fiat: ut verò ſit infallibiliter impetratoria, multas, ſicut dixi, conditiones requirit; idcirco oratio interdum meritoria, & non impetratoria obſervatur: puta ſi homo juſtus ex charitate petit id, quod ſibi fortè non expedit, uti Paulus ter Dominum rogavit. Interdum eſt impetratoria, & non meritoria: puta Beati pro nobis impetrando, aut peccatores pro ſeipſis orando, ut Publicanus dixit: *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Interdum eſt meritoria, & impetratoria ſimul: puta ſi viatores juſti cum omnibus conditionibus, & requiſitis orant.

Hujuſmodi autem requiſita, ſeu conditiones neceſſarias ad benè cum fructu orandum, Sanctus Thomas (a) quinque enumerat, Fidem nempè, Spem, Charitatem, Humilitatem, & Devotionem. Requiritur primo fides, qua certò credamus, Deum eſſe potentiſſimum, ſapientiſſimum, fideliſſimum, & proinde poſſe ſcire, & etiam facere, & velle id, quod petimus, niſi ex parte noſtra defectus habeatur, uti Apoſt. docet ad Rom.I. *quomodo invocabunt, in quem non crediderunt.* Et Jacob. Apoſtolus (b) *poſtulet autem in fide, nihil hæſitans*: & Matthæi (c) ait Dominus, *creditis, quia poſſum hoc facere vobis.*

VIII. Requiritur ſpes, & fiducia impetrandi, quæ eſt actus voluntatis firmiter benignitati divinæ adhærendi, & certò confidendi, Deum facturum eſſe, quod petimus; & ideo Chriſtus Dominus (d) docuit: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Requiritur charitas, ſive juſtitia, ſcilicet fidelis, ut in gratia, ſeu Dei amicitia maneat, & ſic certò impetrando obtinet (e): *Oculi domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum.* Neceſſariò humilitas expoſcitur, qua qui orat non in ſua juſtitia, ſed in Dei benignitate confidit, ut docet Bernardus (f): *Sit*, inquit, *oratio in omni humilitate, nè præſumens, ut dignum eſt miſeratione divina.*

IX. Cæteræ quoque conditiones exquiruntur, ut nobis oratio proſit: primo per noſmetipſos flagitare tenemur; nam ſic propriè Deo, uti convenit, humiliamur, & ſubmittimur; & ſic explicat Divus Au-

(a) *In 4. ſentent. diſp.* 15. *quæſt.* 4. *art. ultim.*
(b) *Cap.* 1.
(c) *Cap.* 9.
(d) *Cit. cap.* 9.
(e) *Pſalm.* 33.
(f) *Serm.* 5. *de Quadrageſima.*

Auguſtinus illud Joannis (*a*): *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*; *Exaudiantur*, inquit, *omnes ſancti pro ſeipſis, non autem pro omnibus exaudiuntur vel amicis, vel inimicis, vel quibuslibet aliis: quia non utcumque dictum eſt, dabit, ſed dabitur vobis*. Nihilominus in gratiam ſervorum Dei, interdum aliis quoque ab eodem Deo datur, & tribuitur, uti Act. (*b*) Angelus Domini ſic Beato Paulo locutus fuit: *Donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum*. Secundò perſeveranter orare debemus; quia perſeveranter petendo, niſi ſimus idonei, tales fiemus, uti loquitur Apoſtolus ad Teſſalon. (*c*) *ſine intermiſſione orate*. Tertiò, cunctas preces noſtras domino Deo in nomine Domini noſtri JESU CHRISTI filii ejus, noſtrique Redemptoris porrigere debemus; cujus merita infinita infallibiliter Deum ad nobis elargiendum movent; & hoc pacto idem noſter Redemptor docuit Joannis (*d*): *Si quid petieritis patrem nomine meo*, ideſt in nomine JESU Chriſti; quare Catholica Romana Eccleſia cunctas preces, quas Deo fundit, ſemper hoc utitur more, eas complendi, *per Chriſtum Dominum noſtrum*: *per Dominum noſtrum* JESUM *Chriſtum*. Aſt omnes conditiones prædictæ ex parte modi orandi, neceſſariæ videntur.

Sed altera principalis, & neceſſaria conditio ad benè cum effectu orandum ex parte materiæ, quæ poſtulatur, exquiritur; ſcilicet ut petatur materia, ſeu res, ſive immediatè, ſive ſaltem mediatè, & per ſequelam ad animæ ſalutem pertinens, uti interpretatus eſt Auguſtinus illud Joannis (*e*) adversùs utilitatem ſalutis, non petimus in nomine Salvatoris, qui ibi ait, *in nomine meo, ideſt Salvatoris*: igitur petenda ea bona, quæ ſunt ad Dei gloriam, noſtramque ſalutem conducibilia; & ideo idem Auguſtinus in eodem tract. ſequitur hiſce verbis: *quod autem videt peti contra ſalutem, non faciendo potius ſe exhibet Salvatorem: novit enim medicus quid pro ſua, quid contra ſuam ſalutem poſcat ægrotus; & ideo contraria poſcentis non facit voluntatem, ut faciat ſanitatem*: & iterum idem Auguſtinus (*f*) *illud ſi quid petieritis Patrem*, dumtaxat pro eo intelligit, quod ad ſalutem, & vitam æternam pertinet, in cujus comparatione reliqua nihil ſunt. Hinc eſt, multos eſſe errores, qui in oratione committi poſſunt.

Pri-

(a) *Cap.16.*
(b) *Cap.27.verſ.24.*
(c) *Loc.ſupr.citat.*
(d) *Cap.16.*
(e) *Tract.73.*
(f) *Tract.102.*

Primò ſi bonum temporale animæ nociturum petatur; ſecundò ſi re aliqua carere optemus, quæ nobis ad humilitatem, aut ad aliarum virtutum exercitium proſunt, uti pauperes, qui orant, ut divites fiant, dicente Apoſtolo Paulo, quod *qui divites fieri volunt, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa, & nociva, quæ mergunt homines ad interitum, & perditionem*. Tertiò ſi quid ex zelo indiſcreto petamus, ut illi optabant ignem de Cœlo mitti in Samaritanos, Chriſtum Dominum reſpuentes. Quartò ſi quid ambitione petamus, ut filii Zebedei, qui in Chriſti Domini Regno primas expoſtularunt. Quintò ſi quod petatur, utilius eſt differri, ut per hanc dilationem ſtudium orationis, & meritum perſeverantiæ, ac virtutis in nobis creſcat. Sextò, & maximè ſi petamus ſtatum, vitam, modumque certum: cum Deus ſciat, alium ſtatum nobis, noſtræque complexioni magis competere, ut in eo ſalvemur, vel plus gloriæ adipiſcamur.

Hinc optima oratio eſt petere, ut Deus iis mediis, & viis nos ducat, & regat, quæ peccati non habent ſcandalum, & quibus ad finem noſtrum, ſeu vitam æternam nos pervenire prævidet: quapropter omnibus iſtis ſublatis erroribus, & prædictis conditionibus appoſitis, infallibiliter a Deo obtinemus quidquid petere intendimus: idcircò niſi obtineamus, ſciendum eſt, aliquam utique ex dictis conditionibus deficere, & forſitan illam, ſcilicet non prodeſſe animæ ſaluti; & ideo hac in re nos certiores faciat, & doceat Joannes Chryſoſtomus (a): *Semper*, inquit, *agendas eſſe gratias Deo, non minus cum negat, quam cum tribuit, quod negat*.

O Chriſtianorum confuſio! adhuc Ethnici hanc veritatem, ſeu orandi modum quodammodo, & in eorum ſenſu nos docent, quatenus a Diis non niſi bonum animi, non verò corporis petendum eſt: ſic Juvenalis (b) cecinit, expendens varia, & ſtulta hominum vota:

Evertere domos totas optantibus ipſis
Dii faciles: nocitura toga, nocitura petuntur
Militia: torrens dicendi copia multis,
Et ſua mortifera eſt facundia .....
Nil ergo optabunt homines? Si conſilium vis;
Permittes ipſis expendere Numinibus, quid

Con-

(a) *Homil. 30. Geneſos.* (b) *Satyra 10. verſ. 7.*

Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris:
Nam pro jucundis aptiſſima quaque dabunt Dii.
Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.

Socratis dictum ab omnibus Ethnicis celebrabatur, nempè *a Diis immortalibus nihil petendum ultra, quam ut bona animi tribuerent.* Quare Perſius (a), idem docuit, ſcilicet quid a Diis ſit expetendum, hiſce carminibus:

Mens bona, fama, fides, hæc clare, & ut audiat hoſpes.
Compoſitum jus, faſque animo, ſanctoſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.

Valerius autem Mæximus (b) elegantem etiam, & chriſtianam hoc jure cenſuram habet: *Nos autem*, inquit, *plerumque id votis expetere, quod non impetraſſe melius foret: etenim, denſiſſimis tenebris involuta mortalium mens, in quam latè patentes errores cæcas precationes tuas ſpargis! Divitias appetis, quæ multis exitio fuerunt: honores concupiſcis, qui complures peſſumdederunt: regna tecum ipſa volvis, quorum exitus ſæpenumero miſerabiles cernuntur: ſplendidis conjugiis injicis manus, at hæc ut aliquando illuſtrant, ita nonnunquam funditus domos everterunt. Deſine igitur ſtulta, futuris malorum tuorum cauſis, quaſi feliciſſimis rebus inhiare, teque totam cæleſtium arbitrio permitte: quia qui tribuere bona ex facili ſolent, etiam eligere aptiſſima poſſunt.* Hactenus Ethnici.

Sis ne, o Lector Chriſtiane ſaltem ab hujuſmodi Ethnicis ſuaſus; eo quia iſti dumtaxat naturæ lumine locuti ſunt, & tu verò, qui & eodem naturali lumine præditus, ſimul atque lumine Sanctæ Fidei inſignitus, quomodo loqueris? a fortiori exiſtimo hoc conſequens ex citatis Scripturis, Sanctis Patribus, & Theologis, & adhuc ab Ethnicis eruas: nempè ea ſunt a Domino Deo, ſive a Sanctis petenda, quæ immediatè, ſive mediatè, & per ſequelam ad animæ noſtræ ſalutem æternam ordinantur. His poſitis.

XII. Huc accede, o Divinator Chriſtiane, & loquere mecum, quando tu a Deo ex ſomniis tuis ſcire futura petis, peto, quæriſne rem ad animæ tuæ ſalutem pertinentem? aut potius merè, & propriè corporis? utique tu petis rem materialem, cum voti tui compotem te eſſe petas: itaque non ſui natura, quod petis ad animæ ſalutem pertinet: quandoquidem pecuniam, quam divinare ex ſomniis cupis, nullatenus

(a) *Satyra* 2. (b) *Lib.* 7. *cap.* 2.

nus ſpiritualis eſt nuncupanda : minimè quoque per accidens ad illam attinere videtur ; etenim hujuſmodi pecuniam circa animæ ſalutem prorſus indifferentem eſſe arbitror, cui potius faciliter obeſſe nemo aſſerere veretur, cum utplurimum id quotidiana experientia teſtatur. Si igitur quid omninò petis ad animæ tuæ ſalutem impertinens, evidenter ſequitur, orationem, quæ fit ad Deum pro hujuſmodi merè contingentibus futuris ex ſomniis ſciendis, utpotè mediis ab eodem Deo proſcriptis, uti ex Sacra Scriptura patet, prorſus indecentem, & illicitam eſſe, ideoque haudquaquam a Deo exaudibilem : nam quomodo Deus te utentem medio, quod ipſe prorſus expunxit, exaudire velit ?

XIII. Adde, quia petere a Deo rem omnino indifferentem, ſcilicet rem ſui natura neque bonam, neque malam moraliter, eſſe prorſus illicitum, & inhoneſtum, ut docet Suarez (a), cujus verba hic referre decrevi, ut res tanti momenti faciliùs intelligatur : *Petio*, inquit, *de materia indifferente, ut ſic, non poteſt pertinere ad divinum cultum : tum quia continet petitionem rei decentis a Deo, ut illud impleat ; deſiderium autem habendi rem indifferentem propter ſeipſam, & ſine intuitu honeſtatis eſt turpe deſiderium ; & ideo petere a Deo, ut tale deſiderium impleat, turpe etiam eſt, qua de cauſa non poteſt ad Dei cultum pertinere. Fallitur ergo qui dicit, ſe ita petere propter cultum Dei ; non enim petit, niſi propter concupiſcentiam ſuam, ut illi ſatisfaciat, vel etiam ſi aliquo modo intendat cultum, practicè errat ; quia utitur medio, ſeu materia improportionata ad cultum ; & ita non verum, ſed fictum, & apparentem cultum intendit. Non audeo tamen dicere, talem orationem ſemper eſſe peccatum mortale.* Hucuſque Suarez, qui ex ſuis verbis luculenter hoc aſſerit, petere a Deo materiam indifferentem ſemper eſſe peccatum, ſaltem veniale ; quandoque tamen attentis quibuſdam circumſtantiis lethalis culpæ notam aufugere non videtur, hoc autem faciliùs contingeret, quando rem indifferentem cum tertii præjudicio (uti eſſet orare Deum pro dictis ſomniis tenendis) a Deo impudenter petimus ; in quo autem caſu potius rem moraliter malam per ipſas circumſtantias a Deo peteremus. Quare Paulus Layman (b) pariter aſſerit : *Si quis rem indifferentem v.g. lucrum ex ludo, ad ulteriorem honeſtum finem non*

(a) *Tom.1.de Relig.lib.1.cap.23.n.5. num.coroll.2.*
(b) *Lib.4.Theol.Moralis tract.1.c.1.*

non referendo a Deo petat, non exercet actum orationis religioſæ, ſed peccat, quamvis non ſemper mortaliter: cum enim lucrum ex ludo ſecundùm ſe illicitum non ſit, ſed res indifferens; ideo cum auxilium Dei ad lucrandum petitur, non petitur a Deo concurſus ad peccatum, quæ eſt gravis irreverentia; ſed petitur auxilium Dei ad rem indifferentem, ſeu ut Deus expleat deſiderium rei indifferentis, cujuſmodi oratio bona, atque decens non eſt, non tamen ita indecens, ut ſemper ſit mortale peccatum.

Et idem confirmatur evidenti ratione, ex qua quoque ſecunda noſtra concluſio oſtenditur: profectò tentare Deum ad patranda miracula peccatum eſt, unanimiter docent Doctores, Divus Thomas *(a)* Valent. *(b)*, Suarez *(c)*, Tolet. *(d)*, Clavisregia *(e)*, Leſſius *(f)*, Reginald. *(g)*, Filliucius *(h)*, Paulus Layman *(i)*, cæterique omnes; ſicuti proſcribitur quoque a ſacro eloquio *(k)*: *Non tentabis Dominum Deum tuum*: atqui Deum orare pro notione contingentium futurorum mediis illicitis, nempe ſomniis, obtinenda, perinde eſt ac Deum ad patranda miracula tentare, ſtante lege ſua eorumdem ſomniorum interpretationẽ vetante; cũ enim miracula patrare idem ſonat, ac Deum operari non per potentiam ordinariam, ſeu ſecundùm præſentis divinæ providentiæ decretum, ſed per potentiam extraordinariã, & abſolutam.

XIV. Etenim indubitabile eſt, Deum operari ſecundùm præſentis providentiæ decretum, ſeu per potentiam ordinariam, idem eſſe, ac cauſis ſecundariis creatis uti, quæ ad productionem eorum effectuum juxta genus ſuum ordinantur; nec non eſt movere homines juxta leges naturales, & divinas, atque humanas quaſcumque vivere, ſeu intra naturæ ordinem ſtare: præſenti autem providentiæ divinæ decreto ſpectato aliud ſcibile hominibus permiſſum non videtur, niſi id, quod non eſt futurum merè contingens; ſed tantum id, quod ſuæ naturæ debitum, aut conveniens ſupponitur; ſomnia namque nequeunt eſſe media ad illud agnoſcendum ordinata, uti ſupra viſum conſtat: hoc autem eſt, quod a præſenti divinæ providentiæ decreto ſtatutum cernitur: igitur velle futura hujuſmodi per ſomniorum

(a) *2.2.qu.97.art.1.*
(b) *2.2.diſp.6.qu.14.punct.1.*
(c) *Tomo 1. de Relig. tract.3. lib.1. cap.3.*
(d) *Lib.4.cap.19.n.6.*
(e) *Lib.4.cap.7.n.11.*
(f) *Lib.2.cap.45.dub.1.n.3.*
(g) *Lib.16.n.226.*
(h) *Tract.22.cap.8.qu.8.n.261.*
(i) *Lib.4.tract.10.cap.5.nu.4.*
(k) *Deut.cap.6.verſ.16.*

media conſequi, perinde eſt ac Deum tentare ad præter præſens decretum pro divinatoris favore operandum; itaque noſtram doctrinam aſſertam benè quiſque evidenter inferre valeat, ſcilicet eſſe Deum tentare ad noſcenda contingentia futura; quia eſt ab eodem Deo, medio ſomnio obſervando, inſtanter precibus fuſis, eorum agnitionem petere.

XV. Cæterum non nego de potentia abſoluta, quam extraordinariam vocamus, ſeu in alio divinæ providentiæ decreto, Deum poſſe hoc exequi; quia tunc uti abſolutus omnium rerum verus Dominus, mihi, vel tibi dominium rei alienæ tradere poteſt; ſcilicet eorum preces exaudire, quibus per ſomnia perpendenda notio futurorum contingentium occurrit, ut alienum haberi valeat; & adhuc inſpecta alterius rei dominii translatione, uti legimus cum Hebræis ex Ægyptiorum bonis facta, aliiſque, juxta ea, quæ poſita ſunt in cap. 2. num. 10. hujus Tractatus.

Tamen ſciendum eſt, Deum precari pro hujuſmodi dominio ſibi precanti transferendo ex cauſa vitioſa, vel quaſi vitioſa, nempe ſomniorum mediis, perinde eſſe, ac tentare Deum ad patranda miracula, quod eſt peccatum, uti dicebam. Et è contra quid tuæ menti videatur, velle Deum miracula patrare, ut vobis exaudiendis provideat, atque adjutorium ſuum præſtet? Fortè neceſſarium eſt per potentiam extraordinariam, atque abſolutam operari? & quomodo Deus aliis modis forſan caret in præſenti providentia, ad hoc, ut vobis ſit providus? abſit; eſt enim ipſamet per eſſentiam providentia. Conclude ergo, illicitam eſſe orationem, quam Deo, vel Sanctis pro hujuſmodi notione elargiuntur Fideles, & haudquaquam Deum prædictas preces ex potentia ordinaria, ſive juxta providentiæ decretum (niſi ex abſoluta omnipotentia, atque extraordinaria, quod eſt miraculum patrare) exaudire poſſe; præſertim, quod ſit in præjudicium alterius. Hinc ab hoc malo Lector cave, & fac bonum, & aliis invidioſus eris. Soli igitur ſapienti Deo, per JESUM Chriſtum, honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. Apoſtolus (a).

TRA-

(a) *Ad Rom. 16. verſ. ultim.*

TRACTATUS II.

DE CABALIS.

ISAGOGICON.

TRIPLEX hominum obſervantium genus eſſe perpenditur. Quidam magis rudes,& ſocordes agnoſcuntur, ut futurorum merè contingentium notione calleant, ſomnia meditantur. Quidam nimis perſpicaces ſe exiſtimant eſſe; ideo Cabalas funditùs excogitant. Cæterique verò neutros præfatorum tantùm ſe eſſe profitentur; ſed medium tenentes aditum, modò ad ſomnia, modò ad Cabalas ſcrutandum ſæpè declinant. Quod autem veriſſimum eſt, nemo horum eſſe ſanæ mentis, atque orthodoxæ fidei inſtructus perfectè, cernitur; quoniam characteris baptiſmatis, quo eorum Animæ inſigniuntur, parum, aut minimè recordantur; quia eodem Chriſtum Dominum, non Dæmonem, ſequi ſincero corde obligantur, cui cum ſolitum ſit Ethnicorum, famulatum præſtare; ideo eis tàm ſomnia, quàm cabalas, aliaque ſuperſtitioſa obſervare permiſſum videtur; non verò Chriſtianis, quibus hæc omnia quolibet jure penitùs interdicuntur. Cum igitur de ſomniis, eorumque vana obſervatione, malitia, atque culpa, in qua homines divinatores, eis utendo, labuntur, jam peractum ſit; modò ad alium execrabilem cabalarum uſum eliminandum, Dei implorato adjutorio, gradum faciam.

CAPUT I.

De Cabalæ Natura.

SYNOPSIS.

I. *Cabalas obſervare, & interpretari eſt mores corrumpere.*
II. *Cabalæ ethymon, atque ejus natura enucleatur.*
III. *Quomodò intelligatur a Joanne Pico Mirandulæ, exponitur.*
IV. *Nonnulli ſentiunt, Cham Noemi filium cabala abuſum fuiſſe.*
V. *Cabalam bonam, veram ſcientiam eſſe arbitror.*

I. DIvinus Plato (*a*) ſic hiſce notis loquitur: *Nemini liceat illiberali quæſtui incumbere, neque illud mechanicum, & infame lucrum quærere, quod mores corrumpit, neque ullo pacto exiſtimare ex rebus vilibus, ac turpibus pecunias cumulandas eſſe*: hucuſque Plato. Et quis eſt tàm ſocors, ut ſuam aciem non acuat ad cernendum, an ſuos mores corrumpat, quærendo ex quodam incerto, & indifferenti futuro lucrum, cabalas obſervando, quod tempus fruſtra terit, dum eas interpretatur. Nam quis eum docuit, cabalas eſſe ordinatas ad futurum merè contingens præſagiendum? unde didicit hanc ignaviam? cui textui aut ſacro, aut profano, cui authoritati, cui rationi nititur? niſi vulgi nugis, qui inſtar ovium operatur, unam una temerè ſectando, & quod pejus, tot peccatis inficiatur, tot ſuperſtitionibus maculatur, totque variis vitiis tingitur, & ſeipſum non conſulit? qua de re ſi hanc veritatem oſculatur, affabrè protulimus, cabalas obſervare, & interpretari eſſe verè mores corrumpere; ideoque infame lucrum exinde quærere; & tamen oculis redimitis crebrò in hujuſmodi facinus incidunt; & qui ſunt hi? homines utplurimum literis circumdati, majori agnitione præditi, ſano judicio pleni; nihilominus eos non pudet, iſtas imbellicitates ſubire. Hinc, ſicut dixi divino adjutorio fretus, hos ſuaſos hujuſce veritatis reddere conor, & præſenti mea lucubratione, licèt viribus levibus præjudicium è medio tollere properanter meditor, a natura rei exordiendo; ideoque prædictum caput, quid ſit cabala, aſſertum videtur.

II. Hinc

(a) *In lib. 5. de legibus.*

II. Hinc cabala, & cabaliſtæ dicuntur a voce Hebræa *Kabal*, quod eſt *recipere*: quare cabala Hebraicum nomen eſt, quod latinè *receptionem* ſignificat, ſeu traditionem veteris teſtamenti Patrum receptam ſine ullo ſcripto ſecundùm Rabinos, uti multi Doctores tradunt. Unde cabala erat ſcientia apud Judæos, quam per Moyſen volebant communicatam quibuſdam ſapientibus de divinis rebus citra omnem Scripturam, eandemque ita aliis traditam uſque hodie apud ſe eſſe contendunt, eodemque ſenſu loquitur in ſua Polyanthea Joſeph Langius (a): *Kabala nihil aliud eſt, quam textus Hæbraici arcana conſideratio, oretenus tradita, & accepta, ſeu quod velut jus ſacrum, & hæreditarium continua generationum ſerie tranſmittebatur*.

Inhæret autem hæc ſcientia traditionibus morum, ut aſſerit Magr. in Hierolexic, verb. *Kabala*: Kabala; ſeu Cabala (utroque enim modo ſcribitur) dicitur ſcientia ſymbolica, per quam aliquod vocabulum cum altero, aliquid aliud myſterium deſignatur, ubi ſubdit: *Hanc ſcientiam ab Angelis traditam fuiſſe ex Rabinorum traditione, & ſucceſſivè ad poſteros Patriarchas, & Dei amicos perveniſſe, apud quos tantummodò conſervabatur, nec vulgo communicabatur*: quare hujuſmodi Doctor iſtam ſcientiam ab Angelis traditam fuiſſe contendit, quod mihi arridet, quia paſſim in Sacra Scriptura legitur Deum allocutum eſſe hominibus; & tamen permulti ejuſdem Scripturæ interpretes, Sancti Patres, & Theologi mediatè Deum fuiſſe allocutum, ſcilicet mediantibus Angelis, docent.

Quod maximè confirmat Dionyſius Areopagita (b) hiſce verbis: *Secretiora myſteria a noſtræ religionis Authoribus ex animo in animum (ſine literis) medio intercedente verbo, fuiſſe transfuſa, hoc eodem penitùs modo ex Dei præcepto vera illa legis interpretatio Moyſi deitùs tradita revelarent, dicta eſt cabala, quod idem eſt apud Hebræos, quod apud nos receptio*. Nota ly *ex Dei præcepto*, quatenus non immediatè a Deo, ſed ab eodem mediantibus Angelis traditum fuiſſe Moyſi, illius legis arcana ſupernaturalia interpretari.

III. Nihilominus eruditiſſimus Joannes Picus Mirandulæ diſſentiri videtur, dum in illa Apologia de magia naturali (c) ſic eruditè inquit: *Præter legem, quam Deus dedit Moyſi in Monte, & quam reve-*

(a) *Tomo 1. lib. 10. in verbo Kabala.* (c) *Tom. 1.*
(b) *Lib. de divinis nominibus.*

revelatam quoque fuiſſe eidem Moyſi ab ipſo Deo, veram legis expoſitionem cum manifeſtatione omnium myſteriorum, & ſecretorum, quæ ſub cortice, & rudi facie verborum legis continerentur. Quod tamen parum refert, an immediatè a Deo, vel mediatè prædicta cabala data fuerit; ſat eſt ſi illam revera datam fuiſſe conſtet; cum nonnulli dentur, prorſus illam negantes a Deo eſſe emanatam, & ſuſpicantes fuiſſe perfidum quemdam hominem, & diabolicum, qui cabala cognominatus fuit, quique multa adversùs Chriſtum Dominum ſcelera ſcripſit, ac proindè multos obtinuit ſectatores cabaliſtas appellatos, qui ejus impias falſaſque doctrinas acriter propugnabant, uti inter cæteros notat citatus eruditiſſimus Picus.

IV. Quemadmodum & ſupra relatus Doctor Magr. (*a*) ſentit, Cham Noemi Filium cabala abuſum fuiſſe, qui eam Ægyptios docuit, & iſti in idololatriæ cultu illam adhibere cœperunt; quapropter ſi verum hoc eſſet, ſequeretur non fuiſſe cabalam Moyſi a Deo traditam; quandoquidem Cham Filius Noe ex ſex mundi ætatibus hucuſque delapſis, in ſecunda ætate vixit; Moyſes autem ortus fuit in tertiæ ætatis mundi complemento: itaque inferretur uti verum, quod ego protuli. Quidam verò cabalam eſſe divinandi artem ſomniarunt, necnon inſanierunt. Et demum cæteri adhuc inſanè cætera protulerunt.

V. Quod autem mihi conſonum videtur, cabalam bonam eſſe veram ſcientiam oretenus a Deo Moyſi traditam; quatenus ſapientiores Hebræorum illam non per literarum monumenta, ſed ordinariis revelationum ſucceſſionibus alter ab altero quaſi hæreditario jure receperunt; qua autem ſcientia oretenus habita, altiſſima myſteria, necnon articulos revelatos noſtræ Fidei, ſive cætera ſupernaturalia, quæ firmiter nos profitemur, præfatos ipſos ſapientiores noviſſe, multi Doctores ſubſtinent. Et præcipue Pater de Burgonovo contra Petrum Garſia (*b*), & Salmeron. (*c*); quare exceptis iſtis Hebræorum ſapientioribus, reliquus eorum populus rudis, erat illorum prorſus inſcius & incapax; & ideo locutus ſum hiſce verbis, conſonum mihi videtur, quia ex iis mox afferendis motus fui.

CAP.

(a) *In loco citat.*
(b) *In doctiſſimas ſuas concluſiones* { *cabaliſticas.* (c) *Tom. 1. prolegom.*

CAP. II.

De Quatuplicitate Cabalæ.

SYNOPSIS.

I. *Cabala primò dividitur in bonam, & malam.*

II. *Bona cabala tres habet ſpecies, quarum prima Sacræ Scripturæ Hebræorum ſenſum reconditum, ſeu myſticum continet.*

III. *Duo carmina, ubi ſenſus ſupernaturalis, ſeu myſticus noſtræ Sacræ Scripturæ continetur, exponuntur.*

IV. *Exemplum ſenſus myſtici primæ ſpeciei bonæ cabalæ ex multis doctoribus affertur.*

V. *Altera ſpecies bonæ cabalæ, in quo conſiſtat, & cum multis exemplis declaratur.*

VI. *Explicatur tertia bonæ cabalæ ſpecies, cum ſuis quoque exemplis.*

VII. *Quatuor illi ſenſus, quibus Sacra Scriptura a nobis Chriſtianis, quomodo ab Hebræis appellantur, & ſi iis utantur.*

VIII. *Qualis ex iſtis quatuor ſenſibus appellatur ab Hebræis Cabala.*

IX. *Si Hebræi non literaliter, ſed anagogicè, ſeu cabaliſticè eorum Scripturas explicaret, nobiſcum convenirent in profitendis noſtræ Sanctæ fidei Articulis.*

X. *Nullam ex tribus ſpeciebus bonæ cabalæ ad præſagienda futura ordinatam eſſe, omnes fateri debent.*

XI. *Mala autem cabala verè, & propriè, ars diabolica, ſive necromantia nuncupanda eſt.*

XII. *Hujuſmodi malæ cabalæ magiſtri infames, illam eſſe à Deo Moyſi traditam, indignè, & perperam jactitant.*

I. ENucleata hucuſque cabalæ natura, nunc ad ejus diviſionem tangendam gradum facimus; quoniam juxtà Philoſophorum ſenſum, natura cujuslibet rei tum ex definitione, tum ex diviſione magis liquet. Itaque ſcientiam hanc cabaliſticam Authores infra citandi in bonam, & malam communiter dividunt.

II. Prima tres habet ſpecies, quarum una declarat Sacræ Scripturæ verba

verba in aliquo myſtico ſenſu, ſeu recondito, atque (uti ſolemus dicere) in ſenſu figurato; & eſt veluti Theologia myſtica Hebræorum, ſicuti penes nos chriſtianos adhuc myſtica hæc Theologia extare videtur, quæ præter literalem, ſeu grammaticalem ſenſum, alium ſupernaturalem, ſeu figuratum habet; puta moralem, allegoricum, & anagogicum: juxta illa duo carmina a Theologis miſticæ Theologiæ effecta, ut faciliùs memoria retinerentur, ſcil.

III. *Litera geſta docet; quid credas Allegoria.*
Moralis quid agas; quo tendas Anagogia.

In quibus carminibus, quid ſinguli illi ſenſus explicent, benè attendenti patet.

IV. Quamobrem Julius Maurocenus, Neophitus (antea verò Rabinus, ſcilicet unus ex ſapientioribus, & magiſtris Judæorum) in ſuo opere, Via Fidei Hebræis oſtenſa (*a*), & Stephan. Menochius (*b*), ubi hac propoſitione utitur ad præſtandum exemplum hujuſmodi primæ ſpeciei bonæ cabalæ, ſcripturam explicantis in myſtico ſenſu, ſcilicet *cum fiet lux ſpeculi non lucentis, ſicuti ſpeculi lucentis, erit nox ſicut dies. Quæ propoſitio*, ait, *reſurrectionem, & glorificationem corporum in Cœlis indicat* juxtà illud Apoſtoli(*c*) *reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*, quo textu noſtri Theologi paſſim utuntur ad corporum beatorum, & reſurrectionem, & glorificationem cum quatuor beatitudinis dotibus oſtendendam, quatenus noſtra corpora (ſi cum pœnitentia finali, & Dei amici ex hac vita diſceſſerimus) in judicio magni Diei non ſolum reſurgent, ſed æquè glorificantur juxtà illam ætatem, & pulchritudinem JESU Chriſti noſtri Redemptoris. Meritò igitur Joſeph Langius in ſua Polyantea (*d*) aſſerit, *Kabala eſt Doctrina accepta ab alio*, & poſt pauca: *Hoc nomen uſurpatum eſt de myſteriis, quæ in Sacris literis velut latent, conſervatione, & propagatione; hujuſmodi eſt myſterium SS. Trinitatis, doctrina de Perſona, Officio, & Adventu Meſſiæ, & denique Sanctificatio nominis Divini.*

V. Secunda ſpecies bonæ cabalæ in verborum alicujus vocabuli mutatione conſiſtit pro aliquo recondito, vel myſtico quoque ſenſu revelando. Nos ſæpè efficimus, cum aliquod anagramma componimus: puta illud quod in noſtra civitate erga nomen noſtri Imperatoris ſemper Auguſti factum perpenditur (Quem Deus Dominus perenniter con-

(a) *Par. 2. cap. 69. pag. mihi. 1132.*
(b) *In Stereis centuria 1. cap. 14.*
(c) *Ad Philip. cap. 3.*
(d) *Loc. cit.*

conſervat, atque felicitat) videlicet: *Carolus Sextus Imperator*, en Oraculum, *Uxor pariet tres maſculos*. Pariter hoc alterum, *Sacra Euchariſtia*, en Oraculum, *Cara JESU charitas*. Sicut illud puriſſimum Anagramma, augurium tam felix ac fauſtum Chriſtiano Orbi indicans, confectum a præſtantiſſimo Viro Dominico Viva Societatis JESU in ſingulari tractatu de Jubilæo, ex proprio nomine præteriti Summi Pontificis erutum, tunc temporis Beneventi Archiepiſcopi; en, *Vicentius Maria Urſinus Dominicanus*, en Oraculum, *Vir mirus ſcando in Vaticanum ſine niſu*: & ſic de ſingulis. Quare quemadmodum nos mutatione verborum ſive in nomine, ſive in quavis re capaci aſſolemus uti, ita & Rabini mutatione verborum alicujuſvis Scripturæ pro aliquo eruendo ſenſu recondito perſæpe utebantur; idcirco ſupra citatus Julius Maurocenus ibi exemplum præſtat de hoc verbo Hebraico *Melachi* (quod in noſtro idiomate, *Angelus meus*, exprimit) ex quo mutato, hoc aliud reſultat *Michael*.

VI. Tertia verò bonæ cabalæ ſpecies, quam ſupra citatus Author Rabinus aſſignat, eſt Arithmetica computatio ſuper literis alphabeti. Nam Hebræi, ac Græci numeris non utebantur, uti nos utimur, ſed eorum vice literas adhibebant; Aleph enim per eos ſignificat *unum*, Beth *duo*, Ghimel *tria*, & ſic de ſingulis: quare qui cabala pollent, numerant literas alicujus vocabuli, & obſervant, quem numerum faciant eædem literæ, ut inde ſumant illius vocabuli reconditum ſenſum, quem modum nos nuncupare ſolemus quoque anagramma, ſed numerale, & adhuc illo ſæpe tum circa hominum nomina, tum circa quaslibet alias habiles res utimur: puta hoc anagramma numerale *JESUS*, ex quo hic numerus reſultat 794. & ex hoc autem numero, en Oraculum, *DEUS ES*. Ita pariter ſapientiores illi Hebræorum hoc circa Sacram Scripturam etiam perſæpe adhibere ſolebant. Quamobrem Menochius loco citato in Storeis (*a*) hoc aliud exemplum præbet, ex Sancto Irenæo ſumptum ab Antichriſti nomine; de quo cum ſcriptum ſit in Apocalypſi (*b*), *Numerus enim hominis eſt, & numerus ejus ſexcenti ſexaginta ſex*, arbitratus eſt ex hoc numero Apocalypſis nomen hoc Antichriſti futuri TEITAN emanare; ea ratione quia in numeris Græcis T ſignificat 300. unde cum ſint duo TT in dicto nomine, hunc numerum 600. exhibent, N 50. componit, I 10. numerat, E quinque computat, A unum exprimit;

(a) *Centur. 1. cap. 14.* (b) *Cap. 13. verſ. 18.*

mit ; adeout hæc tota numerorum ſeries numerum hunc 666. compleat : & de hoc latiùs agit Malvenda (*a*), idem exemplum de Antichriſto adductum a S.Ireneo, & revelatum a citato Menochio quoque confirmans : licèt penes alios numerus relatus Apocalypſis pro Luthero intelligatur.

VII. A prædictis pariformiter nil diſcrepare videtur ſupra citatus Picus Mirandulæ in eodem loco, ubi docet, quod ſicut apud nos, uti dicebam, ita & apud Hebræos, quatruplex eſt modus Bibliam exponendi, literalis ſcilicet, myſticus, ſive allegoricus, tropologicus, ſive moralis, & anagogicus. Literalis apud Hebræos nominatur *Peſat*, quemadmodum tenent apud eos Rabi Salomon Chemoy, cæterique Magiſtri, & Scriptores Rabini. Allegoricus appellatur *Midras*, unde ſæpe apud eos audies Midras Ruth, Midras Tillym, Midras Coeleth, ideſt myſtica expoſitio per Midras ſuper Ruth, ſuper Pſalmos, ſuper Eccleſiaſten, & ſic de cæteris ; iſtumque autem modum maximè ſequuntur Doctores Talmudici. Tropologicus, ſive moralis nuncupatur *Sechel*, quem ſequuntur Abraham Abenezra, & Levi Ben-Gherſon ; & ante omnes Rabi Moſes Ægyptius, aliique.

VIII. Anagogicus verò vocatur *Cabala*, & hæc eſt illa expoſitio, quæ ore Dei Moyſi tradita dicitur, & per ſucceſſionem ab aliis modo prædicto accepta ; quique autem ſenſus anagogicus penes nos, Cabala penes Hebræos cæteris præpoſitis ſenſibus ſublimior, & divinior eſt, ſurſum nos ducens, a terrenis ad cœleſtia, a ſenſibilibus ad intelligibilia, a temporalibus ad æterna, ab infimis ad ſuprema, ab humanis ad divina, a corporalibus ad ſpiritualia noſtrum intellectum trahit.

IX. Hinc eſt ; quod validiſſima inde argumenta adversùs Hebræos deſumuntur, qui immemores prædicti Cabaliſtici ſenſus jam facti noſcuntur. Nam diſſenſio inter eos, & nos vigens, hæc videtur eſſe, uti maximè patet ex Epiſtolis Pauli, quod illi ſequantur literam occidentem, nos autem ſpiritum vivificantem, & ideo dictus Apoſtolus in Epiſtola 2. ad Corinthios (*b*) ſic habet : *litera occidit*, *ſpiritus autem vivificat*. Etenim cum Hebræis in prophetiis promittatur, quod Meſſias eos liberabit de captivitate, eoſque adducendo in terram promiſſionis, & in Jeruſalem, & in templo gaudebunt, & congregabuntur. Ipſi halce Scripturas literaliter, ſeu *Peſat* intelligentes,

(a) *Lib.8.de Antichriſto cap.8.* (b) *Cap.3.n.6.*

gentes; captivitatem mundanam, terram promiſſionis, quæ eſt Judæa terreſtris, materialem Civitatem Jeruſalem, & manufactum templum expectare præſumunt; idcirco credere nolunt Chriſtum noſtrum Redemptorem fuiſſe Meſſiam, per quem de illa terra promiſſionis ejecti ſunt, & Civitas deſtructa, & dirutum fuit templum. Quare ſi cabaliſticè, ſeu anagogicè illam Scripturam exponerent, utique ipſam de cœleſti Jeruſalem, de captivitate ſpirituali, de cœleſti terra viventium loqui agnoſcerent, & ſimul illum fuiſſe verum Meſſiam, per quem totus orbis de manu Dæmonis, cui per idololatriam ſerviebat, fuit ereptus, confiterentur; adeout nullus eſſet Fidei Articulus, in quo nobiſcum Judæi per cabalæ authoritatem ſentire non cogerentur, uti magis in ſequenti capite conſtabit.

X. Quod autem neceſſarium eſt ex dictis colligere, nomine bonæ cabalæ in quavis ejus ſpecie ſumptæ profectò venire modum quemdam a Deo oretenus Moyſi revelatum, & per Moyſem ſapientioribus Iſraelis populi traditum, quo ſupernaturalia arcana illi perſcrutari poſſint; & quippe nullatenus ex prædictis bonis cabalis ad præſagienda futura, præſertim merè contingentia, aliquam ordinatam eſſe ex dictis evidenter conſtat: qua de re obſecro lectorem non ſolum citatos hic Doctores, imo quoslibet morigeratos, & doctos de hac materia agentes pervolvere, ut ſi aliquem eorum, aliter ac ego exaravi, invenire ipſe valeat oppoſitum huic doctrinæ inclinare ſenſum: at ſi omnes unanimiter ſic reperias docentes, te quoque huic meæ doctrinæ adſtipulaturum eſſe nullum dubium erit, quæ hæc eſt, nullam ex dictis bonis cabalis ad præſcrutanda futura merè contingentia, ſeu indifferentia a Deo ordinatam eſſe jam liquet, & magis infra liquebit.

XI. Perveniamus igitur ad alteram poſitæ diviſionis partem, nempe ad malam cabalam, quæ eſt illa, ex qua Hebræi ex punctis, lineis, accentibus, & ſpiritibus operationes mirabiles deducere conantur, & hac Cabala utuntur ad Dæmones ligandos, & ad præſtigia facienda; adeout ſit vera Necromantia, ars diabolica, continens non ſolùm multas ineptias, ſed plures res impias, & omnium hæreſum furfure conflata; quare de hac mala cabala Hebræorum loqui intelligitur Gaſpar Schottus in ſua phyſica curioſa (a), ubi his verbis: *Errant, qui cabalam Judæorum philoſophiam omnium rerum doctrinam my-*

 ſticè,

(a) *Tom.2.lib.12.cap.1.num.1.*

ſticè, *& ſymbolicè callere putant*, *fœtet illa jam ſatis vanitatis promiſſorum tantorum*, *& falſitatis convicta*; confirmantes idem, ſed majori verborum ſtrepitu Pignatell. *(a)*, Genebrard. *(b)*, Cornel. Agrippa *(c)*, Nicol. Serarius *(d)*, Galatinus *(e)*, Martinus Delrius *(f)*, Baldellus *(g)*, qui, & cæteri Doctores, quos brevitate omitto, adversùs hanc malam cabalam graviter dedignantur, eam non ſolum ſpernendo, utpotè omninò fruſtraneam, ſed tanquam Chriſtianæ Reipublicæ maximopere obnoxiam acriter expungendo: itaque ab orbe Chriſtiano catholico illam penitùs exulem declarandam eſſe adhuc pœnis oportet, & quivis catholicus ſe pudere deberet pro hujuſmodi exitioſo opere in ſcrutandis futuris ea uti. Sed hoc ad majorem longam ſermocinationem faciendam in ſequenti capite ſervetur, ubi ineptitudo, & peccatum, quod patrant noſtri temporis cabaliſtæ evidenter oſtenditur.

XII. Verùm uti videre eſt penes citatos Doctores, alioſque, & præſertim Picum *(h)*, adhuc ipſam bonam cabalam quidam infames atque perverſi Hebræorum homines exiſtimati ſapientes (ſed potius Dæmonis pedeſſequi, cui obſequium ſpondent) adulterio fecerunt eſſe ſubjectam: nam res divinas falſis, & vanis ſuperſtitionibus polluentes, imò in rei veritate quaſi nihil a Necromantibus differentes, dixerunt ſe habere ſecreta Dei nomina, & virtutes, quibus Dœmones ligarent, & miracula facerent, & ſic hujuſmodi falſum ſibi cabaliſtarum nomen vindicarunt, dicentes, artem ſuam eſſe illam veram cabalam, quam Moyſi Deus revelare dignatus fuit. O inſenſati homines ſic loquentes! O ſtulti, & leves corde hiſce fallacibus fabulis credentes! Sed meliùs hujuſmodi rem intueamur.

CAP.

(a) *Tom.5.conſult.14.num.7.&* 8.
(b) *Lib.12.chronol.*
(c) *Lib.de vanitate ſcient.cap.47.*
(d) *Lib.1.de Rabinis cap.13.*
(e) *Lib.1.de Arcanis cap.7.*
(f) *Lib.1.cap.4.qu.3.*
(g) *In Theologia Morali tom. 2. lib. 4.diſp.16.num.5.*
(h) *Loco citat.*

CAP. III.

Verior, & clarior Cabalæ notio aſſeritur.

SYNOPSIS.

I. *Cabalæ origo, progreſſus, obex, ejus exaratio in ſcriptis, & a quo, hic clariùs exponitur.*

II. *Cum lege Deus Moyſi dedit oretenus aliam ſcientiam ad ſupernaturalia noſcenda ſub illa lege tecta ordinatam, & in ſcriptis exarari vetitam.*

III. *Dumtaxat vocibus, ſucceſſoribus communicata, & ideo ab illis ſic recepta, cabala nominata fuit, & idem eſt cabala, ac penes nos receptio.*

IV. *Poſtquam a captivitate babilonica Hebræi reſtituti fuerint, Eſdras prædictam ſcientiam a Deo oretenus Moyſi datam ſcribi (ne perderetur) juſſit.*

V. *Juxta numerum ſeptuaginta ſapientiorum Rabinorum, quibus comunicata fuit dicta ſcientia, ſeptuaginta pariter libri cabalarum ſcripti fuerunt.*

VI. *Duæ propoſitiones ſtabiliuntur, quarum prima eſt, revera tradita fuit a Deo prædicta ſcientia, & hæc clarè oſtenditur, & per Doctorum, & per Sacræ Scripturæ authoritatem.*

VII. *Adducitur pariter authoritas ejuſdem Eſdræ (a), qui ſi non Canonicus, tamen tota fide humana eſt dignus.*

VIII. *Quid Hilarius de re hac protulit, affertur.*

IX. *Hæc eſt ſecunda propoſitio, myſteria cabalæ in ſeptuaginta libros per præceptum Eſdræ redacta fuerunt, & hæc quoque clarè patet.*

X. *Quomodo liber ille, in quo nomina illorum ſapientiorum, qui libros cabalæ ſcripſerunt, apud Hebræos appellatur, aſſeritur; ſicuti tempus ætatis, quod quiſque Hebræus habere debet, ut dictos libros legere poſſit, exponitur.*

XI. *In tres ſectas, ſcilicet in Talmudicos, Philoſophos, & Cabaliſtas, Schola Hebræorum eſt diviſa.*

XII. *Hebræi Cabaliſtæ adhuc a noſtris Catholicis Doctoribus pluries allegantur.*

XIII.

(a) Lib.4. cap.14.

XIII. *Quamlibet ſcientiam ab Hebrais pro occulta habitam, illi quoque cabalam nuncupare ſolent.*

XIV. *Theologi noſtri unanimiter docent, multa myſteria noſtræ Fidei, & quæ Hebræos credere haud obligatos fuiſſe ante Chriſti Domini adventum, nonnullos eorum Patriarchas, quibus illa revelata exiſtimantur, teneri.*

I. PRO majori captu non ſolùm dictorum, ſed etiam dicendorum, fas eſt hic, non tantùm cabalæ originem iterum meliori modo repetere, ſed ejus progreſſum, obicem, ejus in ſcriptis exarationem, & a quo, ejuſdemque exiſtentiæ rationes, aliaque ad eandem pertinentia obiter recenſere. Hoc autem eſt factum, & non jus: idcirco ſi quiſpiam dubio tam de relatis, quàm de dicendis afficiatur, quæſo, quos retuli, & referam, Doctores perlegat; qui utique plena fide ſunt digni, cum nulla paſſione moveri potuerint ad vitiandam, vel corrumpendam veritatem ipſam, vel aliquid aliud tradendum, quod a Catholicis Doctoribus, & præcipuè Sanctis Patribus, quorum quibuſdam hæc noſtra doctrina nititur, ſit prorſus alienum.

II. Jam verò in capite ſuperiori exaravimus, quod præter legem, quam Deus in Monte Sina in duabus tabulis Moyſi dedit; & præter pariter illam legem, quam divino juſſu idem Moyſes in illis quinque libris ſuis, alio idiomate *Pentateucum* dictis, condidit, revelatam quoque fuiſſe oretenus a Deo eidem Moyſi in eodem Monte veram ejuſdem legis expoſitionem, cum manifeſtatione omnium myſteriorum, & ſecretorum, quæ ſub cortice legis continebantur: de qua autem recondita revelatione præceptum Moyſi a Deo datum fuit, ne illam ſcriberet, ſed dumtaxat ſeptuaginta ſapientibus voce comunicaret, quos de facto ex mandato Dei elegiſſet ad hanc legem cuſtodiendam, eiſque itidem præcipiens, ne eam ſcriberent, ſed eorum ſucceſſoribus (ideſt illis, qui per eorum mortem, eorundemque vicibus fungi debebant) voce quoque revelarent; & ſic illi aliis, ordine perpetuo, obſervare debebant.

III. Ex quo modo tradendi iſtam ſcientiam per ſucceſſivam ſcilicet receptionem unius ab altero dicta eſt ſcientia *cabala*, quod idem eſt ac ſcientia receptionis: etenim idem apud Hebræos cabala exprimit, quod apud nos receptio; quodque autem præceptum Dei Moyſi, & Moyſis illis ſeptuaginta Doctoribus ſapientioribus Hebræorum, adeò

adeò ſervatum fuit, ut uſque ad tempus Eſdræ de iſta doctrina nil in ſcriptis repertum fuerit; at unicè, uti inquiebam, per ſucceſſivam receptionem tradebatur; undè cabalæ nomen uſurpatum agnoſcitur.

IV. Poſtquam autem a babilonica captivitate reſtituti fuerint Hebræi (nam quivis ſacræ paginæ adhuc modicè conſcius, quanta mala populus ille Hebræorum ſub ſæva Nabucodonoſoris tyrannide paſſus fuerit, benè capit) & ſub Zorobabele inſtauratum templum, Eſdras qui tunc temporis Synagogæ Hebræorum fuit Præfectus, poſt reparatam legem Moyſis ſcriptam, totumque vetus teſtamentum; voluit etiam ut iſta ſecreta Dei eloquia, quæ uſque ad illud tempus ſcripta non fuere, ſcriberentur: quandoquidem propter gentis ſuæ captivitatem non poterant illum ordinem tradendi perpetuò ſervare; cum meritò erat dubitandum, ne propter eorum diſperſionem, niſi inveniebantur ſcripta, tandem perirent. Qua de re ſtatuit Eſdras, ut adhibitis ad hoc ſpecialiter Notariis, ſcriptis exararentur; & quoniam ſeptuaginta Seniores, ſive Conſiliarii atque ſapientes numerabantur, penes quos hæc cabalæ doctrina extabat; ideo præceperit, ut omnia illa ſupernaturalia arcana in ſeptuaginta libros principales juxta eorum numerum redigerentur, ſcilicet ut quilibet eorum ſapientum cabalæ ſuum librum conflaret; qui tamen libri, condito infallibili præcepto, non niſi ipſi ſapientibus, eorumque in ſapientia ſucceſſoribus tradi precipiuntur.

V. Hujuſmodi autem libri ſunt, qui cabala nuncupantur, quos cabaliſticos libros Hebræi in ſummo honore, & reverentia tenent, quorum authoritas ab eis nunquam negari audetur. Præterea ſupra citatus Picus Mirandulæ ipſos ſumma impenſa conquiſitos cum ſeduliè perlegerit, ibi permulta imo penè cuncta fidei noſtræ conſona invenit: quare merito Hebræi eos maximè venerantur, licèt ipſi illis abutantur, cum ipſorum mens in pœnam peccatorum ſit obcæcata, qua obcæcatione quia miſeri laborant, quid perpendere deberent, non intelligunt.

VI. Hoc eſt factum, quodque ut patens fiat, duæ hic propoſitiones conflantur, quibus ſingillatim ſaltem per rationes authenticas probatis, magis liquet quod hactenus relatum eſt.

Prima igitur propoſitio, quam expromere cupio, hæc eſt, fuiſſe a Deo Moyſi latam, præter leges ſcriptas, hanc ſecretorum myſteriorumque manifeſtationem, & ſic per Moyſen ſeptuaginta He-

bræo-

bræorum ſapientioribus. Conſtat primò ex eiſdem Hebræorum ſapientioribus, puta Rabi Eliazar, Rabi Moyſe de Ægypto, Rabi Simeon Benlagis, Rabi Iſmahel, Rabi Jodam, & Rabi Nachinam, aliiſque quampluribus Hebræorum Scriptoribus. Secundò conſtat ex ſacra noſtra Scriptura, ſcilicet novo teſtamento ex Apoſtolo ad Romanos (*a*) *Quid ergo amplius Judæo eſt? aut quæ utilitas circumciſionis? multum per omnem modum. Primum quidem quia credita ſunt illis eloquia Dei*. Quatenus ſapientiores illi Hebræorum facti ſunt depoſitarii earum rerum, quæ Dei eloquia appellantur, ſcilicet ſecreta, ſeu myſteria ſupernaturalia Dei oretenus Moyſi tradita: quare hunc Apoſtoli textum ſic expoſuit Origenes (cujus teſtimonium in his, in quibus ab eccleſia recipitur, eſt validiſſimum, quia ubi benè, maximæ eſt authoritatis) *conſiderandum eſt*, inquit, *quia non dixerit literas eſſe creditas, ſed eloquia Dei*.

VII. Ex his dictis Origenis hoc eruitur, præter literalem legem aliud Judæis fuiſſe traditum, quod hic Apoſtolus *eloquia Dei* appellat, quodque apud Hebræos cabala nominatur, ſeu germanus legis ſenſus ab ore Dei acceptus. Luculenter magis apparet in lib. 4. Eſdr. (*b*). *Revelans revelatus ſum ſuper rubum, & loquutus ſum Moyſi, quando populus meus ſerviebat in Ægypto, & miſi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & adduxi eum ſuper Montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis, & enarravi ei mirabilia multa, & oſtendi ei temporum ſecreta, & finem, & præcepi ei, dicens: Hæc in palam facies verba, & hæc abſcondes*. (Et licet hujuſmodi liber quartus Eſdræ non ſit canonicus, quatenus illum negans, hæreticus non eſſet; tamen non ſpernendæ authoritatis eſt, cum adhuc a nonnullis Sanctis Patribus prædicti libri tertii, & quarti Eſdræ interdum citentur) ex quibus verbis apertè conſtat hujuſmodi ſcientiam oretenus a Deo traditam; cum præcepto autem, ut abſconderetur a comuni hominum, ſed dumtaxat ſeptuaginta prædictis ſapientioribus voce clanculum comunicaretur.

VIII. Quamobrem Sanctus Hilarius claris notis idem teſtatur in expoſitione Pſalmi ſecundi, *quare fremuerunt gentes, &c.* ſic inquit, *erat autem jam a Moyſe ante inſtitutum in omni Sinagoga ſeptuaginta eſſe Doctores: nam idem Moyſes, Quamvis veteris teſtamenti verba in*

(a) *Cap.* 3.

(b) *Cap.* 14. *verſ.* 3.

in literis condidiſſe, tamen ſeparatim quadam ex occultis legis ſecretiora myſteria ſeptuaginta ſenioribus, qui Doctores deinceps manerent, intimaverat, cujus doctrinæ etiam Dominus in evangeliis meminit dicens: Super cathedram Moyſis ſederunt ſcribæ, & phariſei; omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, facite, & ſervate, ſecundum verò facta eorum nolite facere. Doctrina verò eorum manſit impoſterum. Hæc Hilarius ad verbum, qui palàm aſſerit, fuiſſe præter legem ſcriptam, quandam aliam ſecretiorem Moyſi, & per hunc ipſis ſeptuaginta ſapientibus intimatam. Qua de re hujuſmodi ſeptuaginta ſeniores & mirabiles conſiliarii, hebræo idiomate *ſanedrim* ſcilicet (quando conciliariter uniebantur) nuncupati fuere, quos Moyſes ex Domini præcepto elegit, quorum locum, & numerum in noſtra Eccleſia Cardinales tenent, ut Pico a Mirandula videtur.

IX. Altera propoſitio hæc eſt, prædicta myſteria cabalæ in ſeptuaginta quoque principales libros redacta fuere tempore Eſdræ, ſic præcipientis ſeptuaginta ſenioribus modo præfato; & poſita hæc propoſitio ex eodem citato textu Eſdræ (a) conſtat: *Scripti ſunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor, & factum eſt, cum complevissent quadraginta dies, loquutus eſt Altiſſimus, dicens: Priora, quæ ſcripſiſti, in palam pone, & legant digni, & indigni; noviſſimos autem ſeptuaginta conſervabis, ut tradas eos ſapientibus de populo tuo; in his enim eſt vena intellectus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen: Et feci ſic.* Ex quo luculenter liquet, Eſdram præcepiſſe, ut prædicti ſeptuaginta cabalarum libri ſcripti fuiſſent.

X. Quamobrem, ut refert ſapientiſſimus Picus (b), quicquid in hujuſmodi ſeptuaginta ſeniorum Concilio geſtum fuerit, ejus mentio lata in libro, qui dicitur *Sederolam* penès eoſdem Hebræos conſervato, fusè legitur, quodque nomen *Sederolam*, ideſt *libri ſeculorum*, exprimit; ubi præcipuè concilium illud ab Eſdra convocatum, ex ſeptuaginta ſapientioribus conflatum perpenditur, in quo præter mirabiliora geſta, & ordinem ſervatum, id ſancitum carpitur, fuiſſe omnibus Hebræis præfatos cabalæ libros legere vetitum, ſed tantum ipſis ſeptuaginta ſapientioribus permiſſum, dummodò quadrageſimum eorum ætatis annum jam attingerint, quoſque cabalæ libros ſumma in veneratione ab Hebræis haberi præcipitur, uti præſentes Hebræorum Rabini adhuc venerantur; tamen notione eos intelligendi

K haud-

(a) *Lib.4. cap.14. ver.44.* (b) *In tom.2. Apolog.*

haudquaquam callere obſervatur ;] & hoc in eorum cordium duritiam permiſſum proculdubio aſſeritur, cum quicquid in eis legant, penitùs intelligere minimè valeant.

XI. Pariter totam Hebræorum ſcolã in tres ſectas divisã eſſe ſciendum eſt, nempe in Thalmudicos, Philoſophos, & in Cabaliſtas. Hoſce autem Talmudicos numquam allegari præſertim a priſcis noſtris Doctoribus viſum eſt. Et hoc duplici ex capite: primo quia noſtrates illi, uti Clemens, aliique diu ante compoſitionem ipſius Talmud vixerunt (nomine *Talmud*, liber ille judaicorum dogmatum expoſitiones continens, venire intelligitur; Talmudici verò talium dogmatum Profeſſores accipiuntur) illudque poſt Chriſti domini mortem pluſquam centumquinquaginta annos conflatum fuiſſe legitur. Secundò quia doctrina hæc Thalmudica, ſeu hujuſmodi Hebraica Dogmata totaliter nobis, ſeu Sanctæ noſtræ Fidei adverſantur, utpotè ab ipſis Hebræis tunc temporis adverſus Recentiores Chriſtianos pugnantibus juxta eorum libitum exarata fuere.

Minimè quoque Philoſophos, Doctores noſtri allegant: etenim illi ſecundùm eorum philoſophica ſcita bibliam exponere cœperunt; & hoc pariter poſt aliquod tempus a noſtri Redemptoris obitu ſortitum fuit, ut recentem orthodoxam eccleſiam expugnare valerent, omnibuſque Hebræis priorem expoſitorem Rabi Moyſem de Ægypto fuiſſe penes multos eruditos narratur, quo adhuc vivente, Averroes Cordurbenſis fluorit.

XII. Cabaliſtas verò pluries a Catholicis Doctoribus allegari evidenter patet, ex tot relatis hucuſque doctoribus, totque cæteris omiſſis, qui cabaliſtarum doctrinam a Deo Moyſi revelatam, & a Moyſe per ſucceſſionem aliis ſapientibus præfato modo propagatam profitentur.

XIII. Verùm præfatus iſte tradendi modus, qui cabaliſticus nominatur, unicuique rei ſecretæ convenire videtur: quandoquidem Hebræi unamquamque ſcientiam pro occulta, & abſcondita penes eos habitam, cabalam vocent; quinimo quodpiam ſcibile per viam ſecretam obtentum, medio cabalæ haberi ab eis aſſeritur.

XIV. Præterea fermè unanimiter noſtri Theologi fatentur, quod multa noſtræ ſanctæ fidei myſteria omnes Hebræi profiteri non tenebantur; quamvis medio cabalæ a ſapientibus tamquam divini eloquii depoſitariis ex cogitata fuerint; præſertim Sanctiſſimæ Trinitatis, Incarna-

carnationis dogmata, Chriſtum Dominum (per eos tunc futurum) ex duabus naturis divina, & humana in eadem Hypoſtaſi divini verbi unitum, aliaque credere, nullo præcepto coercebantur: etenim Hebræis cunctis hæc revelata non reperiuntur; quemadmodum nobis per miſericordiam Chriſti Domini, qui, ea patefacta nos doctos eſſe, pioſque credere, juſſit. Licèt quibuſdam Excellentiſſimis Hebræorum Viris tùm ſanctitate, tùm dignitate præditis, uti Patriarchis, aliiſque, oretenus a Deo myſteria enucleata fuiſſe, ſive per cabalam agnita, quoque Theologi noſtri arbitrentur, quæ ſecretò conſervata retinebant, eorumque inferioribus illa detegere vetabantur; uti benè inſinuare videtur Guillelmus Eſtius (*a*), ubi diſtinguens inter homines majores, ſeu illuſtriores in ſacra doctrina, & ſanctitate, uti Prophetas, ſive Patriarchas, & minores, ſeu ſimpliciores, quales erant reliqui de Hebræorum populo, qui Chriſti Domini adventum præceſſerunt, ita docet: *Illi diſtinctam myſteriorum incarnationis acceperant; hi verò eorundem noticiam velatam*. Et (*b*) inquit: *Sed ſimplicibus pleniorem iſtructionem, vel revelationem non habentibus ſatisfuiſſe, ſi generalitèr crederent humanum genus inde liberatum iri, modo aliquo divinitùs decreto, illis licèt incognito*. Hinc eſt, quod ſi pro ſecretis rebus penes Hebræos cabala quoque ſumitur, præfatá noſtræ fidei ſanctæ Myſteria Patriarchis a Deo expoſita adhuc penes eoſdem cabala dici poterant.

K 2 CAP.

(a) *Tom.2. lib.3. diſt.25. §.3.* (b) *In §.4.*

CAP. IV.

Ex haſtenus dictis, quanta ſit temeritas noſtrorum divinatorum in obſervandis cabalis, patenter infertur.

SYNOPSIS.

I. *Hic divinatorum temeritas in ſcrutandis cabalis detegitur.*
II. *Quid ſit temeritas, hic aperitur.*
III. *Quoque in ſacra pagina temeritas expungitur.*
IV. *Divinatores noſtros, cabalas ſcrutantes, eſſe verè temerarios haud dubitari poteſt.*
V. *Cabalas fictas, & ſomniatas quibuſdam tradidit meus amicus.*
VI. *Cabalas vel obſervant divinatores uti procedentes ex illa a Deo Moyſi tradita, vel uti emanantes ex illa dæmonis, vel uti inventas ab hominibus, ſemper quidem temeritas eſt.*
VII. *Obici, quo dicunt, interdum pro ſcrutandis cabalis bonam aliquibus eveniſſe ſortem, reſpondetur.*
VIII. *Quamlibet cabalam a quolibet effectam, quovis idiomate conſtantem, nugacitatis, fatuitatis, & temeritatis notam effugere minime poſſe, omnes ſana mentis fatentur.*

I. ONus, mihi quod hic occurrit, eſt divinatorum noſtrorum temeritatem, atque ineptitudinem oſtendere, qui dum *in ſcrutandis futuris* cabalas, aut potius ſic per eos appellatas magno eorum mentis labore ad interpretandum unice tendunt. Quodque mihi difficile enucleare videtur; nimirum agnitis hucuſque dictis in antecedentibus capitibus, laborioſus ſiquidem non tam erit intentus, cum luculenter de cabalæ natura, diviſione, introductione, ejuſque exaratione in ſcriptis, a quo, & quomodo jam peractum ſit, & conſequenter quid nomine cabalæ in recto ſenſu intelligatur, certò liquet. Cum igitur noſtri divinatores ad quaſdam chartulas ſcriptas perſcrutandas tam pervicaces obſerventur, quas ineptè, & temerè cabalas nominant, ut quavis adhibita vocali ſuaſione, ſemper in eorum vanitate, & inſaniis falſis magis ac magis perſiſtant, & quod pejus eſt, hanc eorum temeritatem adhuc temerè tueri conantur. Idcirco præ-

ſenti

ſenti dilucidatione, aut eorum corda ſuadentur, hanc vanam obſervantiam deſtituendo, aut in majorem pervicaciam culpabiliter indurabuntur; licèt non hiſce meis levibus rationibus hic, et infra adducendis, ſed dumtaxat divino adjutorio fretus, ut ſupernaturali gratia illuſtrati ab hoc tam exitiali abuſu reſipiſcant.

II. Jam verò temeritas divinatorum horum cabalas obſervantium ut magis innoteſcat, quid ſit temeritas hic aperiri fas eſt. Circa quam multa Doctores impingunt, & primus omnium Cicero (*a*) de natura deorum, ſic inquit: *Nihil eſt temeritate turpius, nec quicquam tam indignum ſapientis gravitate, & conſtantia, quàm aut falſum ſentire, aut quod non ſatis explorate perceptum ſit, & cognitum ſine ulla dubitatione defendere*: Joannes And. (*b*) de ſententia excomunicationis, ait, quod temerarius is dicitur, qui ſine juſta cauſa aliquid de prohibitis ſcienter facit, vel præcepta negligit, cùm facere poteſt. Car. (*c*) melius explicat, dum inquit: *Temeritas non ſapit dolum, vel malitiam, ſed veram fatuitatem*. Ea de re procul hæſitatione hoc eſt temerè operari, ſcilicèt ſine ullo rationabili motivo, ulla cauſa, ulla ratione, ulla experientia, ulla authoritate, ulliſque indiciis aptis mentem prudentium hominum ad operandum movere: & ideo diſcrepari actus humani, & actus hominis videntur; priores ideo tales appellantur, quatenus prævia ratione, & fundamento eliguntur, poſteriores verò parùm a brutorum actibus diſcrepantes, utpotè a rationis dictamine haudquaquam directi: quamobrem temerè operari a præfato Doctore fatuitas appellatur; quoniam minimè, aut parum ab actibus hominis, ſeu brutorum diſſimilari valeant: idcirco Sanctus Thomas (*d*) ſic temeritatem deſcribit, *eam eſſe defectum conſilii, & ſpeciem impudentiæ*: & meritò, cum ſtultus conſilio expers quodpiam gerat, temerè, & imprudenter, ſeu ſine rationabili fundamento operatur.

Jure unanimiter Doctores, ſive Theologi, puta Suarez, Vaſquez, de Lugo, Valentia, Layman, Sotus, Scotus, Divus Thomas loco citato, cæterique omnes inſtruunt, proximum noſtrum in ejus geſtis judicare per judicium merè temerarium, & imprudens, ideſt non ſufficientibus indiciis, atque motivis innixum, prorſus non eſſe abſque peccati labe. Et hoc quare? quia homines nullatenus operantur,

uti

(a) *Lib.1.*
(b) *In cap.1.*
(c) *In Cle.1.§.ſi quis,de ſtatu Mon.*
(d) *2. 2. quæſt.35. art.25.*

CAPUT I.

De Cabalæ Natura.

SYNOPSIS.

I. *Cabalas obſervare, & interpretari eſt mores corrumpere.*
II. *Cabalæ ethymon, atque ejus natura enucleatur.*
III. *Quomodò intelligatur a Joanne Pico Mirandulæ, exponitur.*
IV. *Nonnulli ſentiunt, Cham Noemi filium cabala abuſum fuiſſe.*
V. *Cabalam bonam, veram ſcientiam eſſe arbitror.*

I. Divinus Plato (*a*) ſic hiſce notis loquitur: *Nemini liceat illiberali quæſtui incumbere, neque illud mechanicum, & infame lucrum quærere, quod mores corrumpit, neque ullo pacto exiſtimare ex rebus vilibus, ac turpibus pecunias cumulandas eſſe*: hucuſque Plato. Et quis eſt tàm ſocors, ut ſuam aciem non acuat ad cernendum, an ſuos mores corrumpat, quærendo ex quodam incerto, & indifferenti futuro lucrum, cabalas obſervando, quod tempus fruſtra terit, dum eas interpretatur. Nam quis eum docuit, cabalas eſſe ordinatas ad futurum merè contingens præſagiendum? unde didicit hanc ignaviam? cui textui aut ſacro, aut profano, cui authoritati, cui rationi nititur? niſi vulgi nugis, qui inſtar ovium operatur, unam una temerè ſectando, & quod pejus, tot peccatis inficiatur, tot ſuperſtitionibus maculatur, totque variis vitiis tingitur, & ſeipſum non conſulit? qua de re ſi hanc veritatem oſculatur, affabrè protulimus, cabalas obſervare, & interpretari eſſe verè mores corrumpere; ideoque infame lucrum exinde quærere; & tamen oculis redimitis crebrò in hujuſmodi facinus incidunt, & qui ſunt hi? homines utplurimum literis circumdati, majori agnitione præditi, ſano judicio pleni; nihilominus eos non pudet, iſtas imbellicitates ſubire. Hinc, ſicut dixi divino adjutorio fretus, hos ſuaſos hujuſce veritatis reddere conor, & præſenti mea lucubratione, licèt viribus levibus præjudicium è medio tollere properanter meditor, a natura rei exordiendo; ideoque prædictum caput, quid ſit cabala, aſſertum videtur.

II. Hinc

(a) In lib. 5. de legibus.

II. Hinc cabala, & cabaliſtæ dicuntur a voce Hebræa *Kabal*, quod eſt *recipere*: quare cabala Hebraicum nomen eſt, quod latinè *receptionem* ſignificat, ſeu traditionem veteris teſtamenti Patrum receptam ſine ullo ſcripto ſecundùm Rabinos, uti multi Doctores tradunt. Unde cabala erat ſcientia apud Judæos, quam per Moyſen volebant communicatam quibuſdam ſapientibus de divinis rebus citra omnem Scripturam, eandemque ita aliis traditam uſque hodie apud ſe eſſe contendunt, eodemque ſenſu loquitur in ſua Polyanthea Joſeph Langius (*a*): *Kabala nihil aliud eſt, quam textus Hebraici arcana conſideratio, oretenus tradita, & accepta, ſeu quod velut jus ſacrum, & hæreditarium continua generationum ſerie transmittebatur*.

Inhæret autem hæc ſcientia traditionibus morum, ut aſſerit Magr. in Hierolexic. verb. *Kabala*: Kabala; ſeu Cabala (utroque enim modo ſcribitur) dicitur ſcientia ſymbolica, per quam aliquod vocabulum cum altero, aliquid aliud myſterium deſignatur, ubi ſubdit: *Hanc ſcientiam ab Angelis traditam fuiſſe ex Rabinorum traditione, & ſucceſſivè ad poſteros Patriarchas, & Dei amicos perveniſſe, apud quos tantummodò conſervabatur, nec vulgo communicabatur*: quare hujuſmodi Doctor iſtam ſcientiam ab Angelis traditam fuiſſe contendit, quod mihi arridet, quia paſſim in Sacra Scriptura legitur Deum allocutum eſſe hominibus; & tamen permulti ejuſdem Scripturæ interpretes, Sancti Patres, & Theologi mediatè Deum fuiſſe allocutum, ſcilicet mediantibus Angelis, docent.

Quod maximè confirmat Dionyſius Areopagita (*b*) hiſce verbis: *Secretiora myſteria a noſtræ religionis Authoribus ex animo in animum (ſine literis) medio intercedente verbo, fuiſſe transfuſa, hoc eodem penitùs modo ex Dei præcepto vera illa legis interpretatio Moyſi deitùs tradita revelarent, dicta eſt cabala, quod idem eſt apud Hebræos, quod apud nos receptio*. Nota ly *ex Dei præcepto*, quatenus non immediatè a Deo, ſed ab eodem mediantibus Angelis traditum fuiſſe Moyſi, illius legis arcana ſupernaturalia interpretari.

III. Nihilominus eruditiſſimus Joannes Picus Mirandulæ diſſentiri videtur, dum in illa Apologia de magia naturali (*c*) ſic eruditè inquit: *Præter legem, quam Deus dedit Moyſi in Monte, & quam reve-*

(a) *Tomo 1. lib. 10. in verbo Kabala.* (c) *Tom. 1.*
(b) *Lib. de divinis nominibus.*

revelatam quoque fuiſſe eidem Moyſi ab ipſo Deo, veram legis expoſitionem cum manifeſtatione omnium myſteriorum, & ſecretorum, quæ ſub cortice, & rudi facie verborum legis continerentur. Quod tamen parum refert, an immediatè a Deo, vel mediatè prædicta cabala data fuerit; ſat eſt ſi illam revera datam fuiſſe conſtet; cum nonnulli dentur, prorſus illam negantes a Deo eſſe emanatam, & ſuſpicantes fuiſſe perfidum quemdam hominem, & diabolicum, qui cabala cognominatus fuit, quique multa adversùs Chriſtum Dominum ſcelera ſcripſit, ac proindè multos obtinuit ſectatores cabaliſtas appellatos, qui ejus impias falſaſque doctrinas acriter propugnabant, uti inter cæteros notat citatus eruditiſſimus Picus.

IV. Quemadmodum & ſupra relatus Doctor Magr. (*a*) ſentit, Cham Noemi Filium cabala abuſum fuiſſe, qui eam Ægyptios docuit, & iſti in idololatriæ cultu illam adhibere cœperunt; quapropter ſi verum hoc eſſet, ſequeretur non fuiſſe cabalam Moyſi a Deo traditam; quandoquidem Cham Filius Noe ex ſex mundi ætatibus hucuſque delapſis, in ſecunda ætate vixit; Moyſes autem ortus fuit in tertiæ ætatis mundi complemento: itaque inferretur uti verum, quod ego protuli. Quidam verò cabalam eſſe divinandi artem ſomniarunt, necnon inſanierunt. Et demum cæteri adhuc inſanè cætera protulerunt.

V. Quod autem mihi conſonum videtur, cabalam bonam eſſe veram ſcientiam oretenus a Deo Moyſi traditam; quatenus ſapientiores Hebræorum illam non per literarum monumenta, ſed ordinariis revelationum ſucceſſionibus alter ab altero quaſi hæreditario jure receperunt; qua autem ſcientia oretenus habita, altiſſima myſteria, necnon articulos revelatos noſtræ Fidei, ſive cætera ſupernaturalia, quæ firmiter nos profitemur, præfatos ipſos ſapientiores noviſſe, multi Doctores ſubſtinent. Et præcipue Pater de Burgonovo contra Petrum Garſia (*b*), & Salmeron. (*c*); quare exceptis iſtis Hebræorum ſapientioribus, reliquus eorum populus rudis, erat illorum prorſus inſcius & incapax; & ideo locutus ſum hiſce verbis, conſonum mihi videtur, quia ex iis mox aſſerendis motus fui.

CAP.

(a) *In loco citat.*
(b) *In doctiſſimas ſuas concluſiones cabaliſticas.*
(c) *Tom.1.prolegom.*

CAP. II.

De Quatuplicitate Cabalæ.

SYNOPSIS.

I. *Cabala primò dividitur in bonam, & malam.*

II. *Bona cabala tres habet ſpecies, quarum prima Sacræ Scripturæ Hebræorum ſenſum reconditum, ſeu myſticum continet.*

III. *Duo carmina, ubi ſenſus ſupernaturalis, ſeu myſticus noſtræ Sacræ Scripturæ continetur, exponuntur.*

IV. *Exemplum ſenſus myſtici primæ ſpeciei bonæ cabalæ ex multis doctoribus affertur.*

V. *Altera ſpecies bonæ cabalæ, in quo conſiſtat, & cum multis exemplis declaratur.*

VI. *Explicatur tertia bonæ cabalæ ſpecies, cum ſuis quoque exemplis.*

VII. *Quatuor illi ſenſus, quibus Sacra Scriptura a nobis Chriſtianis, quomodo ab Hebræis appellantur, & ſi iis utantur.*

VIII. *Qualis ex iſtis quatuor ſenſibus appellatur ab Hebræis Cabala.*

IX. *Si Hebræi non literaliter, ſed anagocicè, ſeu cabaliſticè eorum Scripturas explicaret, nobiſcum convenirent in profitendis noſtræ Sanctæ fidei Articulis.*

X. *Nullam ex tribus ſpeciebus bonæ cabalæ ad præſagienda futura ordinatam eſſe, omnes fateri debent.*

XI. *Mala autem cabala verè, & propriè, ars diabolica, ſive necromantia nuncupanda eſt.*

XII. *Hujuſmodi malæ cabalæ magiſtri infames, illam eſſe à Deo Moyſi traditam, indignè, & perperam jactitant.*

I. ENucleata hucuſque cabalæ natura, nunc ad ejus diviſionem tangendam gradum facimus; quoniam juxtà Philoſophorum ſenſum, natura cujuslibet rei tum ex definitione, tum ex diviſione magis liquet. Itaque ſcientiam hanc cabaliſticam Authores infra citandi in bonam, & malam communiter dividunt.

II. Prima tres habet ſpecies, quarum una declarat Sacræ Scripturæ verba

verba in aliquo myſtico ſenſu, ſeu recondito, atque (uti ſolemus dicere) in ſenſu figurato; & eſt veluti Theologia myſtica Hebræorum, ſicuti penes nos chriſtianos adhuc myſtica hæc Theologia extare videtur, quæ præter literalem, ſeu grammaticalem ſenſum, alium ſupernaturalem, ſeu figuratum habet; puta moralem, allegoricum, & anagogicum: juxta illa duo carmina a Theologis miſticæ Theologiæ effecta, ut faciliùs memoria retinerentur, ſcil.

III. *Litera geſta docet; quid credas Allegoria.*
Moralis quid agas; quo tendas Anagogia.

In quibus carminibus, quid ſinguli illi ſenſus explicent, benè attendenti patet.

IV. Quamobrem Julius Maurocenus, Neophitus (antea verò Rabinus, ſcilicet unus ex ſapientioribus, & magiſtris Judæorum) in ſuo opere, Via Fidei Hebræis oſtenſa (*a*), & Stephan. Menochius (*b*), ubi hac propoſitione utitur ad præſtandum exemplum hujuſmodi primæ ſpeciei bonæ cabalæ, ſcripturam explicantis in myſtico ſenſu, ſcilicet *cum fiet lux ſpeculi non lucentis, ſicuti ſpeculi lucentis, erit nox ſicut dies. Quæ propoſitio*, ait, *reſurrectionem, & glorificationem corporum in Cœlis indicat* juxtà illud Apoſtoli (*c*) *reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*, quo textu noſtri Theologi paſſim utuntur ad corporum beatorum, & reſurrectionem, & glorificationem cum quatuor beatitudinis dotibus oſtendendam, quatenus noſtra corpora (ſi cum pœnitentia finali, & Dei amici ex hac vita diſceſſerimus) in judicio magni Diei non ſolum reſurgent, ſed æquè glorificantur juxtà illam ætatem, & pulchritudinem JESU Chriſti noſtri Redemptoris. Meritò igitur Joſeph Langius in ſua Polyantea (*d*) aſſerit, *Kabala eſt Doctrina accepta ab alio*, & poſt pauca: *Hoc nomen uſurpatum eſt de myſteriis, quæ in Sacris literis velut latent, conſervatione, & propagatione; hujuſmodi eſt myſterium SS. Trinitatis, doctrina de Perſona, Officio, & Adventu Meſſiæ, & denique Sanctificatio nominis Divini.*

V. Secunda ſpecies bonæ cabalæ in verborum alicujus vocabuli mutatione conſiſtit pro aliquo recondito, vel myſtico quoque ſenſu revelando. Nos ſæpè efficimus, cum aliquod anagramma componimus: puta illud quod in noſtra civitate erga nomen noſtri Imperatoris ſemper Auguſti factum perpenditur (Quem Deus Dominus perenniter con-

(a) *Par. 2. cap. 69. pag. mihi. 1132.*
(b) *In Stereis centuria 1, cap. 14.*
(c) *Ad Philip. cap. 3.*
(d) *Loc. cit.*

conſervat, atque felicitat) videlicet: *Carolus Sextus Imperator*, en Oraculum, *Uxor pariet tres maſculos*. Pariter hoc alterum, *Sacra Euchariſtia*, en Oraculum, *Cara JESU charitas*. Sicut illud puriſſimum Anagramma, augurium tam felix ac fauſtum Chriſtiano Orbi indicans, confectum a præſtantiſſimo Viro Dominico Viva Societatis JESU in ſingulari tractatu de Jubilæo, ex proprio nomine præteriti Summi Pontificis erutum, tunc temporis Beneventi Archiepiſcopi; en, *Vicentius Maria Urſinus Dominicanus*, en Oraculum, *Vir mirus ſcando in Vaticanum ſine niſu*: & ſic de ſingulis. Quare quemadmodum nos mutatione verborum ſive in nomine, ſive in quavis re capaci aſſolemus uti, ita & Rabini mutatione verborum alicujuſvis Scripturæ pro aliquo eruendo ſenſu recondito perſæpe utebantur; idcirco ſupra citatus Julius Maurocenus ibi exemplum præſtat de hoc verbo Hebraico *Melachi* (quod in noſtro idiomate, *Angelus meus*, exprimit) ex quo mutato, hoc aliud reſultat *Michael*.

VI. Tertia verò bonæ cabalæ ſpecies, quam ſupra citatus Author Rabinus aſſignat, eſt Arithmetica computatio ſuper literis alphabeti. Nam Hebræi, ac Græci numeris non utebantur, uti nos utimur, ſed eorum vice literas adhibebant; Aleph enim per eos ſignificat *unum*, Beth *duo*, Ghimel *tria*, & ſic de ſingulis: quare qui cabala pollent, numerant literas alicujus vocabuli, & obſervant, quem numerum faciant eædem literæ, ut inde ſumant illius vocabuli reconditum ſenſum, quem modum nos nuncupare ſolemus quoque anagramma, ſed numerale, & adhuc illo ſæpe tum circa hominum nomina, tum circa quaslibet alias habiles res utimur: puta hoc anagramma numerale *JESUS*, ex quo hic numerus reſultat 594. & ex hoc autem numero, en Oraculum, *DEUS ES*. Ita pariter ſapientiores illi Hebræorum hoc circa Sacram Scripturam etiam perſæpe adhibere ſolebant. Quamobrem Menochius loco citato in Storeis (*a*) hoc aliud exemplum præbet, ex Sancto Irenæo ſumptum ab Antichriſti nomine; de quo cum ſcriptum ſit in Apocalypſi (*b*), *Numerus enim hominis eſt, & numerus ejus ſexcenti ſexaginta ſex*, arbitratus eſt ex hoc numero Apocalypſis nomen hoc Antichriſti futuri TEITAN emanare; ea ratione quia in numeris Græcis T ſignificat 300. unde cum ſint duo TT in dicto nomine, hunc numerum 600. exhibent, N 50. componit, I 10. numerat, E quinque computat, A unum exprimit;

(a) *Centur. 1. cap. 14.* (b) *Cap. 13. verſ. 18.*

mit ; adeout hæc tota numerorum ſeries numerum hunc 666. compleat : & de hoc latiùs agit Malvenda *(a)*, idem exemplum de Antichriſto adductum a S.Ireneo, & revelatum a citato Menochio quoque confirmans : licèt penes alios numerus relatus Apocalypſis pro Luthero intelligatur.

VII. A prædictis pariformiter nil diſcrepare videtur ſupra citatus Picus Mirandulæ in eodem loco, ubi docet, quod ſicut apud nos, uti dicebam, ita & apud Hebræos, quatruplex eſt modus Bibliam exponendi, literalis ſcilicet, myſticus, ſive allegoricus, tropologicus, ſive moralis, & anagogicus. Literalis apud Hebræos nominatur *Peſat*, quemadmodum tenent apud eos Rabi Salomon Chemoy, cæterique Magiſtri, & Scriptores Rabini. Allegoricus appellatur *Midras*, unde ſæpe apud eos audies Midras Ruth, Midras Tillym, Midras Coeleth, ideſt myſtica expoſitio per Midras ſuper Ruth, ſuper Pſalmos, ſuper Eccleſiaſten, & ſic de cæteris ; iſtumque autem modum maximè ſequuntur Doctores Talmudici. Tropologicus, ſive moralis nuncupatur *Sechel*, quem ſequuntur Abraham Abenezra, & Levi Ben-Gherſon ; & ante omnes Rabi Moſes Ægyptius, aliique.

VIII. Anagogicus verò vocatur *Cabala*, & hæc eſt illa expoſitio, quæ ore Dei Moyſi tradita dicitur, & per ſucceſſionem abaliis modo prædicto accepta ; quique autem ſenſus anagogicus penes nos, Cabala penes Hebræos cæteris præpoſitis ſenſibus ſublimior, & divinior eſt, ſurſum nos ducens, a terrenis ad cœleſtia, a ſenſibilibus ad intelligibilia, a temporalibus ad æterna, ab infimis ad ſuprema, ab humanis ad divina, a corporalibus ad ſpiritualia noſtrum intellectum trahit.

IX. Hinc eſt, quod validiſſima inde argumenta adversùs Hebræos deſumuntur, qui immemores prædicti Cabaliſtici ſenſus jam facti noſcuntur. Nam diſſenſio inter eos, & nos vigens, hæc videtur eſſe, uti maximè patet ex Epiſtolis Pauli, quod illi ſequantur literam occidentem, nos autem ſpiritum vivificantem, & ideo dictus Apoſtolus in Epiſtola 2. ad Corinthios *(b)* ſic habet : *litera occidit, ſpiritus autem vivificat*. Etenim cum Hebræis in prophetiis promittatur, quod Meſſias eos liberabit de captivitate, eoſque adducendo in terram promiſſionis, & in Jeruſalem, & in templo gaudebunt, & congregabuntur. Ipſi haſce Scripturas literaliter, ſeu *Peſat* intelligentes,

(a) *Lib.8.de Antichriſto cap.8.*

(b) *Cap.3.n.6.*

gentes ; captivitatem mundanam, terram promiſſionis, quæ eſt Judæa terreſtris, materialem Civitatem Jeruſalem, & manufactum templum expectare præſumunt; idcirco credere nolunt Chriſtum noſtrum Redemptorem fuiſſe Meſſiam, per quem de illa terra promiſſionis ejecti ſunt, & Civitas deſtructa, & dirutum fuit templum. Quare ſi cabaliſticè, ſeu anagocicè illam Scripturam exponerent, utique ipſam de cœleſti Jeruſalem, de captivitate ſpirituali, de cœleſti terra viventium loqui agnoſcerent, & ſimul illum fuiſſe verum Meſſiam, per quem totus orbis de manu Dæmonis, cui per idololatriam ſerviebat, fuit ereptus, confiterentur; adeout nullus eſſet Fidei Articulus, in quo nobiſcum Judæi per cabalæ authoritatem ſentire non cogerentur, uti magis in ſequenti capite conſtabit.

X. Quod autem neceſſarium eſt ex dictis colligere, nomine bonæ cabalæ in quavis ejus ſpecie ſumptæ profectò venire modum quemdam a Deo oretenus Moyſi revelatum, & per Moyſem ſapientioribus Iſraelis populi traditum, quo ſupernaturalia arcana illi perſcrutari poſſint; & quippe nullatenus ex prædictis bonis cabalis ad præſagienda futura, præſertim merè contingentia, aliquam ordinatam eſſe ex dictis evidenter conſtat: qua de re obſecro lectorem non ſolum citatos hic Doctores, imo quoslibet morigeratos, & doctos de hac materia agentes pervolvere, ut ſi aliquem eorum, aliter ac ego exaravi, invenire ipſe valeat oppoſitum huic doctrinæ inclinare ſenſum: at ſi omnes unanimiter ſic reperias docentes, te quoque huic meæ doctrinæ adſtipulaturum eſſe nullum dubium erit, quæ hæc eſt, nullam ex dictis bonis cabalis ad præſcrutanda futura merè contingentia, ſeu indifferentia a Deo ordinatam eſſe jam liquet, & magis infra liquebit.

XI. Perveniamus igitur ad alteram poſitæ diviſionis partem, nempe ad malam cabalam, quæ eſt illa, ex qua Hebræi ex punctis, lineis, accentibus, & ſpiritibus operationes mirabiles deducere conantur, & hac Cabala utuntur ad Dæmones ligandos, & ad præſtigia facienda; adeout ſit vera Necromantia, ars diabolica, continens non ſolùm multas ineptias, ſed plures res impias, & omnium hæreſum furfure conflata; quare de hac mala cabala Hebræorum loqui intelligitur Gaſpar Schottus in ſua phyſica curioſa (a), ubi his verbis: *Errant, qui cabalam Judæorum philoſophiam omnium rerum doctrinam myſticè,*

(a) *Tom.2.lib.12.cap.1.num.1.*

ſticè, *& ſymbolicè callere putant*, *fœtet illa jam ſatis vanitatis promiſſorum tantorum*, *& falſitatis convicta*; confirmantes idem, ſed majori verborum ſtrepitu Pignatell. *(a)*, Genebrard. *(b)*, Cornel. Agrippa *(c)*, Nicol. Serarius *(d)*, Galatinus *(e)*, Martinus Delrius *(f)*, Baldellus *(g)*, qui, & cæteri Doctores, quos brevitate omitto, adversùs hanc malam cabalam graviter dedignantur, eam non ſolum ſpernendo, utpotè omninò fruſtraneam, ſed tanquam Chriſtianæ Reipublicæ maximopere obnoxiam acriter expungendo: itaque ab orbe Chriſtiano catholico illam penitùs exulem declarandam eſſe adhuc pœnis oportet, & quivis catholicus ſe pudere deberet pro hujuſmodi exitioſo opere in ſcrutandis futuris ea uti. Sed hoc ad majorem longam ſermocinationem faciendam in ſequenti capite ſervetur, ubi ineptitudo, & peccatum, quod patrant noſtri temporis cabaliſtæ evidenter oſtenditur.

XII. Verùm uti videre eſt penes citatos Doctores, alioſque, & præſertim Picum *(h)*, adhuc ipſam bonam cabalam quidam infames atque perverſi Hebræorum homines exiſtimati ſapientes (ſed potius Dæmonis pedeſſequi, cui obſequium ſpondent) adulterio fecerunt eſſe ſubjectam: nam res divinas falſis, & vanis ſuperſtitionibus polluentes, imò in rei veritate quaſi nihil a Necromantibus differentes, dixerunt ſe habere ſecreta Dei nomina, & virtutes, quibus Dœmones ligarent, & miracula facerent, & ſic hujuſmodi falſum ſibi cabaliſtarum nomen vindicarunt, dicentes, artem ſuam eſſe illam veram cabalam, quam Moyſi Deus revelare dignatus fuit. O inſenſati homines ſic loquentes! O ſtulti, & leves corde hiſce fallacibus fabulis credentes! Sed meliùs hujuſmodi rem intueamur.

CAP.

(a) *Tom.5.conſult.14.num.7.& 8.*
(b) *Lib.12.chronol.*
(c) *Lib.de vanitate ſcient.cap.47.*
(d) *Lib.1.de Rabinis cap.13.*
(e) *Lib.1.de Arcanis cap.7.*
(f) *Lib.1.cap.4.qu.3.*
(g) *In Theologia Morali tom.2. lib. 4.diſp.16.num.5.*
(h) *Loco citat.*

CAP. III.

Verior, & clarior Cabalæ notio aſſeritur.

SYNOPSIS.

I. *Cabalæ origo, progreſſus, obex, ejus exaratio in ſcriptis, & a quo, hic clariùs exponitur.*

II. *Cum lege Deus Moyſi dedit oretenus aliam ſcientiam ad ſupernaturalia noſcenda ſub illa lege tecta ordinatam, & in ſcriptis exarari vetitam.*

III. *Dumtaxat vocibus, ſucceſſoribus communicata, & ideo ab illis ſic recepta, cabala nominata fuit, & idem eſt cabala, ac penes nos receptio.*

IV. *Poſtquam a captivitate babilonica Hebræi reſtituti fuerint, Eſdras prædictam ſcientiam a Deo oretenus Moyſi datam ſcribi (ne perderetur) juſſit.*

V. *Juxta numerum ſeptuaginta ſapientiorum Rabinorum, quibus comunicata fuit dicta ſcientia, ſeptuaginta pariter libri cabalarum ſcripti fuerunt.*

VI. *Duæ propoſitiones ſtabiliuntur, quarum prima eſt, revera tradita fuit a Deo prædicta ſcientia, & hæc clarè oſtenditur, & per Doctorum, & per Sacræ Scripturæ authoritatem.*

VII. *Adducitur pariter authoritas ejuſdem Eſdræ (a), qui ſi non Canonicus, tamen tota fide humana eſt dignus.*

VIII. *Quid Hilarius de re hac protulit, affertur.*

IX. *Hæc eſt ſecunda propoſitio, myſteria cabalæ in ſeptuaginta libros per præceptum Eſdræ redacta fuerunt, & hæc quoque clarè patet.*

X. *Quomodo liber ille, in quo nomina illorum ſapientiorum, qui libros cabalæ ſcripſerunt, apud Hebræos appellatur, aſſeritur; ſicuti tempus ætatis, quod quiſque Hebræus habere debet, ut dictos libros legere poſſit, exponitur.*

XI. *In tres ſectas, ſcilicet in Talmudicos, Philoſophos, & Cabaliſtas, Schola Hebræorum eſt diviſa.*

XII. *Hebræi Cabaliſtæ adhuc a noſtris Catholicis Doctoribus pluries allegantur.*

XIII.

(a) Lib.4. cap.14.

XIII. *Quamlibet ſcientiam ab Hebrais pro occulta habitam, illi quoque cabalam nuncupare ſolent.*

XIV. *Theologi noſtri unanimiter docent, multa myſteria noſtra Fidei, & qua Hebraos credere haud obligatos fuiſſe ante Chriſti Domini adventum, nonnullos eorum Patriarchas, quibus illa revelata exiſtimantur, teneri.*

I. PRO majori captu non ſolùm dictorum, ſed etiam dicendorum, fas eſt hic, non tantùm cabalæ originem iterum meliori modo repetere, ſed ejus progreſſum, obicem, ejus in ſcriptis exarationem, & a quo, ejuſdemque exiſtentiæ rationes, aliaque ad eandem pertinentia obiter recenſere. Hoc autem eſt factum, & non jus: idcirco ſi quiſpiam dubio tam de relatis, quàm de dicendis afficiatur, quæſo, quos retuli, & referam, Doctores perlegat; qui utique plena fide ſunt digni, cum nulla paſſione moveri potuerint ad vitiandam, vel corrumpendam veritatem ipſam, vel aliquid aliud tradendum, quod a Catholicis Doctoribus, & præcipuè Sanctis Patribus, quorum quibuſdam hæc noſtra doctrina nititur, ſit prorſus alienum.

II. Jam verò in capite ſuperiori exaravimus, quod præter legem, quam Deus in Monte Sina in duabus tabulis Moyſi dedit; & præter pariter illam legem, quam divino juſſu idem Moyſes in illis quinque libris ſuis, alio idiomate *Pentateucum* dictis, condidit, revelatam quoque fuiſſe oretenus a Deo eidem Moyſi in eodem Monte veram ejuſdem legis expoſitionem, cum manifeſtatione omnium myſteriorum, & ſecretorum, quæ ſub cortice legis continebantur: de qua autem recondita revelatione præceptum Moyſi a Deo datum fuit, ne illam ſcriberet, ſed dumtaxat ſeptuaginta ſapientibus voce comunicaret, quos de facto ex mandato Dei elegiſſet ad hanc legem cuſtodiendam, eiſque itidem præcipiens, ne eam ſcriberent, ſed eorum ſucceſſoribus (ideſt illis, qui per eorum mortem, eorundemque vicibus fungi debebant) voce quoque revelarent; & ſic illi aliis, ordine perpetuo, obſervare debebant.

III. Ex quo modo tradendi iſtam ſcientiam per ſucceſſivam ſcilicet receptionem unius ab altero dicta eſt ſcientia *cabala*, quod idem eſt ac ſcientia receptionis: etenim idem apud Hebræos cabala exprimit, quod apud nos receptio; quodque autem præceptum Dei Moyſi, & Moyſis illis ſeptuaginta Doctoribus ſapientioribus Hebræorum, adeò

adeò ſervatum fuit, ut uſque ad tempus Eſdræ de iſta doctrina nil in ſcriptis repertum fuerit; at unicè, uti inquiebam, per ſucceſſivam receptionem tradebatur; undè cabalæ nomen uſurpatum agnoſcitur.

IV. Poſtquam autem a babilonica captivitate reſtituti fuerint Hebræi (nam quivis ſacræ paginæ adhuc modicè conſcius, quanta mala populus ille Hebræorum ſub ſæva Nabucodonoſoris tyrannide paſſus fuerit, benè capit) & ſub Zorobabele inſtauratum templum, Eſdras qui tunc temporis Synagogæ Hebræorum fuit Præfectus, poſt reparatam legem Moyſis ſcriptam, totumque vetus teſtamentum; voluit etiam ut iſta ſecreta Dei eloquia, quæ uſque ad illud tempus ſcripta non fuere, ſcriberentur: quandoquidem propter gentis ſuæ captivitatem non poterant illum ordinem tradendi perpetuò ſervare; cum meritò erat dubitandum, ne propter eorum diſperſionem, niſi inveniebantur ſcripta, tandem perirent. Qua de re ſtatuit Eſdras, ut adhibitis ad hoc ſpecialiter Notariis, ſcriptis exararentur; & quoniam ſeptuaginta Seniores, ſive Conſiliarii atque ſapientes numerabantur, penes quos hæc cabalæ doctrina extabat; ideo præceperit, ut omnia illa ſupernaturalia arcana in ſeptuaginta libros principales juxta eorum numerum redigerentur, ſcilicet ut quilibet eorum ſapientum cabalæ ſuum librum conflaret; qui tamen libri, condito infallibili præcepto, non niſi ipſi ſapientibus, eorumque in ſapientia ſucceſſoribus tradi precipiuntur.

V. Hujuſmodi autem libri ſunt, qui cabala nuncupantur, quos cabaliſticos libros Hebræi in ſummo honore, & reverentia tenent, quorum authoritas ab eis nunquam negari audetur. Præterea ſupra citatus Picus Mirandulæ ipſos ſumma impenſa conquiſitos cum ſedulè perlegerit, ibi permulta imo penè cuncta fidei noſtræ conſona invenit: quare merito Hebræi eos maximè venerantur, licèt ipſi illis abutantur, cum ipſorum mens in pœnam peccatorum ſit obcæcata, qua obcæcatione quia miſeri laborant, quid perpendere deberent, non intelligunt.

VI. Hoc eſt factum, quodque ut patens fiat, duæ hic propoſitiones conflantur, quibus ſingillatim ſaltem per rationes authenticas probatis, magis liquet quod hactenus relatum eſt.

Prima igitur propoſitio, quam expromere cupio, hæc eſt, fuiſſe a Deo Moyſi latam, præter leges ſcriptas, hanc ſecretorum myſteriorumque manifeſtationem, & ſic per Moyſen ſeptuaginta Hebræo-

brææ

bræorum ſapientioribus. Conſtat primò ex eiſdem Hebræorum ſapientioribus, puta Rabi Eliazar, Rabi Moyſe de Ægypto, Rabi Simeon Benlagis, Rabi Iſmahel, Rabi Jodam, & Rabi Nachinam, aliiſque quampluribus Hebræorum Scriptoribus. Secundò conſtat ex ſacra noſtra Scriptura, ſcilicet novo teſtamento ex Apoſtolo ad Romanos (*a*) *Quid ergo amplius Judæo eſt? aut quæ utilitas circumciſionis? multum per omnem modum. Primum quidem quia credita ſunt illis eloquia Dei*. Quatenus ſapientiores illi Hebræorum facti ſunt depoſitarii earum rerum, quæ Dei eloquia appellantur, ſcilicet ſecreta, ſeu myſteria ſupernaturalia Dei oretenus Moyſi tradita: quare hunc Apoſtoli textum ſic expoſuit Origenes (cujus teſtimonium in his, in quibus ab eccleſia recipitur, eſt validiſſimum, quia ubi benè, maximæ eſt authoritatis) *conſiderandum eſt*, inquit, *quia non dixerit literas eſſe creditas, ſed eloquia Dei*.

VII. Ex his dictis Origenis hoc eruitur, præter literalem legem aliud Judæis fuiſſe traditum, quod hic Apoſtolus *eloquia Dei* appellàt, quodque apud Hebræos cabala nominatur, ſeu germanus legis ſenſus ab ore Dei acceptus. Luculenter magis appatet in lib. 4. Eſdr. (*b*). *Revelans revelatus ſum ſuper rubum, & loquutus ſum Moyſi, quando populus meus ſerviebat in Ægypto, & miſi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & adduxi eum ſuper Montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis, & enarravi ei mirabilia multa, & oſtendi ei temporum ſecreta, & finem, & præcepi ei, dicens: Hæc in palam facies verba, & hæc abſcondes*. (Et licet hujuſmodi liber quartus Eſdræ non ſit canonicus, quatenus illum negans, hæreticus non eſſet; tamen non ſpernendæ authoritatis eſt, cum adhuc a nonnullis Sanctis Patribus prædicti libri tertii, & quarti Eſdræ interdum citentur) ex quibus verbis apertè cònſtat hujuſmodi ſcientiam oretenus a Deo traditam; cum præcepto autem, ut abſconderetur a comuni hominum, ſed dumtaxat ſeptuaginta prædictis ſapientioribus voce clanculum comunicaretur.

VIII. Quamobrem Sanctus Hilarius claris notis idem teſtatur in expoſitione Pſalmi ſecundi, *quare fremuerunt gentes, &c.* ſic inquit, *erat autem jam a Moyſe ante inſtitutum in omni Sinagoga ſeptuaginta eſſe Doctores: nam idem Moyſes, Quamvis veteris teſtamenti verba* in

(a) *Cap.3.*

(b) *Cap.14. verſ.3.*

in literis condidiſſe, tamen ſeparatim quædam ex occultis legis ſecretiora myſteria ſeptuaginta ſenioribus, qui Doctores deinceps manerent, intimaverat, cujus doctrinæ etiam Dominus in evangeliis meminit dicens: Super cathedram Moyſis ſederunt ſcribæ, & phariſei; omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, facite, & ſervate, ſecundum verò facta eorum nolite facere. Doctrina verò eorum manſit impoſterum. Hæc Hilarius ad verbum, qui palàm aſſerit, fuiſſe præter legem ſcriptam, quandam aliam ſecretiorem Moyſi, & per hunc ipſis ſeptuaginta ſapientibus intimatam. Qua de re hujuſmodi ſeptuaginta ſeniores & mirabiles conſiliarii, hebræo idiomate *ſanedrim* ſcilicet (quando conciliariter uniebantur) nuncupati fuere, quos Moyſes ex Domini præcepto elegit, quorum locum, & numerum in noſtra Eccleſia Cardinales tenent, ut Pico a Mirandula videtur.

IX. Altera propoſitio hæc eſt, prædicta myſteria cabalæ in ſeptuaginta quoque principales libros redacta fuere tempore Eſdræ, ſic præcipientis ſeptuaginta ſenioribus modo præfato; & poſita hæc propoſitio ex eodem citato textu Eſdræ (*a*) conſtat: *Scripti ſunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor, & factum eſt, cum complevissent quadraginta dies, loquutus eſt Altiſſimus, dicens: Priora, quæ ſcripſiſti, in palam pone, & legant digni, & indigni; noviſſimos autem ſeptuaginta conſervabis, ut tradas eos ſapientibus de populo tuo: in his enim eſt vena intellectus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen: Et feci ſic.* Ex quo luculenter liquet, Eſdram præcepiſſe, ut prædicti ſeptuaginta cabalarum libri ſcripti fuiſſent.

X. Quamobrem, ut refert ſapientiſſimus Picus (*b*), quicquid in hujuſmodi ſeptuaginta ſeniorum Concilio geſtum fuerit, ejus mentio lata in libro, qui dicitur *Sederolam* penès eoſdem Hebræos conſervato, fusè legitur, quodque nomen *Sederolam*, ideſt *libri ſeculorum*, exprimit; ubi præcipuè concilium illud ab Eſdra convocatum, ex ſeptuaginta ſapientioribus conflatum perpenditur, in quo præter mirabiliora geſta, & ordinem ſervatum, id ſancitum carpitur, fuiſſe omnibus Hebræis præfatos cabalæ libros legere vetitum, ſed tantum ipſis ſeptuaginta ſapientioribus permiſſum, dummodò quadrageſimum eorum ætatis annum jam attingerint, quoſque cabalæ libros ſumma in veneratione ab Hebræis haberi præcipitur, uti præſentes Hebræorum Rabini adhuc venerantur; tamen notione eos intelligendi

K haud-

(a) *Lib. 4. cap. 14. ver. 44.*

(b) *In tom. 2. Apolog.*

haudquaquam callere obſervatur ;] & hoc in eorum cordium duritiam permiſſum proculdubio aſſeritur, cum quicquid in eis legant, penitùs intelligere minimè valeant.

XI. Pariter totam Hebræorum ſcolā in tres ſectas diviſā eſſe ſciendum eſt, nempe in Thalmudicos, Philoſophos, & in Cabaliſtas. Hoſce autem Talmudicos numquam allegari præſertim a priſcis noſtris Doctoribus viſum eſt. Et hoc duplici ex capite: primo quia noſtrates illi, uti Clemens, aliique diu ante compoſitionem ipſius Talmud vixerunt (nomine *Talmud*, liber ille judaicorum dogmatum expoſitiones continens, venire intelligitur; Talmudici verò talium dogmatum Profeſſores accipiuntur) illudque poſt Chriſti domini mortem pluſquam centumquinquaginta annos conflatum fuiſſe legitur. Secundò quia doctrina hæc Thalmudica, ſeu hujuſmodi Hebraica Dogmata totaliter nobis, ſeu Sanctæ noſtræ Fidei adverſantur, utpotè ab ipſis Hebræis tunc temporis adverſus Recentiores Chriſtianos pugnantibus juxta eorum libitum exarata fuere.

Minimè quoque Philoſophos, Doctores noſtri allegant: etenim illi ſecundùm eorum philoſophica ſcita bibliam exponere cœperunt; & hoc pariter poſt aliquod tempus a noſtri Redemptoris obitu ſortitum fuit, ut recentem orthodoxam eccleſiam expugnare valerent, omnibuſque Hebræis priorem expoſitorem Rabi Moyſem de Ægypto fuiſſe penes multos eruditos narratur, quo adhuc vivente, Averroes Cordurbenſis fluorit.

XII. Cabaliſtas verò pluries a Catholicis Doctoribus allegari evidenter patet, ex tot relatis hucuſque doctoribus, totque cæteris omiſſis, qui cabaliſtarum doctrinam a Deo Moyſi revelatam, & a Moyſe per ſucceſſionem aliis ſapientibus præfato modo propagatam profitentur.

XIII. Verùm præfatus iſte tradendi modus, qui cabaliſticus nominatur, unicuique rei ſecretæ convenire videtur: quandoquidem Hebræi unamquamque ſcientiam pro occulta, & abſcondita penes eos habitam, cabalam vocent; quinimo quodpiam ſcibile per viam ſecretam obtentum, medio cabalæ haberi ab eis aſſeritur.

XIV. Præterea ferme unanimiter noſtri Theologi fatentur, quod multa noſtræ ſanctæ fidei myſteria omnes Hebræi profiteri non tenebantur; quamvis medio cabalæ a ſapientibus tamquam divini eloquii depoſitariis excogitata fuerint; præſertim Sanctiſſimæ Trinitatis, Incarna-

carnationis dogmata, Chriſtum Dominum (per eos tunc futurum) ex duabus naturis divina, & humana in eadem Hypoſtaſi divini verbi unitum, aliaque credere, nullo præcepto coercebantur: etenim Hebræis cunctis hæc revelata non reperiuntur; quemadmodum nobis per miſericordiam Chriſti Domini, qui, ea patefacta nos doctos eſſe, pioſque credere, juſſit. Licèt quibuſdam Excellentiſſimis Hebræorum Viris tùm ſanctitate, tùm dignitate præditis, uti Patriarchis, aliiſque, oretenus a Deo myſteria enucleata fuiſſe, ſive per cabalam agnita, quoque Theologi noſtri arbitrentur, quæ ſecretò conſervata retinebant, eorumque inferioribus illa detegere vetabantur; uti benè inſinuare videtur Guillelmus Eſtius (a), ubi diſtinguens inter homines majores, ſeu illuſtriores in ſacra doctrina, & ſanctitate, uti Prophetas, ſive Patriarchas, & minores, ſeu ſimpliciores, quales erant reliqui de Hebræorum populo, qui Chriſti Domini adventum præceſſerunt, ita docet: *Illi diſtinctam myſteriorum incarnationis acceperant; hi verò eorundem noticiam velatam*. Et (b) inquit: *Sed ſimplicibus pleniorem iſtructionem, vel revelationem non habentibus ſatisfuiſſe, ſi generalitèr crederent humanum genus inde liberatum iri, modo aliquo divinitùs decreto, illis licèt incognito*. Hinc eſt, quod ſi pro ſecretis rebus penes Hebræos cabala quoque ſumitur, præfatà noſtræ fidei ſanctæ Myſteria Patriarchis a Deo expoſita adhuc penes eoſdem cabala dici poterant.

(a) *Tom.2. lib.3. diſt.25. §.3.* (b) *In §.4.*

CAP. IV.

Ex hactenus dictis, quanta ſit temeritas noſtrorum divinatorum in obſervandis cabalis, patenter infertur.

SYNOPSIS.

I. *Hic divinatorum temeritas in ſcrutandis cabalis detegitur.*
II. *Quid ſit temeritas, hic aperitur.*
III. *Quoque in ſacra pagina temeritas expungitur.*
IV. *Divinatores noſtros, cabalas ſcrutantes, eſſe verè temerarios haud dubitari poteſt.*
V. *Cabalas fictas, & ſomniatas quibuſdam tradidit meus amicus.*
VI. *Cabalas vel obſervant divinatores uti procedentes ex illa a Deo Moyſi tradita, vel uti emanantes ex illa dæmonis, vel uti inventas ab hominibus, ſemper quidem temeritas eſt.*
VII. *Obici, quo dicunt, interdum pro ſcrutandis cabalis bonam aliquibus eveniſſe ſortem, reſpondetur.*
VIII. *Quamlibet cabalam a quolibet effectam, quovis idiomate conſtantem, nugacitatis, fatuitatis, & temeritatis notam effugere minime poſſe, omnes ſana mentis fatentur.*

I. ONus, mihi quod hic occurrit, eſt divinatorum noſtrorum temeritatem, atque ineptitudinem oſtendere, qui dum *in ſcrutandis futuris* cabalas, aut potius ſic per eos appellatas magno eorum mentis labore ad interpretandum unice tendunt. Quodque mihi difficile enucleare videtur; nimirum agnitis hucuſque dictis in antecedentibus capitibus, laborioſus ſiquidem non tam erit intentus, cum luculenter de cabalæ natura, diviſione, introductione, ejuſque exaratione in ſcriptis, a quo, & quomodo jam peractum ſit, & conſequenter quid nomine cabalæ in recto ſenſu intelligatur, certò liquet. Cum igitur noſtri divinatores ad quaſdam chartulas ſcriptas perſcrutandas tam pervicaces obſerventur, quas ineptè, & temerè cabalas nominant, ut quavis adhibita vocali ſuaſione, ſemper in eorum vanitate, & inſaniis falſis magis ac magis perſiſtant, & quod pejus eſt, hanc eorum temeritatem adhuc temerè tueri conantur. Idcirco præ-

ſenti

ſenti dilucidatione, aut eorum corda ſuadentur, hanc vanam obſervantiam deſtituendo, aut in májorem pervicaciam culpabiliter indurabuntur; licèt non hiſce meis levibus rationibus hic, et infra adducendis, ſed dumtaxat divino adjutorio fretus, ut ſupernaturàli gratia illuſtrati ab hoc tam exitiali abuſu reſipiſcant.

II. Jam verò temeritas divinatorum horum cabalas obſervantium ut magis innoteſcat, quid ſit temeritas hic aperiri fas eſt. Circa quam multa Doctores impingunt, & primus omnium Cicero (*a*) de natura. deorum, ſic inquit: *Nihil eſt temeritate turpius, nec quicquam tam indignum ſapientis gravitate, & conſtantia, quàm aut falſum ſentire, aut quod non ſatis explorate perceptum ſit, & cognitum ſine ulla dubitatione defendere*: Joannes And. (*b*) de ſententia excomunicationis, ait, quod temerarius is dicitur, qui ſine juſta cauſa aliquid de prohibitis ſcienter facit, vel præcepta negligit, cùm facere poteſt. Car. (*c*) melius explicat, dum inquit: *Temeritas non ſapit dolum, vel malitiam, ſed veram fatuitatem*. Ea de re procul hæſitatione hoc eſt temerè operari, ſcilicèt ſine ullo rationabili motivo, ulla cauſa, ulla ratione, ulla experientia, ulla authoritate, ulliſque indiciis aptis mentem prudentium hominum ad operandum movere: & ideo diſcrepari actus humani, & actus hominis videntur; priores ideo tales appellantur, quatenus prævia ratione, & fundamento eliguntur, poſteriores verò parùm a brutorum actibus diſcrepantes, utpotè a rationis dictamine haudquaquam directi: quamobrem temerè operari a præfato Doctore fatuitas appellatur; quoniam minimè, aut parum ab actibus hominis, ſeu brutorum diſſimilari valeant: idcirco Sanctus Thomas (*d*) ſic temeritatem deſcribit, *eam eſſe defectum conſilii, & ſpeciem impudentiæ*: & meritò, cum ſtultus conſilio expers quodpiam gerat, temerè, & imprudenter, ſeu ſine rationabili fundamento operatur.

Jure unanimiter Doctores, ſive Theologi, puta Suarez, Vaſquez, de Lugo, Valentia, Layman, Sotus, Scotus, Divus Thomas loco citato, cæterique omnes inſtruunt, proximum noſtrum in ejus geſtis judicare per judicium merè temerarium, & imprudens, ideſt non ſufficientibus indiciis, atque motivis innixum, prorſus non eſſe abſque peccati labe. Et hoc quare? quia homines nullatenus operantur, uti

(a) *Lib.1.*
(b) *In cap.1.*
(c) *In Cle.1.§.ſi quis, de ſtatu Mon.*
(d) *2. 2. quæſt. 35. art. 25.*

uti dictamen ipſum rationis expoſcit; nempe rationibus, & motivis aptis mentem hominum prudentum ſuadere, uti oportet.

III. Quapropter adhuc in ſacra Scriptura temeritas hæc morte plectitur, ut in l.2. Regum (a) apertè exprimatur: *Iratuſque eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum ſuper temeritate.* Et in Eccleſiaſtico (b) ubi hæc leguntur: *Terribilis eſt in civitate ſua homo linguoſus, & temerarius in verbo ſuo odibilis erit.* Imò in Eccleſiaſte (c) claris notis temerè loqui expungitur: *Ne temere quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Domino.* Itaque à primo ad ultimum temerè operari non ſolum fatuitatis, ſed quoque defectus conſilii, ſpeciei imprudentiæ, atque culpæ non levem labem declinare minimè cernitur. His poſitis.

IV. Hinc gradum faciam ad attentè intuendum, ſi divinatores noſtri pro excogitandis futuris contingentibus cabalas obſervent, eaſque ſumma eorum induſtria interpretentur, vel conficiant, operenturnè temerè, ut verè temerarii appellari poſſint?

Semota quavis ſcrupuloſitate aſſeritur, utique eos temerè operari; ideoque veros eſſe temerarios, cabalas ſic exiſtimatas perpendere: & hoc ex evidenti hac ratione oſtenditur. Etenim qui nulli fundamento, dum operatur, nititur, temerè operari appellatur; uti ex dictis jam liquet: Divinatores autem noſtri, dùm cabalas explorant, illas eſſe verè cabalas prorſus ignorant; cum nulli de re hac fundamento, aut rationi aptæ innitantur, nec niti poſſint; quandoquidem, vel de cabala bona, vel mala loquamur, ſemper ipſos Divinatores cabalarum, quas animadvertunt, inſcios eſſe ſequitur: (hic ego non Divinantes ignaros alloquor; cum hujuſmodi quodammodo more pecudum operantur, & ab eorum, qui docti exiſtimantur, exemplo trahuntur; quinimo iſtis ad prudenter operandum in rebus non tàm evidenter peccaminoſis Doctorum exemplum atque authoritas ſufficiens eſſe videtur: ſed doctos duntaxat alloquor): etenim, ſi de bona cabala loquamur, ex præcedentibus capitibus jam certum eſt, illam ſui naturam eſſe ordinatam ad ſciendum legis ſcriptæ verum ſenſum myſticum, quem nos anagogicum nominamus, cabaliſticum vero Hebræi appellant; quo ſicut nos myſteria ſupernaturalia ſcrutamur, & ex temporalibus atque terreſtribus ad cœleſtia & ſpiritualia elevamur, ita & He-

(a) *Cap.6. ver.7.*
(b) *Cap.9. verſ.25.*
(c) *Cap.5.*

Hebræi per hujuſmodi eorum cabalam ſortiebantur, uti ſupra expoſitum eſt.

Luculenter igitur eſt inferendũ, bonam cabalam Hebræorũ ad futura temporalia, & præſertim merè contingentia, atque indifferentia ſcrutanda, haudquaquã ordinatam eſſe; quemadmodum & ipſi Divinatores fateri tenentur; & ſi oppoſitum ſubſtinere velint, unde hoc habent? ex quo textu? ex quibus ſanæ mentis Doctoribus? ex qua ratione ſuadetur? certè & indubitanter nulla: itaque temerè operantur, & hoc pacto temeritatis notam declinare minimè valent; ſiquidem in præcedentibus capitibus non ſolum Doctores noſtros catholicos plena fide dignos, ſed tot etiam Doctores Hebræos, & proprie Rabinos perduxi, qui eodem ſenſu cabalam intelligendam eſſe fatentur. Quomodo ergo cabalis uti, ad perſcrutanda futura contingentia, audent? eorum ſimul impudentiam, fatuitatem, atque maximam temeritatem ſummopere miror! Quis eſt hic cabalarum Author? & quod magis ridiculum eſt, *cætera cabalæ ab ipſis nominantur, Caboloni*: Quæſo, quis riſum compeſcere valeat? obſervantur hujuſmodi inepti noctu diuque fruſtrà tempus terere, & peculiari animadverſione ad illas ſcrutandas morari, cum eas eſſe veras prorſus ignorent. Et ſanè cabalarum harum Authores, ſeu confectores Hebræi, Rabini eorum legis, eſſe nequeunt; quoniam hi niſi ſuos cabaliſticos libros corrumpere, & adulterari velint, profectò non conficiunt; quos libros nimirùm in maxima veneratione, earumque doctrinas poſſidere ipſi gloriantur, eaſque adulterari ſaltem ſuæ religionis intuitu nequaquam verendum eſt. Fortè illarum Authores homines ſuperſtitioſi, & Magi, aut noſtri Chriſtiani fuerint? & neutri utique ſciant, quid efficiunt, & ſi ejus ſint conſcii, proximos decipere turpis lucri gratia intendunt.

V. Attende, Lector mi, & cohibe riſum, ſi potes: meus quidam amicus intuendi gratia, ſi hujuſmodi Divinatores cabalas obſervantes, aliquo ſigno atque indicio pollerent, quibus fictas, & apocriphas cabalas ſine ullis regulis factas a non talibus (quæ tales, ſcilicet uti bonæ prorſus ſomniantur reſpectivè ad ſcienda futura, ut dictum eſt) diſcriminarent, plures confecit cabalas, ſic penes iſtos nuncupatas, eaſque tum latino idiomate, tum italico confectas pluribus Divinatoribus ſcrutandas tradidit; Qui utpote eas exſtremis nationibus perventas in nimia veneratione habebant, & non modico eorum labore noctu diuque obſervarunt, eaſque interpretando inſudarunt; ſuper

non-

nonnullos autem eorum ſors fauſta cecidit: nec tamen illæ veræ cabalæ fuerunt. Et ſic cæteri, ad ſeipſos, & proximos illudendos, cabalas haſce efficiunt.

VI. Vel demum hujuſmodi cabalarum copiæ, quæ aſſiduè obſervantur, ſcientiam a dæmone ſectatoribus ſuis traditam complectuntur (quam malam cabalam vulgus appellat) & hæc maxima ineptitudo, atque fatuitas nominatur; quoniam dæmonem futurorum contingentium prorſus inſcium eſſe, fides divina docet, uti (*a*) apertè videbitur. Vel ſcientiam traditam, & inventam ab hominibus comprehendunt; & adhuc ipſa maxima fatuitas eſſe oſtenditur: enim verò dæmon hominibus ſapientior præfata futura penitùs iguorat, ut aſſertum patet; quanto fortius homo. Itaque a primo ad ultimum revera ſine fundamento operantur; ideoque temerè haſce cabalas explanandas arripiunt.

VII. Neque dicas, Divinatores, cabalæ medio, interdum eventu comprobatos eſſe. Nam ex hoc, cabalas obſervandas eſſe, utpotè veras cabalas nullo modo ſequi intelligitur. Tum quia hoc propriè accidenti, atque caſualitati referendum eſt: etenim, ſicuti nuper protuli, ex ipſis fictis cabalis, quas præfatus amicus exaravit, & familiaribus ſuis præbuit, nonnullique ſui voti compotes facti fuerunt; adeout pluries ab ipſo cabalas deinde flagitaverint, unde quæro felix eventus hic? fortè ex illis cabalis? ſomnias, ſi hoc tantum excogitare audeas. Nemo namque dat, quo ipſe caret, ex juris noſtri civilis regula, nemo plus juris in alterum transferre poteſt, quàm ipſe habet: itaque ſi ille futura præſertim indifferentia, atque contingentia noſcendi, omnino eſt expers, quomodo valebit in alterum transferre, cabaliſque illis tribuere? & tamen quidam ex illis fauſtam ſortem ſortiti fuere: quare meritò caſualitati, atque accidenti adſcribendum videtur. Secundò nonne multi ſola ſorte utuntur, & ipſis ea arridet? unde hoc, fortè ex aliqua regula? haudquaquam, ſed dumtaxat caſualitati, atque ſorti tribuendum expedit. Et tertiò in tot tantoſque homines cabalas obſervantes, caſualitatem neceſſariò admitti fas eſt, ut quidam eorum ſortem habeat: & tamen non perinde regulæ ſunt fingendæ, quibus hujuſmodi victoriæ caſualitas fruſtra adſcribatur.

VIII. Collige ex dictis, hujuſmodi cabalas omnes, quibus noſtri Divinatores utuntur, cujuſcumque generis ſint, ſive ex quacumque manu

(a) *In tract. 3. de cacodæmonibus*.

manū cujuſvis Doctoris, ſive natione perveniſſe; quovis idiomate, ſive italico, ſive latino, ſive græco, ſive hebraico confectas, omnes eſſe fruſtraneas nugas, fallaces, ineptas, & temeritatis notam afferentes, nemo ex dictis lectis hæſitare poteſt; quinimò prorſus, & unicè effectas decipiendi cauſa proximos, uti evidens apparet: earumque verò obſervatores non ſolùm ſe ineptos & fatuos, ſed verè temerarios oſtendunt, ob rationes nuper relatas; ubi quid vera cabala importet, jam apertè enucleatum fuit. Quare Bened. Pererius (a) ait, *Adeo inerudita, imſulſa, & ridicula hæc cabaliſtarum eſt opinio, ut nihil æquè mirum ſit, quam ulli hominum ſanæ mentis aliquando eam probari, & perſuaderi potuiſſe. Sed ita eſt profectò, ſunt ingeniorum ſimiliter, ut hominum monſtra quædam, & portenta, a quibus ejuſmodi opinionum commenta, & deliramenta proficiſcuntur.* Quamobrem o utinam & hujuſmodi ſcrutatorum cabalarum temeritas pœna aliqua coerceretur; quemadmodum jus Romanorum pro temere litigantibus eam meritò ſtatuit, uti patet (b) de pœna temerè litigantium; fortè timore ducti a cabalarum ſcrutatione declinarent. Lector mi, noli ad ſciendum ſatagere, an hujuſmodi cabalas ſcrutantes peccent, & quo peccato, cum in ſebto capite de re hac fuſior expoſitus fuerit ſermo.

L CAP.

(a) *Lib.* 1. *de Magia cap.* 10.

(b) *In l. eum quem temere, ff. de jud. & lib.* 4. *inſtitut. tit.* 16.

CAP. V.

Eliminatur falſa opinio eorum aſſerentium cabalas numerales, pro notione futurorum contingentium obtinenda; mirè aptas eſſe.

SYNOPSIS.

I. *Non verentur Divinatores aſſerere, quemlibet numerum ſuum habere ſignificatum, ordinatum ad ſcrutanda futura contingentia.*

II. *Nullum naturale, ſive ſcientificum medium eſt aptum ad futura prædicta ſcienda.*

III. *Quid ſit ſignificare, & quotuplex, exponitur.*

IV. *Omnes & ſingulos numeros ex primario inſtitutos eſſe a comuni hominum uſurpatione ad ſignificandam unitatem, vel multiplicitatem rerum.*

V. *Divinatores quoque inquiunt, numeros ſecundariò pollere quibuſdam occultis activitatibus naturalibus, quibus præfata futura agnoſcuntur.*

VI. *Et quod numeri habent hujuſmodi activitates naturales, hoc authoritate multorum Doctorum Catholicorum comprobare conantur; ſicuti ex non ſervato ordine in diſponendis Pſalmis ſecundum Hiſtoriam, quoque ſuadere nituntur.*

VII. *Divus Hieronymus, infauſtum eſſe numerum vigeſimum, necnon malum eſſe numerum binarium, aſſerit.*

VIII. *Pariter numerum quadragenarium, occulta proprietate pollere, Divinatores volunt.*

IX. *Numerus quoque quinquagenarius, binarius, ternarius eandem occultam virtutem habent.*

X. *Eandem virtutem habent numerus novenarius, denarius, & duodenarius.*

XI. *Inſuper numerus quaternarius, ſenarius, ſeptenarius activitatem quandam naturalem poſſident, quia ſicuti in menſura, & pondere, ita in numero Deus omnia poſuit.*

XII. *Conſequens, quod ex dictis Divinatores inferunt, uti penitus*

fal-

falſum, & indignum reſpuitur.

XIII. *Quoniam in quovis ſenſu Scriptura uſurpatur, ſemper noſtram ſalutem intendere videtur.*

XIV. *Supra relati Doctores præfatorum numerorum virtutes naturales ad merè curioſitatem, eaſque reſpuendas obſervarunt.*

XV. *Quomodo explicatur a ſacris interpretibus locus ille Scripturæ, Omnia in menſura, numero, & pondere Deus poſuit, exponitur.*

XVI. *Nullum numerum ſive ex dictis, ſive alios hac naturali virtute gaudere firmiter ſtatuitur.*

XVII. *Effectus ex computatione, atque multiplicatione numerorum non eſt naturalis, ſed artis, ſeu ſcientiæ Arithmeticæ.*

XVIII. *Iterum exponitur, quomodo intelligitur textus ille Sacræ Scripturæ ſapientiæ 11.*

XIX. *Apertè apparet, Deum in ſenſu, quo loquor, non fuiſſe inventorem numerorum, quemadmodum quorundam nominum fuiſſe inventorem.*

XX. *Et adhuc ſi traſmittere velimus, Deum immediatè fuiſſe numerorum inventorem; nec etiam conſtat, ipſum illis numeris virtutem naturalem impertitum fuiſſe.*

XXI. *Ex prædicta numerorum combinatione, ſive cabala numerali neque dæmon, neque homo futurorum contingentium notionem eruere poteſt.*

I. NOn erubeſcunt aliqui, dum cum maxima eorum impudentia ſtrepitant, perperam aſſerendo, quemlibet numerum ſuum habere ſignificatum; idcirco ex numerorum multiplicatione multa oriri ſpecimina. Quare numerales cabalæ ideò tales appellantur, quatenùs hujuſmodi ex computatione, & calculatione eorundem numerorum emanare aſpiciuntur; ex quibus pariter multa non ſolum ipſi ominantur, ſed etiam ſignificata produnt, quæ utplurimùm ab ominatoribus noſtris ad futura vaticinanda inſcitè ordinantur.

II. Tamen hujuſmodi prorsùs falluntur, dum ſignificata præfatorum numerorum ad eadem ſcienda futura dirigi perperam exiſtimant. Quandoquidem nullum naturale, aut ſcientificum medium in præſenti providentia aſſignari valeat, quo futura contingentia, atque indiſ-

ferentia noſci poſſint; cum, uti alibi ſcriptum liquet, ſcientiam hanc penitùs Dominus Deus ſibi tantùm reſervaverit. Nihilominùs renuere non audeo quemlibet numerum ſuo pollere ſignificato; dumtaxat autem erit ſciendum, quid ſignificet, & quomodo ſignificet: ideo hoc detegendum clara methodo arripiam.

III. Quapropter præmittendum puto, quod ſignificare, ſeu eſſe ſignum alterius, eſt quod potentiæ cognoſcitivæ aliud a ſe repræſentat, ſeu indicat, in cujus notionem nos ducit, juxta documentum Divi Aurelii Auguſtini *(a)* *res præter ſpeciem, quam ſenſibus ingerit, aliquid aliud ex ſe faciens in cognitionem venire*. Duplicis autem generis hoc ſignificare, ſeu alterius rei ſignum diſtingui ſolet: alterum naturale, ſive phyſicum; alterum ad placitum, ſive arbitrarium. Primum dicitur illud, quod præter ſe ipſum, nobis quod ingerit, in alterius agnitionem nos ducit, cum quo tamen naturalem habet connexionem; uti cauſa cum ſuo effectu: adeout independenter a quovis hominis beneplacito, ſui natura illud æquè penes omnes nationes ſignificet: etenim rerum naturæ prorſus immutabiles agnoſcuntur; & quemadmodum a nobis hic cernuntur, æquè & ab omnibus ſanæ mentis alibi obſervantur: puta celebre illud exemplum comuniter a Philoſophis adductum, nempe furnus penes omnes nationes ignem ſignificans, utpote naturalem connexionem cum eodem igne obtinet, tanquam illius naturalis effectus. Oppoſitum de poſteriori aſſerere expedit, quod licèt præter ſe ipſum, quod inſpicitur, in alterius notitiam nos ferat; cum quo tamen nullam naturalem connexionem tenet, ſed dumtaxat illud exprimit ex hominum arbitrio, ſeu beneplacito: uti ſunt in ludo lapilli, qui ibi ponuntur ad pecuniam inde victam indicandam; vel hedera ad fores appenſa venale vinum denotat. Hujuſmodi autem ſigna, lapilli, & hedera, connexione naturali cum rebus illis, quas connotant, penitus carent: idcircò ſigna illa variari poſſunt, & altera pro illis ad idem indicandum poni; & cum nil tam variabile, & mutabile ſit, quàm humanum arbitrium, uti legitur penes Job *(b)*, *& numquam in eodem ſtatu permanet*; ſequitur rectè, præfatum arbitrarium ſignum tantùm penes ejus inventores, non verò penes omnes gentes idem exprimere.

Quod autem eſt hic advertendum præter dicta enucleata ſigna, nul-

(a) *Lib.2. de doctrina chriſtiana n.1. alias cap.1.*

(b) *Cap.14.*

nullum aliud ſignum ab illis eſſentialiter diſtinctum eſt excogitandum: quandoquidem quodlibet aliud ſive ſpeculativum, ſive practicum, ſive prognoſticum, ſive commemorativum ſignum, vel quovis alio nomine ſit appellatum, a præfatis dumtaxat accidentaliter diſtingui videtur; cum quodpiam iſtorum in ſubſtantia, vel naturale, vel arbitrarium ſit, uti attendenti conſtat.

Eſt pariter notandum, quod hoc nomen, numerus, collectionem unitatum importat; unde benè docetur a nonnullis penes Ariſtot. *(a)* unitatem non eſſe numerum, ſed numeri principium: & licèt multifariam quoque alteram acceptionem numerus contineat, uti penes eoſdem eruditos de numerorum myſteriis agentes conſtet; tamen hic dumtaxat de iis, quæ numerari, & menſurari poſſunt, dicatur juxta Juvenalis acceptionem Satyra 13. verſ.26.

Rari quippe boni: numero vix eſt totidem, quot
Thebarum portæ vel divitis oſtia Nili.

Quare hujuſmodi numeri, characteres, ſive ſigna, ſive quovis alio nomine nuncupentur, non æquè penes Nationes notantur, vim diverſimodè ab Hebræis, a Græcis, a Latinis, aliiſque Gentibus exarantur; quibus tamen omnes iſti homines ſapientes ad exprimendum rerum unitates, earumque multiplicitates, atque nomina ſive hominum, aliorumve entium uti ſolent. His dictis.

IV. Aſſero quippè omnes, & ſingulos numeros atque caracteres a publica hominum uſurpatione ad aliquid exprimendum, ſcilicet unitatem, vel multiplicitatem rerum, inſtitutos eſſe; ideoque eorum ſignificatum eſt merè arbitrarium, ideſt ex mera hominum voluntate dependens. Hæc autem aſſertio conſtat: nam quemadmodum voces ad exprimendos conceptus noſtræ mentis, eorum ſignificativæ, ordinantur; ita & numeri, ſive characteres: atqui voces ſignificativæ ad placitum, & non naturaliter res, quas exprimunt, ſignificant; quoniam nullam naturalem connexionem cum ipſis rebus tenent: ut benè probat Divus Auguſt. *(b)* adverſus Stoicos, arbitrantes rationem ſignificationis vocum eſſe affinitatem ſoni cum re ſignificata, non verò purum hominum beneplacitum, & ſic intelligitur Spec. *(c)* ubi docet: *Nominibus vis non eſt ſecundùm canones.* Sicut & Antonius Goudin, in ſua dialectica ait, *unde adæquata ratio ſignificationis vocum eſt bomi-*

(a) *Lib.4. cap.6. Metaph.*
(b) *lib. dialect.*
(c) *In tit. de his, qui alien. nom. in jud. interv. in fine.*

hominum inſtitutio, qui a ſuo magiſtro S. Thoma (*a*) didicit. Idem docuit Joannes Frommann de Faſcin. (*b*) ubi, *realem*, inquit, *quidem virtutem multa nomina ſignificant, & indicant, ſed quod ſignificant, & ſignant, in ſe non habent, nec à rebus eam ſuſcipere, neque res nominibus comunicare poſſunt: ut conceptus, cujus verba cujuſcumque idiomatis ſunt indices, ejus rei, quam concipimus, propter conceptum, & imaginationem non accipiunt qualitates: ita nec Hebraica nomina ejus rei, a cujus natura ſunt formata propter formationem, & repræſentationem accipiunt virtutem realem, nec quà talia, ejus eſſe capacia, ratione probavit ullus*. Et in §.v. *an non hinc aptè colligere licet, verba non in ſe, ſed ab intellectu habere virtutem, ea autem carere ab oſcitante, vel non intelligente proferantur*. Idem igitur eſt dicendum de numeris, & characteribus nullam naturalem connexionem habentibus cum ſuis ſignificatis. Et ſanè ſi voces ſignificativæ, characteres, & numeri naturaliter res, quas exprimunt, ſignificarent, idem omnino penès omnes gentes ſignificare deberent; ex quo naturale ſignum, uti dictum eſt, ratione connexionis naturalis, quam habet cum re ſignificata, idem apud omnes æque ſignificatum retinet: hoc autem falſum proculdubio eſt, ut patet ex tanta idiomatum diverſitate. Nam audita Anglica, ſive Germanica locutione ab Italis, utique ejus notio illis minimè occurrit. Eodem pacto de numeris affirmare neceſſe eſt: etenim nos ad exprimendam unitatem, dualitatem vel trinitatem rerum, & ſic de reliquis, iſtis numeris, puta 1, 2, 3, uti ſolemus; apud alias verò nationes non ita uſurpatur: enim verò Romani aliis characteribus utuntur; aliis diverſè Græci, aliiſque Hebræi, & ſic de ſingulis aliis exteris nationibus eſt aſſerendum: adeout omnes hujuſmodi ſecundùm ſuas ad placitum, ſeu arbitrarias acceptiones, diverſa numerorum, characterumque ſigna ad idem ſignificandum excogitarunt. Itaque ex dictis liberè inferre poſſumus, characteres, ſive numeros, ſive quodlibet aliud ſignum ab hominibus inventum, non naturaliter, ſed prorſus ad placitum ſignificare res, quas exprimunt.

Monendus tamen eſt lector totius hucuſque relati, quatenus ab hominibus numeros, characteres, aliaque ſigna ad aliquid ad eorum placitum exprimendum excogitata fuiſſe, quibus conceptus noſtræ mentis alteris hominibus, ad fovendum commercium humanum, par-

(a) 1. *perier. l.* 2. c. 1. (b) *Lib.* 1. *par.* 2. *ſect.* 2. *cap.* 18. §. 1.

participes fieri potuiſſent; idcirco dicimus, voces, ut ſint ſignificativæ, a publica hominum impoſitione inveniri debent: aliàs dumtaxat inventori, & non cæteris hominibus innoteſcerent; & ſic humanum commercium foveri impoſſibile erit, uti ſapienter docet Angelicus Doctor (*a*)ubi adhuc rationem aſſignare videtur, *cur homo vocibus utatur; quia cum ſit animal ſociabile, omnis autem ſocietas communicatione perficiatur, neceſſe fuit, ut homo alteri conceptus ſuos, qui ſunt bona, & fructus rationis, communicaret; quod cum fieri nequeat per directionem conceptuum, uti in Angelis, fieri debuit per quadam ſigna ſenſibilia vocalia: unde homines ſuos conceptus, & rerum notiones alligaverunt vocibus, ut aliis manifeſtarent*. His poſitis.

Nemo in dubium veritatem hanc revocare poteſt, niſi in lucem Solis cæcutire velit, nempe ſi hujuſmodi inventionem numerorum, aliorumque dictorum ab hominibus procedere; haudquaquam dicendum eſt numerales cabalas, aliaque poſſe eſſe media apta ad futura indifferentia, ſeu contingentia ſcrutanda. Quandoquidem concipi nequit, hominem valere talia media excogitare, pro cujus modi finis aſſequtione, qui prorſus extra limites, & circumferentias terminatæ ſuæ vis, & agnitionis collocatus videtur, uti ſcientia illa futurorum præfatorum nominatur, cum unicè propriève ſolius Dei ſit, uti pluries ſupra aſſertum conſpicitur, magiſque in tract.(*b*)ubi eſſe de fide liquebit.

V. Hinc Divinatorum impudentia pro ſuis tuendis ineptiis, temeritate, atque fatuitate, perperam inquit, præfatos numeros, atque caracteres præter illam propriam, quam ex publica hominum inventione acceptionem uſurparunt, quaſdam peculiares activitates naturales ad invicem diſtinctas continere: ex quibus agnitis facile eſt colligere fututorum contingentium notionem, quorum naturales illas activitates, atque virtutes, utpote eorum effectuum, uti veras cauſas Divinatores agnoſcere aſſerunt.

VI. Et hoc ut verum appareat, Rabanus inſignis elapſæ tempeſtatis Doctor, de numerorum virtutibus ſpecialem librum compoſuit; imò hoc traditum invenies penes Sanctos Patres, puta Baſilium, Nanzianzenum, Ambroſium, Auguſtinum, Origenem, & præcipuè Hilarium, qui in ſuo commento ſuper Pſalmos cauſam inquirit, cur Pſalmorum ordo non ſit ſecundùm Hiſtoriam, ſed ſæpe pſalmus, qui prius fuit compoſitus, poſterior in ordine collocatur: ſic inquit: *Non eſt*

(a) *Loco cit.* (b) *tract.3.*

eſt autem ignorandum, indiſcretum apud Hebræos eſſe numerum pſalmorum, & ſine ordinis annotatione eſſe conſcriptos: non enim illic primus, aut ſecundus, aut tertius, aut quinquageſimus, aut centeſimus prænotantur, ſed ſine præſcriptione aliqua ordinis in unum permixti ſunt. Eſdras enim, ut antiquæ traditiones ferunt, incompoſitos eos, & pro authorum, ac temporum diverſitate diſperſos, in volumen unum collegit, & retulit: Sed ſeptuaginta ſeniores ſecundùm Moyſi traditionem ad cuſtodiam legis, atque doctrinæ in Synagoga manentes, poſteaquam illis a Rege Ptolomæo transferendæ ex hebræo in græcum ſermonem, totius legis cura mandata eſt, ſpiritali, & cœleſti ſcientia virtutes pſalmorum intelligentes, in numerum eos atque ordinem redegerunt, ſingulis quibuſcumque numeris pro efficientia ſua, & abſolutione perfectis perfectorum, & efficientium pſalmorum ordine deputantes. Ex quibus Hilarii verbis apertiſſimè patet, quod numerus virtutem, & efficientiam continet.

VII. Et ideo Sanctus Hieronymus contra Jovinianum aſſerit, *infauſtum eſſe numerum vigeſimnm, in quo Jacob ſervivit, & venditus eſt Joſeph*; & in eodem *lib.* (*a*) dicit, quod ideo in ſecunda die non fuit dictum in principio Geneſis & *vidit Deus, quod eſſet bonum*, ſicuti in cæteris Mundi creationis diebus; quia binarius numerus malus eſt: quinimò ex binariò numero cōtra bigamos argumentū ſumitur: & quoque propter hoc omnia animalia immunda in arcam Noe bina ingredi; ſeptena vero, quæ munda fuerunt, poni Deus juſſiſſet.

VIII. Quemadmodū non ſine myſterio, ſed propter occultam etiā ipſius numeri quadrageſimi proprietatem eſſe volunt Patres, quod per quadraginta dies Moyſes, per quadraginta dies Helias, per quadraginta Chriſtus Dominus jejunaverint; & pariter per quadraginta dies poſt Reſurrectionem ſuam aſcendit; & per quadraginta horas fuerit apud inferos. Sicut poſt quadraginta dies Ninive ſubvertetur; & per totidem dies quadraginta noctesque ſuper terram pluit, uti ex ſacro eloquio conſtat.

IX. Quoque in numero quinquagenario propter occultam ſuam virtutem deſcenderit Spiritus Sanctus; in eodemque numero pſalmus, *Miſerere mei Deus*, poſitus fuerit. Itidem in numero binario ob occultam quippe ſuam virtutem, duo teſtamenta, duo Cherubim circa arcam, duo charitatis præcepta, duæ primæ dignitates,

(a) *Cap.* 7.

tates, duo primi populi poſiti cernuntur. Pariformiter in ternario numero, ob ſuam adhuc occultam virtutem, triduum ſepulchri Chriſti Domini, tres Theologicæ virtutes, tria tempora naturæ, legis, & gratiæ, tres Divinæ Perſonæ in unitate naturæ adſcribuntur.

X. Inſuper duodenarius numerus ob ſuam aliquam virtutem occultam in duodecim tribubus Iſrael, in duodecim Apoſtolis, in duodecim lapidibus cœleſtis Jeruſalem, ordinatus agnoſcitur. Adhuc non ſine cauſa, neque caſu credimus in denario numero conſtituta eſſe decem præcepta legis decalogi, decem chordas Pſalterii, decem dies, quibus poſt Aſcenſum Chriſti Domini Sanctus Spiritus deſcendit, & decem in templo cortinas. Quanta quoque in numero novenario obſervamus, ſcilicet novem Angelorum Hierarchias, novem beatitudinum gradus, Dominus hora nona exclamavit.

XI. Adhuc in quaternario numero ob ſuam virtutem quatuor Evangelia, quatuor Paradiſi terreſtris flumina, quatuor animalia Ezechielis conſiderantur. Etiam in numero ſenario ob ſuam activitatem, ſex dies Creationis Mundi, ſex ætates ejuſdem Mundi, ſive ſeptima eſt futura vita, ſive quia feria ſexta Dominus paſſus eſt, attenduntur. Similiter in numero ſeptenario ob ſuam virtutem notatur, quod die ſeptima Dominus quievit, ſeptem dona Sancti Spiritus, & in Apocalipſi ſeptem Signacula libri, ſeptem Cornua, ſeptem Oculi, ſeptem Angeli, ſeptem Eccleſiæ, ſeptem Candelabra, ſeptem Stellæ, ſeptem Spiritus nequiores, & ſepties in die Deo canit David Propheta. Et Divus Hieron. in Amos Prophetam ſcribens, hujuſmodi numerum ſeptenarium Sanctum vocat. Hinc nota eſt traditio Domus, ſeu Scholæ Eliæ Rabini Judæorum, ut abſque fundamento quidam volunt ex traditione Eliæ Thesbitis Prophetæ in ſeptimo millenario à Mundi creatione, Mundus peribit, quæ his verſibus eſt compræhenſa:

Sic domus Eliæ docet, in ſex millibus annis
Finis erit Mundi, credite, finis erit.
In vano duo millia ſunt, duo millia legis,
Poſt duo Meſſiæ millia finis erit.

Ex quo hunc diem ſeptimum etiam Gentes ſuis diis ſacrum, & gratum eſſe cenſuerunt.

Homerus

Septenuſque dies fuit, in quo cuncta peracta;

Callimachus

M *Omnia*

Omnia ſeptenaque die perfecta fuere.

Orpheus antiquiſſimus Poeta ita de Apolline canit:

Ecce ſagittifero pergrata eſt ſeptima Phœbo.

Et ſic de cæteris numeris eſt idem affirmandum: quoniam nihil caſu, ſed Deus per ſuam infinitam ſapientiam, ſicuti in pondere, & menſura, ita & in numero omnia diſpoſuit, juxta illud Sapientiæ *cap.* 11. *verſ.* 21. *Sed omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti.* Itaque ſic Divinatores ex dictis inferunt, proculdubio numeros omnes, præter proprium ſignificatum eis a commune hominum acceptione datum, proprias ſuas naturales activitates, virtutes, ſeu proprietates includere, ex quibus futurorum contingentium, atque indifferentium facilis eſt notio; & conſequenter meritò numerales Cabalæ penes omnes, quoad obſervationem, earumque effectionem, uſum obtinuiſſent.

XII. Sed falluntur utiqne omnes, qui ita ratiocinantur: quoniam non eſt ex dictis inferendum hujuſmodi conſequens nefarium & indignum, uti a noſtris Ominatoribus eruitur, utpote non ſolum recto rationis dictamini oppoſitum, imò ipſi Majeſtati Divini eloquii omninò diſſonum videtur: quare ad ſummum ex hucuſque ab illis relatis, aliud erui non poteſt, niſi ideo ſacra Scriptura præfatis numeris uſa eſt, non quatenus virtutem atque naturalem activitatem ipſorum numerorum ſibi adhibere placuit (qua numeri ipſi penitùs carent) ſed dumtaxat myſteria ipſa ſupernaturalia, aliaque ſecretiora ſpiritualia ad animarum ſalutem conducentia, nec non facta, atque beneficia humano generi collata memoriæ mandare & indicare ſacra lectio voluit, ac proinde aſſerere; ideo prænotata geſta in prædictis numeris ſacram Scripturam poſuiſſe, unicè ad naturales activitates ſive bonas, ſive malignas relatorum numerorum exprimendas profectò nefarium eſt, a majeſtate ſacri eloquii prorsùs alienum eſſe debet. Et in tali ſenſu relati Sancti Patres in præfatis ſacræ paginæ locis ſunt intelligendi, ubi nullatenus noxiam, aut innoxiam numerorum virtutem (quæ prorſus fingitur) ſed factum in iis geſtum contemplantur. Quinimò hoc eidem rectæ rationi adverſatur: quandoquidem ob repugnantiam eſſentialem, nullum quippè reperiri poſſe Philoſophum aut Doctorem, docentem dari cauſam aliquam naturalem duplici virtute, una alterius deſtructiva pollentem omnes ſanæ mentis teſtantur. Quodque in caſu noſtro verificari videtur: etenim in ſacra lectione

paſſim

paſſim contingit, in uno eodemque numero fauſta & infauſta, bona & maligna notata reperiantur : ſic in numero binario à Divinatoribus ſupra relato, quia peſſima naturalis activitas atque qualitas continetur, ideo in ſecunda creationis die non fuerit dictum, *& vidit Deus, quod eſſet bonum*; ideò bina animalia immunda & non ſeptena in Arcam Noe fuerint ingreſſa, & ſimilia; & contra in eodem numero duæ primæ dignitates, duo Cherubim, duo Teſtamenta, duo Charitatis præcepta, & cætera relata leguntur; quæ quia bona cenſentur, non niſi fauſtam, atque bonam in eo eſſe naturalem qualitatem denotant. Et hæc eſt illa eſſentialis repugnantia, quæ rectæ rationi opponitur: & eodem pacto in reliquis numeris ratiocinium ex Scriptura deſumitur.

XIII. Quamobrē quocūque ſenſu ſacræ Scripturæ obſervato, ſemper iſte animarum noſtrarum ſaluti favet: ſic ſi ſenſus ejus literalis attendatur, factū ſcilicet, quod eſt geſtum à Deo ſive immediatè, ſive mediatè, ut modò amore, modo timore ei ſerviamus, nos docere videtur. Sic ſi ejuſdem ſenſus moralis, atque a nonnullis tropologicus dictus arripiatur; hic quid gerere, quales operationes exercere, & quales animæ obnoxias aufugere, nos dirigere, dare percipitur. Si ipſiuſmet ſenſus allegoricus intendatur; iſte quid credere, quid profiteri, quam fidem infallibiliter ſervare tenemur, nos inſtruere videtur. Si demum illius ſenſus anagogicus attingatur; hujuſmodi profectò æternam noſtram beatitudinem, gloriam, atque beatorum conſortium apertè nobis affatur: nec alter ſenſus ex dictis a comuniter ejus ſcripturæ interpetribus aſſignari obſervatur: itaque in quovis ex dictis ſenſu ſacra pagina uſurpatur, ſemper animarum noſtrarum ſalus ultimatè & directè intenditur, eaſque ad aditum æternæ vitæ dirigendas prorſus ordinatur: ideoque quicquid præter præfatos ejuſdem ſacræ Scripturæ ſenſus intelligitur, ſemper alienum præſumitur, & ſic prorſus expellendum eſſe, tanquam ab Eccleſia nunquam ita intellectum. Idcirco illud conſequens inferri, indignum atque nefarium eſſe, meritò protuli, ſcilicet ideo ſacra pagina numeros geſtorum præſcripſit, quia eorum naturali activitate atque virtute uſa fuerit.

XIV. At ſi forte dicas, ipſas naturales virtutes eorumdem numerorum adhuc tot tantoſque Doctores ſupra citatos obſervaſſe legitur, ſcias, ut benè obſervat Sapientiſſimus Picus Mirandulæ in ſupra citata Apologia, hanc obſervationem eos ob meram curioſitatem ad-

hibuiſſe. Quinimo ſpernendi, atque expugnendi gratia priſcos philoſophos, ſive Pythagoricos, ſive Stoicos, qui omnibus inſitam eſſe naturalem quandam virtutem, atque activitatem aſſerebant. Qua de re ait citatus Doctor, hoc aſſerere Catholicæ Fidei obeſſe videtur, ideo hanc opinionem uti hæreticam eſſe reiciendam. *Cum de hoc agatur*, ſic inquit, *utrum credere eſſe proprietates in numeris, & virtutes aliquas naturales, aliquo modo veritati fidei Catholicæ repugnet; quas cum videamus etiam, ut dixi, fortaſſe uſque ad curioſitatem a Catholicis Doctoribus obſervatas, nihil eſt amplius cur dubitemus, non eſſe talem opinionem pro hæretica rejiciendam*. Et meritò ſi attentè hucuſque relatum perpendatur, & licèt non pauci Scriptores ſolent numerorum qualitatem, ac ſingularem eorundem naturalem virtutem enixè inſpicere, multaque ex iis arcana, atque myſteria eruere conentur; tamen hos omnes Scriptores maximè ridet, atque uti curioſitate affectos excuſat Sanctus Chryſoſtomus (a) *Neque enim obſervatio*, ſic ſapientiſſimè, inquit, *ſed intempeſtiva hominum curioſitas talia fingere molitur*.

XV. Idcircò nullatenus noſtræ aſſertæ doctrinæ citatus ſacræ paginæ Textus (b) *Omnia diſpoſuiſti in numero, pondere, & menſura*, officere videtur: quandoquidem illum licèt Sancti Patres variè interpretati fuerint, nihilominus nunquam aſſerentibus numeros habere qualitates, & virtutes naturales adſtipulati leguntur. Cæterùm uti obſervatur penes Cornelium a lapide in Commentariis prædicti textus, quod ibi ſapientia, ad oſtendendam paternam providentiam erga Hæbreos, docet, Deum per viles beſtias, ranas, muſcas, & cætera, Ægyptios puniviſſe; & ad oſtendendam miram Dei clementiam, qui cum ſua omnipotentia ſolo nutu Ægyptios annihilare potuiſſet, immodicè tamen per exilia & vilia animalia eos caſtigavit, ut ad pœnitentiam converterentur, & veniam impetrarent; ideoque meritò inquit, omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuit.

Præterea Sanctus Auguſtinus (c) hæc tria ipſi Deo applicat, per eaque accipit ideas divinas, ſecundùm quas omnia juſtè aptèque fecit & diſpoſuit: & ideo in Dialogo (d) hiſce notis loquitur: *Numerus, & menſura, & pondus ipſe Deus eſt. Ipſe eſt numerus*

ſive

(a) *Homil.24.in Gen.*
(b) *Sapientiæ Cap.11.*
(c) *Lib.4. de Geneſi. ad literam, cap.3.4.5.*
(d) *Quæſt.ad Oroſ.quæſt.39.*

ſine numero, a quo eſt omnis numerus: ipſe eſt menſura ſine menſura, a quo eſt omnis menſura: ipſe eſt pondus ſine pondere, a quo eſt omne pondus: omnia ergo in numero, & menſura, & pondere diſpoſuit tanquam ſi diceret, omnia in ſe diſpoſuit. Idemque Auguſtinus, aut quiſquis ſit Author libri ſententiarum unius & viginti (*a*) menſuram attribuit Patri, numerum Filio, qui eſt numero ſecunda perſona, pondus Spiritui Sancto, qui & amor dicitur. Sanctus Bonaventura per menſuram ſumit Clementiam Spiritus Sancti omnia conſervantis, per numerum Sapientiam Filii ordinandis, per pondus Potentiam Patris operantis. Divus Bernardus (*b*) ubi aſſerit, *Deum in hac vita omnia diſpoſuiſſe in menſura, numero, & pondere; in futura verò ſine menſura, numero, & pondere, quia ibi omne bonum noſtrum erit Deus.* Author autem Hypognoſticon apud Aug. (*c*) per menſuram accipit rei qualitatem, per numerum quantitatem, per pondus rationem peræquatam. Cæteroſque verò Sanctos Patres, ac ſacros Intepretes penes citatum Cornelium legere poteris; ibique tamen de hujuſmodi naturali numerorum virtute verbum nullum prolatum penitùs reperias. Et quamquam ex relatorum Patrum expoſitione quodammodo numeros aliquid ſignificare inferri poſſit, tamen attentè eos legenti hujuſmodi naturalis ſignificatio haudquaquam occurrit. At ſi numeros materialiter ſumere velimus, ſcilicet ex parte rei, ſeu materiæ numeratæ (ut non ſolum interdum relati Interpretes, ſed quoque cæteri ita ſuſcipiunt) utique eos ſignificare libenter aſſerimus, quatenus ſunt ipſæmet res numeratæ hujuſmodi ſignificato pollentes, uti Horatius cecinit:

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati.

Quod cum re, de qua agitur, nullam penitùs cognationem habet: quandoquidẽ ſermocinatio noſtra verſatur circa numerum formaliter ſumptum; ideſt numerus abſolutè, & ſecundum ſe conſideratus, profectò ſic uſurpatus quavis naturali virtute, quovis ſignificato, excepto illo ex hominum arbitrio pendente, omninò privatur, ut bene Joannes Fromman in tract. de Faſcin. (*d*) docet, *nulla numeri numerantis ſeu abſtracti eſt efficacia relatis, cum non ſit principium agendi vel quod, vel quo.* & paulò poſt, *naturali virtute numerus penitus caret. Numero tamen numerato quoad majus, & minus ſpectato*

(a) *Cap.* 18.
(b) *Serm.* 1. *de Septuag.*
(c) *Tom.* 7. *lib.* 6. *cap.* 4.
(d) *Lib.* 1. *p.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 4. §. 8.

to, vires non denegamus ; legio enim plus , quam cohors efficit .

XVI. Et ſanè duo entium creatorum genera habentur , ſpirituale unum , & materiale atque temporale alterum; quippe hujuſmodi numeri de genere ſpirituali eſſe nequeunt ; quia Angelos , vel rationales Animas eos appellari , erroneum & abſurdum eſt : igitur alteri generi adſcribi deberent ; idcircò utpote naturales cauſæ effectum ab earum eſſe, & diſtinctum , & ſimile naturæ gignere tenerentur , cùm hoc importet cauſa effectiva phyſica univoca , *ad cujus eſſe ſequi aliud ſimile* . Notio autem cujuſdam contingentis futuri nullatenùs effectus cauſæ naturalis nominari poteſt , cum ſit dumtaxat divinæ ſcientiæ unicè actus . Quinimo ſi numerus aliqua naturali activitate præter illud ſignificatum ad placitum ab hominum uſurpatione inventum polleret ; utique tanquam cauſa naturalis naturalem quoque effectum habentem eſſe ab illo numero uti cauſæ diſtinctum , quandoque gignere deberet , ad effectum ut hujuſmodi virtus ad actum ſuum reducatur , ne prorsùs fruſtranea appellaretur , juxta philoſophicum affatum , *Fruſtranea eſt in natura illa virtus , quæ nunquam ad actum ſuum reducitur* . Intueamur igitur, qualem naturalem effectum numeri unquam produxerint ? profectò prorſus nullum : itaque hæc numerorum naturalis virtus omninò ſomniatur . Quinimo de numeris idem argumentum affirmo, quod affabrè de nominibus conficiunt Delrio (*a*) & ex eo Franciſcus Torreblanca (*b*) ac G. a Reies (*c*) *Quicquid Platonici dicunt , nomina ſunt , hominum arbitratu indita . Nomina quoque nec ſunt ſubſtantiæ corporeæ , aut ſpirituales , nec ſunt accidentia inhærentia ſubjecto ; quare vitam in ſe habere non poſſunt: adveniunt quoque, ſeu induuntur rebus, quas ſignificant, atque denominant , extrinſecus planè: quare nec emanantes a rebus radii dicendi: multa quoque ſunt nomina nihil ſignificantia, multa quid aliud a rei natura ſignificantia : quin & ipſa illa , quæ naturam rei ſignificant (qualia putantur, quæ creaturis Adamus impoſuit) hæc nullum potuerunt a naturis rerum influxum recipere : quia res corporeæ naturaliter nihil efficere poſſunt in id, quod corporis expers eſt , ut ſunt omnia nomina .*

XVII. Neque dicas , numeros , quando combinantur , multiplicantur , trahuntur , & ſubtrahuntur, vel quovis modo computantur, eſſe-

(a) *Lib.1.demo.cap.4.q.3.* (c) *Quæſt.22.*
(b) *Dæmonolog. lib.1.cap.13.n.25.*

effectum ſuum tunc gignere. Nam effectus hujuſmodi minimè amplius naturæ, ſed arti adſcribendus erit, ſcilicet non effectus naturalis illius activitatis, quam numeros fingunt habere, ſed computationis, ſeu Arithmeticæ artis erit: meritò ergo nullum numerum naturalem hanc activitatem atque virtutem habere, ſed tantùm illud ſignificatum ad placitum ex hominum inventione erutum continere aſſero.

XVIII. Quamquam verum eſt, Deum uti agentem infinitè ſapientem, omnia in numero, pondere, & menſura diſpoſuiſſe; quatenus quælibet entia creata, cernuntur ſimmetricè ordinata, & non confusè diſpoſita: nam Deus cum ſit ſapientiſſimus & perfectiſſimus, ſapienter & perfecte omnia condidit: unde meritò Scriptura ait, *Dei perfecta ſunt opera*: quandoquidem exactè in toto admirabili creato quicquid ad operis perfectionem expoſcitur, mirè obſervatur; nempè ordo partium, varitas, earumque integritas: quare Philoſophi omnes hac veritate victi, in modum axiomatis illud ediderunt, *Deus & natura non deſunt in neceſſariis, nec abundant ſuperfluis*; ideoque quælibet Creatura ad ſuum determinatum finem a Deo ordinatur, nihilque fuſtrà creatum ſpectatur. Quinimo res omnes ita perfectas in earum eſſentia & integritate Deus creavit, ut nihil ipſis deficeret, aliàs primæ actioni creativæ ac Divinæ Sapientiæ aliquis defectus attribueretur; quod dici nequit: idcirco rectè dicitur, Deum omnia in numero, pondere, & menſura creaſſe.

XIX. Adde: vis intueri, aſſertum textum intelligi non debere, uti a Cabaliſtis noſtris explanatum fuit: etenim numerorum inventor quippe Deus *in ſenſu, quo loquimur*, non fuit, ſed ipſe homo eorum ſcrutator, ut ex tanta idiomatum varietate patet; quatenus a diſſimili natione diverſimodè numeratur. Tanto magis quia nullibi numerorum Deum fuiſſe immediate inventorem pro certo colligitur, neque in ſacra pagina apparet; quemadmodum ſæpe ibi perpendimus, Deum hominibus quædam nomina impoſuiſſe: puta Abraham dixit; *Noli amplius vocari Abram*. Sic quoque ejus uxori mutavit nomen. Jacob idem protulit, *Non ampliùs ita voceris, ſed Iſrael*. Nec non quædam verba ex Chriſti Domini inſtitutione, uti ſunt omnes Sacramentorum nuperæ legis formæ; præter ſignificatum ex hominum arbitrio ſumptum, ad aliquid ſupernaturale exprimendum elevata fuiſſe de fide conſtat. Quodque tamen de præfatis numeris ſtatutum non

repe-

reperitur. Itaque ſi homines ad placitum prædictos numeros excogitaverint, percontor, ſitne poſſibile, homines activitatem naturalem atque virtutem eorum invento, cujus eſſe unicè ab intellectu dependet, & non a parte rei exiſtit, præbere poſſe? ſomnias ſi affirmes, cum ſolus Deus naturæ ſit author.

XX. At adhuc ſi Deus eos excogitaſſet, quando non conſtat infallibiliter & pro certo, eum eis naturalem activitatem atque virtutem impertitum fuiſſe (uti de facto in præſenti non conſtat, imo aſſerere hoc, eſt prorſus quid fictitium) libenter diceremus, eos adhibere ad ſignificandum, quod revera penes omnes exprimunt, ſcilicet ipſam unionem rerum, vel geſtorum; uti eſſet ſeptenarius dies, qui ſanctificatur ab Hebræis, & vocatur Sabaton, hoc eſt requies, quatenus in illo die ab omni penitùs opera ſervili Hebræi abſtinent: & ideo ſciſcitor, quare Deus illis ſeptenarium diem præcepit, fortè ob aliquam naturalem virtutem atque activitatem, quam numerus ille contineret? abſit. Sed ut Judæi memores illius ſeptimi diei, in quo Deus requievit a Mundi creatione, uti ex Geneſi conſtat (a) *& ſeptimo die requievit ab univerſo opere, quod patraverat*, ſemper proni fuiſſent ad ineptiſſimam priſcorum philoſophorum Ariſtotelis, aliorumque opinionem profligandam, qua iſti æternitatem Mundo adferebant. Quemadmodum nos Chriſtiani, & per hoc dictum, & ob aliud myſterium diem Dominicum pro Sabato, inter alia ut ab Hebræis diſcriminaremur, ſanctificamus.

Si forte Adverſarii ex huc uſque relatis ſuaſi nec etiam remanent, cum re vera Sanctos Patres, alioſque authores numeros excogitaſſe agnoſcant; ab eiſdem SS. Patribus ipſos ſuaſos fieri ſummopere cupio, eis oſtendendo, quare Patres, & authores præfatis numeris vacare voluere; referam igitur Coquæum (b) *Divi Auguſtini de Civitate Dei cap.30.* ſic docentem, *Auguſtinus ex numeris ipſis in exponendis Sacræ Scripturæ locis multa myſteria inveſtigat*. & lib. 2. (c) *numerorum imperitia multa facit, non intelligi translatè ac myſticè poſita in ſcripturis*. & (d) *numeros in ſcripturis eſſe myſteriorum pleniſſimos*. Videndus eſt pariter Divus Gregorius (e) qui aliquot myſteria per numeros ex Sacra Scriptura colligit. Igitur Patres numeris

(a) *Cap. 2.*
(b) *Ad lib.11.*
(c) *De Doctrina Chriſtiana cap.16.*
(d) *Quæſt.152. in Geneſ.*
(e) *Lib.35. moral.cap.12.& 13.*

meris uſi ſunt. ad quædam tantùm myſteria ſupernaturalia contemplanda: & hoc pacto Authores Catholici eoſdem imitati ſunt: ſic Doctiſſimus Athanaſius Kircherius in tract. de Arithmologia, ſive de abditis numerorum Myſteriis, ſic Rabanus inſignis Eccleſiæ Doctor de numerorum virtutibus librum componens, quamplurima myſteria excogitat: ſic Salmeron (a) inſinuat ſenſum myſticum, quem ſolent in Scripturis ſacris habere numeri: ſic Pater Burgonovo contra Petrum Garſia plures concluſiones Cabaliſticas ad ſacram Scripturam intelligendam ſtatuit: ſic demum Picus Mirandulanus, aliique permulti de numeris agentes, ſemper ad myſteria in Scripturis latentia noſcenda illis uſi fuere; & nequaquam virtutes naturales, numerorum futura contigentia indicantes, excogitaſſe leguntur.

XXI. Colliges demùm, ſi nullus numerus prædicta naturali virtute gaudet, ut jam viſum eſt; ideo, quovis modo combinarentur, aut computarentur, nequaquam futurum illud contingens, atque prorſus indifferens excogitari poteſt: etenim prædicta naturalis activitas numerorum vel a Deo, vel a Dæmone, vel ab homine promanare deberet: a Deo, non conſtat: ab homine, eſt ſomnium: a Dæmone, ubi appa ret? itaque concludendum puto, eſſe omninò inutile & fruſtaneum, tot tantaſque Cabalas ex numeris extractas explorare, quod eſt maximam vecordiam oſtendere, nec non tempus fruſtra terere: idcircò virum docilem & Chriſtianum, ut a tali obſervatione ſe abſtineat, obſecror.

Tene tandem hoc monitum, ſi interdum numeralis cabalæ medio aliquid præteritum vel præſens panditur, ſemper time, ut plurimùm cooperante Diabolo panditur: quandoquidem Arithmetica ars, vel ſimilis ſui natura prædictum præteritum, vel præſens occultum detegendi virtute caret, uti omnes ſanæ mentis, & morigeratæ Doctores ſentiunt; idcircò ſi id ſciatur, per ſuperſtionis viam diabolo cooperante noſcitur. Omneſque verò regulas, quibus præfata ars computandi pollet, ſemper ad computandum inventas eſſe fatendum eſt: aliàs flagito a noſtris perfectiſſimis Cabaliſtis, nec non ab Arithmeticis doctiſſimis, quare toto eorum ſtudio & vi arithmeticæ artis futura in alienis exteris locis purificata, & a nobis non adhuc agnita, ipſa præ omnibus noſſe curent? reſponſum non tenent. Diabolus autem illorum jam purificatorum licèt ſit conſcius; tamen hominibus illa ut-

(a) *Tom.1.prolegom.20.*

potè præjudicialia proximo, communicare ſicut cæteras rerum naturalium virtutes aliaſque res ei à Domino Deo prorsùs interdicitur, uti in tertio tractatu videbimus.

CAP. VI.

Pœnæ & peccata, quæ confeſſores & obſervatores Cabalarum ſubeunt, aperiuntur.

SYNOPSIS.

I. *Hic de bona Cabala non eſt ſermo, quæ quid ſignificet, jam ſupra liquet.*

II. *Fuerunt quidam Diabolici Hebræorum viri, qui veram Cabalam eis a Deo traditam, futura ſcrutandi, jactitarunt.*

III. *Cabalam hanc, quam paſſim noſtri Cabaliſtæ obſervant, ad diabolicam & divinatoriam magiam pertinere aſſeritur: & hoc quamplurimis rationibus oſtenditur.*

IV. *Hujuſmodi Cabalæ exercitium eſt peccatum mortale.*

V. *Exercentes Cabalæ artem, vel ab eis conſilium circa illam petentes, juxta nonnullorum opinionem ſunt denunciandi.*

VI. *Clerici verò cujuſcumque ordinis ſunt deponendi, & in perpetuum in Monaſterium detrudi debent. Laici verò ſunt excommunicandi.*

VII. *Cuidam obici allato facili methodo, & luculenter reſpondetur.*

VIII. *Proteſtatio contraria factis nullius penitùs eſt momenti.*

IX. *Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt, Apoſtolus ad Romanos cap. 14. verſ. 23.*

I. Quippè in antecedentibus capitibus liquet, Cabala propriè quid ſignificet; licèt vulgus, veritatis expers, artem divinandi ex characteribus & numeris ortam exprimere arbitretur. Quare non loquor hìc de bona & vera Cabala, qua ſeptuaginta illi Hebræorum Rabbini ad ſupernaturalia myſteria ſcrutanda utebantur:

hæc

hæc prorsùs, uti ſatis ex dictis conſtat, ad artem divinandi in quavis ſua ſpecie conſideretur, non pertinet; cum proprius illius ſenſus anagogicus nominetur, uti jam pro comperto eſt.

II. Nihilominus quidam Diabolici viri Hebræorum fuerunt Cabaliſtæ, ſapientiſq; ſibi nomen falsò vindicantes, magos ſe vocaverunt; adeout res divinas falſis & vanis ſuperſtitionibus polluentes, imo in rei veritate quaſi nihil a Necromantibus differentes, dixerunt, ſecreta Dei nomina & virtutes ſe habere, quibus Diabolos ligarent, & miracula facerent, eorum artem eſſe illam veram Cabalam, quam Moyſi Deus revelavit, impudenter jactitarunt. Quemadmodum etiam Necromantes ajunt, quod ſuas illas incantationes, & præſtigia ab Adam, ab Henoch, a Salomone, aliiſque obtinuerunt: hanc autem falsò Cabalam vocatam hujuſmodi diabolici Divinatores quandam artem divinandi futura, & agnoſcendi occulta mediis nominibus, characteribus, & numeris per occultam quandam intelligentiam eſſe gloriantur: nec non illam ſibi benignam reddere dicunt per cujuſdam ſigni impreſſionem, cujus occultiſſimo inſtinctu ducti, calculando, & ſubtrahendo characteres, multa ſcribunt ſenſum facientia, occulta futuraque indicantia. Cui diabolicæ arti ideò cabalæ nomen adſcripſerunt, quia alter ab altero illam recipiendo didicit: quam itaque a prædictis vetuſtiſſimis diabolicis Hebræorum viris originem traxiſſe, & fortè ad noſtros Cabaliſtas quoque perveniſſe arbitror, ad hanc igitur eradicandam divino adjutorio propitio gradum arripam.

III. Aſſero, Cabalam hanc, quam paſſim noſtri Cabaliſtæ obſervare cernuntur, ad diabolicam & divinatoriam magiam pertinere. Hujuſmodi autem concluſionem multis probationibus evidentem apparere faciam. Et primò, quia artem illam, quæ ſecreta cordis manifeſtare, futuraque contingentia atque indifferentia prænunciare, aut prænoſſe nititur (cùm quidem ad ſolum Deum pertineat) eſſe intrinſecè malam, fidei catholicæ contrariam nemo ambigit, ob indebitam uſurpationem ejus, quod Dei eſt. Hujuſmodi autem Cabala, qua aſſiduè noſtri Cabaliſtæ utuntur, ad prædicta futura ſcrutanda ordinatur: itaque non ſolum pernotata, & improba malitia pollet, ſed maximè divinatoriæ atque diabolicæ nigra macula conſperſa eſt: uti quoque ex dictis in tractatu de Somniis liquet.

Secundò, quia ex omnium Theologorum ſententia omnis effectus, quem res adhibitæ ex ſua natura producere non valent,

nullamque cum eo naturalem connexionem continent, aut rationabilis cauſa non ſuppetit, ut vel Deo, vel Angelis adſcribatur, ad diabolicam magiam pertinet: aſt in hac diabolica Cabalarum arte res adhibitæ ex ſua natura, vi agnoſcendi occulta, & revelandi futura præcipuè indifferentia prorsùs carent, quavis ſemota naturali connexione: itaque poſita concluſio evidenter infertur. Et ſanè tradunt Doctores communiter, præſertim Franc. Torreblanca *(a)* Langius *(b)* Scalig. *(c)* aliique, quod nomina quantumvis ſpecioſiſſima nullam virtutem naturalem operandi continent, idemque eſt de caracteribus numeriſque dicendum, ex quibus Cabalæ conficiuntur, ut in antecedenti capite fusè probavimus: etenim vel ſcripti leguntur, vel ore proferuntur: ſi ſcripti, quid mortuum ſunt, & hac eorum propria virtute operari nequeunt: ſi verò ore proferuntur, aliam vim non habent, niſi aerem verberandi, cum nullam eiſdem virtutem datam fuiſſe a Deo in ſacris Scripturis inveniamus; quemadmodum in Evangeliis, & Conciliis eam datam fuiſſe Sacramentorum formis intuemur, & ex Apoſtolorum traditione conſtat collatam quoque fuiſſe exorciſmis, aliiſque benedictionibus, quibus Dei Eccleſia utitur. Nec è contra rationabilis cauſa ſuppetit, ut effectus iſte Deo, vel bonis Angelis ſit tribuendus: itaque ad diabolicam artem divinatoriam ſpectare hanc Cabalam jurgium minimè eſt. Tanto magis quia ſenſus, qui ex hac parte, ſcilicet per characterum calculationes & ſubtractiones cognoſcitur, ex occultiſſimo inſtinctu, quem neſcientes humanæ mentes patiuntur, percipitur: atqui hoc operatione ſpirituum immundorum & ſeductorum patratur, qui quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittuntur, ut poſt Divum Auguſtinum *(d)* docet Divus Thomas *(e)* & ut quoque liquebit in tertio tract. de cacodæmonibus; ideoque magis concluſio noſtra patefacta obſervatur.

Tertiò, quia ſignum, quod ad placandam humanam intelligentiam intervenit, aliud non eſt, niſi tacitum pactum cum diabolo habere; quotieſcumque enim in agendis adhibentur certi characteres, aut figuræ, aut ſigna aliqua pro ſcrutandis occultis atque futuris merè contingentibus; ſicuti ſi pro eiſdem apponeretur crucis ſignum, vel

ipſa

(a) *De magia divinatric. lib. 1. cap. 13 de arte Cabaliſtica n. 18.. Valleſ. de ſacra philoſoph. cap. 3.*

(b) *In Epiſtola* 33.

(c) *Lib. 16. de ſubtilit. cap.* 349.

(d) *In lib. 2. ſuper Geneſ. cap.* 17. *prope finem*.

(e) 2. 2. 95. *art.* 5. *ad* 2.

ipſa crux; non ut oportet locata, formataque, vel ubi non oportet poſita, vel ſuperfluè certis locis, ac certo numero iterata; tacitum cum dæmone pactum in illis quippè intercedit; uti citatus Torreblanca in dicto cap.13. per totum docet, & præcipuè Martinus Delrio ex comuni Theologorum ſenſu. (a) Quis umquam ex noſtris cabaliſtis affirmare dubitaverit, certos numeros, characteres, vel ſigna ad futura ſcrutanda non adhiberi pro cabalarum confectione? Habere autem hujuſmodi tacitum pactum cum diabolo, res eſt intrinſecùs mala, & apoſtaſia tacita a fide, ut omnis Catholicus non ignorat; cùm nemo duobus dominis ſervire poſſit. Itaque cabala hæc diabolicæ & magicæ divinationi profectò applicatur.

IV. Hinc hujus cabalæ exercitium ſemper eſſe peccatum mortale ex dictis hucuſque ſatis liquet; ſapereque quodammodo hæreſim non eſt dubitandum, cùm creaturæ tribuat, quod proprium eſt Creatoris, ſcilicet dæmoni agnitionem rerum occultarum, futurarumque accommodat: per hoc enim in dæmone divina ſapientia recognoſcitur, uti communiter Theologi docent, & probat Suarez (b). Prætereaque ſicut lethaliter peccant qui id, quod Dei eſt, creaturæ impendit per idololatriæ cultum; ita lethaliter culpantur, qui ea, quæ a Deo expetenda ſunt, auxilio dæmonum impetrant, ut docet Divus Thomas (c). Atqui hujuſmodi Cabaliſtæ cabalas conficiendo, atque obſervando, ea, quæ a Deo ſunt expetenda, videlicèt futurorum occultorumque notio, dæmonum auxilio implorant, quantum in ſe eſt: itaque ſaltem tali exercitio graviter fœdant, ac idololatriæ cultum quodammodo committunt.

V. Quamobrem hujus cabalæ artem exercentes, aut ab illam exercentibus conſilium circa eandem petentes debere judicio ſubjacere, non ſolum patet ex eo, quod peccant, & quodammodo idololatriæ; & ex eo, quod eorum peccatum hæreſim tacitè ſapit, ut mox dicebam; ſed ex eo maximè, quod ſunt a fide fermè Apoſtatæ, ut dictum eſt, patetque ex iis, quæ Divus Thomas docet (d), Apoſtaſia a fide pari paſſu cum hæreſi procedit: Quapropter Nonnulli docent, hanc cabalæ artem exercentes eſſe omnino denunciandos: idcirco prædictæ cabalæ artem exercentes, vel ab illam exercen-

(a) *In lib.2. diſquiſit.magicar. circa princip.*

(b) *Lib.2.de Religione cap.8.n.10.*

(c) *In 2.Sentent.qu.3.art.2.*

(d) *In citata qu.3.art.3.*

centibus conſilium erga eandem petentes eadem pœna plectuntur; quandoquidem nos ſupponimus hic cabalam hanc, qua divinatores noſtri utuntur, eſſe illam malam, vel ei Hebræorum diabolicorum ſimilem, de quibus in hujus capitis exordio locuti ſumus: quare hac ſuppoſita, meritò protuli, Cabaliſtas quodammodo Apoſtaſiæ a fide, Hæreſis, Idololatriæ labe fœdari; uti bene attendenti conſtat.

VI. Hoc tamen diſcrimine, ſi Clerici ſint, cujuſcunque ordinis deponendi ſunt, & in perpetuum in Monaſterio detrudendi tanquam diabolicæ artis magicæ profeſſores, uti in Canone (*a*) ubi ſic legitur poſt multa, *vel qui profitentur artem magicam, aut aliqua eorum ſimilia exercentes* (cui eſt hujus cabalæ exercitium ſimile): conſtat quoque ex Agathenſi Concilio (*b*). Si verò laici ſint, excommunicari debent, aliiſque pœnis tanquam ſortilegi, & magi ſunt puniendi, de quibus Diaz, & Salcedo in practica criminali canonum (*c*), & in Canone *aliquanti* eadem citata cauſa, & quæſtione, ubi quoque obſervatur, *Aliquanti Clerici ſive laici ſtudent auguriis, & divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcumque ſcripturarum inſpectione futura promittunt: hæc quicumque Clericus, aut laicus detectus fuerit, vel conſulere, vel docere, ab Eccleſia habeatur extraneus*. Et can. Sortes, can. Si quis Clericus, & ſequentibus, eadem cauſa 26. quæſt. 5. Nonne & noſtri Cabaliſtæ inſpectione quarundam Scripturarum cabalas tùm conficiendo, tùm perpendendo, futura intendunt? itaque poſſunt ab Eccleſia haberi uti extranei, ideoque excommunicari. Item Leo IV. Epiſcopis Britaniæ minatus fuerit.

Quinimo ex Vaticana Arce tale ſcelus expungendum & pœnis afficiendum, variæ conſtitutiones vibratæ cernuntur, conſtitutio 17. Xiſti V. contra exercentes Artem Aſtrologiæ Judiciariæ, & alia quæcumque divinationum genera, incipiens *Cœli & Terræ Creator Deus*, edita anno Domini 1585. Conſtitutio 20. Clementis VIII. contra Hebræos, tenentes, legenteſque libros Thalmudicos, incipiens, *Cum Hebræorum malitia*, edita anno Domini 1593. Hoc idem conſtat proſcriptum ab Innocentio IV. in conſtitutione 2. incipiens *Impia*, & a Julio III. in conſtitutione 24. incipiens *Cum ſicut*. Et præcipuè in illa Clementis VIII. relati (*d*) poſt pauca legitur, *perpetuò prohibemus quoſvis libros & codices impios Thalmudicos ſæpe damnatos*, va-

(a) *Si quis Epiſcopus* 26. *qu.* 5.
(b) *Can.* 38.
(c) *Cap.* 107. & 108.
(d) *In* §. 2.

vaniſſimos cabaliſticos, atque alios nefarios.

Imò Neapolitana Synodus celebrata anno Domini 1694.(a) onus denunciandi hujuſmodi ſcelus imponit; ſic habetur: *Sunt etiam denunciandi Aſtrologiæ Judiciariæ, Necromantiæ, & Artis Magicæ Profeſſores, aut ſtudioſi, ſive quovis modo ſe in iis exercentes, in terminis Sixti V. & quicumque vanam artem cabaliſticam exercent: & Parochi ſedulò inquirant, an aliquis ex ſupradictis in propriis paraciis degat, ut nobis referant.*

VII. Dices, Divinatores noſtros tum conficientes, tum obſervantes cabalas, haud quaquam eas confeciſſe, vel obſervaſſe per regulas traditas, aut immediate confectas ab hujuſmodi hominum diabolicorum genere, ſed per illas ab hominibus morum optimis confectas, & habitas, aut ab illis obtentas regulas, ex quibus cabalæ conficiuntur, conficere, vel obſervare. Tanto magis quia ſemper ac hujuſmodi cabalæ obſervantur, vel conficiuntur, proteſtatio exhibetur, ſcilicet ſi eæ pervenerint ex illo ſuperſtitioſo atque diabolico uſu, haud factæ, neque obſervatæ intelligantur, nec ullo modo adhibitæ. Et ſic ſuperſtitioſam actionem hac honeſta proteſtationis veſte induere intendunt.

Nihilominùs huic appoſito obici nimis frivolo, in charitate reſponſum præbeo, videlicet, etſi non immediatè e manibus ſceleſtis diabolicorum cabaliſtarum cabalas, earumqne regulas Divinatores noſtri recipiant; tamen hoc ſolum importat, quod pactum expreſſum cum dæmone, vel cum ejus ſectatoribus detrectatur; ſed non perinde pactum tacitum cum eodem, vel eiſdem effugitur: nomine cujus venire conſenſum operantis in primam inſtitutionem introducentis prædictas diabolicas cabalas, quæ cum a primæva origine factæ ſint ex pacto inito cum dæmone, tractu temporis omnes illi, qui uſurpant hujuſmodi cabalas execrabiles *mala fide* tacitè paciſci, & convenire cum dæmone, eaſdem uſurpando, dicuntur. Et profectò nequeunt eſſe illæ cabalæ bonæ, quas ſeptuaginta Hebræorum Rabbini obſervant; quoniam, ut ſæpe repetitum eſt, eas pertinere ad anagogicum ſenſum illius legis, ſcilicet ad ſupernaturalia arcana ſcrutanda: quare quemadmodum ex noſtra lege divina, ſive ex tota Sacra Scriptura erui nequit modus, quo hujuſmodi futura indifferentia præſagiri valeant; & ſi quis aliquem ex illa excogitare auderet, manifeſta eſſet ſuper-

(a) *Part. 1. cap. 4. num. 10.*

ſuperſtitio; imo Sacram Scripturam adulteraret, quæ præter præfatos ſenſus ſupra explicatos, nullum alium ſenſum contineat; omniſque alius excogitabilis, eſſet ſuperſtitioſus, & a divino ſermone prorſus alienus: ita pariter dicendum de illa Hebraica lege, quæ inter alios ſenſus, ut ſupra relatum eſt, quibus gaudet, illum cabalæ continet, quo myſteria ſupernaturalia viſuntur. Quare illum ad aliud ſignificatum retorquere, eſſet eundem adulterare, atque a divina ejus inſtitutione alienari; ideoque ipſum ſuperſtitioſum reddere. Hinc cabalæ omnes, quas Divinatores obſervant, neceſſariò a præfato ſuperſtitioſorum hominum genere emanant, aut regulæ ab eodem, quibus conficiuntur, proceſſere: itaque ſine ſupranotata, & ſuperſtitionis, & alterius relati labe obſervari nequeunt.

VIII. Proteſtatio verò afferta nullius penitùs eſt momenti: quia ab omnibus Theologis proteſtatio contraria factis appellatur. Nam ſcire, aut fortitèr dubitare aliquid eſſe intrinſecè malum, & præſertim Religioni oppoſitum, & mediante proteſtatione adhibita reddi licitum, hoc aſſerere nemo unquam ſomniavit.

Propterea ſi Divinatores noſtri tandiu cabalas, vel confeciſſent, vel obſervaſſent, & hactenus peccare nunquam exiſtimaverint, bona fides eis profuit: idcircò mox dixi *mala fide*, quia hæc neceſſariò exquiritur ad totum prædictum malum patrandum, ejuſque pœnam merendam: cum autem hucuſque illi bona fide operati fuerint; ideo excuſabilis ex parte modi tendendi uſus cabalæ eis erit.

IX. Atqui hodiè Deo inſpirante hoc opus perlegendo, malæ fidei agentes procul dubio fiunt; adeout ampliùs excuſari, eas adhibendo, non valeant, ut docet Apoſtolus ad Romanos (a) *omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.*

Demùm non obſtantibus tot tantiſue veritatibus adductis, quibus Divinatores ſuaſi reddantur ad hoc execrabile facinus deteſtandum circa harum cabalarum uſum; adhuc tamen in JESU Chriſti viſceribus eos obſecror, ut tam a ſomniorum antea expoſitorum, quàm cabalarum obſervatione (quorum uſus adhuc Ethnicis ratione compotibus inviſus atque exoſus penes Scriptores, & præſertim antiquiores perpenditur) ſe abſtineant, ne iram Dei pereenniter ſubeant. Valete, & creſcite in gratia, & in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris JESU Chriſti: ipſi gloria & nunc, & in diem æternitatis, Amen. Epiſtola Petri 2. (b).

TRA-

(a) *Cap.14.verſ.23.* (b) *Cap.3.verſ.18.*

TRACTATUS III.

DE

CACODÆMONIBUS.

ISAGOGICON.

NE admireris Amice Lector, ſi poſt præcedentes tractatus, de Cacodæmonibus ſermonem inſtituam: etenim cum quibuſdam excellentiſſimis viris, quadam die, inter alias honeſtas collocutiones, quas habuerim, de cacodæmonibus diſcurſus nobis occurrerit: cum ergo de his confabularemur, nonnullæ ortæ fuere altercationes, atque difficultates, quæ non ſolum erga eorum naturam, caſum, locum, poteſtatem, tentationem, invocationem, concurſum, aliaque tendebant; ſed præſertim circa eorum ſcientiam futurorum contingentium atque indifferentium verſabantur. Quamobrem de his omnibus ſenſus meus, ut omnium ſanam correctionem ſubeat, in ſcriptis exarari mihi viſus eſt: præcipue ut divinatorum mentes illuſione affectæ ſemel ſuadeantur, minimè eſſe inferiorem noſtra cacodæmonum ignorantiam futura erga contingentia; quatenus horum notione iſti prorsùs privantur. Quod ſi comperiatur, divinatores noſtros ſuperſtitionibus adhibitis pro futurorum indifferentium ſcitu, haud amplius uti, exiſtimo: nam fruſtra media illa adhibentur, quæ ad finem conſequendum omninò inepta agnoſcuntur.

Hinc eſt, ſcopum, quo præſens tractatus dirigitur, eſſe, ut illuſiones e divinatorum mentibus diluantur, eorumque animus reddatur ſimplex; quinimo tota, qua poſſum, induſtria in præſen-

ti Divina providentia ſecernere, an poſſint Cacodæmones ex eorum mera voluntate, & poteſtate, independenter ab omni Dei permiſſione, tantum data maleficorum hominum pravitate, in humanæ creaturæ mentem illabi, ejuſque corpus obſidere? & quare Deus interdum id permittat? & quomodo a nobis vitandum? etenim abuſus inter Chriſtianos Catholicos ſemper invaluit, hoſce trepidare timore, ubi non eſt timor, ſcilicet Diabolum formidando: quando iſte noſtra viva in corde fide exterritus evaneſcit. Sit igitur nobis Deus propitius.

CAP. I.

De Cacodæmonum natura, eorumque exiſtentia.

SYNOPSIS.

I. *Omne ens, vel exiſtit a parte rei, vel mente concipitur.*
II. *Cacodæmones ſunt verè entia creata realia, ſeu a parte rei exiſtentia.*
III. *Cacodæmonum exiſtentia uti dogma de fide creditur, & ſtatuitur.*
IV. *Eſt quoque ſenſus communis SS. Patrum, Cacodæmonum exiſtentiam admitti.*
V. *Quid ſignificet Dæmon, & quid Diabolus; & quare cacodæmon appellari debet.*
VI. *Hæc vox Angelus tam bonis, quàm malis competere poteſt: & uterque quomodo definiatur, adducitur: & præcipuè Dæmones eſſe merè ſpirituales ſubſtantias a quavis corporeitate ſemotas ſtatuitur.*
VII. *Completur definitionis expoſitio.*
VIII. *Cacodæmones omnes eſſe veras ſubſtantias eorum natura, & ab intrinſecis immortales aſſeritur, licet ex Dei nutu deſtrui poſſint.*

I. OMne, quod eſt, aut mente percipitur, vel ens reale, vel rationis eſt: ideoque eſſentiam, ſeu naturam habere debet. Nam cujuſcumque rei adhuc irealis, primus conceptus erga eſſentiam, ſeu naturam verſatur; cum per ipſam res omnes reales ſubſtantiales, ſive ſpirituales, ſive materiales, ſive accidentales uti diſtinctas cognoſcimus, & uti ſubſiſtentes fatemur. Sic quælibet res, & increata, & creata, propria earum natura atque eſſentia ſecernitur; licèt hoc diſcrimine, quod prima utpote omninò a ſe, & independens, ſecunda tanquam eſſentialiter ab alio derivata agnoſcatur.

II. Hinc cacodæmones cum ſint entia verè realia dependentia, atque creata, a parte rei exiſtentia, ut de fide habetur, ex vera natura, & eſſentia conſtare debent: ac proinde de ea rectè poſſumus abundè peragere, & quæ, quid ſit, mox aperiemus.

III. Antequam ultra progrediamur, cacodæmonum exiſtentiam (ne de ſubjecto non ſupponente ſermo expoſitus dicatur) ſtabilire non conor. Nam inter dogmata, quæ aſſiduè in hac Catholica Eccleſia militante fatemur, veraque charitate credimus, celebre eſt iſtud, quod habetur de cacodæmonum exiſtentia, & quod in Sacra Scriptura luculenter apparet (*a*) *Obtulerunt ei multos dæmonia habentes*. Et ibidem, *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia*. Et in fine citati capitis, *Dæmones autem rogabant eum*. Et Lucæ (*b*) *& tentabatur a Diabolo*. Et ibidem, *diabolus receſſit ab illo*. Et in fine, *exibant autem Dæmonia a multis*. Actorum (*c*) *afferentes ægros, & vexatos a ſpiritibus immundis*. Sapient. (*d*) *invidia autem diaboli, mors introivit in orbem terrarum*. Prima Petri (*e*) *ſobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter diabolus, &c.* Atqui videtur ferè tota Sacra Scriptura de hac cacodæmonum exiſtentia loqui, & ut habetur etiam in Apocalipſis Textu, in quo paſſim de iis fit mentio ad Sadduceorum errorem evellendum, hujuſmodi ſubſtantias ſpirituales negantium, ut patet quoque in Apoſtolorum actibus.

IV. Eſtque pariter ſenſus Sanctorum Patrum communis de cacodæmonum exiſtentia; & ne moleſtus reddar, Patres ſingulos citare, relinquendum puto. Nemo quoque unquam diſcrepavit Theologus ab hoc ſenſu communi relato, ſed omnes ſemper uti indubitatum cenſuerunt. Solùm penes eorum quoſdam in reddendis de dicto dogmate rationibus demonſtrativis diſſidium leve non fuit: unanimiter tamen fateri videntur, naturali ratione, ſeu naturæ lumine præfatam cacodæmonum exiſtentiam demonſtrari non poſſe.

Sed in oppoſitum afferi poteſt, quod ſi cacodæmones eſſent exiſtentes, a Deo in libro Geneſis creati reperirentur: ibi autem de iis nulla mentio facta videtur: itaque horum exiſtentiam affabre quiſque renuere valet.

Tamen minus rectè; cum adhuc de bonis Angelis hoc militare obſervetur, nihilque de iſtis ibi expreſſe exprimatur. Nihilominus ex eadem authoritate Geneſi (*f*) cacodæmonum exiſtentia inferri cernitur. Nam tempore quo Adam, & Eva nudi in paradiſo erant, quædam alterius ſpeciei rationalis creatura præter hominem fuiſſet; dum ibi

(a) *Matth. cap.*8.
(b) *Cap.*4.
(c) *Cap.*5.
(d) *Cap.*2.
(e) *Cap.*5.
(f) *Cap.*3.

ibi legitur, ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, qui Evam de facto decepit. Hujuſmodi autem ſerpentem diabolum fuiſſe, ſerpentis veſte indutum pro facili deceptione obtinenda, cum complures ſacri eloquii interpretibus Patres inſtruunt.

Patet quoque Cacodæmonum exiſtentia primò ex revelationibus quorundam occultorum, quas ſæpe hominibus factas didicimus, quæ ex ordine, & influxu corporalium cauſarum ſuperiorum & inferiorum ſalvari haud poterant. Secundò ex reſponſis, ſeu oraculis, aliiſque miris effectibus, circa idola apparentibus, quibus Dæmones hominibus etiam magnis & ſapientibus, ut Romanis, &c. ſe colendos ſuaſerunt: quique profectò effectus rationabiliter ad ſuperiores, vel inferiores curſus naturalis cauſas reduci nequeunt. Tertiò ex operibus magicarum artiū quidam ſunt effectus mirandi, qui fiunt mediantibus verbis, nō ex intrinſeca verborū virtute, aut characterū, neq; cujuſvis naturalis cauſæ activitate, ſed cacodæmonum ope emanant, ut ex ſubitis tranſmutationibus rerum; ut virgarum in ſerpentes Pharaonis magi confecere.

IV. Patet ex ipſis energumenis, qui ſæpe juxta varia linguarum idiomata reſpondent, quamvis idiotæ, & illiterati ſint, & hoc nonniſi cacodæmonum virtute, qui in eo idiomate eorum lingua utuntur.

V. Statuta igitur dæmoniaca exiſtentia, ad ejus naturam, ſeu eſſentiam intuendam aggredimur, quæque hiſce nominibus paſſim nominari ſolet, nempe *Dæmon*, *Diabolus*, & *Sathanas*; hujuſmodi autem voces latinè ab effectibus exprimunt quidquid ab illa natura gignitur. Quare cum dicitur dæmon, perinde eſt, ac multiſcius, ſeu ſapiens, atque rerum peritus: & ideo à Grecis hoc nomen *Dæmon* adhuc bonis Angelis tribui videtur; quoniam etiam multiſcientes, ſeu ſapientes ſunt nominandi: quare malis Angelis ad diſcrimen bonorum hoc nomen *Cacodæmon* propriè præberi deberet; licèt Scripturarum, Chriſtianorumque uſus, dictionem hanc *Dæmon* malos Angelos explicuiſſe, & exprimere ſemper invaluerit. *Diabolus* verò accuſator, ſive calumniator tanquam ex Greca nomenclatura διαβολος profluit, uti Didimus Alexandrinus in epiſt. in Joan. benè notat: Hebraicè verò *Reſeph*, & transfertur flamma volucris, lampas vel ſagitta, juxta *Lauſdenium* in ſacro Onomaſtico; in Gloſ. verò ordinaria in cap. Firmiter de ſumma Trinitate habetur, Diabolum dici a δια, quod eſt *duo*, & βολος, quod eſt *morſellus*; quaſi duos morſellos ani-

(a) *Cap.* 3.

animæ corporiſque cupiens, denotatur; aut juxta Divum Bernardum in expoſitione illorum Evangelii verborum *Ecce nos reliquimus omnia*, quoq; à διὰ, & βολὴ, primum, ut, dixi *duo* ſignificat; ſecundum vero rete exprimit, fermè uti noſter infenſus hoſtis duplicibus retibus ad decipiendum nos utitur. Demùm hac voce *Sathanas* nuncupari quoque experimur, quam *Adverſarium* exponere cernimus, ut Iſidorus 8. Ethim. pariter docet: & ideo Apoſtolorum Princeps (*a*) nos hiſce verbis monet: *Fratres, ſobrii eſtote, & vigilate, quia Adverſarius veſter Diabolus tanquam Leo rugiens, &c.*

VI. Quod latinè *Nuntius*, hoc Grecè *Angelus* ſignificat, quique ſive bonus, ſive malus ſic definiri poteſt, eſt *Spiritus quidam creatus in ſuo genere completus*. Dicitur *Spiritus*, ideſt vera ſubſtantia ſpiritualis cognitionis minimè expers, imò ſummæ intelligentiæ particeps; quare etiam ſtat loco generis, ut quoque cum animabus rationalibus conveniat, licèt in ratione perfectionis naturæ ab illis diſconveniat (*b*) *Minuiſti eum paulò minus ab Angelis*: idcircò quamcumque ſubſtantiæ extenſionem, corporeitatem adhuc ſubtiliſſimam, velociſſimam, tenuiſſimamque, excludens. Cum nullum ſit ſacræ paginæ eloquium, quod Cacodæmones eſſe corporeos teſtatur: imo oppoſitum in eo intuemur, cùm illos *Spiritus* tantum, & non *Corporeos* nuncupari legimus. Favetque nobis quoque Synodi Lateranenſis Authoritas sub Innocentio III. (*c*) ſic decernens, *Deus utramque de nihilo condidit creaturam ſpiritualem, & corpoream, Angelicam videlicet & Mundanam; ac deinde humanam, quaſi communem ex ſpiritu, & corpore conſtitutam.* Et demum ſi Cacodæmones eſſent ſubſtantiæ corporeæ, quomodo integra cacodæmonum legio 6666. in parvulo humano corpore contineri, ſeu intrare, & illud obſidere poterat? uti (*d*) notatur.

Neque obſtat Anthoritas ſeptimæ Synodi (*e*) ſententiam Joannis Epiſcopi Theſſalonicenſis approbans, Dæmones ſigno corporeo depingi poſſe. Nam prædicta Synodus factum, & non cauſam approbavit. Et licèt penes quamplures antiquiores Scriptores, non tantum cacodæmones, ſed cunctos Angelos bonos eſſe corporeos aſſertum legatur; hodie vero ex Oecumenica Synodo hoſce uti vere incorporeos ferri videtur.

VII.

(a) 1. *cap.* 5.
(b) *Pſal.* 8.
(c) *In cap. firmiter de ſumma Trinitate.*
(d) *Luc.* 8.
(e) *Actione* 5.

VII. Deinde in definitione dicitur ſpiritus creatus, ut appareat illud maximum diſcrimen ſine ulla prorſus comparatione militans inter Deum creatorem omnium, tanquam ipſum eſſe a ſe per eſſentiam, & hunc creatum ſpiritum tanquam eſſe per participationem ab alio pendens, quodque coram Deo veluti umbra cenſeri videtur, uti in Iſaia (*a*) inſtruimur: *Omnes gentes, quaſi non ſunt; ſic enim reputantur creaturæ coram Deo*.

Definitio denique concluditur *in ſuo genere completus*, ad diſcrimen rationalis animæ, quæ a Deo ſtatuta cernitur cum corpore unam integramque naturam conficere atque conſtituere, utpote forma ſubſtantialis illius. Dæmon autem ſui juris eſt per ſe ſubſiſtens nullo naturæ inſtituto in alterius compoſitionem venire debet, cum nullius compoſiti parte conſtitutiva conſtet.

VIII. Hinc infertur, Dæmones omnes eſſe veras ſubſtantias ſui natura, & ab intrinſicis immortales, & incorruptibiles. Hanc dictionem non caſu protuli, *ſui natura, & ab intrinſicis*, non quatenus per omnipotentem Dei nutum, divina deficiente conſervatione atque concurſu, annihilari, & deperdi nequeant, quandoquidem hic eſt proprius cujuſvis creatæ naturæ conceptus, quæ utpote eſſentialiter a Deo dependens, ſicut exiſtit, deſinere profectò poteſt: ſed quia diabolica ſubſtantia omni principio intrinſeco ſive remoto, ſive proximo corruptionis penitus caret; quoniam ab ipſamet omnis compoſitio omninò excluditur, ſicuti Lateranenſis Synodi decretum ſub Leone X. (*b*) celebratum ſancivit inquiens, *Animam noſtram rationalem eſſe omninò immortalem ab intrinſecis ſuis omni prorſus principio corruptionis carentem*; fortiùs eſt idem dicendum de cacodæmonis ſubſtantia, quæ perfectione naturæ animabus noſtris rationalibus perfectior eſt, uti mox dicebam. Favetq; huic doctrinæ adhuc Divi Dionyſii authoritas (*c*) de divinis nominibus, ſic comprobans, *intellectuales ſubſtantias vitam habere indeficientem ab univerſa corruptione, morte materia, & generatione mundas exiſtere* (hoc idem de anima rationali affirmans) eo quia mentis eſt compos, & vitam cum ſola dependentia a Deo per ſe eſſentiamque ſuam habet, eaque ab interitu liberatur.

CAP.

(a) *Cap.* 40.
(b) *Seſſ.* 8.
(c) *Cap.* 4.

CAP. II.

De Cacodæmonum creatione, ejuſque tempore, & loco.

SYNOPSIS.

I. *Deus tanquam ens a ſe, & neceſſarium, omnium tam viſibilium, quàm inviſibilium, ideoque adhuc cacodæmonum conditor, & conſervator eſt neceſſariò nominandus.*

II. *Attenta naturali ratione, magis conſtare videtur, cacodæmonibus, cæteriſve ſpiritualibus creaturis propriè, & directè creari, quàm materialibus, ſeu corporeis entibus competere, excepta prima rerum creatione.*

III. *Auguſtinus, & Joannes Chryſoſtomus, quare Moyſes Angelorum bonorum, & adhuc malorum creationem non deſcripſerit, rationem adducunt.*

IV. *Quo tempore cacodæmones creatos fuiſſe ſtatuitur.*

V. *Adhoc ut poſſit cacodæmonum creationis locus aperiri, fas eſt prius ſententiam, quam circa cælorum numerum tueor, ponere: idcirco tres eſſe cælos, nec plures, nec pauciores aſſeritur.*

VI. *Quid communiter Theologi de creationis loco ſentiant, qui in cælo empyreo cacodæmones creatos fuiſſe concludunt.*

VII. *Sed adhuc ſenſum meum, de dicto cælorum numero ſectando, illos creatos fuiſſe in cælo ſtellato, ſeu firmamento tueri poſſum, & de re hac duo Textus ſacræ Scripturæ, qui opponi videntur, luculenter exponuntur.*

VIII. *Cæteræ rationes tum intrinſecæ, tum extrinſecæ, quibus ſenſus noſter nititur, afferuntur.*

I. Indubitatum penes omnes ſemper fuit, eſt, & erit, Deum uti verè in omni genere infinitum, atque Ens a ſe & independens, imò neceſſarium, cujus exiſtentia ita eſt, ut non poſſit non eſſe, ideo neceſſariò debet eſſe & exiſtere, verum & unicum omnium entium contingentium, cunctarumque creaturarum cujuſvis generis, & conditionis ſive

ſive naturalium atque materialium, ſive ſupernaturalium atque ſimplicium eſſe Creatorem, a quo cuncta eſſentialē dependentiā, & ſuam conſervationem agnoſcunt: adeout nec eſſe, nec fingi poſſit aliquod ens, quod Deum ut ejus factorem conſervatoremque non teneat, niſi quid chimericum, & ſomniatum. Meritò igitur Eccleſia univerſalis in Symbolo Nyceno fatetur: *Credo in unum Deum Patrem omnipotentē factorē cœli & terræ, viſibiliū omnium & inviſibilium.* Et Pſal. (a) *Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt.* Et Joannis (b) *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.*

Quaombrem a Deo pariter cacodæmones non qua cacodæmones ſunt, ſed qua creaturæ ſpirituales ſuum ortum trahunt, ſcilicet tanquam creaturæ, ſeu entia contingentia, licèt ſpiritus & ſimplices ſint, ideoque ſenſibus corporeis minimè ſubjecti: quare nomine *inviſibilium* citati Symboli, inter cæteras creaturas ſpirituales profectò cacodæmones computantur (licèt eorum malitia non in creatione, ſed poſt aliquod temporis, ut infra, in ipſis propria voluntate fuerit) & ſanè ſi bonos Angelos a Deo productos eſſe quoque de fide patet, ad Coloſſ. (c) ubi, *in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive Poteſtates; omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt*: ita & malos Angelos uti ſpiritus a Domino Deo omnium creatore creatos fuiſſe aſſerendum eſt: etenim hujuſmodi cacodæmones priuſquam ſcelus patrarent, boni & juſti affirmabantur, ut mox patebit; idcirco in citato Concilio Lateranenſi ſtatuitur, *Deum utramque condidiſſe creaturam, humanam ſcilicet, & angelicam.* Cacodæmones autem utique Angeli ſunt, licet mali; tamen Angelicam certò naturam retinent, quam peccatum auferre, aut mutare haud potuit; nam ſicut homo per peccatum non amiſit, nec amittit humanam naturam, ita Angelus per idem angelicam ſuam naturam non perdidit; imò, ut S. Thomas (d) aſſerit, quantum ad dona naturalia Dæmon per peccatum minime ramanſit læſus.

II. Sed ſi rationi naturali operam navare velimus, luculenter intuebimur, *creari* cacodæmonibus, cæteriſve ſpiritualibus creaturis magis competere, quàm materialibus: quandoquidem materiales creaturæ verè & propriè *generari* dicuntur, exceptis prioribus illis ope-

(a) *Pſal.* 148.
(b) *Cap.* 1. *verſ.* 3.
(c) *Cap.* 1. *ver.* 16.
(d) 1. *part.*

operibus in mundi exordio, ex quibus ſingulæ ſpecies progenitæ fuere quæ non diverſæ, nec plures ex illis, quæ fuerunt, modo cernuntur; & ideo Sacra Scriptura ait in Eccleſiaſt. *(a) Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt: quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendum eſt. Nihil ſub ſole novum, nec valet quiſquam dicere: Ecce hoc recens eſt: jam enim præceſſit in ſæculis, quæ fuerunt ante nos.* Quatenus generatio oriri debet ex præſuppoſita materia corrupta, ſeu in aliud mutata, juxta illud vulgatum, *Generatio unius eſt corruptio alterius*; idcircò hoc individuum materiale, quod nunc generatur, eſt ſimilis ſpeciei illi, quod ab exordio mundi corruptum agnoſcitur, cum nihil ſub ſole novum, ſeu nulla nova ſpecies creaturarum generantium & genitarum nunc perpendatur, quæ ſemper cum hoc mundo creato non coextiterit: hujuſmodi autem ſpecies corruptione, & generatione eorum individuorum conſervantur; quare generatio individui ex corruptione alterius individui vi naturalis agentis formatur; & ideò communiter ajunt, *Ex nihilo nihil fit, & in nihilum nil redigi poteſt.*

Creare autem eſt aliquid producere vi actionis ſuperioris ordinis in inſtanti, ſolo nutu divinæ voluntatis, nullis præviis diſpoſitionibus naturalis agentis, quod verè aliquid ex nihilo fieri importat, ut nihil ſui eſſet, antequam produceretur. Cum autem cacodæmones, uti ſupra viſũ eſt, cæteræve ſpirituales creaturæ penitùs materia careant, tanquam merè incorporea, & ſpiritualia entia; manifeſtè infertur, quod generari nequaquam dicuntur, ſed neceſſariò ex nihilo produci & creari affirmantur.

III. Sanctus Aurelius Auguſtinus maximus Eccleſiæ Doctor *(b)* ſicuti Joannes Chryſoſtomus *(c)* conati ſunt in ratione aſſignanda, quare Moyſes mundi geneſim deſcribens prorſus de Angelorum creatione non meminerit, quæ, quando, & ubi acciderit, verbum nullum expuerit? Ajunt, quia Moyſes populum rudem & nimis carnalem alloqui debebat; & quia prorſus hujuſmodi doctrinæ incapacem intuebatur; ideo de Angelorum ſive bonorum, ſive malorum creatione nihil expreſſerit: nam ſi eis quaſdam creaturas ſuper omnem naturam corpoream eſſe conſtitutas, fuiſſet expreſſum, eiſdem idololatriæ occaſio, ad quam proni erant, exhibita fuiſſet; & quia ab hac Moyſes eos præcipuè arcere intendebat, ideo Angelos ſive bonos, ſive malos ſilentio præteriit.

IV. At

(a) *Cap.1.verſ.9.*
(b) *Lib.12.conf.ſ.cap.17.*
(c) *Homil.2.in Gen.*

IV. At non perinde Theologi inter ſe non diffident in inquirendo hujuſmodi factæ creationis, ſacra pagina duce, & tempore & loco. Et primò quoad tempus Patres non conveniunt, quorum nonnulli tam Greci, quàm Latini autumant, Angelos, & cacodæmones ante viſibilem corporeumque mundum creatos fuiſſe. Greci, ut Origenes in libris Periarchon, Baſilius *(a)*, Nazianzenus oratione in Chriſti nativitatem, Chryſoſtomus *(b)* de providentia Dei ſub initium, Damaſcenus*(c)*: Latini, ut Hilarius*(d)* non procul a fine in libello contra Auxentium, Ambroſius *(e)*, Hieronymus, Iſidorus, Caſſianus, Hugo Victorinus, ob hanc rationem, quia par fuit, intellectualem ſubſtantiam primùm omnium viſibilium creari. Huic opinioni adverſantur Philo in Hiſtoria Sacra primo libro Regum de Saule arreptitio, & Davide citharam pulſante, & Eucherius ſup. Gen. *(f)* aliique, qui Angelos atque cacodæmones poſt conditum hunc viſibilem mundum creatos fuiſſe aſſerunt. Inter hoſce oppoſitos ſenſus alter quorundam Patrum mediat, ut Divi Gregorii *(g)*, Magiſtri ſententiarum, Caſſiodori, & Bedæ *(h)*, cæterorumque opinantium, Angelicam ſubſtantiam conditam fuiſſe nec ante, nec poſt, ſed ſimul cum Mundo viſibili, cui ſententiæ Recentiores communiter Theologi adhærere videntur, & meritò. Primò quia ex Gen. non obſcure per illa verba colligitur, ſcilicet *In principio Deus creavit Cælum, & Terram, & dixit Deus fiat lux*, quem textum exponendo plerique Patres, puta Auguſtinus *(i)*, Cyrillus *(k)* contra Julianum, Gregorius *(l)*, Beda in Hexameron, & Rupertus Tuicenſis *(m)* per *Cælum, & lucem* figuratè quoque Angelos creatos fuiſſe ſignificari intelligunt: quemadmodum in Eccleſ. *(n)* habetur, *qui vivit in æternum, creavit omnia ſimul*; & licèt hujuſmodi Textus variam explanationem penes interpretes ſortitus ſit, tamen adhuc noſtræ concluſioni favere videtur: nam illa dictio *Omnia* tanquam univerſalis (uti Dialectici docent) tam ſpiritualia, quàm materialia ſimul creata indicare non obſcurè perpenditur.

P 2 Quod-

(a) *Homil.1.& 2.Hexa.*
(b) *Lib.1.*
(c) *Lib.2.de fide Orth.cap.3.*
(d) *Lib.12.de Trinit.*
(e) *Lib.1.Hexa.cap.5.*
(f) *Gen.cap.1.*
(g) *Lib.28.moral.cap.7.& 14.*
(h) *Super Gen.cap.1.*
(i) *Lib.1.de Gen.ad lit.cap.1.& lib.11.de Civit.cap.9.19.& 23.*
(k) *Lib.2.*
(l) *Lib.27.moral.cap.25.*
(m) *Part.1.q.61.art.3.*
(n) *Cap.18.*

Quodque confirmatur etiam ex Exod. (*a*) ubi habentur hæc verba: *Fecit Deus ſex diebus cœlum, & terram, & omnia, quæ in eis ſunt*: nota ly *omnia*, & ex Concilii Lateranenſis authoritate ſub Innocentio III. ut refertur in cap. Firmiter de ſumma Trinitate, & fide Catholica, ubi hæc verba leguntur, *Deum ab initio temporis ſimul utramque creaturam de nihilo condidiſſe, ſpiritualem, & corpoream*. Et quamquam non ſit hæc mens citatæ Synodi, hoc definire; tamen ſemper eſt magnæ authoritatis nobis favens.

Quare nullius momenti eſt objectio antecedentis ſententiæ fretæ textu Apoſtoli ad Titum (*b*) ſcilicet, *quam promiſit Deus ante tempora ſæcularia*. Itaque ſi ante hæc tempora promiſſio fuerit, ſaltem Angelis uti præexiſtentibus oblata ſupponitur.

Nam textum hunc allatum variè Patres, & Interpretes interpretati ſunt; idcirco nil tutum ex illo inferri valet: hinc ſecundùm præcitatum Exodi textum, Cœlum fuit creatum cum omnibus ejus partibus; Angeli, qui ſunt partes Cœli fuerunt creati in ipſo Cœli loco, quando Cœlum ipſum creatum fuit a Deo.

V. Quantum ſpectat ad locum ſpecialem, in quo cacodæmonum creatio atque productio acciderit, fas eſt primò illud philoſophorum celebre jurgium de cœlorum numero juxta noſtrum ſenſum dirimere. Idcirco tres tantùm eſſe cœlos opinor, nempe Empyreum, firmamentum, & cœlum planetarum: & ratio me ſuadens hæc eſt, quia præter illos præfatos cœlos cæteri omninò ſuperfluunt, & non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate: ac proinde ſeptem eſſe cœlos pro ſingulis ſeptem planetis, qui in diverſis locis cernuntur, ideoque ſidera errantia nominantur, gratis aſſeritur; quandoquidem primum cœlum eis tribuere bene ſufficeret, qui ipſum diſcurrere valeant, quemadmodum in mari piſces, & in aere aves curſitant. Quapropter relictis cæteris rationibus idem ſuadentibus, tantùm Sacræ Scripturæ authoritate, cui magis ſenſus noſter conſonus videtur, confirmatur; Apoſtolus ait (*c*) *ſcio hominem raptum hujuſmodi uſque ad tertium Cœlum; quoniam raptus eſt in Paradiſum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*: ex quibus verbis clarè perpenditur, quod raptus fuit Apoſtolus ad tertium Cœlum, quod Paradiſum appellat, quodque eſt verum Cœlum Empyreum, ſeu Beatorum ſedes. Itaque Apoſtolus ſi duos dumtaxat Cœlos traſcenderit, nempe illud fluidum pla-

(a) *Cap.20.ver.11.*
(b) *Cap.1.ver.2.*

(c) *In Epiſtola 2. ad Corinth.cap.12.*

planetarum, illudque firmamentum, ſeu Cœlum ſtellatum, ut ad Empyreum, ſeu Paradiſum pervenerit, in quo arcana verba audiverit; conſequens affabrè inſertur, tres tantùm eſſe Cœlos, nec plures, nec pauciores. Rationes verò Peripateticorum, cæterorumque, quibus novem Cœlos eſſe, vel undecim, vel plures aſſerere laboratur, facili negotio diluuntur. His poſitis.

VI. Communis eſt Theologorum ſententia poſt Divum Thomam (a) cacodæmones fuiſſe creatos in Cœlo Empyreo, ob hanc rationem; quia natura Angelica, qua induuntur etiam cacodæmones, tanquam præſtantior, & ſuperior tùm humana, tùm cunctis creatis naturis eſt: ideo in præſtantiori loco, quod eſt cœlum Empyreum, creari decens erat. Quemadmodum ajunt, adeſſe Sacræ Scripturæ textum (b) *quomodo de cœlo cecidiſti Lucifer*. Et (c) *videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem*: itaque ſi cacodæmones de cœlo ceciderunt, in cœlo, & propriè empyreo creati fuerunt.

VII. At hujuſmodi opinioni adverſando ne me temerarium, atque impudentem exiſtimes, uti eos appellat Synodus Tridentina adverſantes unanimi Sanctorum Patrum ſenſui Seſſ. 4. de Canonicis Scripturis: etenim doctrina hæc Theologorum communis minimè a Sanctis Patribus unanimiter inſtruitur, cum vix unum, vel duos non ex profeſſo de hoc agentes, pauca expuentes verba invenerim. Hinc juxta Sanctos Patres meum placitum affero, cacodæmones (ſicuti & bonos Angelos) in Cœlo ſtellato, quod firmamentum appellatur, creatos fuiſſe; & hoc pacto duo ſacræ paginæ loca, quæ ad rem facere videntur, faciliùs declarantur. Alter ex his textibus eſt ille Iſaiæ (d) ubi ſic habetur, *in cœlum conſcendam, ſuper aſtra exaltabo ſolium meum*, ubi nota, quomodo Lucifer in Cœlum Empyreum conſcendere intendebat, ſi fuiſſet in Cœlo Empyreo creatus, utique inſanus exiſtimaretur quiſpiam in domo ſua exiſtens, & ita loqueretur, in domum meam conſcendere vellem: itaque aſſerere oportet, quod Luciferi, cæterorumque cacodæmonum creatio in firmamento cœlo contigerit, ideo phraſis hæc ab eo fuit adhibita in Cœlum conſcendam, ſcilicet in Cœlum Empyreum, ad quod ſuum aſcenſum dirigere optabat.

VIII. Quamobrem non exiſtimarem tam ineptè aſſerere verba illa,

(a) *Quæſt.61.art.4.*
(b) *Iſaiæ cap.14.*
(c) *Luc.cap.10.*
(d) *Iſaiæ cap.14.*

la, quæ in Sacra Scriptura leguntur in Apocal. (*a*) ubi de dracone, id eſt de diabolo, dicitur, *Et cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram*. Nomine Stellarum cæteri Angeli prævaricatores intelliguntur (ut ita non pauci interpretes, & Patres intelligunt) qui in cœlo ſtellato, ſeu in firmamento morabantur; idcirco ſtellæ nominati fuere ex loco, in quo creati dicuntur; adinſtar vulgati noſtri ſermonis, quo per modum exempli, aliquem Neapolitanum appellamus, quia in eadem civitate ortum ſuum ſortitus eſt. Tanto magis, quia in hanc videtur inclinare ſententiam Patrum Princeps Sanctus Hieronymus maximus Eccleſiæ Doctor in Commentariis (*b*), dum ſic inquit, *quomodo Diabolus adhuc in cœlo poſitus dicat, adſcendam in cœlum*, quatenus cum eſſet in cœlo firmamento, in cœlum, ubi ſolium Dei eſt, aſcendere cupiebat.

Alii ſcripturæ textus ſunt illi iidem, quibus Theologi ad firmandum Angelos in Cœlo Empyreo creatos fuiſſe utuntur. Lucæ (*c*) *videbam Satanam ſicut fulgur de Cœlo cadentem*. Et Iſaiæ (*d*) *quomodo de Cœlo cecidiſti, Lucifer*. Hujuſmodi autem textus, cum, de quo cœlo Lucifer ceciderit, non declarent, benè de cœlo firmamento intelligi quoque poſſunt. Et ſanè via ſui natura a termino diſtincta eſſe debet: atqui Angeli, omneſve cacodæmones profectò viatores fuerunt: itaque in loco termini creati haud eſſe debebant, uti eſſet Cœlum Empyreum beatorum ſedes a cunctis Theologis ſic nominatum. Et hoc pacto communiter rationi ſupra relatæ reſpondetur, quod benè Naturæ Angelicæ cunctis creatis ſublimiori ſublimior locus ſuæ creationis reſponderet, ſi iſte firmamentum eſſe dicatur: quoniam locus viæ, & non termini eſſe deberet, & hic viæ locus ſecundùm noſtrum ſenſum de cœlorum numero, ſublimior firmamento minimè habetur.

CAP.

(a) *Cap.12.*
(b) *Super Iſa. lib.6.*
(c) *Cap.10.*
(d) *Cap.14.*

C A P. III.

De Cacodæmonum via, & peccato.

SYNOPSIS.

I. *Antecedenter eſt reſolvendum illud celebre dubium, an cacodæmones cum gratia ſanctificante, vel potius in ſtatu puræ naturæ creati fuerint?*

II. *Authoritatibus adductis, quibus probatum eſt cacodæmones in gratia ſanctificante creatos fuiſſe, rationes intrinſecæ adduntur.*

III. *Et licèt non conſtet, cacodæmonibus prævia diſpoſitione, vel potiùs mera Dei bonitate gratiam Sanctificantem datam fuiſſe; credibiliter tamen prævia eorum diſpoſitione eſt concludendum.*

IV. *Statuitur verè, & proprie cacodæmones viatores fuiſſe.*

V. *Præter multas allatas rationes, quibus via horum oſtenſa eſt; cateræ rationes adducuntur.*

VI. *Affertur opinio Divi Thomæ, & aliorum erga hujuſmodi viæ durationem.*

VII. *Quid ſit felicitas, & quid triſtitia atque miſeria, exponitur.*

VIII. *Manifeſtè cacodæmonum in ſacris literis lethale peccatum conſtat.*

IX. *Cacodæmonum peccatum fuiſſe ſuperbiam, ſeu inordinatum propriæ excellentiæ amorem, cum contemptu humilis ſubjectionis ad Chriſtum dominum, eis tunc revelatum, communis ſenſus eſt.*

X. *Neque hujuſmodi peccatum fuiſſe appetitum unionis Hypoſtaticæ, ſive directò invidiam in humanam naturam.*

XI. *Quod idem peccatum humilis ſubjectionis negationem ad Chriſtum Dominum, quoque ſpretum in ſe continet:*

XII. *Fruſtranea prorſus fuit opinio eorum aſſerentium, Angelos amore mulierum captos per libidinem peccaſſe.*

I. ANtecedenter reſolvendum eſt quæſitum illud, an cacodæmones cum gratia ſanctificante, vel potius in puræ naturæ ſtatu crea-

creati fuerint? Et aſſero cum Divo Thoma (a) communique Theologorum ſenſu, ac Patrum doctrina, Angelos omnes ſive bonos, ſive malos in ſtatu gratiæ ſanctos, & juſtos a Deo eorum Creatore creatos fuiſſe. Hæc autem concluſio probatur primò authoritate Patrum, Auguſtini (b) ubi ſic habetur, *bonam voluntatem quis fecit in Angelis, niſi ille, qui eos cum ſua voluntate, ideſt cum amore caſto, quo illi adhærent, creavit? ſimul in eis condens naturam, & largiens gratiam*. Anſelmi (c), Gregorii (d), Hieronymi (e), Theodoreti de Dei cultu (f), & hæritic. cap. de diabolo, & dæmonibus, Damaſceni (g); Baſilii (h), & ita cæteri Latini, quàm Græci Patres, quorum licèt nonnulli oppoſitum eos tradere arbitrentur; tamen de dictæ ſanctificantis gratiæ perſeverantia ſunt intelligendi, in qua poterant, & debebant cacodæmones ſe ſervare, & ob ſuam malitiam noluerunt.

Occurrit etiam teſtimonium ſancti eloquii Ezechielis (i), *Diabolus dicitur fuiſſe plenus ſapientia, & decore, & in medio lapidum ignitorum perfectus ambulaſſe*. & Joannis 8. ubi de diabolo, *ille in* veritate non ſtetit: ergo ſi decidit a veritate, per veritatem hic intelligitur gratia, & ſanctitas, in qua non perſeveravit ſecundùm communem Theologorum ſenſum. Sed quia loca iſta variè Sancti Patres interpretati ſunt; ideo hiſce efficacior ille in Epiſt. Catholica Judæ eſſe videtur, ubi habetur: *ANGELOS verò, qui non ſervaverunt ſuum principatũ, ſed dereliquerunt ſuũ domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit*. Per peccatum autem cacodæmones naturalem principatum, & dignitatem non amiſiſſe profecto conſtat, cum omnia naturalia integra eis remanſerint: itaque per domicilium, & dignitatem, gratiam ſanctificantem Apoſtolus intelligit, iſtamque dignitatem per eorum ſcelus patratum derelinquerunt, vinculiſque æternis reſervati morantur. Idemque patet ex can: (k) ubi Joannes Pontifex ſic de diabolo loquitur, *dolet enim ſatis, & erubeſcit, charitatem, quam in cœlo nequivit habere, homines conſtantes ex lutea materia tenere in terris*. Nomine autem *charitatis* gratia ſan-

(a) *Quæſt.62. art.3.*
(b) *Lib.12. de civ. Dei, cap.9.*
(c) *De caſu diabolicap.9.& ſeq.*
(d) *Lib.32.moralium cap.18.*
(e) *Cap.3. Oſeæ, & in cap.4. Job.*
(f) *Lib.5.*
(g) *Lib.2. de fide cap.3.*
(h) *In pſalm.32.*
(i) *Cap.28.*
(k) *Viſis 16. q.2.*

ſanctificans intelligi poteſt, quam homo natura tam diabolo inferior conſervare valuit, & diabolus ipſe nequivit.

II. Nos quoque ſuadet intrinſeca ratio. Nam utramque rationalem creatam naturam, ſcilicet tam Angelum, quàm hominem ab æterno Deus in præſenti providentia ad ſupernaturalem gloriam ordinavit: itaque utramque in ſtatu gratiæ, & amicitiæ cum Deo Deum ipſum creare, decens fuit. Tanto magis quia negari nequit, hominem in ſtatu gratiæ ſanctificantis creatum fuiſſe, uti patet in Tridentino(a) in decreto de peccato originali (b) ubi ſic: *Si quis non confitetur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem, & juſtitiam, in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, &c.* ubi notanda ſunt verba illa *in qua conſtitutus fuerat*, ly *in qua* relativum eſt ad ipſam gratiam, & ſanctitatem, quæ ex gratia oritur, & cum qua creatus fuit Adam, & quam poſtea turpiter amiſit per ſcelus illud omnibus notum: ſicuti accedit Textus Eccleſiaſtici (c) *Deus fecit hominem rectum*, ideſt in ſtatus gratiæ rectitudine creatum: quinimo paſſim ſic Sancti Patres, & Theologi ſentiunt. Igitur ſi homo tam Angelo in natura inferior in ſtatu gratiæ fuit creatus, a fortiori Angelum ſive bonum, ſive malum propter nobiliorem naturam in eodem ſtatu gratiæ conditum fuiſſe, aſſerendum eſt. Et quia hujuſmodi gratia libertatem nunquam adimit, ſed illam in ſua indifferentia ſemper conſervat, ideo mali Angeli cacodæmones appellati ſunt, ob peccatum, quod patrare liberè potuere, & de facto adeò fædè conſumarunt.

III. Quamquàm non conſtet, Dominum Deum Angelis ſive bonis, ſive cacodæmonibus in primo eorum creationis inſtanti, eorumque prævia diſpoſitione gratiam Sanctificantem infudiſſe: cum enim Deus ſit abſolutus gratiæ ſuæ Dominus, quæ eſt donum omnino gratuitum naturæ creatæ indebitum; poterat ſiquidem nulla prævia diſpoſitione ex parte Angelorum, illam iis infundere in primo creationis inſtanti; attamen credibilius, & congruentius exiſtimo, Angelos per proprium liberum actum divina bonitate adjutum, ſe diſpoſuiſſe ad hujuſmodi gratiæ infuſionem: etenim in præſenti providentia Deus iis libertate, & ratione utentibus gratiam ſanctificantem non largitur, niſi prævia eorum diſpoſitione gratiæ priùs excitanti con-

(a) *Seſſ.5.*
(b) *Can.1.*
(c) *Cap.7.*

ſentiente, uti a Sacro Textu edocemur, *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*. Adde, quia ita cum omnibus ſervat, uti habetur ex Tridentino (*a*) *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum, & excitatum nihil cooperari aſſentiendo excitanti Deo, atque vocanti, quoad obtinendam juſtificationis gratiam, ſe diſponat ac præparet, neque poſſe diſſentire, ſi velit, ſed veluti inanime quoddam nihil omninò agere, merèque paſſivè ſe habere, anathema ſit*. Quare ergo non potuerit Deus hanc eandem legem cum Angelis ſervare? qui ſe diſponere ad ipſam gratiæ infuſionem liberi fuerint, quæ tanquam forma juxta ſuam conditionem ſemper in diſpoſito ſubjecto introduci petit.

Ex quo ſequitur, incertum eſſe, an cacodæmones æqualem, vel inæqualem gratiam in primo eorum creationis inſtanti, & in toto viæ tempore habuerint: etenim nulla ratio id ſanè convincens apparet.

IV. Perveniamus igitur ad cacodæmonum viam. Et quidem nulla creatura rationalis atque intellectiva a Deo ad felicitatem æternam præordinata, illam niſi propriis operibus a præveniente ſupernaturali auxilio elevatis mereri, eamque propriis reatibus demereri juxta præſentem providentiæ ordinem poteſt, ac valet. Atqui cum cacodæmones, uti ſupra dictum eſt, ſint veræ intellectivæ, & rationales creaturæ, & a Deo ad æternam gloriam ordinatæ, ſed promerendam; neceſſariò ſequitur, fuiſſe in via creatos, ideoque verè viatores ſine clara Dei viſione, dumtaxat Beatis debita, quam promereri tenebantur. Idcirco hujuſmodi cacodæmones in primo eorum creationis inſtanti haudquaquam æternum cruciatum ſubiiſſe aſſerendum eſt, & in termino perennis miſeriæ creatos nullatenus putari poteſt; niſi Deum gratis ſemoto demerito perpetuam pœnam, æternoſque dolores illis contuliſſe aſſerere velimus, quod bonitati Divinæ omninò adverſatur. Adde, ſi boni Angeli cum gloria creati minime fuere, itaque mali neque cum dolore, & pœna. Antecedens hujus enthimematis penes cunctos Theologos conſtat cum Divo Thoma (*b*) unanimiter aſſerentes, Angelos omnes ſive bonos, ſive cacodæmones fuiſſe, profecto in ſtatu viæ poſitos; quandoquidem vero merito, & demerito dignos factos, legitur, quod ſtatus viæ proprium eſt, qui & ille ſtatus termini ſimul compati nequeunt: ideoque aſſeri nequit, creatos fuiſſe in ſtatu termini, ubi nullum

(a) *Seſſ. 6. can. 4.*

(b) *Art. 1. qu. 62.*

lum meritum, & demeritum, ſed potiùs meriti, & demeriti præmium, & ſupplicium obtinetur.

V. Quinimo a fortiori hoc de cacodæmonibus viget, qui de facto infandum illud ſcelus patraverunt; quodque prorſus committi nequibat, ſi eorum creatio in beatificæ viſionis ſtatu acciderit, cum inter cæteros beatitudinis effectus ſit ipſamet impeccabilitas. Neque pariter, ut dictum eſt, eorumdem ad æternum cruciatum damnatio ex mera divina voluntate, quovis peccato ſemoto, proceſſit: nam hoc non ſolum præſentis providentiæ ordini, ſed ipſimet Deo abſonum videretur: at è contra certò eorum damnatio conſtat, itaque & peccatum: hoc autem eſſe nequit niſi voluntarium, quodque unicè ex totali indifferentia, & libertate oritur. Et hic ſtatus viæ eſt appellandus: igitur concluſio uti certò tenenda, cacodæmones verè fuiſſe viatores; ideoque obices omnes eidem adverſantes tanquam levis momenti exarari deſtituuntur.

VI. Hinc non ſine maxima admiratione, a Divo Thoma (a) doceor, cacodæmonum viam breviſſimam celeremque fuiſſe, nempè unum inſtans; in ſequenti verò inſtanti confeſtim bonos Angelos gloriam æternam, malos autem æternam miſeriam nactos fuiſſe, aſſeritur. (Si inſtans Angelicum bene intelligeretur, ut docet S. Tom. non eſſet maxima admiratio, ſed ſolida doctrina aſſerere, quod ipſe Magiſter tenet, & docet) Reliqui verò Theologi communiter duobus dictis inſtantibus aliud addunt, ſcilicet primum fuiſſe viæ; ſecundum, in quo bonos in meritorio actu perſeveraſſe, & cacodæmones è ſanctitate cecidiſſe; & tertium, in quo bonos gloriam, ſonteſque pœnam adeptos fuiſſe arbitrantur: licet prorſus ſit incertum hæc numerare momenta pro hujuſmodi conſtituenda via; tamen cum aliqua veriſimilitudine breviſſimam fuiſſe cacodæmonum, ſive bonorum Angelorum peregrinationem exiſtimo; forte quia nullum fuit obſtaculum, ut confeſtim poſt meritum, vel demeritum, gloriam, vel pœnam conſequerentur. Præterea conjecturare adhuc poſſumus, cacodæmones, Angeloſque cunctos ante creationem hominis creatos, ſicuti beatos, & damnatos cerminus. Quemadmodum ex Sacra Scriptura caſus Angelorum uti fulgur eveniſſe appareat; ſequitur, credibiliter hujuſmodi viam breviſſimam fuiſſe.

(a) *Loco citato.*

VII. Nunc cacodæmonum ſcelus, & cujus generis fuit, aperiendum ſupereſt. Et excellens ille Theologus nomine appellatus Boetius (*a*) ſic ſupernaturalem felicitatem deſcribit, *eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus*, cui non diſſimilem Marcus Tullius Cicero, licèt Ethnicus, tamen ſolo naturali lumine ſuffultus, felicitatis naturam tradit (*b*), *eſt ſecretis malis cumulata bonorum poſſeſſio*: cum autem hujuſmodi felicitas veræ miſeriæ, atque triſtitiæ adverſetur, oppoſita definitio eſt, ut ſit cunctorum malorum cumulata poſſeſſio.

VIII. Cum itaq; inter noſtræ Chriſtianæ Religionis dogmata ſincero corde credenda, ſit hoc, cunctos Angelos ſive bonos, ſive malos in vero termino ſtatutos, bonos æterna gloria, atque ſupernaturali felicitate frui; malos verò æternum cruciatum, æternamque miſeriam pati, & primam bonos per actus virtute prǽditos, ſecundam malos per infanda facinora nactos fuiſſe, catholicus ſenſus aſſerit: igitur eos perperam agentes lethaliter peccaſſe, luculenter infertur. Quinimo ſepè fit mentio in ſacra pagina (*c*) ubi ſic legitur: *Quomodo cecidiſti de cœlo, Lucifer, qui dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti in lateribus Aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo.* Ezechielis (*d*) *Elevatum eſt cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, in cathedra Dei ſedi.* Tobiæ (*e*) *Superbiam nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas; in ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio.* & potiſſimum in Apocalypſi (*f*) ubi expreſsè hujuſmodi peccatum narratur: quapropter cacodæmones peccaſſe pro comperto eſt.

IX. Dumtaxat difficultas viget, cujus generis hujuſmodi peccatum fuerit? In cujus ſolutione etſi pauci altercentur, tamen communis tum Theologorum, tum Sanctorum Patrum ſenſus eſt, cacodæmonum peccatum fuiſſe veram ſuperbiam, ſeu inordinatum propriæ excellentiæ amorem cum expreſſo comtemptu humilis ſubjectionis Chriſto Domino: cum ſanè doctrina hæc ſacræ Scripturæ conſona obſervetur, uti videre eſt in præfatis locis Iſaiæ (*g*) Ezechielis (*h*) & Tobiæ (*i*) ubi hujuſmodi peccatum commemoratur, immoderatum do-

(a) *In lib. 2. de conſolazine.*
(b) *Lib. 3. Tuſcuian.*
(c) *Iſaiæ cap. 14*
(d) *Cap. 28.*
(e) *Cap. 5.*
(f) *Cap. 12.*
(g) *Cap. 14.*
(h) *Cap. 28.*
(i) *Cap. 5.*

dominandi propriæ excellentiæ amorem referri videtur: quia ex hiſce Scripturæ verbis, *exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti; aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo, elevatum eſt cor tuum, & dixiſti Deus ego ſum, in cathedra Dei ſedi, ſuperbiam nunquam in tuo ſenſu, &c.* & cæteris locis, quibus Scriptura ſcatet, non obſcurè, imo luculenter peccatum cacodæmonum præfati generis fuiſſe colligitur.

Adde, quia nullum aliud peccatum a diabolis patratum fuiſſe, ex cogitare poſſumus: etenim peccatum carnale eſſe non potuit, quod ex oblectamentis ſenſuum, & ſenſibilium objectorum gigni debet, quibus cacodæmon tanquam ſubſtantia ſpiritualis omninò eſt incapax: itaque neceſſariò eſſe debuit verè ſpirituale peccatum in amore voluntatis ad bonum omninò ſpirituale conſiſtens, quodque aliud non fuiſſe videtur, quàm propriæ excellentiæ inordinatus amor, ultra quem nullum aliud bonum in Angelica natura intrinſecum excogitabile eſſet, eorum voluntatem ad patrandum ſcelus prædictum potens movere.

X. Neque peccatum hoc, appetitum unionis Hypoſtaticæ, ſive directò invidia in humanam naturam eſſe valuit. Nam quantum ad primum, unde habes, appetitum hunc in cacodæmonibus viguiſſe? ſiquidem nullibi exaratum liquet: præterquam quod appetere unionem hypoſtaticam, morale malum minimè præſumitur; quoniam hujuſmodi appetitus ad ſummum morale bonum terminari affirmaretur; idcircò non videtur, quomodo ex hoc capite peccare potuerit. Quantum ad ſecundum, ut benè notat Divus Thomas, cacodæmonum peccatum fuiſſe vehementiſſimam in noſtram naturam invidiam, ſed hoc ad ipſam ſuperbiam conſequens fuiſſet; ac proinde de primario, & per ſe cacodæmonum peccatum vera ſuperbia fuit: quandoquidem ex immoderato propriæ excellentiæ amore, & exceſſiva propriæ perfectionis æſtimatione, naturaliter ſequitur triſtitia, & dolor de bono, quod aliis conceſſum intuimur: cum ergo cacodæmones omnino inordinatè propriam excellentiam dilexerint, noſcentes unionem hypoſtaticam eſſe ſummum bonum morale humanæ lapſæ naturæ conceſſum, vehementi dolore, & triſtitia affecti fuere; ideoque ex ſuperbia adhuc invidia ſuccenſi.

Neque ille textus Sapientiæ (*a*) præfatæ doctrinæ obeſt, ſcilicet quod

(a) *Cap.2.*

quod *invidia Diaboli mors introivit in orbem terrarum* : Nam de illo invidiæ actu intelligitur, quem cacodæmon poſt ſuam damnationem pro humano genere labefactando doloſè exercuit.

XI. Quod autem hujuſmodi peccatum tulerit quoque ſecum ſpretum humilis ſubjectionis ad Chriſtum Dominum, exiſtimo de hoc hæſitandum non eſſe; cum adhuc tam libenter revocari in dubium nequeat, Angelis cunctis fuiſſe revelatam futuram Divini Verbi Incarnationem: etenim non tam obumbratè doctrina hæc in ſacro eloquio cernitur; ſic Apoſtolus ad Hebræos (a) ubi legitur, ab initio Deum introduxiſſe Chriſtum Dominum in mundum, ut ipſe ab omnibus ejus Angelis adoraretur: *Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit*: *Adorent eum omnes Angeli Dei*. Et ſanè ſi Adæ hujuſmodi Incarnationis futuræ revelatio præſtita fuit, ut principem ſui ſuorumque deſcendentium agnoſceret, & congruè ei vera latriæ adoratione ſe ſubmitteret; fortius id de Angelis putandum eſt, qui, utpotè elevatioris mentis, ad debitam ſubmiſſionem, & adorationem Chriſto Domino præſtandam aptiores reddebantur. Sic pariter multi & graves Theologi ſenſerunt, Jacobus de Valentia (b) Ambroſius Catharinus in lib. de gloria bonorum Angelorum, & lapſu malorum, Dionyſius Chartuſianus (c) & cæteri, quos citat Gregorius de Valentia (d).

XII. Quare fruſtanea prorſus fuit opinio illa quorundam veterum, puta Irenæi, Tertulliani, Juſtini, Origenis, Lactantii, aliorumque, qui non benè de textu Geneſis (e) *videntes filii Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores*, arbitrati fuere Angelos amore mulierum captos per libidinem peccaſſe: quia nomine filiorum Dei, inquiunt, Angeli intelliguntur, qui deinde per amorem & libidinem cum hominum filiabus mali evaſerunt. Quæ opinio ab omnibus Theologis rejicitur, utpote merum figmentum, verumque ſomnium; cum Angeli tanquam prorſus incorporei, ac proinde ſenſibilium, atque carnalium voluptatum minimè capaces ſint: idcircò nomine filiorum Dei ibi Angeli haudquaquam venire dicuntur; quinimo uti multi ſenſati Scripturæ Interpretes, eos intelligendos eſſe aſſerunt, Enos, omneſque ejus deſcendentes: nam Enos nomen Do-

(a) *Cap.1.v.6.*
(b) *In expoſitione Pſal.81.& 102.*
(c) *In 2.diſt.5.q.1.*
(d) *Tom.1.q.14.punto.3.*
(e) *Cap.6.ver.2.*

Domini Dei invocare primus cœpit, cæterique Enos filii atque deſcendentes, uti Geneſis (*a*) legitur in fine: *Sed & Seth natus eſt filius, quem vocavit Enos: iſte cœpit invocare nomen Domini*: quare hujuſmodi Enos deſcendentes ob juge exercitium invocandi nomen Dei, quod habebant, & quia hi primò deſcendentes homines juſti erant, & qui juſti ſunt a Scriptura filii Dei appellantur, ut Rom. (*b*) *Gloriamur in ſpe filiorum Dei*. (*c*) *Ipſe enim ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei*: ideo dicti deſcendentes filii Dei a Sacra Scriptura nuncupati fuerunt.

CAP.

(a) *Cap.*4.
(b) *Cap.*5.
(c) *Cap.*8.

CAP. IV.

De Cacodæmonum caſu, & loco, unde projecti fuerint, e necnon de pœna, qua puniuntur, eorumque naturæ æqualitate, atque principatu.

SYNOPSIS.

I. *Certum, imò de fide eſt, cacodæmonum caſum è cœlorum ſtatione in pœnam patrati ſceleris contigiſſe. Ex quo conſideratur, hoc ſuperbiæ ſcelus patientiam divinæ miſericordiæ non metuiſſe.*

II. *Cacodæmonum ſcelus, quia circa intentionem inæquale ſuit; ideo inæqualem non ſolum pœnam, ſed etiam inæqualem locum ſortitum fuerit; nempe quoſdam eorum in aerem, quoſdam in terram, quoſdam ſubter terram, ideſt in infernum cecidiſſe, ex ſacris litteris inferri poteſt.*

III. *Duo loca a Divo Thoma cum Theologis cunctis pro cacodæmonibus aſſignantur, unus æternus, & alter temporaneus uſque ad univerſale judicium, ubi adhuc eos judicaturos eſſe, eloquia ſacra non obſcurè produnt.*

IV. *Licèt innumerabiles cacodæmones modò extra infernum in aere ſcilicet, & in terra extent; tamen adhuc ignis cruciatu torquentur, & quomodo hoc accidat, mihi nimis arridet, quod aſſerit Beda.*

V. *Solvitur quædam objectio a nonnullis allata: & locus ille cacodæmonum temporaneus uſque ad mundi finem, ex divina ordinatione ſtatutus dicitur.*

VI. *Sicuti actio moraliter bona præmium, ita moraliter mala pœnam expoſtulare neceſſariò debet, & ſumma creaturæ rationalis damnatæ infelicitas, damni, & ſenſus eſt, & utraque quid ſit, enucleatur.*

VII. *Utramque pœnam cacodæmones ſubire, ſicuti animæ rationales damnatæ ſubeant, de fide conſtat.*

VIII. *Summum litigium eſt penes Theologos circa modum, quo torquentur ab igne, cum cacodæmones, animæ ſpirituales da-*

damnatæ ſubſtantiæ corporea non ſint: ideo erga hoc varii Theologorum arbitratus exponuntur.

IX. *Paucorum Theologorum ſenſus erga hunc modum, quo torquentur dæmones, mihi magis arridet. Et in cæteras pœnas eſt illa, inter cacodæmones non ordinem ſervare, inferioris, & ſuperioris, ſubditorum, & principatus.*

X. *Cacodæmones eſſe ejuſdem naturæ affirmatur.*

XI. *Licèt eadem natura polleant, tamen non eadem intenſivè pœna plectuntur.*

XII. *Cacodæmones cujuſvis perfectionis, honoris, principatus, & ſubjectionis ſunt prorſus expertes.*

I. Hujuſmodi cacodæmonum caſus è cœlorum ſtatione non ab humano tantùm dictamine prodit, ſed a fide quoque divina ſtatuitur, uti in citato textu Iſaiæ (*a*) conſtat: *Quomodo cecidiſti de cælo, Lucifer*. Et Apocalypſis (*b*) *Et factum eſt prælium magnum in cælo, Michael, & angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus: & non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum amplius in cælo: & profectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem: & projectus eſt in terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt.* Relictis cæteris pariter Sacræ Scripturæ textibus evidenter eundem lapſum affirmantibus, ad locum, in quem projecti fuerint, excogitandum deveniam.

II. Inæquale delictum proportionalem expoſtulat pœnam: cum igitur cacodæmones non ejuſdem æqualitatis, & intenſitatis patravere peccatum, non ſolùm pœna, ſequitur, ſed etiam loco inæquali fuiſſe dignos: etenim Sacræ literæ, quoſdam in aerem, quoſdam in terram, quoſdam verò ſubter terram, ſcilicet in infernum cecidiſſe, teſtantur. Sic ad Epheſios (*c*) Apoſtolus ait Diabolum *Principem poteſtatis aeris hujus*: & (*d*) cacodæmones nominat *Mundi rectores tenebrarum harum, & contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus*, ſcilicet in locis aereis: & ideo Judas in ſua epiſtola canonica, *Dæmones*, ait, *vinculis quibuſdam ſub caligine detentos reſervari*; quod nomen, uti Auguſtinus in-

R quit

(a) *Cap.14.*
(b) *Cap.12. verſ.7.*
(c) *Cap.2.ver.2.*
(d) *Cap.6.ver.12.*

quit (*a*) aerem iſtum caliginoſum indicat. Quod alii in terram ceci-dere, patet Job (*b*) ubi ait Satan, *circuivi terram, & perambulavi eam.* Ezechielis (*c*) *perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in terram projeci te.* Apocalypſis (*d*) *tertiam partem Stellarum miſit in terram.* (*e*) *diabolus projectus eſt in terram, & Angeli ejus cum illo miſſi ſunt.* (*f*) *væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos habens iram magnam*, & alibi paſſim. Cæteri verò ſubtus terram fuerunt projecti, ſcilicet in infernum, adhuc liquet Iſaiæ (*g*) ubi poſtquam dictum eſt *quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer*, (*h*) ſubditur, *veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci*: nomine autem *inferni* locus ille ſubterraneus intelligitur, (*i*) ejuſdem capitis *detracta eſt ad inferos ſuperbia tua.* (*k*) *Sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos.* Sic communiter Theologi, & Sancti Patres; quinimo hæc de cacodæmonum loco doctrina communis in Eccleſia ſemper fuit. Necnon quodammodo hujuſmodi locorum diverſitas adhuc a ratione ſuadetur: etenim, ut modò diximus, inæqualitati peccati intenſitatis ex inæqualitate conſenſus provenienti, inæqualis pœna quoque correſpondere debebat. Hæc autem locorum diverſitas inter alia pro pœna conſtituta ſupponitur.

III. Neque dicas, cacodæmones omnes eſſe in inferno, ſicut Sanctos Angelos omnes eſſe in Cœlo. Nam Sanctus Thomas (*l*) duplicem tam Sanctorum Angelorum, quàm malorum locum aſſignat. Alterum eſſe, ait, qui meritis eorum reſpondet; ex quo Sanctorum Angelorum locus eſt cœlum, & dæmonum omnium locus eſt infernus. Alterum eſſe; ex peculiari Dei ordinatione propter homines facta; & hoc pacto innumerabilium Sanctorum Angelorum locus eſt apud homines, quibus cuſtodiendis, & regendis præficiuntur, & non inferiori numero dæmonum penes eoſdem homines locus pariter habetur, eoſque ad peccata tentando ſollicitant. Hujuſmodi autem ultimus locus tam Sanctorum, quàm malorum non eſt æternus, ſicuti erit ille empyrei, atque inferni, ſed temporaneus, qui finem obtinebit poſt factum illicò univerſale judicium, in quo adhuc cacodæmones omnes erunt judi-

can-

(a) *Lib.3.de Geneſi cap.10.*
(b) *Cap.1. & 2.*
(c) *Cap.28.*
(d) *Cap.12.*
(e) *Et ver.9. ejuſdem capitis.*
(f) *Et ver.12.*
(g) *Cap.14.*
(h) *In ver.15.*
(i) *Ver.11.*
(k) *2. Petri cap.2.*
(l) *Parte 1. qu.64. art.4.*

candi: hoc ſtatim effecto, hi locum inferni æternum ſubibunt. Quare hujuſmodi cacodæmones veluti in carcere incluſi, in hunc aerem, vel terram dejecti uſque ad diem mundi finalem, uti haud obſcurè ſacra eloquia teſtantur, ſecunda Petri (a) *Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervari*. Et Judas (b) *Angelos verò, qui non ſervuverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium in judicium magni diei vinculis æternis ſub caligine reſervavit*.

IV. Ex quibus verbis duo notanda eruuntur. Alterum eſt, cacodæmones adhuc in judicio univerſali magni diei judicandos eſſe, & ideo extrà locum proprium, ideſt extra infernum ſpecialiter ſervari, ad quem deinde deventuros completo judicio. Dixi *ſpecialiter*, non ad excludendos eos in inferno projectos, qui ſanè quoque in judicio univerſali ſunt judicandi ob generalem textus ſacri loquelam; ſed quatenus iſti in terra, vel aere perſeverantes, ob inſidias, quas paſſim hominibus ordiuntur, magis confuſos, & victos ſe agnoſcant. Alterum vero eſt, licèt cacodæmones illi extra inferni locum in aere, ſive in terris extent, non perinde eſt, & tormentis flammarum non crucientur, uti ſentit Beda (c) de diabolo, & angelis ejus dicens, *propter quos gehenna facta eſt; & qui ubicumque, vel in aere volitant, vel in terris, aut ſub terris vagantur, ſive detinentur, ſuarum ſemper ſecum ferunt tormenta flammarum, inſtar febricitantis, qui etſi in lectis eburneis, etſi in locis ponatur apricis, fervorem tamen, vel frigus inſiti ſibi languoris evitare non poteſt; ſic ergo dæmones etſi in templis colantur auratis, igne ſemper ardent gehennali*.

V. Adverte tamen, quod licèt in textu modò citato Divi Petri obſervetur, omnes cacodæmones in tartaro atque inferno reſervari, & non in aere, vel in terris, uti nuper diximus; hoc tamen intelligitur non ratione loci, ſed ratione pœnæ, quam ſubſtinent, perinde ac ſi propriè in inferno cruciarentur. Eodemque pariter ſenſu Textus ille Judæ intelligendus eſt.

Ex dictis, luculenter ſolutio præfati obicis infertur, quem nonnulli adducere conantur, ſcilicet dæmones omne eſſe in inferno; ex eo quia Sancti Angeli omnes ſunt in cœlo. Nam falſum eſt, Angelos Sanctos omnes eſſe in cœlo, cum tot millia millium hominibus dati

R 2 ſint

(a) *Cap.2.*
(b) *In Epiſt. catholi ca ver.6.*
(c) *In Epiſt. Jacobi cap.3.*

ſint ad nos cuſtodiendos; quare cuſtodum nomen obtinuerunt, uti Eccleſia univerſalis obſervat, & ab omnibus ſervari mandat; quinimo nonnulli primi ſubſellii Theologi autumant, prædictam Angelorum cuſtodiam, non ſolum hominibus in univerſum datam, ſed huic vel illi homini elargitam a Deo, de fide habendum.

VI. Quemadmodum actio moraliter bona ſui natura condignum præmium reportare debet, ita actio moraliter mala, ſeu delictum ſui natura debitam pœnam obtinere tenetur: ea de re ſicuti beati Angeli ad bonum, quod operati fuere, negotium æterna facti ſunt digni felicitate, ita cacodæmones ob turpe peccatum, quod patravere, æternum inferni experiuntur ſupplicium. Aſt antequam gradum faciam, in quo eorum pœna conſiſtat, ſcire opus eſt, veram ſummamque damnatæ creaturæ rationalis infelicitatem, duplicem includere pœnam, damni ſcilicet, & ſenſus. Pœna damni in æterna ſanctitatis claræque Dei viſionis privatione conſiſtit: Pœna autem ſenſus in ſenſibili paſſione ab igne infernali cauſata fundatur.

VII. Quapropter creaturam rationalem damnatam hanc damni pœnã ſubire poſſe, nullatenus dubitatur: ex eo quia ſicuti Angeli boni æterna beatifica viſione Dei in præmium fruuntur, ita ejuſdem viſionis privatione in pœnam cacodæmones expertes fiunt. Quod pariformiter pœnam ſenſus, nempe illam ſenſibilem paſſionem ob igne infernali productam malos Angelos pati, certum omninò eſt, imò de fide conſtat: quoniam inter tot tantoſque Sacri eloquii textus hanc ſenſus pœnam oſtendentes, elucet ille Matthæi (a) *diſcedite a me maledicti, ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis ejus*; quemadmodum, & Apocalypſis (b) *Beſtiam ſive draconem cum ſequacibus perpetuò torqueri in ſtagno ignis*; & Lucæ (c) *Dives cum eſſet in tormentis ſepultus in inferno, exclamavit, crucior in hac flamma*: igitur de hac veritate quoque in quamplurimis generalibus ſynodis definita hæſitare non poſſumus, ſcilicet cacodæmones, ſicuti rationales damnatas animas revera ab igne infernali torqueri.

VIII. Pro hac tamen re non parum Theologi diſſident circa modum, quo ab igne torqueantur: quandoquidem ignis tanquam materialis ſubſtantia nonniſi objectum adhuc materiale torquere, aut comburere valet; cacodæmones autem, ſive rationales animæ cum ſint qua-

(a) *Cap.*21.
(b) *Cap.*20.
(c) *Cap.*16. *ver.*24.

quavis materia expertes, utpote ſubſtantiæ merè ſpirituales, objecta ignis eſſe nequeunt. Idcirco nonnulli arbitrati ſunt cacodæmones ab igne torqueri per falſam quandam apprehenſionem, qua ignem uti ſibi noxium apprehendunt, ſic Deo permittente. Quod non eſt probabile, quia non videtur quomodo cacodæmon in hunc craſſum errorem incidere poſſit apprehendendo uti ſibi noxium, quod revera tale non eſt, cum eorum intellectui prorſus ab omni materia depurato hujuſmodi error repugnare videatur.

Alii opinati ſunt, cacodæmones ab igne torqueri ratione alligationis, quatenus a Deo allegati ſunt igni tanquam eorum habitaculo, quod in eis maximum dolorem triſtitiamque cauſat, utpotè eorum naturæ ſummopere diſsonans. Et hoc quoque parum arridet, quia hujuſmodi alligatio ad aliquem locum, quem inhabitare cacodæmones coguntur, Divinæ Scripturæ, & Patribus minimè conſonat, qui de vero ignis tormento loquuntur; quoniam locus hujuſmodi uti quid merè extrinſecum ipſi ſubſtantiæ ſpirituali nullum tormentum afferret.

Cæteri verò Theologi putaverunt, cacodæmones torqueri ab igne, quia iſte a Deo elevatus, in iis qualitatem ſupernaturalem & ſpiritualem gignit, ratione cujus torquentur. Hæc quoque opinio inſufficiens eſt, quia hujuſmodi qualitas ſupernaturalis, aliquid ignis prorſus non eſt; idcircò adhuc Scripturæ, & Patribus diſſonat, afferentibus, dæmones a proprio igne torqueri.

Magna autem Theologorum pars aſſerit, cacodæmones torqueri ab igne per calorem, & veram combuſtionem, quam ignis in iis producit, ſicuti in corporibus; hoc autem diſcrimine, ut ignis in corpus per naturalem ſui virtutem agat; in ſpiritum verò per potentiam obedientialem activam ex parte ignis, qua elevatur ad ita agendum, & per potentiam obedientialem paſſivam ex parte Spiritus, qua elevatur ad ita patiendum. Tamen hujuſmodi Theologorum ſenſum prorſus propugnare nequeo: etenim ignis revera ſubſtantias illas merè ſpirituales ab omni penitus materia remotas nec calefacit, nec comburit: & hoc non ſolùm verum eſt attenta naturali virtute ignis, ſed etiam veriſſimum puto, adhuc attento igne uti elevato per hujuſmodi virtutem obedientialem activam (quæ licet a nonnullis non admittatur; tamen ego eam fortiter alibi ſubſtineo), qua etſi quælibet creatura elevari poſſit uti inſtrumentum divinæ omnipotentiæ ad producen-

dum

dum quodlibet non repugnans adeſſe, ad quam productionem dumtaxat naturalem improportionem haberet, ſcilicet ſecundùm naturæ vires, quæ non ſufficiunt ad id producendum, a Deo ſuppleri poſſunt ad operandum ultra earum virtutem, uti legitur Eccleſiaſt. (*a*) *in omni neceſſitate omnia obediunt Deo*. Et Sapientiæ (*b*) *ignis valebat ſupra ſuam virtutem, & aqua extinguendi natura obliviſcebatur*. At non quando improportio ſit eſſentialis, quatenus ad id producendum eſſentialiter ad eſſe repugnat, quod in caſu nequidem per divinam omnipotentiam ſuppleri poſſit, ob incapacitatem termini, ſive ſubjecti; uti eſſet per modum exempli, oculus corporeus nec etiam per divinam omnipotentiam elevari poteſt ad ipſum Deum videndum: quare? quia eſt improportio eſſentialis inter potentiam viſivam, & Deum: etenim obiectum formale ſpecificans corporalem viſionem eſt coloratum lucidum, & Deo eſſe coloratum lucidum eſſentialiter repugnat. Ita & in caſu noſtro: quoniam objectum formale ſpecificans calefactionem atque combuſtionem eſt ipſum materiale corpus, quo Angelus ſive bonus, ſive malus eſt eſſentialiter incapax; & ideo quod eſſentialiter repugtat, a Deo ſuppleri nequit, ex defectu creaturæ, ſeu termini: poſſet utique elevari ignis tanquam iſtrumentum divinæ potentiæ ad producendum homines, plantas, leones, & quid ſimile; quæ omnia ideo ignis naturaliter ſeu ſua virtute (idem dicas de qualibet creatura) producere nequit; quia defectus eſt in genere naturæ, ſcilicet in genere cauſæ efficientis: quæ autem naturalis incapacitas demitur, quando creatura illa, ſeu ignis a Deo elevatur, quodque in defectu, ſeu in incapacitate eſſentiali nullatenus ſuppleri nequit.

IX. Demum cæteri Theologi aſſerunt, cacodæmones, ſive animas ſeparatas, ab igne infernali torqueri ratione triſtitiæ, & doloris interni vehementiſſimi a Deo extraordinariè & ſupra naturæ ordinem cauſati. Et quorum ſenſus mihi ſemper arriſit: etenim, uti in ſacra Scriptura cernitur, ignem intrinſecam triſtitiam, internamque paſſionem in iis cauſare, cujus triſtitiæ, paſſionis, atque interni doloris utique Angelus ſive bonus, ſive malus capax eſt, tanquam ſubſtantia ſpiritualis viva, & non mortua; ſunt etenim paſſiones propriè ſpiritus, uti illud Lucæ (*c*) *crucior in hac flamma*. Tanto magis, quia ſic benè ſalvatur, quomodo mali Angeli, quamvis extra infernum poſiti, tor-

(a) *Cap.* 42.
(b) *Cap.* 16.
(c) *Cap.* 16.

torqueantur, orbem vel aerem perambulantes, ſuumque infernum ſecum portantes, juxta ea, quæ paulò ante dicta ſunt.

X. An cacodæmones ſint naturæ, & dignitatis æquales, vel unus eorum ſit altero perfectior? Maximum, quod inter Theologos viget jurgium, inquirendo, utrum Angeli inter ſe ſpecie differant, an numero tantùm, jam mihi conſtat: quemadmodum Divi Thomæ, cunctorumque ejus ſectatorum ſenſum noſco, quem eſſe affirmativum, ſcilicet cunctos inter ſe Angelos ſpecie differre; adeo verum citatus Doctor (a) & alibi ita eſſe exiſtimat, ut impoſſibile ſit, rem aliter ſe habere, nempe duos eadem ſpecie conſtitui, ſoloque numero differre. Tamen ab hoc Divi Thomæ ſenſu complures cæteri minime inferiores Theologi diſcrepant, oppoſitum efficaciſſimis rationibus quoque ſuadentes, inter quos Divus Bonaventura (*b*), Albertus Magnus (*c*), Scotus, Vaſquez, Cardinalis Pallavicinus, aliique innumeri Recentiores. Auguſtinus verò libro contra Origeniſtas, & Priſcillianiſtas ad Oroſium (*d*), & Damaſcænus (*e*) hoc omninò obſcurum eſſe ajunt; ideo Damaſcænus citato loco de Angelis ſcripſit, *hac de eſſentia quidem æqualis, naturæ inter ſe indiſpares ſint, haudquaquam comprobatum habemus: ſolus ille ſcit, qui eos creavit, Deus, quique omnia perſpecta, & explorata habet.*

Nihilominus ſententia Divi Bonaventuræ, aliorumque mihi magis probatur: quare rationes poſitam doctrinam probantes, eaſque Divi Thomæ ſuorumque reſponſa ſolventes, & rejicientes penes citatos Doctores videri poſſunt; dumtaxat hic inter cæteras Sanctorum Patrum authoritates, quas hic referre poſſem, opinionem hanc tuentes, illam Sancti Baſilii referam (*f*) contra Eunochium, quæ ſic habet, *inter Angelos differentia eſt ordinis, & dignitatis, tamen ejuſdem naturæ ſunt omnes, ſicut ejuſdem appellationis*; quem ſecutus eſt Damaſcænus ſemoto dubio (*g*) ubi affirmat, *omnium Angelorum unam eſſe naturam*. Quapropter, Angelos natura non differre, ſed dignitate, & ordine, ut citatus Pater afferit; itaque ſolo numero differre, tanquam omnes ejuſdem ſpeciei, ſeu ejuſdem naturæ, concludendum puto.

Ex

(a) 1. *par. q.50. art.4. & q.75.*
(b) *In 2. diſtint.5. par.1. art.2.*
(c) 2. *par. tract.2. q.8.*
(d) *Cap.11.*
(e) 2. *de fide cap.3.*
(f) *Lib.3.*
(g) *Lib. primarum inſtitutionum cap.1.*

Ex hoc igitur poſito idem evidenter de cacodæmonibus infertur, eos eſſe omnes ejuſdem naturæ atque æquales, nec unum altero natura eſſe perfectiorem; quandoquidem per peccatum natura eorum mutata non eſt, nec mutari potuit juxta ea, quæ ſupra dicta ſunt.

XI. Hinc cacodæmones licèt ſint, ſicuti arbitror, natura æquales; tamen non ſunt æquales pœna, cum majorem minoremque cruciatum patiantur, juxta majus minuſve, quod patravere, demeritum: etenim peccati conſtitutiva ſunt intellectus cognitio, & voluntatis deliberatio erga turpe objectum; ſequitur, ubi major intellectus cognitio erit, ibi major deliberatio voluntatis, ibique majus peccatum. Cacodæmnes verò ob eximiam eorum intelligentiam in majus facinus declinavere, quodque inæquale eſt, non ob inæqualem, quam habuerunt agnitionem (cum a nobis natura æquales ſupponantur) ſed ob inæqualem, quem ad eorum culpam præbuere,conſenſum, qui magis in uno,quàm in altero intenſiùs circa ſcelus eorum eſſe potuit.

Neque dicas, homines omnes ejuſdem naturæ ſunt, & tamen eadem intelligentia haud præditi viſuntur: a pari igitur de cacodæmonibus diſcurrere oportet.

Nam falſum eſt quod infertur conſequens, cum lata ſit diſparitas inter homines, & Angelos; quoniam homines ideo ſunt majoris, vel minoris intelligentiæ, quia inſtrumentis corporeis induuntur, quibus neceſſariò anima rationalis utitur ad humanas exercendas functiones, quas ſine illis umquam exhibere valet: quapropter inſtrumenta illa ubi magis, vel minus ſunt diſpoſita, apta, atque perfecta, magis quoque, vel minus perfectæ actiones ab anima rationali exercentur; & ideo quiſque grandis, ſive grandioris intelligentiæ nominari ſolet, ſi perfectam, aut perfectiorem illam partem organicam, qua pro intelligentiæ uſu anima utitur, contineat: quare celebriores Philoſophi, adhuc Recentiores, animas ſeparatas omnes eſſe naturaliter ejuſdem intelligentiæ & capacitatis ob ſublatum corporis obicem, arbitrantur. Non ſic & Angeli ſive boni, ſive mali, tanquam puri ſpiritus, cujuſvis compoſitionis & materiæ ſunt expertes juxta ſupra notata, ideoque immediatè per eorum naturam ſine ullo inſtrumento corporeo, atque obſtaculo organico, intelligunt.

XII. Demum cacodæmones nulla pollere perfectione præter illam, quam continent naturalem, certum eſt. Neque pariter dignitate & ho-

nore

nore fruuntur; quoniam ut ait Ariſtotles (a) *Honor eſt præmium virtutis*, qua cujuſvis generis penitus ipſi carent, utpotè malitiæ, vitiorumque fontes; quare meritò Plato (b) ſcripſit: *Malorum nihil eſt honorandum*. Neque tandem principatu ſuperioritate, ſubjectione inter ſe gaudent; quæ enim omnia eorum natura directionem, & ordinem ſecum ferrent: hac autem directione, & ordine penitus cacodæmones tanquam morti æternæ damnati privantur; ideo Job (c) ſic infernum nominat, *terram miſeriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*. Quod autem Apoſtolus (d) Diabolum appellat *Principem poteſtatis aeris hujus*, &(e) cacodæmones nuncupat *Mundi Rectores tenebrarum harum*; hac de re audi Auguſtinum ſic loquentem ſuper Pſal. (f) *Apoſtolus dicens, non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Principes, Poteſtates & Rectores Mundi tenebrarum harum; ne fortè cum dixiſſet Mundi, intelligeres Dæmones eſſe Rectores cæli, & terræ: mundi dixit, tenebrarum harum: mundi dixit, amatorum mundi: mundi dixit, impiorum, & iniquorum: mundi dixit, de quo evangelium dicit, Et mundus eum non cognovit*; quatenus homines ſceleſti peccato ſervientes, ſatanæ poteſtati quodammodo traduntur.

S CAP.

(a) 8. *Eth.*
(b) 5. *de leg.*
(c) *Cap.* 10. *ver.* 22.
(d) *Cap.* 2.
(e) *Ad Ephеſ. cap.* 6.
(f) *In pſal.* 54. *ver.* 1.

CAP. V.

De intellectu Cacodæmonis, ſeu ejus interiori intellectiva virtute.

SYNOPSIS.

I. *Si rationalis anima intellectu, voluntateque gaudet; fortiùs cacodæmon iisdem pollere debet.*

II. *Virtus ipſa intellectiva ab intelligente ſubſtantia minimè diſtinguitur, ad diſcrimen materialis ſubſtantiæ.*

III. *Hujuſmodi intellectiva ſubſtantia ſpeciebus intelligibilibus, ut actu intelligat, non eget.*

IV. *Objectum formale intellectus eſt verum uti verum, ſeu apparens, quodque eſt duplex, univerſale ſcilicet, & particulare.*

V. *Cacodæmon per ſuum lethale peccatum nihil eorum, quæ ſunt ei naturalia, omiſit.*

VI. *Intelligentia cacodæmonis erga objecta (excepto Deo) non eſt ænigmatica, ſed intuitiva.*

VII. *Longior eſt abſtractiva cognitio de Deo in cacodæmone, quàm in homine, ut intelligentia inferiore.*

VIII. *Cacodæmon totam naturam creatam præcipuè inferiorem, corpora cœleſtia elementaria, mixta, viventia, non viventia, ſingulas rerum ſpecies, ſcientias omnes, arteſve, aliaque naturalia perfectè noſcit, atque intelligit.*

IX. *Singulorum individuorum cujuſlibet ſpeciei numerum dæmonem neſcire opinor.*

X. *Quid nomine futuri intelligitur, & quotuplex eſt ejus acceptio, detegitur.*

XI. *Notitia futurorum merè contingentium atque indifferentium, ſive naturalium, ſive liberorum, cacodæmonem omnino carere, ſed tantum Deum pollere, dogma de fide eſt.*

XII. *Præfata doctrina quoque intrinſeca ratione oſtenditur.*

XIII. *Adversùs præfatam doctrinam objectio proponitur, quæ apprimè luculenter ſolvitur: ubi æquivocus loquendi uſus cacodæmonis erga prænotata futura contingentia aperitur.*

XIV. *Cacodæmonem eſſe verum Aſtronomum, minimè verò Aſtrologum, clarè probatur: idcircò penitùs notitia futurorum con-*

contingentium carere concluditur.

XV. *Non ſolùm de hoc, vel illo futuro contingente, ſed prorſus de omnibus cacodæmonis ignorantia viget, licèt conjecturalem quandam agnitionem quorundam eorum habere poſſit.*

XVI. *A fortiori fatendum eſt, cacodæmones cunctos natura ſua cordis arcana omninò ignorare, tanquam dogma de fide.*

XVII. *Hujuſmodi catholica doctrina ratione intrinſeca oſtenditur; & cui adverſatur objectio, ſolvitur.*

XVIII. *Secretum cordis ens mobile naturale, ſeu phyſicum eſſe nequit; licèt ens mente excogitatum, ſeu quid intellectuale appellari poſſit.*

I. EX hiſce omnibus peractis luculenter apparet, cacodæmones eſſe verè ſubſtantias ſpirituales a parte rei exiſtentes, viventes, & intellectivas, propriamque intrinſecam atque immanentem intelligendi virtutem continentes, inſtar animæ rationalis, quæ iſtis potentiis pollet, intellectu ſcilicet & voluntate, cum adhuc ſit natura cacodæmonis inferior.

II. Pro cunctis autem explanandis præferendum eſt quoddam philoſophicum axioma, quamcumque ſcilicet creatam ſubſtantiam immediatè non operari, ſed mediantibus ſuis potentiis, ſeu virtutibus, quibus præditam, effectum gignere. Tamen hoc modo doctrinam hanc ſubſtinendam eſſe opinor, quod materialis ſubſtantia (ſecundùm Ariſtotelem) ut illas tanquam qualitatum, & quantitatum accidentia a ſe diſtinctas habeat (quodque Recentiorum Atomiſtarum, aliorumque ſenſui adverſatur); ſubſtantia vero ſpiritualis penitus indiſtinctas eaſdem continet; quemadmodum virtus intelligendi in anima, ſeu ipſe intellectus non eſt entitas, neque ab anima ejuſque entitate, neque a cæteris ſuis potentiis diſtincta, uti perperam in tractatu de anima nonnulli exiſtimant: pari modo & ipſa virtus, ſeu activitas intellectiva diabolicæ ſubſtantiæ ab eadem diſtingui prorſus nequit, ſed ipſamet immediatè objectis intelligendis fertur: etenim ſi attentè perpendamus, in eadem intelligendi virtute ipſamet natura, ſeu eſſentia cacodæmonum conſiſtere videtur.

III. Præterea non ſatis conſtat, dæmonem non poſſe objectum ullum a ſe diſtinctum actu intelligere ſine concurſu ſpeciei intelligibilis complentis ſuum intellectum in ratione cauſæ adequatæ productivæ;

ipſamet autem ſpecies intelligibilis eſt ſpiritualis qualitas; & formalis imago repræſentati objecti diabolico intellectui impreſſa, tanquam partialis cauſa intellectionis objecti. Nam nulla efficax ratio hanc neceſſitatem fundat; quandoquidem virtus hæc cacodæmonis intellectiva, utpotè ſpiritualis, ſola ſui applicatione ad objectum intelligendum immediatè ferri poteſt: quare præfata intelligibilis ſpecies uti ſuperflua reicienda eſt. Quinimo ſi hujuſmodi ſpecie egeret, adhuc illam ad cognoſcendum ſeipſum expoſtularet, quæque a nemine ſanæ mentis admittitur, & ceu fruſtranea pellitur: atqui cum nulla major ratio ſit de cæteris intelligendis, quam de ſeipſo, tanquam ſuæ cognitionis objecto: itaque veritati magis conſona doctrina hæc aſſerta videtur.

IV. Subſtantiæ huic diabolicæ intellectus, ſeu virtus iſta ad intelligendum ad luculenter ſeipſum, atque quæcunque objecta a ſuo eſſe ſemota intuendum deſervit: etenim objectum formale intellectus eſt verum uti verum, ſive verum apparens; quodque autem dupliciter intelligi debet, univerſale nempe, & particulare. Verum namque univerſale intellectum uti ſapientem ſpecificat; Verum tamen peculiare illum uti ſcientificum dumtaxat determinat: idcirco callens nominatur dæmon, quia verum in genere intellectu ſuo intelligentia pleno percipit, ideoque maximè ſcientificus eſt nominandus.

V. Eſt igitur ſumma animadverſione notandum, dæmonem per ſuum peccatum minimè amiſiſſe illa, quæ ſunt ei naturalia, potiſſimum ex parte intellectus: nam, ut ſupra dicebam, in eadem virtute intelligendi, cacodæmonis natura potiſſimum conſtituta videtur; qua de re ſi per peccatum ejus ſcientia deſtrui debebat, ipſamet eſſentia dæmonis, imò idem dæmon erat deſtruendus: ac proinde etiam poſt lethale ejus mendum, totam ſcientiam naturaliter ei debitam ſiquidem retinet. Etenim peccatum nullius naturæ eſt deſtructivum, ſed divinæ gratiæ ſolummodo expulſivum, tanquam ei eſſentialiter oppoſitum, ſeu prorſus cum ea incompatibile. Neque deinde ulla ratio apparere poteſt, quare dæmon per ſuam culpam a ſe patratam, ſuam amiſerit ſcientiam, aliaque ei naturaliter debita.

VI. Modum, quo dæmonis intelligentia circa objecta notatur, ex dictis utique infero, illam ſecundum intrinſecam ſui exigentiam haud eſſe ænigmaticam, abſtractivam, ſeu obſcuram, ſed prorſus claram, & intuitivam declarare tenemur: etenim nullum eſt excogitabile impedi-

pedi-

pedimentum exterius, interiuſve, quo clarè, & intuitivè cuncta creata objecta percipere nequeat. Tantomagis quia huic naturæ ſpirituali dæmonis utpote undequaque perfectæ in genere naturæ creatæ modus integer, & clarus intelligendi ſpectare debet. Unum dumtaxat a dæmone intuitivè objectum minimè agnoſcitur, nempè ſumma, & increata majeſtas Dominus Deus; quoniam intuitiva Dei cognitio aliud non importat, quam ipſa Dei viſio beatifica, quæ naturaliter nulli puræ creaturæ debita eſſe conſtat, præcipuè cacodæmoni ob ſuum patratum ſcelus, cum quo quævis ſupernaturalis beatitudo incompatibilis prorſus eſt.

VII. Licèt ſubſtantia hæc ſpiritualis dæmoniaca de Deo agnitionem confuſam atque abſtractivam habere non ſinat: quandoquidem ſi a poſteriori, ſeu ex creaturis procul dubio homo (eſt valde cacodæmonis natura inferior) Deum exiſtere tanquam ens omnibus poſſibilibus perfectionibus prædium, omniumque excogitabilium imperfectionum omninò expertem ſuo ratiocinio rectè agnoſcere valeat; fortius eſt hæc vis, ſeu facultas dæmoni tribuenda, uti a materia haud impedito imò penitùs alieno, Deum percipiendi atque agnoſcendi, atque de eo maximam cognitionem licèt abſtractivam ſibi concedendam unuſquiſque ſanè ita indicat; cum longior ſit hæc cognitio etſi abſtractiva de Deo in dæmone, quam in homine. Et ſanè omnimoda, & invincibilis de Deo ignorantia tanquam poſſibilis non ſit admittenda, uti unanimiter fatentur Theologi, cum Dei exiſtentia, ejuſque attributa, atque perfectiones non adeò probentur, quàm evidenti ratione oſtendantur: igitur cacodæmonibus attenta eorum natura abſtractiva de Deo hujuſmodi cognitio profectò tribuenda videtur.

VIII. Jam verò ab inſtanti creationis ſuæ cacodæmonem ſecundùm ſui vires plurium ſemper tenuiſſe, atque tenere ſcientiam, totius nempæ naturæ creatæ, & præcipuè inferioris, corporum cunctorum cœleſtium, elementorum, mixtorum, viventium, non viventium, ſingularum rerum ſpecierum; itidemque pollere notitia ſcientiarum omnium, artiumque illarum adhuc, quas homines eorum induſtria adipiſci ſolent. Hæc namque univerſalis exigentia ad integritatem intellectivæ naturæ pertinet, quæ ad eadem intellectione in actu ſecundo perficitur, cui eſſet gratis circa ejus naturam totam intellectivam, penituſque a materia ſemotam defectus tribuendus. Tanto magis ſi humanus intellectus adeò illo inferior, & tamen cuncta præfata perpen-

dere

dere valeat, fortiùs itaque dæmon ſummopore intelligens hæc omnia capere poteſt. Et ſanè poſita in cacodæmone omnium relatorum inſcitia, quæro, unde hæc eſſet inſurgenda? non ex ipſa dæmonis intellectiva ſubſtantia, quæ tanquam integra in ratione naturæ, & minimè per peccatum eſt imminuta, uti jam ſupra conſtat: non ex ipſis objectis intelligibilibus, cum nulla ſit major ratio de uno, quàm de alio intelligibili objecto, idcirco vel omnia, vel nullum cognoſcere Deberet: non demum ex Dei voluntate, cum nullum ſit in Sacro eloquio veſtigium, ex quo id erui valeat; imo uti naturæ totius Author illam ſecundare tenetur: itaque ſi cacodæmon hæc omnia noſcit, non eſt quare ea ab inſtanti creationis non noverit, cum ſit ipſamet ſua natura intellectiva, quæ ſemper ab eodem creationis inſtanti eadem fuit.

IX. Verùm ſingulorum individuorum cujuslibet ſpeciei numerum, paritatem, atque diſparitatem, eorumque modum creandi, & quid ſimile, cacodæmonem ſemper ignoraſſe, & ignorare, quiſque catholicus ſanæ mentis fateri tenetur; puta quot nempè culices, quot cimices, quot ciniſes, quot maris arenarum exigua, quot eſſe cælorum ſidera, quot demùm ſingulas res numericas creatas penitùs ſcire non poſſe: etenim hic diſtinctivus intuitus ſolius infinitæ divinæ mentis character eſt nominandus, juxta Sacrum textum (a), *Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat*. & in quinto ejuſdem Pſalmi verſiculo, *Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus, & ſapientiæ non numerus*: & per hoc haud læditur dæmonis ſcientia, quæ tanquam creaturæ ſuis limitibus neceſſariò affecta eſſe debet: notio autem diſparitatis, atque paritatis unitatum rerum ex cognitione numeri ipſarum utique oritur: quemadmodum creare ſolius divinæ omnipotentiæ eſt attribuendum, & cacodæmon id, quod eſt ei incompetens, ſine temeritatis nota appetere nequit; quare cacodæmonis intelligentia erga prædicta objecta pariter ab illa Dei palam diſcriminatur, nempe ex parte modi concipiendi objecta tum intenſivè, tùm extenſivè ex objectorũ multiplicitate, ut jam expoſuimus.

X. De præterito tempore dumtaxat & de præſenti cuncta præfata affabrè intuetur dæmon; quid autem ſit de futuro, recta methodo diſcutiendum erit? Nomine igitur futuræ rei non actu exiſtentis, ſed exiſtendæ poſſibilitas ejuſdem exponitur. At talis doctrina, ut lucu-

len-

(a) *Pſalm. 146. ver. 4.*

lenter perpendatur, plura futura notanda ſunt, quædam ſimpliciter contingentia appellantur, & merè naturalia; & illa eſſe aſſero, quæ indifferentia ad eſſe, & non eſſe omninò ſunt nominanda; itaut eorum effectuum exitus cuicunque intelligentiæ creatæ ſit incertus, tanquam utique illi penitus ignotus: ſic futura belli victoria, futura pecuniæ in ludo amiſſio ſive adeptio, futura dignitas, ſive futurum dedecus alicujus infantis, & ſimilia, quæ omnia incerta & omnino indifferentia ad eſſe, & non eſſe, ſcilicet ad utramque contrarietatis partem quippè labefiunt. Dixi *merè naturalia*: etenim alia quoque futura contingentia ſimpliciter talia, attamen non naturalia, ſed merè libera nuncupantur, quæ adhuc eadem incertitudinis labe laborant, cum ſint ſimpliciter ad eorum effectuum producendorum voluntaria, quatenus à creata voluntate dependentia eſſe videntur: ſic peccatum craſtinum Franciſci, factio Sacerdotis, ductio uxoris, & ſimilia contingentia omninò dicuntur, & libera ſimul, uti a voluntate creata productionem habentia, nominantur.

Aliud aſſignatur futurum, quodque alterum neceſſarium naturale, alterum neceſſarium quia revelatum dicitur; prius cum omni contingentia privetur ſecundum legem æternam ab Authore naturæ conditam non poteſt non eſſe: ſic craſtinus ſolis ortus, ſeu motus ſiderum futurus in hujus animi fine, & ſimilia, quæ non eſſe nequeunt, futura naturalia neceſſaria communiter vocantur. Poſterius verò adhuc non eſſe non valet, & uti tale fatemur; quia nobis ita a ſacro eloquio revelatum tribuitur: ſic ſub futuro Antichriſto, totius orbis facienda conſumptio, mortuorum ventura reſurrectio, judicium univerſale tremendum, & cætera, quæ cuncta uti dogmata vera de fide catholica firmo animo profiteri tenemur: etenim neceſſariò erunt, minimèque eſſe nequeunt; quoniam Chriſtus Dominus, qui nobis dignatus eſt hanc tradere doctrinam, cum ſit infinitè ſapiens, nequit falli, & cum ſit infinite verax, fallere nos neceſſario nequit: ipſemet de ſeipſo penes Joannem *(a)* teſtatur, *Ego ſum via, & veritas.* His porrectis.

XI. Aſſero igitur primo futurorum, quæ indeterminatam, & fallibilem cauſam habent, ſeu contingentium, æquè ad eſſe, & non eſſe indifferentium merè naturalium liberorumque, exploſa quavis hæſitatione, omnive procul timore cacodæmonem penitus eſſe expertem, eſt celebre catholicum dogma, cui univerſalis Sanctorum Patrum aſſenſus

(a) *Cap.* 14.

ſus adhæret;ſed dumtaxat ſolius Dei infinitè ſapientis hic eſt charaćter.

Sic ſacra teſtantur eloquia, uti docemur a textu Iſaiæ (*a*) hiſce verbis: *Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis vos*. Intuere igitur mecum, lector, dictiones illas, & *ſciemus, quia Dii eſtis vos*, indicantes non aliud, niſi horum futurorum intelligentiam ſolummodo eſſe Dei increati & per eſſentiam immortalis, non igitur creaturarum quamvis excellentium; & ipſiusmet Profetæ (*b*) *quoniam ego ſum Deus, & non eſt ultra Deus, nec eſt ſimilis mei, annuntians ab exordio noviſſimum, & ab initio; quæ nec dum facta ſunt*; necnon Danielis (*c*) *Et reſpondens Daniel coram Rege, ait: Myſterium, quod Rex interrogat, Sapientes, Magi, Arioli & Aruſpices nequeunt indicare Regi; ſed eſt Deus in cœlo revelans myſteria, qui indicavit tibi Rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus*: ſignum ergo & argumentum certiſſimum eſt ex hiſce Scripturis erutum, præſcientiam futurorum horum cacodæmonis intelligentiæ omnino abſonam, & indebitam, ſed tantùm divinæ mentis attributum eſſe decernitur. Quinimò ſenſus ſacri textus literalis ſemper eſt attendendus, uti verùm fidei dogma, tanquam immediatè de ore Dei procedens, dum nullum abſurdum, inconveniens, aut ridiculum ſequatur, ut hic cum omnibus ſacræ paginæ interpretibus ſuppono, præcipuè penes Patrum principem Aurelium Auguſtinum (*d*) de Doctrina Chriſtiana (*e*)

Idem docent adhuc, nemine diſcrepante, Eccleſiæ Patres. Sic Chryſoſtomus (*f*) in Joannem, *certa prædictio futurorum immortalis Dei dumtaxat opus eſt*. Origenes (*g*) contra Celſum, *prædictorum futurorum divini eſt ſermonis character*. Tertullianus in Apologia (*h*) *idoneum, opinor, teſtimonium divinitatis eſt veritas divinationis*. Juſtinus in lib. quæſtionum a Gentibus propoſitarum (*i*). Euſebius (*k*) de præparatione evangelica (*l*). Damaſcænus (*m*). Anſelmus lib. de caſu Diaboli (*n*). Hieronymus in illud Iſaiæ (*o*) ſupracit. ſic explicans præ-

(a) *Cap.41.ver.23.*
(b) *Cap.46.ver.9.& 10.*
(c) *Cap.2.ver.27.*
(d) *Lib.3.*
(e) *Cap.1.15.& 16.*
(f) *Homil.18.*
(g) *Lib.6.*
(h) *Cap.20.*
(i) *Quæſt.2.& 146.*
(k) *Lib.5.*
(l) *Cap.10.*
(m) *Lib.2.de fide cap.4.*
(n) *Cap.21.*
(o) *Cap.46.*

præfata verba, *ab initio conſiderate, quod præter me nullus ſit Deus: nec alius potuerit ſcire ventura, niſi ego, qui per prophetas nuncio quæ facturus ſum; ut cum prædicta complevero, divinatione probem divinitatem*. Et poſt pauca concludit, *nullum ſciatis Deum, niſi eum, qui hæc futura cognovit*. Idemque Sanctus Pater in illud citatum Danielis (*a*) ait, *Fruſtra igitur ab hominibus quæris in terra, quod Deus ſolus novit in cælo*. Aliique communiter Patres idem docentes omittuntur, ne lectores moleſtia afficiantur.

XII. Hujuſmodi tutam doctrinam ex evidenti ratione ſuaſam intueor; eo quia nullus apparet modus, quo cacodæmon juxta intrinſecam vim intellectionis ſuæ horum futurorum ſcientiam habere poſſit: etenim futura vel in ſe ipſis, vel in eorum cauſis agnoſci valerent: non in ſe ipſis, cum hæc futura nihil ſint, aliter futura non eſſent, ſed tanquam quid actu extans, eſſet præſens: neque in eorum cauſis, nam adhuc iſtis ſuppoſitis uti naturaliter agnitis, ſemper tamen eaſdem uti contingentes, atque æquè indifferentes ad eſſe, & non eſſe arbitramur; aliter futurum ipſum non eſſet contingens, ſed neceſſarium, quod eſt contra ſuppoſitum. Et quamvis debitè applicata cauſa naturali, neceſſariò ejus effectus ſequatur juxta naturæ curſum; tamen hæc ipſa debita naturalis cauſæ applicatio cum omnibus circumſtantiis neceſſario eſt contingens, & æquè indifferens ad eſſe, & non eſſe, cum de hoc futuro contingente ſermo formetur. Quare argumentum Vaſquez (*b*), Divi Thomæ (*c*), Bonaventuræ (*d*), aliorumque, tantum de cauſis naturaliter neceſſariis, non verò de contingentibus atque mere indifferentibus profecto intelligi debet; uti ſanè cæteri communiter Theologi quoque fatentur.

A fortiori idem aſſerendum videtur de futuris liberis, quæ nullam connexionem certam cum arbitrio continent, quod ſui natura ſemper, quavis poſita libera determinatione, mutabile atque variabile eſt, & velle quæ noluit, & nolle quæ voluit poteſtatem habet. Verum tamen eſt, cacodæmones futura contingentia, & libera poſſe aliquando ſcientia aliqua conjecturali divinare ex aliquibus probabilibus indiciis, ſicuti præcognoſcunt ſæpe medici ex tactu pulſus, & urinæ inſpectione, ſanitatẽ vel mortẽ infirmi, ita cacodæmones, qui experientia quinque millium & pluriũ annorum pollent, cum ſciant ea, ad quæ

(a) *Cap. 2.*
(b) *Tom. 2. in 1. par. diſp. 207. cap. 2.*
(c) *Quæſt. 57. art. 3.*
(d) *In 2. diſt. 7. p. 2. art. 1. quæſt. 3.*

hominum voluntates inclinare ſoleant, libera futura ſæpe conjectantur; non verò hæc certitudine aliqua divinare poſſunt: nam ſi hoc eſſet, cacodæmon Job non tentaſſet, utpote qui ejus ſuggeſtioni non erat aſsenſurus; idcircò futurorum liberorum contingentium cognitio ſoli Deo competit, ut habetur ex Scriptura Iſai. 46. *Ego ſum Deus, & non eſt ultra, & non eſt ſimilis mei annuntians ab exordio noviſſima, & ab initio quæ nondum facta ſunt*. Tanto magis quia determinatio ad hujuſmodi futura ſæpe eſt cordis ſecretum, quod cacodæmoni eſt prorſus ignotum. Nomine ſecretorum cordis intelligimus in præſenti internam mentis cogitationem, ſeu affectum voluntatis nullo modo manifeſtatum: quare hujuſmodi actus merè interni ſpirituales cogitationis, & volitionis, cordis ſecreta appellantur, quia in ſecreto cordis noſtri ſunt repoſita. Et hæc cacodæmoni eſſe penitus ignota nemo unquam hæſitavit: etenim ſolius divinitatis propriam ſcientiam eſſe, ſacra eloquia comprobant, Jeremiæ (*a*), *Probans renes, & corda*. Et (*b*), *pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile; & quis cognovit illud? Ego Deus ſcrutans cor*. Sapientiæ (*c*), *Quia renum illius teſtis eſt Dominus, & cordis illius ſcrutator*. (*d*), *Redde unicuique ſecundùm vias ſuas, quas noſti eum habere in corde ſuo: Tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum*. (*e*), *Scrutans corda, & renes Deus*. Quare Apoſtolus ad Corinth. (*f*) ait, *quæ ſunt Domini, nemo novit niſi ſpiritus Domini, qui in ipſo eſt*.

XIII. Ex nonnullis hæ objectiones oriri poſſunt, quæ cacodæmones præfatorum futurorum conſcios eſſe, oſtendunt: & primo in ethnicorum idolis loquentes cum iiſdem, a quibus futurorum eventum petebant, & de facto reſponſum cum præſagio obtinebant; & potiſſimum id, quod ab eis prælibebatur, ethnici ſortiebantur, juxta eorum reſponſa ſive bonum, ſive malum conſequebantur. Secundò cacodæmoni univerſalis ſcientia eſt debita, præcipue Aſtronomiæ, & Aſtrologiæ; ex quo ſi hujuſmodi ſcientiis præditus homo eſſe potuit, quibus futura prævisa, eorumque tempore pervento jam conſequutus eſt; fortiùs cacodæmon in intelligentia homine ſublimior, præſtantiſſimus Aſtrologus eſt judicandus, ideò quæcunque futura præſagire valet.

Nihilominus quantum ad primum, quis unquam adverſarium cer-

(a) *Cap.*11.
(b) *Cap.*17.
(c) *Cap.*1.
(d) 2. *Paralipomenon cap.*6.
(e) *Pſalmorum* 7.
(f) *Cap.*2.

certiorem fecerit, idola Ethnicorum futura eis præſagiſſe, & ea ſemper accidiſſe? jam te, Adverſari mi, inſcium intueor moris cacodæmonis loquendi, qui ſemper Gentes ipſas decipere intendebat: etenim cacodæmon in ſua locutione haudquaquam univocis terminis, ſeu vocibus utebatur; aſt illos in ſuis reſponſis terminos, illaſque voces multiplex ſignificatum ferentes adhibebat (qui vulgo æquivoci termini appellantur), ſeu integrum æquivocum periodum proferebat, quo, quomodolibet res prævifa accidebat, ſemper juxta datum reſponſum verificari conſpiciebatur, ut benè docuit Divus Auguſtinus (a) his verbis, *dæmones ſolitos ea arte ſua oracula contexere, quomodocumque res caderet, verum dixiſſe viderentur*.

Eadem locutione Lactantius aſſerit (b) *Eos* (ſcilicet demones) *ut conſiliorum Dei penitus ignaros ſolere, reſponſa in ambiguos exitus temperare*; uti comperit illud idoli dictum alicui poſtulanti, *an eſſet in bello moriturus*, idolum ſic reſpondit, *Ibis, redibis, non morieris in bello*; qui autem loquendi modus duplici ſenſu ſcatet, ob diverſum illius particulæ *non* caſum; nam ſi caderet ſupra *redibis*, hoc ſenſu polleret, flagitantem illum in bello fore moriturum, & in domum ſuam minimè reverſurum; ſecus verò ſi ſupra *morieris* ly *non* caderet, utique oppoſitum indicatum haberetur. Aliud Oraculum Delphicum prædicto in æquivocatione aſſimilatur, ſcilicet *Ajo te, Æacida, Romanos vincere poſſe*: adeout, vel Æacida victor, vel victus fuerit, dum prælium cum Romanis indicebat, ſemper hujuſmodi idoli reſponſum verificabatur: etenim præfatus loquendi modus multiplex ſignificatum, æquivocumque congenitum præſtare ſenſum videtur; proindeque quovis placito futurum hoc ſuum eventum protrahebatur, & haudquaquam verſuta oracula falli, ſocordes Ethnici intuebantur; adeòut Deorum verum cultum, æſtimationemque ab iis conſequendo, divinitatem æmulati fuerint, ut benè Tertullianus in Apologetico (c), *Dæmones*, inquit, *ſumentes quaſdam temporum ſortes, æmulantur divinitatem, dum furantur divinationem*. Qua de re etſi æmulatores divinitatis appellantur, non quia verè futura prædicta præſagiunt, ſed ad ſolam duntaxat oſtendendam invidorum cacodæmonum verſutiam, divinitatem æmulari dicuntur: etenim inſtar noſtrum, illorum ignavia circa præfata futura proſiliat.

(a) *Lib.3. De Civitate Dei cap.17.*
(b) *Lib.2. Divinar. inſtitution. cap.14.*
(c) *Cap.22.*

Quapropter ſi præjacta locutio ſit præſagitio, quiſque noſtrum verſutus ſic loquendo, optimus Ominator cognominari poteſt.

XIV. Ad declinandam ſecundam poſitæ objectionis partem, cum ſaniori Doctorum mente aſſero, quemquam cacodæmonum eſſe perfectiſſimum Aſtronomum, quatenus ſitum, aſpectum, motionemque planetarum, aliorumque Siderum errantium, nempe Juppiter, Satellites, ſeu Stellæ mediceæ, ſic appellatæ ab almo Philoſopho initii præteriti ſeculi Galilæo (qui quia primus fuit in detegendis illis tubi optici beneficio, utpote valdè familiæ mediceæ devotus, in ejus honorem mediceas nominavit); inſuper quatuor anni tempeſtates, quæ a Sole per ſuos ſucceſſivos in Zodiaci Signa greſſus parturiuntur, ſcilicet ex tropicis ſuo acceſſu, & receſſu, ingrediendo arietem initium Veris, ſignum Cancri initium Æſtatis, ſignum Libræ initium Autumni, ſignum Capricorni initium Hiemis, cæteraque Zodiaci ſigna diſtantia inter ſe triginta gradibus; inſuper Eclipticam Sol tantùm gradiens in medio ejuſdem Circuli Zodiaci exiſtentem, ecclipſes tum Lunæ, tum ejuſdem Solis, aliorumque planetarum ſortiri cauſat; quemadmodum Sole bis in anno Arietem, & Libram ingrediente, æquinoctia producuntur, aliaque pertinentia ad Sidera cuncta cacodæmonem perfectè noſcere, (utpotè ſcientia ad ſui naturæ integritatem ſpectans) nemo renuit. Tamen ex hoc ſequi nequit, illum indifferentium futurorum eſſe præſagum: etenim Aſtronomiam, uti unanimiter inſtruunt, eorundem notionem minimè promere. Et nonnè cacodæmon ſit maximus Aſtrologus? Attende.

Aſtrologiam ſiquidem inventum doloſum nugacium mendoſorumque hominum appellatam reperio, qua ejuſdem profeſſores, incautos, atque ſocordes homines in eorum æſtimationem mancipare tantùm valeant, & dum loquuntur, mendacia proferunt, uti bene Phavorinus apud Aulum Gellium *(a) Iſta omnia*, inquit, *quæ aut temerè, aut aſtutè vera dicunt, præ cæteris, quæ mentiuntur, non ſunt pars milleſima*. Qua de re ſi vera ſunt, quæ præſagita videntur, non arti, ſeu ſcientiæ (quæ minimè datur) ſed caſualitati ſunt tribuenda: meritò Tullius tantam eos fidem præfatis nugis præſtante maximè admiratus *(b)*, *ut mihi rectè*, inquit, *permirum videatur, quemquam extare, qui etiam nunc credat iis, quorum prædicta quotidie videat, re, & eventis refelli*. Et licèt motus, atque influxus Plane-

ta-

(a) *Lib. 14. noctium atticarum c. 1.* | (b) *Lib. 11. de admiratione*.

tarum ab omnibus ſit admittendus; hic tamen in fovenda generatione, vegetatione, nutritione, auctione, perfectione, & corruptione rerum ſublunarium neceſſarius eſſe videtur, uti docet Divus Dionyſius (*a*): ſic de ſole, *Lux ſolis*, ait, *ad generationem ſenſibilium corporum confert, & ad vitam movet, & nutrit, & auget, & perficit*. Quomodo hæc omnia in præſagiendis futuris proſint Aſtrologis, qui perperam in prænuncianda adhuc hominum ſorte auſi ſunt; & ideo ad iſtorum coercendam temeritatem Sixtus V. in ſua conſtitutione incipiente *Cæli, & Terræ Deus*, damnavit Aſtrologiam judiciariam, uti temerariam, ideſt, ſine fundamento aſſertam, tanquam in maximam animarum perniciem. At ut magis hujuſmodi Aſtrologiæ vanitas luculenter perpendatur a Lectore, inter cæteros quatuor hic præſtantiores, & primi ſubſellii Doctores refero Divum Auguſtinum (*b*), Picum Mirandulanum in uberiore ſuo tract. de vana Aſtrologia, Almum Philoſophum Petrum Gaſſendum (*c*), & Principem Theologorum Divum Thomam (*d*), unanimiter exiſtimantes hujus ſcientiæ falſitatem, uti verum nugacium hominum ſomnium. Hoc poſito. Itaque ſocors quivis exiſtimatur, dum cacodæmonem Aſtrologum eſſe cenſet, ac proinde futurorum contingentium ominatorem aſſerit; cum Aſtrologiæ exiſtentiam prorſus ſpernendam, quoad præſagitionem præfatorum futurorum, nemo votum ſuum retinebit.

XV. Ex quo infertur, cacodæmonem attenta natura ſua nullatenus vera ſcientia futurorum contingentium ex meris naturalibus cauſis pendentium præditum eſſe, ſcilicet futuri cometæ, futuri terræmotus, futuræ pluviæ, & ſimilium; nec non penitus ignorare futuros caſus, fortunaſve omnes ex cauſis per accidens concurrentibus præter vel contra intentionem operantis emanantes; puta futurum cujuſdam navis naufragium, futura victoria, futura domus alliſio, mors talis hominis, ſive violenta, ſive repentina. Quandoquidem præfati ſacræ paginæ textus de quolibet futuro contingente, atque indifferente a quavis cauſa ſive libera, ſive naturali emanante locuti eſſe videntur: neque major ratio eſt de uno futuro merè contingente, quàm de altero; etenim cacodæmon horum futurorum naturalium verè con-

(a) *Lib.4. de divinis nominibus*.
(b) *Lib.7. confeſſionum cap.6.*
(c) *Sect.2. Phyſica lib.6. de effectibus ſiderum cap.1.*
(d) *2. 2. quæſt.95. art.5.*

contingentium notionem ſortiri deberet, vel ipſis futuris uti effectibus, vel in eorum cauſa: at neutrum proferri licet; quippe non in ſeipſis; quia extra chorum ſaltaremus: nam ſi præfata futura perſpicerentur in ſe ipſis, tunc amplius futura non eſſent, ſed præſentia: quoniam formalis ratio veri futuri contingentis eſt, non actu exiſtere, ſed meram indifferentiam ad eſſe & non eſſe pro tempore futuro connotare: itaque non in ſe ipſis. Neque equidem in eorum cauſa naturali, quæ licèt ſit talis & omnibus requiſitis applicata, cunctis ſublatis impedimentis, non perinde dicitur cauſa neceſſaria & actu exiſtens, ſed verè contingens eſt nominanda, & nonnè ratio contingentiæ eſſet ipſamet futuræ vel non futuræ exiſtentiæ indifferentia? aliter talis denominatio contingentis quid importaret? igitur ſemper ac tu firmiter naturam contingentis revera teneas, æquam illius concipiendo ideam, præfatæ concluſionis doctrinam ut tibi perſpectam neceſſariò amplexaberis.

Dixi *nullatenus vera ſcientia*; quamquam connotatorum futurorum a cauſa naturali deducentium Cacodæmones conjecturalem quandam agnitionem tenere, nemo dubitat: ipſamet utique ratio hoc idem ſuadet; nam ſi homo laboribus ſuis aliqualem quorundam futurorum agnitionem, etſi ænigmaticam quodammodo adipiſci valeat; Cacodæmones itaque illo ſuperiores natura, tali conjecturali intuitu magis perſpicace pollere debent; eo quia ſunt cauſæ naturalis, ſeu naturæ ejuſque virtutis magis conſcii, juxta illud vulgatum, ibi *magis virtus ſapitur, ubi magis ejus cauſa conjicitur*: tamen nihil horum ad illam Deo propriam futurorum notitiam pertinet, quoniam cauſæ naturales, quibus utuntur cacodæmones, uti dixi, non ſemper neceſſariæ ſunt, ſequitur, ut ipſi ſæpenumero circa rerum futurarum æſtimationes fallantur, teſte magno Auguſtino *(a)* hoc modo Antonius apud Sanctum Athanaſium, cacodæmones quædam futura prædicere oſtendit, ut pluvias, tempeſtates aliaſve ſimilia cognoſcere valeant.

XVI. A fortiori fatendum eſt, cacodæmones cunctos natura ſua ignaros eſſe cordis arcanorum, non ſolum hominum, imò alterius cacodæmonis; quatenus actuum merè internorum ſpiritualium, ſcilicet cogitationis mentis & internæ voluntatis affectum nullo ſigno externo manifeſtatum penitus neſcire: eſt unanimis catholicorum ſenſus, expreſsè ſacri eloquii authoritate comprobatus, qua apertè oſtenditur, hujuſmodi notionem duntaxat eſſe divinæ mentis proprium characterem.

(a) *Lib. 9. de Civitate Dei cap. 22.*

rem. Sic (*a*) *ſcrutans corda*, *& renes Deus*. 2. Paralipomenon (*b*) *redde unicuique ſecundum vias ſuas, quas noſti eam habere in corde ſuo; Tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum*. Sap. (*c*) *quia renum illius teſtis eſt Dominus, & cordis illius ſcrutator*. Jerem. (*d*) *pravum eſt cor hominis & inſcrutabile, & quis cognoſcit illud? Ego Deus ſcrutans cor*, ex quo Pſaltes Regalis ſeipſum ſciſcitans, quis poterit corda hominum mulgere, ei flagitanti hoc Deus præbuit reſponſum, *Ego Deus ſcrutans cor*, quaſi dixerit, ego uti Deus ſcrutans cor, cum ly uti Deus ſtat cauſativè, cum ſit cauſa præciſa, qua ideo Deus eſt ſcrutator cordium, quia eſt Deus: itaque omnes, qui Deus non ſunt, haudquaquam cordium ſcrutatores eſſe valent: quare niſi velimus in luce cæcutire, luculenter Deum ſolum corda filiorum hominum noſſe dicendum eſt.

Quemadmodum doctrinam hanc ſuaſam habet unanimis Sanctorum Patrum conſenſus, Ambroſius 1. ad Corinthios (*e*) in illis verbis (*f*) *ſpiritus fidei omnia ſcrutatur*. Auguſtinus (*g*), Hieronymus (*i*), Damaſcænus (*h*), Athanaſius lib. quæſtionum (*i*), Cyrillus (*k*) Chryſoſtomus (*l*) in Matthæum in verbis *cum mala cogitatis in cordibus veſtris*, & (*m*) in verbis *cum autem eſſent Jeroſolomis*. Aliique paſſim præfatam doctrinam uti inconcuſſam docent, & licèt de cacodæmonibus ſpecialia verba non adhibeant, ſed de Angelis in genere tantùm loquantur; nihilominus cacodæmones adhuc quoad eorum naturam, etſi mali Angeli ſint, tamen idem nomen Angeli ſortiuntur; dum Dei omnium Creatoris mandatis obtemperant, uti evidenter conſtat in Scripturis præſertim (*n*) *miſit in eos iram indignationis ſuæ indignationem, & iram & tribulationem immiſſiones per Angelos malos*. (*o*) *qui facis Angelos tuos ſpiritus: & miniſtros tuos ignem urentem*: nam, ut ſupra notabam, cacodæmones adhuc Angelos appellati, cum

(a) *Pſalm.7.*
(b) *Cap.6.*
(c) *Cap.1.*
(d) *Cap.11. & cap.17.*
(e) *Cap.2.*
(f) *Verſ. 10.*
(g) *Tract.22.*
(h) *Epiſt.40.*
(i) *Lib.2. de fide cap.3.*
(k) *Quæſt.27. in Joannem, lib.2.*
(l) *Cap.23.*
(m) *Homil.30.*
(n) *Homil.23.*
(o) *Pſal. 77. v. 54. & Pſal. 103. v.23.*

cum præſertim ſibi impoſitum miniſterium exerceant ; quia tale nomen eorum naturæ haud reſpondet , ſed officio . Quinimo & ſi ſiſtere velimus,relatos Sanctos Patres de bonis Angelis loquutos fuiſſe , a fortiori argumentum currit : quapropter ſi bonos Angelos ſecretorum cordis ſcientia eorum natura omnino carere SS. Patres inſtruunt , a fortiori de malis Angelis id a nobis ſubſtinendum eſt .

XVII. Hanc communem doctrinam ratione intrinſeca Angelicus Doctor S. Thomas (a) oſtendit , creatam voluntatem ſoli Deo neceſſariò ſubjiciendam eſſe docet(& ſic unanimiter cum ipſo Doctores omnes aſſerere tenentur) : itaque ſoli Deo uti notam ſe prodere debere adhuc in ejus operari: una autem creatura cum ab alia independens ſit , ideo hujuſmodi dominio , ſeu alterius ſibi ſubjectione gaudere nequit : quare cum ſecreta cordis unicè ſubſint voluntatis juri , ſequitur tantùm Deo tanquam cauſæ productivæ ejuſdem neceſſariò patere . Adde, ſi Angelus alterius Angeli , cacodæmon alterius cacodæmonis , homo alterius hominis , quas excogitant internas , & ſpirituales operationes , quæ cordis arcana appellantur , prorſus ignorant : igitur a fortiori idem dicendum de cacodæmonibus diverſam ſpecie naturam ab illa hominum retinentibus , ipſamque extra totam corpoream naturam connotantibus aſſeverare cohibemur .

Fateor autem, quod Sanctus Pater Auguſtinus lib. de Divinatione Dæmonum , & lib. 1. contra Academicos (b), & Sanctus Hieronymus ſuper illud Matth. (c) *de corde exeunt*, ſicut Gennadius de Eccleſiaſticis Dogmatibus (d) docuerunt poſſe cacodæmones ſicuti & Angelos omnes ex indiciis quibuſdam externis vel aliis occultioribus ſignis notitia quadam conjecturali agnoſcere cogitationes quaſdam , internaſque hominum affectiones ; nam ſi id faciunt interdum homines,teſte ſapiente Proverb. (e) , multo magis id poterunt cacodæmones,quorum eſt & natura ſubtilior , & experientia major .

XVIII. Demum hujuſmodi cordis arcanum perperam appellari ens naturale opinor : etenim hoc ſic ſumptum propriè philoſophiæ naturalis materiale objectum eſſe nominandum ; idcirco ens mobile naturale, ſeu phyſicum, quid a parte rei extans corruptibile eſt , quodque arca-

(a) *Quæſt.57.art.4.*
(b) *Cap.6.& 7.*
(c) *Cap.15.*
(d) *Cap.81.*
(e) *Cap.27.*

arcani cordis naturæ prorſus adverſatur, cum ſit quoddam ens mente excogitatum, & in eadem exiſtens, non quidem a parte rei, ſed utpote quævis mentis excogitatio penes intellectum ſervetur; & uti non ens naturale, ſed merè intentionale a cacodæmonibus explorari nequit: & quamquam ſit cordis ſecretum quid intelligibile; tamen intelligibile duntaxat, & a Deo tanquam ejus cauſa creativa, & a cauſa illius effectiva immediata, ſcilicet ab illius intellectu intelligente, atque ejus voluntate ſe deliberante.

CAP. VI.

De Cacodæmonum voluntate, locutione, eorumque exteriori virtute.

SYNOPSIS.

I. *Cacodæmones ſicuti pollent intellectu, ita & voluntate.*
II. *Voluntatem cacodæmonum flexibilem, & mutabilem eſſe aſſero.*
III. *Qualibet ſubſtantia ſpiritualis creata ideas, quas excogitat, ſimilibus naturæ manifeſtare ſolet.*
IV. *Cacodæmones conceptus mentis formant, adinvicem eos manifeſtando.*
V. *Adversùs præfatam doctrinam objectio, quæ affertur, reſolvitur.*
VI. *Aſſerere, conceptus mentis ſive ideas excogitatas ab uno cacodæmone cæteris omnibus notas eſſe, erroneum eſt.*
VII. *Modus, quo utuntur cacodæmones ad colloquendum, declaratur.*
VIII. *Solvitur difficultas erga modum relatum.*
IX. *Loci diſtantia cacodæmonis loquutioni non officit.*
X. *Cacodæmon aliquod arcanum alloqui valet, ut ne ab altero intelligatur.*
XI. *Cacodæmon ſui natura & de perſe homines alloqui non poteſt; & quomodo illos alloquitur, explanatur.*
XII. *Dum homo cacodæmonem alloquitur, quomodo ab eo intelligatur.*
XIII. *Cacodæmones verè eſſe in loco dicuntur.*
XIV. *Dupliciter aliqua ſubſtantia poteſt eſſe in loco.*
XV. *Cacodæmonum ſubſtantiam revera eſſe in loco, & ratione intrinſeca, & ſacro eloquio comprobatur.*
XVI. *Quomodo dicantur cacodæmones locari, exponitur.*
XVII. *Quanta debet eſſe loci magnitudo, qua cacodæmon definiatur, incertum eſt.*
XVIII. *Cacodæmon extrinſecè ut operetur, loci propinquitate eget.*
XIX. *Cacodæmon ſecundùm ſui vires in eodem inſtanti replicari pluribus locis nequit: licet eidem plures cacodæmones correſpondere poſſint.*

XX. *Dum*

XX. *Dum cacodæmones moventur, motu locali & ſucceſſive moventur.*

I. UNanimis cunctorum cujuſvis facultatis Doctorum ſenſus hic adſcribitur, cum pro comperto ſit, quamlibet ſubſtantiam ſpiritualem virtute intellectiva, ſeu intellectu præditam, neceſſariò & voluntate pollere debere: etenim voluntas ſequitur intellectum tanquam aſſeclam a ſe indiviſibilem, ſeu utpote pediſſequum, atque clariſſimum jubar, quo bonum uti amplectendum, & malum uti expungendum voluntati veluti ſuum formale objectum ad eligendum tribuitur. Itaque omni ſemota hæſitatione, cacodæmonem ſicuti intellectus, ita voluntatis potentia eſſentialiter frui, ſtatuere non vereor (an verò præfatas, imo cujuſvis ſubſtantiæ ſpiritualis potentias diſtingui inter ſe, & ab ipſa ſubſtantia, ſive virtualiter, ut ajunt Thomiſtæ, ſive formaliter, uti Scotiſtæ, ſive modaliter, uti Nominales, ſive per alios prorſus nonniſi per rationem diſtingui, ad præſentem non pertinere tractatum); quandoquidem, quod ad eſſentiam rationalis & ſpiritualis ſubſtantiæ ſpectat, uti eſt illa cacodæmonis, Deus naturæ Author, ut non deficiat, nunquam permittit.

II. Hinc non improbabiliter nonnulli Theologi exiſtimant, cacodæmonis voluntatem ſui *natura flexibilem* & mutabilem eſſe, quatenus quod ſemel voluit, nolle, & quod ſemel noluit, velle poteſt, & quod ſemel elegit, non eligere valet. Et hoc ex pluribus rationibus aptis quamlibet prudentem mentem movere, affirmare videor ſuaſus. Et primo quia hanc inflexibilitatem, ſeu immutabilitatem voluntatis naturalem eſſe proprium, & peculiare Dei attributum, cum ſit Deus prorſus eſſentialiter immutabilis; quoniam mutabilitas in divinam voluntatem maxima imperfectio eſſet; ideoque a Deo aliena: nam in Malachia (a) *Ego enim Dominus, & non mutor*; & cap. *firmiter* de ſumma Trinitate idem definitur, & hoc de quavis mutabilitate, ſive ſit ſecundùm ſubſtantiam, ſive ſecundùm accidens, ſive ſecundùm cognitionem, & voluntatem, intelligi debet, uti legitur in Epiſtola canonica Jacobi (b) *apud quem non eſt traſmutatio, neque viciſſitudinis obumbratio*. Tanto magis quod hujuſmodi immutabilitas eſt prorſus creaturæ incomunicabilis, tanquam perfectio ſimpliciter ſimplex, melior ipſa, quam non ipſa juxta doctrinam Theologorum unanimem: ita-

(a) *Cap.* 3. (b) *Cap.* 1.

itaque aſſerendum non eſt , adhuc creaturarum voluntati tribuendam eſſe .

III. Omnis intellectiva , & creata ſubſtantia ſpiritualis plures excogitat ideas , nec non quamplurimos mentis ſuæ conceptus gignit : atqui,ut ſupra ſtatutum eſt, ſecretum cordis excogitatum unicè Deo,& excogitanti eſt notum , uti nos certiores & fides , & ratio , necnon & experientia reddiderunt : quapropter niſi relata ſecreta ab excogitante manifeſtentur , vel a Deo revelentur , haudquaquam a cæteris intellectivis creaturis capi valent ; quare ſecreta noſtri cordis, niſi verbis propalemus , utique noſtris amicis minimè occurrere valent. Nos autem in via degentes induimur corpore uti inſtrumento , quo & verba proferimus, & verbis ſignificativis ex communi hominum uſurpatione utimur ad exprimendos flagitanti mentis noſtræ inventos conceptus , ac proinde in dubium revocari non debet,adhuc animas rationales a corpore ſeparatas ſive beatas , ſive damnatas mutuò colloqui , necnon proprios ſui interni conceptus ſive triſtes , ſive lætos invicem ſibi exponere, ut patet ad Philippenſes(a) *Noſtra autem converſatio in cælis eſt* : converſari ſui natura aliud non importat,niſi proprios mentis noſtræ conceptus , atque ideas excogitatas amicis aperire : ſi ergo in cœlis converſamur , utique ibi quidquid concipiemus cæteris animabus aperietur .

IV. Itaque evidenter infertur , cacodæmones, ut puros ſpiritus intellectione , & ratione præditos, adhuc conceptus , atque ideas predere , eaſque ſibi invicem pandere . Quinimo de hac Doctrina quavis hæſitatione ſemota unanimis eſt tum inter Patres , tum inter Theologos, Auguſtinus (*b*) , Damaſcænus (*c*) , Ambroſius (*d*) , Chryſoſtomus (*e*) , Theodoretus , Anſelmus , Baſilius in homil. in initium Evangelii Joannis , aliique communiter . Quemadmodum teſtantur permulti Sacræ Scripturæ textus, ſic (*f*) *Si linguis hominum loquar, & Angelorum* : itaque Angeli loquuntur . Apocalypſis (*g*) *Angelus unus clamavit ad quatuor Angelos dicens , nolite nocere terræ , & mari* . Zachariæ (*h*) , *Angelus, qui loquebatur in me , egrediebatur in occurſum ejus , & dixit*

(a) *Cap.3.*
(b) *De divinatione dæmonum cap.6.*
(c) *Lib.2. de fide cap.3.*
(d) *In commentariis ſuper epiſt.1. ad Corinthios .*
(e) *Homilia 32. in eandem epiſt.*
(f) *1. ad Chorintios cap.13.*
(g) *Cap.7.*
(h) *Cap.2.*

xit ad eum. Iſaiæ (*a*) *Duo Seraphim clamant alter ad alterum.* Dan.(*b*) & Zachar. (*c*) *Unus angelus loquitur ad alterum.* Idem a Daniele, & Michæa prophetis refertur; ac proinde luculenter relata Sacræ Scripturæ teſtimonia præfatam doctrinam ſole clariorem indicant.

V. Neque dicas, Angelos dici locutos per corpora aſſumpta. Nec ſecundò, dici Angelos, & non cacodæmones. Nam ad primum, quæro, unde in relatis ſcripturis Angelos per corpora aſſumpta fuiſſe locutos, eruatur? Sed ad idem directè reſpondeo, adhuc ſi ab illis corpora aſſumantur, quid per hoc? hæc ab eiſdem non informantur, veluti animæ noſtræ rationales humana corpora informantes, cum quibus faciunt unum per ſe, non verò per accidens, ut veræ partes conſtitutivæ hominis, cujus corpore tanquam iſtrumento ad humanas tum vitales, ſive neceſſarias, tum naturales, ſive voluntarias actiones anima utitur: At Angeli duntaxat aſſumptis corporibus extrinſecè aſſiſtunt; idcirco ſi advicem, uti ſcriptura inquit, ſunt loquuti, id proprium eſt ſpirituali angelicæ ſubſtantiæ atque naturæ proprium attributum eſſentiale: etenim niſi verè, & propriè mentis eorum conceptus invicem manifeſtarentur, non eſſet aſſignabile in quo hujuſmodi Angelorum locutio conſiſteret.

Ad illud, quod addunt, inſania eſt, cum cacodæmones adhuc Angelos nominentur per diverſitatem munerum, & officiorum, quæ interdum a Domino Deo imperante atque permittente exercent: nam, ut ſupra viſum eſt, Angeli nomen non naturæ, ſed officii appellatur, cum æquè natura, ſive generica, ſive ſpecifica, tam bonis, quàm malis Angelis correſpondeat; idcircò ſi boni Angeli, ut viſum eſt, ad invicem ſe intelligere dicuntur, quare & non idem de cacodæmonibus aſſerendum, flagito? Quinimo hanc præfatam veritatem non tantùm extrinſecæ relatæ authoritates ſuadent, ſed quoque intrinſeca ratio luculenter oſtendit: quandoquidem notum facere, ſeu manifeſtare internos cordis, ſeu mentis conceptus maximè ad bonum naturæ intellectivæ, & rationalis conducit, utpote ad ipſiuſmet profectò commercium atque ſocietatem ordinatum: & ſanè aſſerere hoc pro noſtra natura humana, peculiaris eſt ejuſdem perfectio: itaque a fortiori id pro cacodæmonum natura, humana ſublimiore, ſtabiliendum eſſe minimè vereor.

IV. Ca-

(a) *Cap.6.*
(b) *Cap.8.*
(c) *Cap.2.*

VI. Cave, ne proferas, cacodæmones hac manifeſtatione, atque locutione nullatenus agere; quoniam mentis canceptus, atque cordis ſecreta invicem ſingulis ſunt nota, & ſufficienter manifeſta. Hoc namque aſſerere, procul omnino eſt a Sacra Scriptura ſupra relata; idcircò a vera fide alienum: ex quo antea fundatum eſt, dogma de fide eſſe, mentis conceptus, atque cordis arcana ſolius Dei eſt noſſe.

VII. Hinc modus, ſeu medium, quo ad invicem cacodæmones loquuntur, ad hujuſmodi mentis conceptus, atque cordis arcana manifeſtanda, difficilis flagitationis eſt: etenim cacodæmones corporibus, utpote puri ſpiritus, carentes, ad hominum diſcrimen, qui corporis organo pro aperiendis præfatis conceptibus perſæpe utuntur, non alio de pacto mutuò colloquuntur, quàm deliberatione voluntatis ſe determinando, interveniente Divina revelatione, eorum mentis conceptus alteri aperitur: quatenus hic & nunc ſi aliquis cacodæmon quædam cordis arcana alloqui velit, & voluntate ſua ſe deliberet, Deus uti author naturæ, alteri quàm cacodæmon alloqui cupit, præfata revelet; quia ſiquidem eſſet verificatum, cacodæmonum locutionem eſſe actionem veram, & vitalem, qua mentis conceptus manifeſtantur, utpote conſiſtentem in determinata cacodæmonum voluntate: revelatio autem divina de extrinſeco ſe habet; quoniam ad naturalis ſociabilitatis naturæ intellectivæ exigentiam utique ſpectat.

VIII. Neque incredibile reputes, Deum ſuis infeſtiſſimis hoſtibus inſervire, ſuam eis præbendo revelationem, ipſoſmet fieri habiles ad invicem intelligendum. Nam incredibile reputandum non eſt; quia Deus ut author naturæ, cujus omnem exigentiam ſecundare videtur, nunquam quod alicui creaturæ eſt naturale denegat; dum dicitur Deus phyſicè, non moraliter cum eis concurrere: uti quoque nobiſcum ipſe ſe gerit, cunctiſque creaturis, eas conſervando; & uti eſt unanimis Philoſophorum ſenſus, Deum concurrere, uti cauſam primam & univerſalem ad cujuſcumque effectus cujuſvis generis cauſæ productionem (ſi talis autem concurſus ſit immediatè & proximus, ſive mediatè & remotus, penes eoſdem Philoſophos litigium eſt). Quamobrem Deus uti naturæ author, & uti cauſa univerſalis concurrendo in cunctorum cujuſvis creatæ cauſæ effectuum productionem adhuc cum noſtris peccatis, quæ perperam patramus, concurrit, cum illa impedire poſſit & non impedit, ne noſtra libertatis indifferentia impediatur (& ideo dicatur, Deus concurſu permiſſivo, non verò

præ-

prædefinitivo, ſeu volitivo atque morali concurrere; aliter ipſi peccatum imputaretur, quod a Deo nec intenditur, nec intendi poteſt); adeout Deus juremerito nobiſcum in ſacra pagina conqueratur) Iſaiæ (a) *veruntamen ſervire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis*. Quod ſervire feciſti non intelligitur coactè, quia blaſphemia eſſet in divinam libertatem, cum omne opus ad extra Dei prorſus illi voluntarium ſit, ad diſcrimen operis ad intra, ſcilicet generatio Verbi, & Spiritus Sancti proceſſio, quod eſt Deo ſanè neceſſarium: qua de re in iniquitatibus noſtris, ſcilicet ad entitatem peccati Deus phyſicè concurrit; (ad malitiam vero tantùm permiſſivè, cùm tota cauſa hujus, voluntas noſtra ſit) quia vult; aliter ſi concurrere nollet, conſervationem cauſæ ſecundæ ſuſpendendo, illa procul dubio deſtrueretur: vel ut ſcelera hominum vitarentur, aut deleri, aut minui humana libertas ad malum deberet, quæ cum proprietas naturalis atque eſſentialis conditionis cujuslibet intellectivæ naturæ præſumatur, non ſolum manca & defectuoſa eſſet, verum & occluſum aditum ad merendum, & demerendum (cujus radix, libertatis indifferentia tum a coactione, tum a neceſſitate eſt, uti Innocentius X., Alexander VII., & noviſſimè Clemens XI. adversùs tertiam theſim Janſenii docuere) licet gratia ad merendum præveniens exquiratur, gigneret.

Quinimo & philoſophi docent, non eſſe Deum cauſæ ſecundæ ad gignendum effectum motorem; ſed potius ipſamet per ſuam determinatam diſpoſitionem Deum ad phyſicè concurrendum determinet, uti naturæ Authorem, univerſalemque cauſam primam (Hoc autem pacto Deus dicitur a creatura determinari, tantùm ex libera divina ſua voluntate, & in præſenti providentia; quia aliter ſtatuere poterat & poteſt). Ex dictis igitur infertur, incredibile non eſſe, Deum revelari illi id jam deliberatum a voluntate cujuſdam cacodæmonis eundem alloqui volentis; niſi gratis aſſerere velimus, Deum cum cacodæmonibus uti naturæ authorem nolle ſe gerere, ſuumque phyſicum concurſum eorom effectibus denegare.

IX. Ex hiſce hucuſque poſitis collige, locutioni cacodæmonum officere minimè poſſe loci diſtantiam; quia hujuſmodi locutio loci propinquitate non eget, cum ſit actus merè ſpiritualis, non verò organicus, in ſola cacodæmonis deliberata voluntate de manifeſtando, ac divi-

(a) *Cap.* 3.

divina revelatione conſiſtens, quibus loci diſtantia obeſſe nequit: etenim tam locutio, quàm cacodæmonis intellectio non aliud importat, niſi ſcientiam in mente ſua a Deo per revelationem impreſſam, ſuppoſita voluntatis alterius cacodæmonis determinatione alloqui volentis: itaque quemadmodum cacodæmon in quavis poſita diſtantia quævis objecta naturalia intelligere & perpendere valet, ita in eadem diſtantia quemlibet alloqui poteſt.

X. Collige inſuper, valere cacodæmonem alloqui quem velit, hunc, vel illum alterum cacodæmonem; quinimo adhuc valere arcanum ita alloqui, ut ab altero cacodæmone ne intelligatur: quandoquidem ſi tota cacodæmonis locutio in determinata ſua conſiſtit voluntate ad internum conceptum manifeſtandum, & in divina revelatione ad id exequendum; ſequitur, cacodæmonem hanc talem determinatam voluntatem huic tantùm cacodæmoni ſuum conceptum manifeſtandi, & non alteri, quam Dei revelatio ſequitur habere poſſe: nam id expoſtulare conditio intellectivæ, & liberæ naturæ videtur, ut ſua utatur locutione, uti velit, niſi propriam ſui indifferentiam vel ſimpliciter adimire, vel gratis minuere velimus; cum adhuc in hominibus id ſtatutum ab Authore naturæ cernimus, poſſe nos quemlibet ſive clanculum, ſive palam, hunc vel illum duntaxat alloqui.

XI. Demum ſcias, cacodæmonem ſui natura, & de per ſe homines alloqui non poſſe: etenim, cùm hominibus cacodæmones eandem rationalem commùnitatem, ſocietatem, atque rempublicam haudquaquam conſtituunt, cum ſint naturæ inter ſe prorſus diſparatæ, & prorſus invicem incommunicabiles. Et ideo dixi *ſui natura*; quia id ſpeciali Dei arbitrio remitti debet, ſpecialiter id fieri permittendo: quare poſita divina permiſſione poſſe cacodæmones in corpore aſſumpto homines allòqui, cum homo præciſis corporeis ſignis conceptus mentis alterius perpendere nequent.

XII. Si fortè quæras, an homo cacodæmoni loquens, ejus voces ab eodem percipiantur? Hùic quæſito ex nuper dictis reſponſum præbetur: & aſſero, nequaquam cacodæmonem attenta ſui natura & de per ſe præfatas hominis voces percipere poſſe. Et ratio evidens eſt, cum cacodæmon pura ſubſtantia ſpiritualis ſit prorſus materialitatis expers, id percipere non valet, ad quod percipiendum, materiale inſtrumentum expoſtulatur: atqui voces humanæ tanquam ſigna corporalia, ſeu a corpore animato prolatæ, & uti ſonus neceſſariò & ſui natura in-

inſtrumentum corporeum, ſeu organicum, ſeu auditus ſenſum atque organum expoſcunt, ut percipiantur: itaque hominum voces a cacodæmone percipi nequeunt. Dixi iterum ſui natura, & de per ſe, quia per accidens valent percipere, cùm Deus effet, qui hominum alloquentium conceptus manifeſtaret. Hæc autem doctrina quoque de bonis Angelis, atque de Sanctis per expoſitam rationem militat, cum eisdem idem Deus hominum fidelium orationes, atque conceptus ſiquidem pandit.

Neque dicas, ex hac doctrina ſequi, ne Deum quidem hominum voces atque conceptus percipere poſſe ob eandem rationem immaterialitatis de eodem Deo pariter militantem. Nam ſic tu loquens, nullum admittere diſcrimen inter Deum, & creaturas videris: duntaxat hoc perpende, Deum eſſe cauſam univerſalem, uti naturæ Authorem, concurrentem cum quovis ſecundæ cauſæ effectu, nec non eiſdem intimè præſentem, atque omnium cordium ſcrutatorem, & ſic mens tua hac levi difficultate minimè laborabit.

XIII. Quod autem ſpectat ad cacodæmonum virtutem, ea dupliciter conſiderari poteſt, nempe interior quoad vim intelligendi, & exterior quoad motum localem: de antecedenti jam ſupra abundè peractum, ubi de intellectione, atque intellectu cacodæmonum locuti ſumus. Agendum eſt igitur de ſubſequente appoſita virtute, nempe de exteriori, ſeu locali: & ideo notandum eſt primo, cacodæmones verè eſſe in loco, adversùs quorundam ſenſum, nullam ſubſtantiam ſpiritualem, ſive bonam, ſive malam, eſſe locatam, perperam exiſtimantium. Sed ut luculenter hanc poſitam doctrinam intueamur, ex philoſophis ſupponere debemus, locum eſſe ultimam ſuperficiem corporis continentis immobilis; quare locus ipſe, qui locatum continet, eſt verum corpus, locatum ipſum continens per ultimam, & immediatam ſui ſuperficiem, claudentem, & terminantem locatum, quod nihil ipſius eſt extra ipſam: quia hoc notat eſſe in loco, nempe claudi, terminari, & circumſcribi.

XIV. Et hoc bifariam haberi poteſt, circumſcriptivè ſcilicet, & definitivè. Circumſcriptivè, quatenus totum locatum toti loco, & partes locati partibus loci correſpondent; & ſic quodlibet corpus naturaliter eſſe in loco intelligitur. Definitivè verò, quatenus totum locatum toti loco, & totum locatum partibus loci correſpondere præſumitur; & ſic quælibet rationalis anima in loco corporis, & Corpus

Chriſti Domini Sacramentatum in Hoſtiæ loco correſpondentiam retinet ; quatenus tam animam in corpore , quam Chriſtum Dominum in Sacramento eſſe totum in toto , & totum in qualibet atoma loci parte , quiſque procul hæſitatione profitetur.

Inſuper advertendum eſt, alterum ubique, & alterum nullibi eſſe deſignatur. Primum importat , corpus pluribus , vel omnibus locis divinitùs replicatum eſſe ; ſed adhuc eſſentialiter claudi , terminari & circumſcribi exprimit. Secundum connotat , ly *nullibi poſitivè ſumptum* , nulli cenſetur loco reſpondere , utpote omnino interminabile , immenſum , ideſt nullo termino claudi agnoſcitur , qui ſolus eſt Deus, quem nullibi eſſe , ideſt loco , dicendum tenemur , licèt cuilibet creaturæ eſſe intimè præſentem fide divina confiteamur , ex illo Apoſtoli dicto de Athenienſibus in Actibus (*a*) *Non longe abeſt ab uno quoque noſtrum : in ipſo enim vivimus , movemur , & ſumus*. Jeremiæ (*b*) *Cælum , & terram ego impleo* , aliaque paſſim ſacri eloquii teſtimonia , & communiter Sancti Patres , eandem doctrinam tradiderunt , Auguſtinus inter cæteros (*c*) docet , Deum eſſe illocalem , & loco non contineri . Athanaſius in reſcripto ad Liberium , Bernardus (*d*) , Damaſcenus (*e*) , ubi ait , *ut qui materiæ ac circumſcriptionis expers ſit , haudquaquam in loco eſt* , aliique . Hoc poſito ,

XV. Aſſerere non vereor , cacodæmones verè , & propriè eorum ſubſtantia in loco eſſe , eique præſentes : quam doctrinam duplici ratione approbo , una intrinſeca , ſive ex viſceribus , & altera extrinſeca , ſive in Sacræ Scripturæ authoritate fundatur . Et prima eſt ; quia intrinſecè repugnat , creaturam , ſeu creatam ſubſtantiam veram , & realem nullibi eſſe , ideſt nullo terminari , & claudi loco : itaque oportet eſſe alicubi , & conſequenter revera eſſe in loco , eique præſentem. Antecedens iſtius Enthymematis non tam evidens eſt , quàm luculenter oſtenditur . Quandoquidem duplici ex capite ſubſtantia *nullibi* dici poteſt , negativè , & poſitivè: negativè, ideſt per exiſtentiæ negationem ejuſdem rei revera non exiſtentis ; quod enim non eſt , fortiùs nullibi eſt , (& de hoc non eſt quæſtio , quæ de ſubjecto non ſupponente diceretur) fas itaque eſt , ut dicatur nullibi poſitivè , uti mox dice-

(a) *Cap.17.*
(b) *Cap.23.*
(c) *Sermone 8. de verbis Domini , & lib. de eſſentia Divinitatis in princ.*
(d) *lib.5. de conſideratione ad Eugenium .*
(e) *lib.1. de fide cap.16.*

cebam, & concipi nequit, niſi per aliquod perfectionis prædicatum, omnem definitionem, & localem continentiam excludens: hoc autem prædicatum aliud eſſe minimè poteſt, niſi ipſamet immenſitas, ratione cujus ſubſtantia aliqua rebus cunctis intimè redditur præſens, & ideo nulli loco definiri, & contineri valet, & ſic nullibi eſſe dicitur: atqui immenſitas creatæ ſubſtantiæ eſſentialiter repugnat, cum divinæ Eſſentiæ ſit peculiare tributum, cuicumque creaturæ omninò incommunicabile: profectò igitur fateri tenemur, cum diabolica ſubſtantia revera creata, & finita ſit a parte rei exiſtens juxta ea, quæ ſupra exarata leguntur, ſequitur, utpote creatura terminari, & neceſſariò in ſubſtantia claudi, quod verè, & propriè eſt eſſe in loco; ideoque benè infertur, cacodæmones propria eorum ſubſtantia in loco eſſe, & definiri.

Ex ſacrarum literarum authoritate præfata doctrina adhuc commodè infertur; ex eo quia in iiſdem cacodæmones ab uno ad alterum locum moveri perpenditur: ſic Job. (*a*) *Affluit inter eos etiam Satan.* Et paulò poſt, hic reſpondens, ait, *Circuivi terram, & perambulavi eam*. Et Matthæi(*b*)*Dæmones autem rogabant eum, dicentes*: *Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum*. Et infra, *illi exeuntes abierunt in porcos*. Et ſimilia loca, in quibus non ſemel cacodæmones è corpore exire vociferantur: at affabrè motus iſte localis præexiſtentiam in locò neceſſario ſupponit.

XVI. Statuta autem hac notione, ſcilicet cacodæmones verè eſſe in loco propria eorum ſubſtantia, quæ tanquam finita, & creata, non autem immenſa, unica ratio eſſendi in loco eſſe debet; licèt non æquè uti corpora, quæ tanquam materialia circumſcriptivè loco reſpondere tenentur: atqui cùm illi prorſus omnibus partibus careant, uti ſimplices,& ſpiritus,ſequitur,ut non niſi definitivè integra cacodæmonis ſubſtantia toti loco, & ſingulis omnibus ejus partibus applicata eſſe valeat, per reſpectum ſcilicet extrinſecum ad ipſum locum, a quo finitur, propriove termino clauditur.

XVII. Hinc fruſtraneum eſſet quæſitum illud, quantus nempe ſit ille locus, ſeu ſpatium, a quo cacodæmonis ſubſtantia clauditur, ſeu cui idem eſt præſens, & præſentialiter in loco terminatur juxta naturalem ejus exigentiam. Nam hoc eſt penitùs incertum, cum ſit ſolùm Deo notum, qui fuit omnium admirabilis creator: at in corpori-

(a) *cap.*1. (b) *Cap.*8.

bus eorum locus facilè agnoſcitur, ratione propriæ quantitatis materialis, cujus procul dubio cacodæmon eſt expers, & ideo a nobis agnoſci nequit.

Quadam autem probabilitate ex Sacris literis eruta freti opinari poſſemus, hujuſmodi locum poſſe adhuc eſſe parvum, & minimum, cui cacodæmonis ſubſtantia correſpondet, & a quo uti termino clauditur: etenim Lucæ(*a*) pro comperto eſt, integram cacodæmonum legionem parvum humanum corpus obſediſſe: itaque ſexiesmille, ſexcenti, ſexaginta ſex dæmones definitivè ſeptipalmari loco præfati humani corporis, quod ut plurimum hujus trinæ dimenſionis exiſtimari debet, correſponderunt: eoſdemque in eodem textu Sacro legitur obſediſſe porcos; & conſequenter erui poteſt, correſpondiſſe porcorum loco: quoniam tum corpus illud humanum obſeſſum, tum quoque porcus non erant cacodæmonum loca, at potius ejuſdem humani corporis, porcorumque locus pariter eorundem dæmonum dicendus eſt, a quo illorum ſubſtantia definita, & terminata erat. Et ſanè dæmon in ratione ſpiritualitatis ab ipſamet noſtra rationali anima nullatenus differre videtur: ſed iſta adhuc minimi humani corporis loco definitivè correſpondere videtur: etiam itaque, & cacodæmon non niſi parvum locum ſubſtantia ſua definitivè facultatem occupandi continet.

Fortè dices, ideo corpus eſt in loco, & ab ipſo circumſcribitur; quia molem, ſeu quantitatem retinet, qua quia omnino cacodæmon caret, ideo in loco eſſe nequit. Utique eſſet objectio prorſus inanis, imò ridicula: nam corpus in loco dicitur circumſcriptivè ratione materiæ; cacodæmon verò in loco eſſe aſſeritur definitivè ratione ejuſdem ſubſtantiæ, uti omninò limitatæ, & immenſitate carentis.

XVIII. Inſuper puto, cacodæmonem loci propinquitate egere, ut operetur, quatenus eſſe debet in loco, eique præſens, ut aliquam operationem exercere valeat, nec exiſtente illo in loco, in alterum procul locum operari poſſit; idcircò ſecundum ſui vires in diſtans operari nequit, ubi ſecundùm ſui ſubſtantiam non eſt præſens. Et ratio clara eſt, quia ſicut cacodæmon eſt finitæ, & terminatæ ſubſtantiæ, finitum eſſe, finitæ virtutis atque activitatis pariter eſſe debet, cujus principium ipſa ſua ſubſtantia, ſeu ipſum ſuum eſſe nominatur; niſi ſubſtantiam finitam continere virtutem, ſeu activitatem illimitatam,

(a) *Cap.* 8.

tam, & infinitam dicere velimus; quod utique in terminis repugnantia eſſet: quoniam omnis creata ſubſtantia utpote terminata hac pollet virtute, quæ tanquam propria circumferentia, ultra quam actus quiſpiam fieri haudquaquam valeat: itaque evidenter patet, cacodæmonem in diſtans agere minimè poſſe, ſed ſemota hæſitatione loci propinquitate egere, ut operetur.

XIX. Ex hucuſque dictis non erit difficilis illatio hæc, unum nempe, eundemque cacodæmonem attentis ſuis naturalibus viribus in eodem inſtanti pluribus correſpondere locis minimè poſſe, eiſque haud replicari: etenim nulla creata ſubſtantia, quæcunque ſit, admittitur (uti unanimiter phyloſophi fatentur), quæ hac virtute pluribus locis replicandi, & una ſimul correſpondendi naturaliter pollet: ſi poſſet namque pluribus ſimul locis correſpondere, poſſet & omnibus, cum non ſit major ratio de uno, quàm de altero loco, & ſic ſecundum naturalem ſui exigentiam eſſe ubique valeret, quod conditioni creatæ ſubſtantiæ naturaliter adverſatur, quæ veluti finita, & determinata alicui loco correſpondere expetit. De potentia enim Dei abſoluta, hoc eſt præter ſuæ ordinariæ providentiæ curſum operante, poſſet id contingere, quia nulla eſſentialis repugnantia apparet.

At verò mihi eidem loco plures ſimul adeſſe cacodæmones repugnare non videtur: etenim unica ratio, quare duo corpora eidem loco reſpondere non poſſint, eſt ipſamet moles, ſeu partium extenſio, ratione cujus invicem ſe impediunt: ſed hæc ratio prorſus in cacodæmonibus deſinit, partium extentione carentibus: ſequitur itaque non repugnare, plures cacodæmones eidem loco correſpondere.

Neque inde inferri compenetrationem, quæ propriè in corporibus divinitùs accidit, quæ ob partium extenſionem invicem ſe impedientium, naturaliter haberi nequit; quodque de cacodæmonibus profectò verificari non valeat, ut patet attendenti, & benè conſideranti.

XX. Demùm adhuc inferri poteſt, cacodæmonem, dum movetur, vero motu locali moveri, & quidem ſucceſſivo, etſi celerrimo, ſed non inſtantaneo. Nimirùm juxta antecedentia præfata, cum cacodæmon ſubſtantia ſit loco definita, fas eſt, dum movetur, de loco ad locum moveri, æqualemque locum de novo adipiſci valet, dum veterem deſtituit: porrò ejus motus ſequi debet per prius, & poſterius, cum motus eſſentia ſua ſit tranſitus a termino a quo ad terminum ad

quem,

quem, ſiquidem ſucceſſivè, non verò inſtantaneè fieri debet; licèt fuerit magis minuſvè ſucceſſivus, quo major, vel minor erit longitudo, ſeu diſtantia a termino a quo ad terminum ad quem: quamvis nimia celeritate accidat; quoniam ſpiritus omni privatur materia, ratione cujus corpus tardè movetur. Quemadmodum ipſamet limitatæ diabolicæ ſubſtantiæ conditio, & ſpatii ſucceſſivitas expoſtulant eandem moveri ſucceſſivè, & continuè, non verò diſcretè, ideſt ab extremo ad extremum intacto medio, de quo nequidem valeat rectus formari conceptus, cum eſſentia ſit cujuſvis ſubſtantiæ creatæ per prius, & poſterius moveri juxtà pariter motus naturam.

CAP.

CAP. VII.

De Cacodæmonum miniſterio, ejuſque potentia.

SYNOPSIS.

I. *Quemadmodum boni, ita & mali Angeli aliquod miniſterium Divino juſſu exercere ſolent.*

II. *Senſus totius eccleſiæ eſt, Angelum tutelarem ſingulis hominibus a Deo deputatum fuiſſe; licet non ſit de fide, in quo hac tutela conſiſtat, eoſdem non eſſe hominum miniſtros ſtatuitur.*

III. *Omnino gratis aſſeritur a nonnullis, cacodæmonem adhuc ad mala ſuggerenda ſingulis hominibus deputatum fuiſſe.*

IV. *Cacodæmones tentare homines, de fide eſt ſaltem in genere.*

V. *Cacodæmones ad homines tentandos a Deo minime miniſterium, ſed purè permiſſionem obtinuerunt.*

VI. *Unuſquiſque procul dubio tentatur a concupiſcentia ſua.*

VII. *Vitia noſtra a quibuſdam Sanctis Patribus Dæmones appellantur, &*

VIII. *Hominum corpora cacodæmones obſidere ſolent, eorumque minimè mentibus illabuntur.*

IX. *Licet cacodæmon quandam naturalem potentiam contineat circa res corporeas immutandas, non verò circa earum formas ſubſtantiales, atque accidentales.*

X. *Quomodo cacodæmones quamplurimas res admiratione dignas rentur.*

XI. *An cacodæmones vera miracula patrare poſſint?*

I. Quemadmodum boni Angeli quoddam accidentale miniſterium interdum exercuerunt, uti conſtat de multis Angelis tum ad Tobiam, tum ad Iſaiam miſſis; tum Actorum (a) *nunc ſcio* (ait Divus Petrus) *quia miſit Deus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis*: tum penes Lucam (b) *Miſſus eſt Angelus Gabriel*: tum juxtà ſenſum unanimem Patrum, & Theologorum locutionem, apparitionemque a Deo hominibus factam, (uti utrumque teſtamen-

tum

(a) *Cap.* 12. (b) *Cap.* 1.

tum teſtatur) ſemper miniſterio Angelorum uſum fuiſſe: ſic Auguſtinus (*a*), Hieronymus in illud ad Calatas, *ordinatè per Angelos*; Cyrillus (*b*), Gregorius (*c*) docent, idem pariter de cacodæmonibus aſſerendum eſſe: nam ad hujuſmodi interdum accidentale miniſterium exercendum per divinam diſpoſitionem adhuc miſſi ſunt, uti conſtat (*d*) *Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immiſſiones per Angelos malos*. Et (*e*), *Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem urentem*: ly *ignem urentem* cacodæmones indicare nonnulli opinantur. At de miniſterio muneris proprii, ad quod cacodæmones per divinam merè permiſſionem deputati ſunt, loquendum eſt.

II. Deum omnium Creatorem, providumque omnibus, & ſingulis hominibus cujuſcunque generis, ſive fidelibus, ſive infidelibus, ſive prædeſtinatis, ſive reprobis, a die nativitatis peculiarem Angelum tutelarem deputaſſe communiſſima Patrum, & Theologorum ſententia eſt. Quæ autem doctrina licèt non ſit eſpreſsè de fide, quatenus textum illum (*f*) *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*, quidam de Chriſto Domino intelligendum eſſe arbitrati ſunt; nec non alter Matthæi (*g*) *Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt*; atque Geneſ. (*h*) *Angelus, qui eripuit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis*, ſimileſve non ſatis Angelum tutelarem ſingulis hominibus viatoribus a Deo conceſſum demonſtrant; tamen cum unanimi Patrum ſenſu (uti obſervari penès Theologos, præſertim Guglielmum Eſtium (*i*) poteſt) quia ſemper Sancta Mater Eccleſia ita coluit, & ita fidelibus cunctis colendum præbuit, temerarium procul dubio eſſet ab eo omninò recedere, uti ſceleſtiſſimus Calvinus (*k*) ſuarum inſtitutionum blaſphemavit eſſe hanc doctrinam vulgi opinionem; cum cuncti eccleſiæ Patres dictionem illam Textus Matthæi, *Angeli eorum*, homines connotare advertunt.

Monitum tamen te volo, ne in vulgatum errorem incidas erga hujuſmodi Angelorum tutelam, ſcias hanc non conſiſtere in illuſtratio-

(a) *Lib.3. de Trinitate cap.11.*
(b) *Lib.8. Theſauri cap.2.*
(c) *Lib.28. moralium cap.2.*
(d) *Pſal.77.*
(e) *Pſal.103.*
(f) *Pſal.90.*
(g) *Cap.18.*
(h) *Cap.48.*
(i) *Tom.1. lib.2. diſt.11. §.1.*
(k) *Lib.1.*

tione, & inſpiratione divinæ gratiæ: quia hoc ſolius Dei eſt, qui unicè dicitur gratiæ Author; ſed in remotione noxiorum potiſſimum ad æternam ſalutem, in via Domini inſtruendo, ſive etiam a Deo opportuna gratiæ auxilia impetrando, ſive in genere bonorum temporalium, uti animæ expedire videbitur; licèt hoc frequentem hominum caſualitatem non impediat ob providentiæ ſuæ altiſſimos fines, cujus voluntati Angelus beatus neceſſariò aſſentitur.

Cum igitur Angeli tutelares ſint hominibus in terra degentibus tam naturæ, quàm gratiæ donis longe præſtantiores; ideo hominum miniſtri non ſunt dicendi: etenim miniſtri dominis ſubjecti dicuntur, & Angelorum homines haudquaquam Domini dici valeat; niſi tantùm unus Chriſtus Jeſus, utpotè verus Deus eorum Dominus appellatur. Et ſanè Apoſtolus ad Hebræos (*a*) non ſcripſit, *Angelos in miniſterium hominum miſſos*; ſed ait, *in miniſterium miſſi propter eos*, ſcilicet propter homines: ita Patres docuerunt Gregorius (*b*) ſuper evangelia (*c*), Leo (*d*) de quadrageſima, aliique.

III. Quare quidam pari ratione ſingulis hominibus adhuc a nativitate peculiares cacodæmones deputatos fuiſſe ad ſuggerenda mala putaverint. Quod gratis omninò fingitur, cum neque Scriptura, neque Traditione, neque Conciliis, neque Patribus, & neque quod pejus ratione talis doctrina nitatur. Quam licet ſequi videatur ſententiarum Magiſter(*e*); tamen ſi benè citatus Doctor perpendatur, ne ita quidem ſenſiſſe agnoſcitur. Quare relatus Eſtius (*f*) poſt quamplurima, quibus ut verum ſomnium præfatam doctrinam eliminet, hiſce notis concludit: *Poſtremo videri non immerito poteſt ea opinio manaſſe ex errore Gentilium, qui ſingulis hominibus in ipſo ortu duos genios velut connaturales attribuerunt, bonum, & malum: ac bono quidem bona omnia, quæ homo vel faceret, vel pateretur; malo autem mala omnia adſcribebant. Cui non admodum diſſimile eſt illud Mahometanæ ſuperſtitionis commentum, quod in lib. cui titulus, Doctrina Mahometi, legitur, ſingulis hominibus binos aſſiſtere Angelos, alterum a dextris, alterum a ſiniſtris, quorum ille benefacta hominis ſcribit, iſte malefacta &c. Ex quibus omnibus apparet hoc, quod dicitur de malo Angelo ſingulis hominibus ſemper adhærente, magis ad fabu-*

Y

(a) *Cap.*1.
(b) *In homil.*16.
(c) *Ex homilia* 10.
(d) *Serm.*2.
(e) *In* §.*B*. & *C*.
(f) *Diſt.*11. §.IV.

fabulas falſarum religionum pertinere, quam in Doctrina Chriſtiana ſolidum habere fundamentum.

IV. Inſuper aſſero, cacodæmones tentare nos, atque impellere ad malum de fide eſſe ſaltem in genere; conſtat ex prima Petri (a) *Quia adverſarius veſter diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem devoret.* Et Apoſtolus ad Epheſios (b) *Colluctandum nobis eſſe adverſus poteſtates tenebrarum harum. Et* (c) *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli*: adeout divino adjutorio licèt vincantur, & ſuperentur, non perinde a tentando deſiſtunt; ut apertè legitur in Job (d), qui a Satana tentatus, & cum victoriam patientia obtinuerit, iterum & ſæpius ab eodem tentatur, quouſque ex Job victore victus revertitur. Sicuti ex aliis ſcripturæ locis, præſertim ex illo Lucæ (e) idem obſervatur, diabolum a Chriſto Domino ſemel, & iterum victum, tertiò ad eum tentandum acceſſiſſe. Verum tamen eſt, hujuſmodi cacodæmonum poteſtatem ſæpe divinitùs cohiberi, præcipuè ne ſanctos, quantum velint, tentare poſſint, pro virtutis merito, & ſervorum Dei conſolatione. Quomodo autem vincantur, & ſuperentur, in ſequenti capite exponetur.

V. Etſi verum ſit, cacodæmones tentare homines, ad hoc tanquam miniſterium a Deo ſtatutos, nullatenus affirmari debet: etenim diabolica tentatio cum ad malum ſit ordinata, propriè ſub divina providentia cadere nequit, quia non eſt, nec eſſe poteſt ejus effectus: quare Eccleſiaſticus (f) docet, *Deus nemini mandavit impiè agere.* Aliter ſequeretur abſurdum, ſcilicet Deum eſſe tentatorem, licèt non immediatè, ſed mediatè, ideſt medio cacodæmonum ab ipſo ad tentandum ſtatutorum; quodque authoritati Divi Jacobi prorsùs adverſaretur in canonica ejus epiſtola (g) *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur*: *Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.* Et hoc etiam mediatè intelligendum eſt; aliàs relatus Apoſtolus mendacii notam minimè effugeret. Et hoc a ratione efficaciter ſuadetur; quia Deus non vult peccatum, nec velle poteſt, cujus haudquaquam author aſſeri valet: tentare ſiquidem ad peccandum quempiam, ejuſdem peccati procul dubio cauſam phyſicam, vel moralem appellari, nemo negat; imo id ipſum velle, atque ejus eſſe

(a) *Cap.5.*
(b) *Cap.2.*
(c) *Cap.6.*
(d) *Loco citato.*
(e) *Cap.4.*
(f) *Cap.15.*
(g) *Cap.1.*

eſſe authorem agnoſcitur. Luculenter igitur infertur, nunquam Deum cacodæmones deſtinaſſe ex miniſterio ad homines tentandos atque ſollicitandos ad malum. Spontè itaque homines tentantur a cacodæmonibus, licèt Deo permittente: quamobrem ob maximam, quam habent adversùs genus humanum, invidiam, ad illud ſollicitandum ad malum, non verò cogendum, ſemper ſunt proni: & ideo Angelicus Doctor (*a*) ait: *Dæmones, dum homines ad omnia peccata inducunt, omnium peccatorum reatum tentando incurrunt*; idcircò tantùm permiſſivè ad hujuſmodi tentationes, & ſuggeſtiones Deum ſe habere ſtatuitur, quatenus eaſdem impedire poſſet, & ob altiſſimos ſuæ Providentiæ fines inhibere definit.

VI. Cacodæmonum tentationem eſſe de fide *ſaltem in genere*, modò protuli: quia in ſpecie, ſeu in individuo, nempè erga Petrum, Franciſcum, cæteroſque homines ad malum tentatos, eſſe cacodæmonum tentationem ſemper de fide aſſentiri nequit: etenim unuſquiſque non a dæmone, ſed a concupiſcentia ſua, utplurimum tentatur, ut apertè habetur in relato Jacobi loco (*b*) *unuſquiſque vero tentatur a concupiſcentia ſua, abſtractus, & illectus; deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum*. Quapropter uti Synodus Tridentina (*c*), definit, in baptizatis concupiſcentiam, ſeu fomitem manere, quique juxta communem ſenſum aliud non importat, niſi naturalem illam inclinationem ad delectabile atque voluptuoſum bonum primò in nobis excitam poſt Protoparentis culpam: hujuſmodi autem naturalem inclinationem nullatenùs nobis eſſe imputabilem, utpote nobis minimè voluntariam, uti citatum Tridentinum loco laudato declarat. Quare ſi vi hujuſmodi fomitis videtur homo viator prorsùs pronus ad bonum honeſtum relinquendum, ſcilicet bonum in genere morum ad æternam vitam ordinatum, amplectendumque bonum delectabile, ſive in genere naturæ, uti divitias, Regimen, & ſimilia; ſive in genere voluptatis ut crapulam, ebrietatem, & cætera, peculiari illecebra alliciatur; utique a concupiſcẽtia ſæpe ſæpius tentari videtur; & ſi fortè hæc peccatum non gignit, efficaciæ actualis divinæ gratiæ per JESUM nobis promeritæ, naturalique quoque rationi ſuadenti, tribuendum eſſe conſtat; qua autem ſemota infallibiliter homo illo reatu illaberetur.

Hoc pacto quamplures Sacræ Scripturæ textus intelliguntur, in qui-

(a) *Part. 1. qu. 65. art. 2.*
(b) *Ver. 14.*
(c) *De peccato originali ſeſſ. 5. Can. 5.*

quibus ſpiritus mendacii, ſpiritus fornicationis, de mammona iniquitatis, ſimileſve leguntur, qui pro cacodæmonibus vitia ſuggerentibus nullatenùs accipiuntur; ſed potius ipſam vehementem inclinationem, ac concupiſcentiam ad malum oſtendunt; uti pro comperto eſt penes Divum Auguſtinum (*a*) ubi inquit, *Et Rectores mundi tenebrarum harum; ne fortè cum dixiſſet mundi, intelligeret Dæmones eſſe rectores cœli, & terræ, mundi dixit, amatorum mundi, mundi dixit, iniquorum, & impiorum mundi.* Quibus dominantur cacodæmones, uti prius tentatis, & allectis a propria concupiſcentia: qua de re Divus Ambroſius (*b*) in Lucæ (*c*), *Fortaſſis*, ait, *etiam in typo mulieris illius Socrus Simonis, variis criminum febribus caro noſtra languebat, & diverſa cupiditatum immodicis æſtuabat illecebris; febris enim noſtra avaritia eſt: febris noſtra libido eſt: febris noſtra luxuria eſt: febris noſtra ambitio eſt: febris noſtra iracundia eſt.* Igitur apertiſſimum eſt, quempiam in individuo non eſſe de fide a cacodæmonibus, quin potius a propria febre, ſeu concupiſcentia tentari: quamplures namque in ſacro eloquio propoſitiones exaratæ reperiuntur, quæ in genere tantùm eſſe de fide dicuntur, non verò ita ſi in ſpecie, aut melius in individuo comprehendantur, ut illa (*d*) *Omnes inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ăd unum*: & alter Text. *omnis homo mēdax*, & ſimiles, quæ acceptæ utpote veræ adhuc in individuo non niſi abſurdum, ut patet attendenti, gignerent.

VII. Jure itaque merito Sancti Patres vitia noſtra dæmones nominant. Chryſoſtomus (*e*), *Peccatum*, inquit, *eſt magnus dæmon*. Petrus Chryſologus (*f*) ait, *Sicuti Domino qui ſe jungit, unus ſpiritus eſt; ita qui ſe jungit diabolo per peccatum, eſt dæmon unus*. Aliique paſſim: cum autem peccatum ſit etiam concupiſcentiæ partus, quæ inſtar cacodæmonis licèt immediatè homines tentet, quæ cum conceperit, eoſdem effectus parit, quos & cacodæmonis tentatio gignit. Itaque ex hiſce relatis unumquemque immediatè a propria concupiſcentia tentari luculenter infertur.

VIII. Quantum verò ad cacodæmonis potentiam ſpectat, utique cacodæmones interdum homines obſidere videntur: etenim hi ubi operantur, ibi ſunt. Hinc eſt, quod corporibus illa-

(a) *In pſal.* 54.
(b) *Lib.* 4.
(c) *Cap.* 4. *circa finem.*
(d) *Pſal.* 51.
(e) *Oratione* 3. *contra Judæos.*
(f) *Serm.* 5. *de filio prodigo.*

illabi, ſeu introire corpora dicuntur; qua de re ratione operationis, ipſi ſubſtantialiter, idest ſecundùm ſubſtantiam ſuam, in corporibus eſſe verè creduntur; licèt non ita ſecundùm ſubſtantiam, ut ſint de ſubſtantia hominis, ſeu per modum formæ ſubſtantialis; aut interni principii corpus moveant, ſicuti anima movet; ſed inſtar motoris externi, uti navim Gubernator movet.

Quamobrem duplex eſt diabolicæ obſeſſionis genus, alterum imperfectum dicitur, quo circa ſenſus hominum exteriores cacodæmon variè operatur, eoſque immutando, vel intrinſecus in organa impedimentum ponens; vel forinſecus objiciendo ſpecies alienas, vel alio quocunque modo iis illudendo, ita ut homines ea, quæ non ſunt, videre ſibi videantur. Hujuſmodi generis imperfecti quædam exempla refert Sanctus Pater Auguſtinus (*a*): quare talia patientes potius vexati, quàm obſeſſi a cacodæmonibus vocari debent.

Alterum poſitæ obſeſſionis genus perfectum eſt, quo cacodæmon ita hominis imaginationem commovet atque perturbat, ut mentis uſum impediat; ex eo quia variè humores in corpore concitando, vel magis immediatè circa interiores ſenſus operando, ſpecies aut inexiſtentes permiſcet, aut novas & peregrinas objicit. Et quia Phrenetici ob humorum variationem pariformiter eoſdem pati effectus cernuntur, & verè obſeſſi haud ſunt; ideo a communiter doctoribus diſcrimen hoc inter obſeſſos, & phreneticos eſt excogitatum, nempè ſi arcana dicta, aut facta nunquam viſa, nec audita produnt, vel alio idiomate nunquam per laborem acquiſito loquuntur, vel quid ſimile ultra propriam naturam, & vim faciunt; tunc non phrenetici, ſed obſeſſi verè dicuntur, quique græco vocabulo Energumini etiam appellantur, quaſi inoperati, ideſt ab inoperante ſpiritu acti. Quod autem cacodæmon totum hoc exercere valeat, pro comperto eſt in ſexcentis Sacræ Scripturæ locis, cum unanimi Patrum, Theologorumque ſenſu, necnon ex quotidiana experientia conſtat.

Neque ex inde relatis inferas, cacodæmones hominum mentibus illabi etiam poſſe; fortè quia in ſacro textu exaratum reperias, diabolum miſiſſe in cor Judæ, ut Dominum traderet Joan. (*b*); ſicut Lucæ (*c*) diabolum intraſſe in Judam, quando conſilium cœpit tradendi Dominum; pariterque obſervatur Actorum (*d*) ubi Petrus dicit Ana-

(a) *Lib.18.de Civit.Dei cap.18.*
(b) *Cap.13.*
(c) *Cap.22.*
(d) *Cap.5.*

Ananiæ, *cur implevit Satanas cor tuum?* nomine autem *cordis* Mens penes omnes neceſſariò intelligi debet. Nam relatæ Auctoritates, ſimileſve, tantùm de iis ſugeſtioni cacodæmonum conſentientibus intelliguntur, cum per conſenſum, quem exhibent ad malum ſuggeſtum, cacodæmon in cor hominum intrare dicitur, ideſt ſecundum effectum ſuggeſtionis extrinſecus adhibitæ; ita Gregorius (*a*), & Fulgentius (*b*). Quapropter Deum duntaxat hominum mentibus illabi poſſe, illaſque implere, Patres, & Theologi docent, Divus Auguſtinus (*c*), Bernardus (*d*), Didymus (*e*), Gennadius (*f*), aliique aſſerentes ſolius Dei eſſe, animas implere ſive ſubſtantia ſua, ſcilicet præſentia ſuæ naturæ, uti docet Apoſtolus Actorum (*g*): *Non longe eſt ab unoquoque noſtrum; in ipſo enim vivimus, movemur & ſumus*: ſive ſua ſanctificante gratia habituali, ut illud Actorum (*h*): *Repleti ſunt omnes Spiritu Sancto*; aut illud Eccleſiæ, *Reple tuorum corda fidelium*. Sive implere per cognitionem, uti Joannes (*i*): *Major eſt Deus corde veſtro, & novit omnia*. Sive implere cor hominum dicitur juxta eorum deſiderium (*k*): *Qui replet in bonis deſiderium tuum*, Et (*l*) *Satiabor, cum apparuerit gloria tua*. Cacodæmones igitur hominum cordibus, ſeu mentibus illabi haudquaquam valere concludendum eſt.

IX. At ſi cacodæmonum potentia naturalis benè perpendatur, utique non levis momenti eſſe cernitur: etenim de diabolo in ſcriptura legitur Job (*m*), *Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei*; & Apoſtolus ad epheſ. (*n*) eundem, Principem poteſtatis aeris hujus nominat, & (*o*) cacodæmones, principes, & poteſtates, & mundi Rectores tenebrarum harum vocat: ita ut cacodæmones molem aliquam movere, & transferre de loco ad locum benè poſſint, uti de volatu Simonis Magi, quem in altum ſubvexerunt (quicquid ſit, Henricus Vale-

(a) *Lib.6.Epiſtolar.Epiſt.31.*
(b) *Epiſt.1. cap.8.*
(c) *Lib.de ſpiritu, & anima cap.27.*
(d) *Sermone 5.ſuper cantica.*
(e) *In libris de Spiritu Sancto lib.1.*
(f) *Lib. de eccleſiaſticis dogmatibus cap.82.*
(g) *Cap.17.*
(h) *Cap.2.*
(i) *1.Epiſt. cap.3.*
(k) *Pſal.102.*
(l) *Pſal.16.*
(m) *Cap.14.*
(n) *Cap.2.*
(o) *Cap.6.*

Valeſius (*a*) Hiſtoriæ Euſebii Cæſarienſis de hujuſmodi volatu ſubdubitare videtur) tamen ex Evangelio conſtat de quodam cacodæmone puerum aliquem modò in ignem, modò in aquam transferente. Quinimo pro comperto quoque eſt, quoſdam obſeſſos parietem rectos aſcendiſſe, & domorum culmina attigiſſe; necnon eaſdem maleficas per aerem, & per longa terrarum ſpatia ope cacodæmonum translatas eſſe adhuc compertum eſt. Idemque de magnorum corporum motu, mira celeritate efficiendo affirmandum: nec non tempeſtates concitare, incendia excitare, evertere domos, animalia interficere, morbos immittere, atque totum humanum genus deperdere, ſimiliaque efficere valeant; niſi Deus ſive immediate, ſive mediantibus bonis Angelis vetaret. Sic Auguſtinus in eſpoſitione (*b*) confirmat, *Quid autem poſſint per naturam, nec poſſint per prohibitionem.* Neque tamen Solem, vel Lunam, aut Cœlum a ſuo motu, aut contrario ſiſtere poſſunt; cum tantùm Deus utpote eorum, cæterorumque Author per miraculum, uti cum Joſue exercuit, efficere poteſt. Quemadmodum nequeunt ſecundùm formas eſſentiales, ſive accidentales corpora immutare, nempe occiſum vivificare, illumque in aliud transformare, aliaque inducere: etenim materia ad nutum cacodæmonibus minimè obſequitur, uti benè relatus Sanctus Pater, & Doctor (*c*) his notis expreſſit: *Non eſt putandum, iſtis tranſgreſſoribus Angelis ad nutum ſervire hanc viſibilium rerum materiam, ſed ſoli Deo.* Inſuper ſine ulla præexiſtente materia aliquid producere nullatenus valent; cum hoc ſit creare, quodque duntaxat Omnipotentiæ divinæ eſt tribuendum.

X. Quamplurima inſolita, & admiranda in rebus corporeis cacodæmones tribus modis operari ſolent. Primò per illuſionem tam interiorum, quàm exteriorum ſenſuum, quibus ſpecies, & phantaſmata rerum non exiſtentium, vel non præſentium objiciunt, vel immittunt. Secundò dum ſumma atque imperceptibili celeritate ſublato aliquo corpore aliud ſubſtituunt, ut ſtatim productum videatur: hiſce duobus modis utique homines ab illis falluntur. Tertiò, dum activa paſſivis applicant, ut aliquid inſolitum, vel ſolitum, ſed novo hominibus inſcio modo generetur, ex quo ab iis multa effici videantur præter naturæ ordinem, cum revera naturalia ſint: omnibus autem

(a) *In adnotation. cap.15.*
(b) *Pſal.96. & lib.3. de Trinitate, Cap.9.*
(c) *Loco cit. de Trinitate cap.8.*

autem iſtis modis, ſive per ſe, ſive per alios nempe Magos cacodæmon operari poteſt; quorum quamplurima exempla penes Sanctum Auguſtinum *(a)*, & tribus ſequentibus; & *(b)*, & Euſebium *(c)* atque Henricum Valeſium *(d)*, attentè perlegi poſſent.

XI. Demum compertum eſt, cacodæmones propria virtute vera miracula efficere non poſſe: nam ſi boni Angeli, & reliqui Sancti illa promere, ex ſe abſque divina virtute non valent, quominus & cacodæmones; cum tributum hoc ſit duntaxat ſolius omnipotentiæ: etenim miraculum, juxta Theologorum ſenſum, eſt opus illud, quod totius naturæ facultatem excedit, quodque præter rerum communem curſum mirè cernitur: uti eſt, Virginem generare, cæcum illuminari, ſolem cohibere, & ſimilia; quia tota natura à Deo duntaxat eſſentialem dependentiam agnoſcit; idcirco ſolummodo ejus nutui obſequi debet, uti Divus Auguſtinus docet *(e)*. Quare Doctor Angelicus *(f)* inſtruendo declarat, Sancti miracula facere dicuntur, uti inſtrumentum Divinæ Potentiæ, ſicuti ſacramenta ipſa ſunt reſpectivè ad productionem gratiæ, ſive ad preces eorum talia immediatè à Deo interdum fiunt; idcirco fieri poteſt præſertim ad malorum punitionem, ut Deus in exhibendis miraculis, cacodæmonum miniſterio utatur, ut benè exponit relatus Sanctus Pater *(g)*, ubi legitur *immiſſiones per Angelos malos*.

Hinc ſequitur, non ſolùm cacodæmones hac virtute vera miracula patrandi carere; verùm, etſi fieri quodammodo videantur, profectò falſa ſunt: etenim facultatem naturalem non excedunt, ſed intra naturæ ordinem miris præfatis modis ab eiſdem operantur, ad incautos, & ſocordes homines ſeducendos, uti docet Apoſtolus *(h)* *cujus eſt adventus ſecundùm operationem Satanæ in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus*; ubi luculenter talia cacodæmonum miracula, falſa ſigna, & prodigia mendacia ab Apoſtolo nominantur; cui adſtipulatur certè Divus Auguſtinus *(i)*.

CAP.

(a) *Lib.3. de Trinitate cap.6.*
(b) *Lib.18. cap.18.*
(c) *Lib.7. hiſtoriæ cap.13.*
(d) *Cap.17.*
(e) *Lib.3. de Trinitate cap.6.*
(f) *2.2. quæſt.178. art.1.*
(g) *Pſalm.77.*
(h) *2. ad Theſſal. cap.2. ver.9.*
(i) *Lib.20. de civitate cap.19.*

CAP. VIII. Et Ultimum.

An in præſenti providentia Cacodæmones hominum mentibus illabi, eorumque corpora obſidere poſſint, aliudve malum afferre? & quomodo a nobis vitandum.

SYNOPSIS.

I. *Humanum genus ſub Dæmonum poteſtate deperditum; a Divino Verbo incarnato redemptum, & reſtitutum fuit, & hoc de fide eſt.*

II. *Quid exprimit Redemptio, enucleatur, & à qua poteſtate fuit humanum genus redemptum.*

III. *Homines utpote a diabolica poteſtate liberi, cacodæmones vereri non debent.*

IV. *In ſano ſenſu homines ne quidem erant ſub dæmonum poteſtate ante incarnationem; quonam ſenſu eiſdem ſubjiciebantur, explanatur. Nec non cacodæmones in præſenti providentia, ex propria eorum voluntate, hominum præſertim fidelium mentibus, corporibusque illabi minime poſſunt.*

V. *Quando cacodæmones dicuntur in præſenti providentia hominibus illabi non poſſe, de potentia permiſſiva, ſeu quodammodo jurisdictionis; non verò de potentia naturali intelligendum eſt.*

VI. *Ad hoc, ut hominibus illabi, eiſque nocere cacodæmones valeant, Dei expreſſam permiſſionem, atque licentiam expoſcunt:*

VII. *Duplici de capite cacodæmones malum aliquod creaturæ efficere permittuntur.*

VIII. *Fides, ejuſque profeſſio eſt medium aptiſſimum, quo fideles benè utendo, cacodæmones, eorumque opera eliminant.*

IX. *Duo reſponſa allata a cacodæmonibus, quibus declaratur, Profitentibus fidem, omni modo fideles a noxiis procul eſſe debent.*

I. POſt noſtri Protoparentis culpam, quiſque inter Chriſtifideles educatus, facili negotio eſt conſcius, in quot ærumnis præſertim ſpiritualibus humanum Genus uſque ad divinum incarnatum Verbum ingemiſcebat; cùm evecto Dæmonis vexillo, ejus ditioni atque poteſtati ſubjiciebatur, eundemque uti Numen, & latriæ obſequio colebat, uti inter cæteros libros Hiſtoriaſque, quinque illi Moyſis libri clarè teſtantur: ex quo homines ex hac vita abeundo, mortem æternam conſequebantur, a qua nemo, generaliter loquendo, ſe eripere poterat; & quod pejus erat tota miſeratione dignũ, ut a nulla pura creatura potuiſſet, imò adhuc ſi totum creatum univerſum in victimam corã Deo cremaretur, Divinæ Juſtitiæ de condigno fieri ſatis, ſcilicet tali ſatisfactione, quæ propria ſui virtute ſat eſt ad delẽdam offenſam, ad offenſam Divinam Perſonam placandam, eamque recõciliandã offendenti (oppoſitum dic de ſatisfactione de congruo) ut apud Baſilium in illud Pſalm. *Redimet homo, non homo nudus, ſed homo Deus JESUS Chriſtus; quia nullus alius poterat condignum offerre pretium*. Quare ſtante humano genere hac tanta miſeria laborante, Divina illa infinita Bonitas, cujus proprium eſt miſereri, ob maximam dilectionem, quam erga homines habebat, Divinum Verbum filium ſuum miſit, ut humanitate noſtra indutum, condignam ſatisfactionem Divinæ Juſtitiæ afferret, uti apud Joann. legitur (a) *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret*. Quamobrem per hujuſmodi noſtræ carnis aſſumptionem Æternum verbum inter cætera beneficia humano generi collata, duo præcipue principaliora eidem contulit, Divinæ nempè Juſtitiæ ſatisfactionem, & humani generis redemptionem; ex quo nomen Redemptoris obtinuit, uti videre eſt ad Epheſios 1. *In quo habemus Redemptionem per ſanguinem ejus*. Ad Timotheum (b) *unus mediator Dei, & hominum homo Chriſtus, Jeſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*. Actorum (c) *hunc Deus Principem, & Redemptorem miſit*, aliique paſſim. Igitur certiſſimum eſt utpotè inter fidei noſtræ dogmata, evidentius hoc in ſcripturis exaratum, humanum genus fuiſſe Redemptum.

II. Quæro quid dictio illa *redemptio* explicet? Et licet nonnulli (d) inferant, quod ſtat pro *conducere*, & ideo Redemptor pro conductore uſur-

(a) *Cap.3.ver.16.*
(b) *Cap.2.*
(c) *Cap.7. v.35.*
(d) *Ex l. plenum §. operas ff. de uſu & hab.*

uſurpatur; tamen in vero, & proprio germano ſenſu pro liberare ſumitur uti in can. Semel immolatus (*a*) ubi legitur, *Quod redemptio vivorum, & mortuorum fuit paſſio Chriſti Domini*. Et Ulpianus (*b*) pro eodem ſignificato explicat, illis verbis, *qui delatorem redimit*. Sicut Marcus Tullius (*c*) inquit, *qui ſuis facultatibus captos a prædonibus redimunt*. Quare humanum genus redemptum, ideoque liberatum fuiſſe, liquet. Et iterum quæro, a qua captivitate, a qua ſervitute, a qua poteſtate? nonne ab illa cacodæmonis? & hoc quoque conſtat in eloquiis ſacris, ad Galatas (*d*) *Qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram: quam habemus in Chriſto JESU*. Et (*e*) *Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres*. Ad Hebræos (*f*) *Ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, ideſt diabolus; & liberaret eos, qui per totam vitam obnoxii erant ſervituti*. Ad Corinthios (*g*) *Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit, in quem ſperamus, quoniam & adbuc eripiet*. Atqui hujuſmodi textus quia luculenter nos factos eſſe liberos a poteſtate cacodæmonum non videntur oſtendere; ideo & illum ad Coloſſenſes (*h*) adducam, cujus verba hæc ſunt, *Qui* (ideſt Chriſtus) *eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regno filii dilectionis ſuæ*.

Hoc autem fidei dogma paſſim Sancti Patres communiter tradiderunt, quorum pauci pro brevitate hic referuntur. Auguſtinus (*i*) in Joannem in fine, ſic ait, *Quia erat Dominus, mortem moriendo ſuperaturus, & trophæo Crucis, de Diabolo mortis Principe triumphaturus*. Gregorius (*k*) *Infernus*, inquit, *agnovit quia hos, quos tenebat mortuos, reddidit*. Et idem Gregorius (*l*) ait, *ad Mariam quoque Gabriel mittitur, quia Dei fortitudo nominatur; illum quippe nuntiare veniebat, qui ad debellandas aereas poteſtates, humilis apparere dignatus eſt*. Petrus Chryſologus (*m*) fatetur, *exſtinctus eſt diabolus*, ſcilicet quoad ejus poteſtatem erga præcipuè homines fideles Chriſti Domini. Hilarius Comment. in Math. (*n*) poſt initium, docet, *O in nuncupatione novi Nominis felix Eccleſiæ fundamentum: dignaque*

 adi-

(a) *Diſt.2.de Conſecr.*
(b) *In l.ejus 29.ff.de jure fiſci.*
(c) *Lib.2.de officiis.*
(d) *Cap.2.*
(e) *Cap.5.*
(f) *Cap.2.*
(g) *2. Cap.1.*
(h) *Cap.1.*
(i) *Tract.50.*
(k) *In homilia 10. in c.2. Matthæi*
(l) *In homilia 34. in evangelium ante medium.*
(m) *De S. Apollinare 128.*
(n) *Cap.16.*

ædificatione illius petra, qua infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolveret! cæteroſve Patres uno ore idem fatentes pro comperto eſt.

III. Quare ſi verum, imo veriſſimum ſit, ſicuti eſt veriſſima ipſa fides Divina, homines a poteſtate diaboli liberatos fuiſſe; clarum eſt conſequens, quod deſcendit, ſcilicet in præſenti providentia haudquaquam cacodæmones poſſe ex mera eorum voluntate independenter ab omni Dei permiſſione atque licentia illabi hominum mentibus, eorumque corpora obſidere, atque eis nullatenus quodvis malum afferre. Aliter ad quid liberatio atque redēptio hæc nobis prodeſſet? nullumque videretur diſcrimen inter homines redemptos, illoſque ante redemptionem, cum ſub eodem cacodæmonis jugo eſſemus, quodque dicendum minimè eſt. Adde, quia hoc ſonat liberare atque redimere. Sit exemplum hoc. ſi Titius a Turcis, aliiſque hoſtibus captus fuiſſet, durante captivitate, ſub eorum poteſtate agnoſcitur, ita ut de eo diſponere uti libet valeant, ipſum vendentes, vel interficientes; ſublata verò captivitate per redemptionem, ſcilicet per cujuſdam pretii ſolutionem, Titius ille uti redemptus, & perventus ad ſuam priſtinam libertatem, & patriam, ex hoſtium ſævitia eſt jam ereptus, & liberatus, eoſdem amplius non formidans, uti benè attendenti patet. Ita & de caſu redemptionis noſtræ, utpote pretio infinito liberati, fortè non idem, imo a fortiori affirmandum ſit? Tanto magis quia ſi in ſacris literis nos factos filios Dei per adoptionem, hæredes Dei, & cohæredes cum Chriſto Domino de fide exprimitur, uti legitur ad Romanos (a) *Quod ſumus filii Dei; ſi autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti*. Et paulo poſt, *& prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui, ut ſit ipſe Primogenitus in multis fratribus*. Si itaque filii, & hæredes Dei, & cohæredes Chriſti Domini nominamur, quomodo & adhuc cacodæmonis poteſtati ſubeſſe poſſumus? Summopere de dubitantibus ergà veritatem hanc miror, quod perindè eſſet, ac in ſolis luce cæcutire. Quinimo adhuc eſſet, injuriam ipſi Chriſto Domino irrogare, quatenus de inſufficientia ſua incarnatio redargueretur: quia hæc non videretur ſufficiens a poteſtate diaboli ad genus humanum liberandum.

IV. Propterea hìc argumentum a fortiori fieri poteſt: nam ſi ante Incarnationem, ubi diabolum dicimus totam ſupra genus humanum po-

(a) *Cap*.8.

poteſtatem habuiſſe (dicitur poteſtatem habere, quod utique in ſano ſenſu intelligi debet, ideſt per peccatum; non verò per creationem, cum revera cacodæmon creatura eſt, & non creator) ad jacturam ferendam Job, expreſſum a Deo permiſſum obtinuit, uti legitur Job (*a*); quanto fortius aſſerendum videtur poſt Redemptoris atque Salvatoris adventum? quia è manu ejus prorſus illud ſublatum eſt: in citato loco, ſic cernitur, *Ecce univerſa, quæ habet Job, in manu tua ſunt; tantùm in eum ne extendas manum*: ex quibus verbis limitatam licentiam, & non plenam ſupra Job a Deo Satan obtinuiſſe conſtat; igitur conſequens a fortiori illatum, ſublata quavis hæſitatione, benè firmatur. Et ſanè in Exodo (*b*) legitur, *Feceruntque ſimiliter malefici incantationibus ſuis, ut educerent ſcinifes, & non potuerunt*: adeout (*c*) coacti fuere hiſce notis uti, *dixerunt malefici ad Pharaonem: digitus Dei eſt hic*. Et tamen in eodem Exodo obſervatur, quod paulò antè malefici idem fecerunt, quod Moyſes ad Pharaonis cor emolliendum effecit (*d*): *Vocavit autem Pharao ſapientes, & Maleficos, & fecerunt etiam ipſi per incantationes arcana quædam ſimiliter*. Qua de re cacodæmones licèt plurima tunc temporis exercere potuerint; tamen Domino Deo prohibente ea exercendi poteſtate carebant; ideoque malefici verba illa protulerunt *digitus Dei eſt hic*. Quanto fortiùs nunc, quod perpetuò cacodæmonibus interdictum eſt dominium, & poſſe adverſus humanum genus: quamobrem cum Chriſto Domino fortiter cacodæmones conquerebantur, dum ita exclamarunt Matth. (*e*) *Quid nobis, & tibi, Jeſu filii Dei? veniſti huc ante tempus torquere nos?* Nonnulli itaque allati textus interpretes ita docent, neſciebat diabolus, ſe ex hominum Dominio expellendum, & tyrannidem, quam in illos exercebat, amiſſurum per Chriſtum Dominum ejuſque mortem; quando poſtea agnovit ſe ſpoliatum tali tyrannide, omnique poteſtate, & dominio a Jeſu filio Dei, exclamare adverſus eum non deſinebat.

Inſuper de hujuſmodi veritate ipſemet Chriſtus Dominus nos tutos reddidit, quando Divum Petrum ita allocutus eſt Matth. (*f*) *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*. Adverte

(a) *Cap.1. & 2.*
(b) *Cap.8. v.18.*
(c) *Verſ.19.*
(d) *Cap.7. verſ.11.*
(e) *Cap.8.*
(f) *Cap.16. verſ.18.*

verte nomine Eccleſiæ veniunt omnes Chriſti Domini fideles ſub uno Capite viſibili, & Magiſtro Romano Pontifice; nomine autem *portæ inferi* profectò cacodæmones intelliguntur: cum igitur Chriſtus præfata verba protulerit, perinde eſt ac ſi dixiſſet, *cacodæmones adverſus omnes fideles meos non prævalebunt*. Et deinde hanc ultimam rationem perlege, ſi cacodæmones independenter ab omni Dei licentia atque permiſſu, & propria eorum voluntate nocere nobis poſſent, jam Genus humanum eſſet ab eiſdem, ob ſupremam invidiam, quam adverſus ipſum fovent, extinctum, vel ſaltem obſeſſum: quare hoc eſt juvamen, quod Chriſtus Dominus nobis inter ingentia contulerit. Itaque ex omnibus hucuſque dictis, Lector ſapiens, factus es tutus atque ſuaſus de hujuſmodi veritate, ſcilicet cacodæmones penitùs ex mera eorum voluntate mentibus illabi, corporaque hominum obſidere, eiſque jacturam quamlibet afferre, independente expreſſo Dei permiſſu, atque licentia minime poſſe; & hoc tibi conſtat ex tot adductis ſacri eloquii authoritatibus, aliiſque communium Patrum, atque rationibus, quibus evidenter meo judicio videri prædicta veritas oſtenditur.

V. Quod autem dixi, cacodæmones id non poſſe, intelligendum eſt de illa potentia permiſſivà, ſeu quodammodo juriſdictionis, atque facultatis; non verò de potentia naturali, ſcilicet attenta eorum naturali virtute, ſive poſſe, ex propria ſubſtantia proveniente: etenim hæc naturalis potentia, ſive virtus in actu primo a Chriſto Domino eis ſublata nullatenus fuit, quia eſt debita eorum naturæ, quæ quantæ efficaciæ, & ponderis ſit, ſupra dictum eſt: igitur cacodæmonibus ponendi naturalem eorum virtutem adversùs homines in actu ſecundo, ideſt, in actuali exercitio dumtaxat, vetitum eſt; ſicuti eodem exercitio atque pleno dominio ante Chriſti Domini adventum utebantur: quodque teſtatur Sanctus Pater Aurelius Auguſtinus (a) ubi ſic ait; *Quod autem poſſint dæmones per naturam, nec poſſint per prohibitionem; & quod per ipſius naturæ ſuæ conditionem facere non ſinantur, homini explorare difficile eſt, immo impoſſibile, niſi illud donum Dei, quod Apoſtolus commemorat, dicens aliis dijudicatio ſpirituum*. Quare ex mente Auguſtini, quaſi donum Dei exquiritur, quod eſſet donum dijudicandi ſpiritus ad perpendenda cuncta, quæ, attenta cacodæmonum natura, effici poſſent; tamen per perpetuum veti-

(a) *Lib. 3. de Trinitate cap. 1.*

tum a noſtro Redemptore ſeveriſſimè factum prorsùs fieri non ſinantur.

VI. Ex quo ſequitur quod ſi, alicui creaturæ interdum a cacodæmonibus aliquod malum fiat, hoc ex ſpeciali Dei permiſſione, ſeu licentia accidit, quæ majoris permiſſionis eſt illa, quam Dominus Deus Satanæ adverſus Job impertitus fuit: quandoquidem tunc temporis diabolus vexillum ſui dominii ſupra humanum genus evehebat, & adverſus Job licentia opus fuit: in præſenti igitur providentia cum diabolus eſt victus, ejuſque potentia penitùs impedita, mera permiſſio minimè ſufficit, ſed majoris permiſſionis inſtar juſſionis licentia a Chriſto Domino ei præſtari debet.

Itaque ex dictis, quid vobis videtur, o dæmonum formidoloſi? percontor, quomodo Chriſtus Dominus totum ſuum ſanguinem fudit, diram mortem patiendo, vos è cacodæmonum poteſtate redimendi gratia, & adhuc timetis? itaque firmiter profiteri vos exhortor, a Chriſto Domino victos eſſe dæmones, atque omni poteſtate adverſus humanum genus ſpoliatos fuiſſe; ideo nullam jacturam neque animæ neque corpori afferre poſſe, ex eorum voluntate, ab omni independenter Dei ſpecialiſſima permiſſione, atque licentia: benè igitur, ſi adhuc terreamini, dictum Scripturæ de vobis verificatur, *trepidaverunt timore, ubi non eſt timor*.

VII. Nihilominus hominibus cacodæmones malum inducere obſidendo, vel quid ſimile Dominus Deus interdum permittit. Et hoc duplici ex capite exiſtimo, alterum eſt ad timorem aut dubium plectendum, quo afficiuntur fideles de cacodæmonibus, quos ſummopere, timent; imo ab eis, credent, damnum corpori inferri poſſe; & ideo mulierculas quaſdam veneficas, atque homines ſtriges, & magos, quos iratos aut iraſcendos adverſus ipſos pavent, ne ab illis ope dæmonum, veneficio, aliiſque malis ligentur: idcirco Chriſtus Dominus, utpotè minus potens quodammodo creditur, ad falſam coercendam eorum credulitatem, inanem timorem, temerarium dubium, interdum ut veneficio afficiantur, aut a cacodæmonibus obſideantur, ſapienter permittit: quemadmodum teſtantur Joannes Hider in ſuo præceptorio (a) & Martinus de Arles in tract. de ſuperſtitionibus, ajunt, *ſortilegia*

(a) *Præcep.* 1. *cap.* 9.

gia & maleficia habent efficaciam, *inter alia*, *ex parva confidentia*; *quam homines in Deum habent*; *ideo permittit*, *eos a dæmonibus impediri*, *ſecundùm illud* (a) *quoniam in me ſperavit*, *& liberabo eum*, *ideſt juſtum*: & per argumentum a contrario ſenſu; qui non ſperant in Deum, dæmonis poteſtati relinquntur. Quare relatus Theologus de Arles in ſuo tract. quærit, unde provenit, quod fæminæ in majori numero ſuperſtitioſæ, & obſeſſæ reperiantur, quam viri? & ſimul cum cit. Hider hiſce verbis dubium ſolvit: *quia mulieres promptæ*, *& faciles ſunt ad credendum*: *fidem namque malam dæmon principaliter quærit*. Quodque adhuc probat Magiſt. Gerſon (*b*) inquiens ſic; *mala & falſa credulitas*, *Deo permittente*, *eventus malos interdum operatur*, *vel potius demeretur*: *nam experimur quotidie in male credulis*, *quos ita Deus punit*, *propter malam fidem*; *immo dum cognoſcit Dominus nimium adhærere aliquibus vanis obſervantiis*, *permittit aliquos eventus contingere*, *& ita eos plus conſequenter firmari in tali opinione*, *ut major fiat cæcitas eorum*, *& ita in laqueum cadant*, *quem ſibi fecerunt*.

Alterum eſt, ad oſtendenda mira Dei opera, licet quis bonæ conſcientiæ, & vir ſanctus ſit; adeout neque ipſe, neque parentes ejus peccaverint, & perfectè in Chriſtum Dominum crediderint; & tamen a cacodæmonibus vel vexatur, vel obſidetur, vel aliquo alio malo afficitur: hoc accidere ex ſpecialiſſima divina providentia dicendum eſt, uti legitur in Joann. (*c*) *Et præteriens Jeſus*, *vidit hominem cæcum a nativitate*, *& interrogaverunt eum diſcipuli ejus*: *Rabbi*, *quis peccavit*, *hic*, *aut parentes ejus*, *ut cæcus naſceretur*? *Reſpondit Jeſus*: *Neque hic peccavit*, *neque parentes ejus*: *ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo*. Parem rationem in noſtro caſu adducere poſſumus, quoties de facto prædicta requiſita concurrunt, ſcilicet, morum exemplaritas, & perfecta in Chriſtum Dominum fides; & quoque a cacodæmonibus impeditur, tunc dicas, eſſe divinam voluntatem, ut manifeſtentur opera Dei in illo. Vel dicas eſſe occulta Judicia Dei, ut loquitur Apoſtolus ad Romanos (*d*) O *altitudo divitiarum ſapientiæ*, *& ſcientiæ Dei*: *quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus*, *& inveſtigabiles viæ ejus*! Hoc autem raro accidit: nam ſi infinita bonitas noſtri

(a) *Pſal.*110.
(b) *Par.* I. *in triologio Aſtrologiæ concluſ.*6.
(c) *Cap.*9. *a v.*1.*uſq.*3.
(d) *Cap.*11. *v.*33.

noſtri Redemptoris adhuc rarò cacodæmones vexare, vel obſidere, vel quovis alio malo impios & ſceleſtes homines afficere permittit; a fortiori itaque rarò erga ſanctos, & morigeratos Chriſticolas permittere aſſolet; ut ipſa experientia teſtatur: quandoquidem poſt pervolutas fortè omnes Sanctorum Chronicas, vix unicum inveni Sanctum a cacodæmonibus obſeſſum, nempe Sanctum Joannem, vulgo dictum, da San Facondo, cui hoc potius fuiſſe ſummam lætitiæ, & meriti occaſionem, quàm diſplicentiæ, ob aſſiduum virtutum exercitium, ratione cujus adhuc dæmonum vexatio permittitur, ut magis cacodæmonum confuſio ex invicta alicujus Sancti viri fortitudine oriatur, uti ſcriptor Sancti Joannis vitæ teſtatur.

VIII. Hæc autem fides, ejuſque exercitium modus eſt, quo cacodæmonum timor adversùs nos expellitur. Quoniam, ut ſupra viſum eſt, infernus, atque cacodæmones principatum ſuum jam perdiderunt; ideoque redempti, & liberati è diaboli ejuſque Angelorum poteſtate, & translati ſumus in adoptionem filiorum Dei: itaque nullam poteſtatem in nobis amplius habent; & conſequenter nobis malum aliquod efficere nullatenus poſſunt, præſertim ſi fidei actibus aſſiduè utamur: etenim hujuſmodi fidei exercitium non ſolum præceptum divinum, & eccleſiaſticum eſt, ut in tot proſcriptis Theſibus conſtat ab Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII. verùm & obſequium divinæ authoritati loquenti exhibeamus, & ob noſtrum, quod reportamus, juvamen; & hoc videtur eſſe, ut ſi uniantur omnes venefici, ſtregones, atque ſtriges, omneſque cacodæmones cum toto inferno, nil nobis obeſſe poſſunt; & ideo Apoſtolus Jacobus nos hortatur in ſua can. Epiſt. (a) *Subditi ergo eſtote Deo, reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis*: & quo ſcuto ei reſiſtere debemus? hoc nos docet Apoſtolorum Princeps (b) *cui reſiſtite fortes in fide*: & clarius Apoſtolus Paulus ad Epheſeos (c) *induite*, inquit, *vos armaturam fidei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli*: & paulo poſt (d) clarioribus notis exclamat, *in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere*. Quare meritò Leo Papa (e) vociferatur, *hæc fides diabolum vincit, & captionum ejus vincula diſſolvit*: & ſic unanimi doctrina Sancti Patres

(a) *Cap.4.*
(b) 1. *cap.1.*
(c) *Cap.6.*
(d) *Verſ.16.*
(e) *Serm.2.ſuarum homil.cap.6.*

docent omnes fideles: ergo certiſſimum eſt per fidem,ejuſque exercitium, magnum a nobis terrorem dæmonibus incuti. Nam ſi in nomine noſtri Redemptoris tremunt, & contremiſcunt, atque curvantur in profunda latriæ adoratione omnes cacodæmones, totuſque infernus, uti conſtat ad Philippenſes (a) *In nomine Jeſu omne genuflectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum*; a fortiori hoc accidet, quando firma fide ea, quæ Chriſtus Dominus revelare, & nobis largiri dignatus eſt, profitemur. Tanto magis ſi noſtræ fidei vera opera Chriſtianorum uniantur, o quantum nos terrorem dæmonibus incutimus: quoniam peccatum (dummodo non ſit infedelitatis) licet fidem non deſtruat, uti conſtat ex propoſitione expuncta ab Alexandro VIII. quæ eſt 12. in ordine; tamen eſt ſcutum nimis leve, immo mortuum, uti præfatus Jacobus (b) docet: *Fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa*. Opus igitur eſt Chriſtianè, & Catholicè vivere, ut fides, quam profiteri tenemur, adversùs cacodæmones magis nobis proſit.

IX. Demum doctrina hucuſque relata, propria adhuc dæmonis authoritate quippe comprobatur, cum eandem dæmon Cypriano Mago confeſſus fuerit, ut in Breviario Romano ſexto Kalendas Octobris, in quo Eccleſia Sancti Cypriani, & Juſtinæ feſtum celebrat. Igitur Cyprianus primò artem magicam profitebatur, Juſtinæ virginis chriſtifidelis amore captus, omnibus, quas potuit, cantionibus magicis, veneficiis atque poſſibilibus ſuperſtitionibus, ut Virgo Juſtina ad illicitas voluptates induceretur, diu uſus fuit: atqui cum videret, nullum ex illis conſequi effectum, eundem dæmonem flagitando accerſivit, quare fruſtra ita operabatur: dæmon hoc ei præbuit reſponſum, *nullam illi artem proceſſuram adverſus eos, qui verè Chriſtum colerent*: quod Cyprianus intelligens, relictis magicis artibus, & verè pœnitentiam egit peccatorum, & baptiſmate ſuſcepto, martyrii aureolam ſimul cum Juſtina ſubiit.

Anton.Flo. (c) Aloyſius Lipomanus (d) & Bartholomæus Chaſſaneus (e) tradunt, quod, cum Divus Bartholomæus, unus ex Eccleſiæ Chriſti Apoſtolis, ingrediens in quandam Indiæ civitatem, ubi Dia-

(a) *Cap.2. v.10.*
(b) *Loc.cit. cap.2. v.17.*
(c) *In ſua hiſt. p.1. tit.6. cap.12. & ſequentibus.*
(d) *De vitis Sanctorum tom.1. p.1. & 2.*
(e) *In Catal. gloriæ Mundi par.3. inſpect.29.*

Diabolus ſcilicet in illo habitans , ita exclamare , & dicere cœpit : *Ceſſate miſeri mihi ſacrificia offerre , ne pejora, quàm ego , patiamini tormenta . Qui catenis igneis religatus ſum ab Angelis Jeſu Chriſti , qui crucifixus eſt ab Judæis , putantibus eum a morte detineri : Ipſe autem Jeſus per mortem regiam noſtram devicit , & principem mortis dominum noſtrum vinxit .* Quare ipſemet Dæmon præfatæ doctrinæ teſtimonium præbuit . Itaque tuti ſumus , & quævis hæſitatio a quovis præſertim Catholico, hanc doctrinam ſciente, procul eſſe debet ; adeout ſi in ſenſu compoſito cum tali agnitione quoque dubitet , & timore cacodæmonum necnon veneficorum afficiatur, de eo quippe abſolutè dicitur temerariè timere; quia trepidat timore, ubi non eſt timor. Inſuper ex Sanctarum Virginum Mitildæ, & Birgittæ revelationibus doceor , corde & voce prolatis hiſce verbis, *Verbum caro factum eſt* , cacodæmones trepidare , & evaneſcere : dixi adhuc *voce* , quia cordium ſecreta cacodæmonum agnitioni non ſubſunt . Pariter ex quibuſdam piis Doctoribus quoque didici , audientem Miſſæ ſacrificium quotidie ; devotione ſincera , maleficiis affici minimè poſſe : etenim in miſſa Paſſio Chriſti Domini commemoratur . Quinimo juxta communem Theologorum ſenſum , ab illo in Ara Crucis noſtrum ſacrificium accidentaliter differt , quatenus ibi cruenter, hic incruenter renovatur . Quamobrem omnis, præſertim fidelis quiſque, gratias Chriſto Domino agere tenetur , inter tot tantave beneficia ſuſcepta, fuiſſe hanc redemptionem noſtram è cacodæmonum manu . Tandem unuſquiſque doceatur, ex hucuſque dictis fidei actibus ſeſe exercere , ut prorſus tutus ſit toto vitæ decurſu , noſtroque Redemptori Chriſto Jeſu ſincera mente deſerviat , ad cujus laudem , & gloriam , ejuſque Sanctiſſimæ Matris ſine maculæ labe primo inſtanti ſuæ creationis conceptæ , hæc omnia dixiſſe ſufficiat.

F I N I S.

INDEX

Rerum notabilium, quæ in hoc libro continentur.

Prior paginam, Secundus verò numerum ſignificat.

A

Abundantia ſpirituum animalium orientium ex multo veſcentibus, & otiantibus, faciliùs ſomnum cauſat. fol.5. *n*.4.
Actio. vide paſſio.
Actio bona, & mala moraliter præmium, vel pœnam obtinere debet. 132. *n*.6.
Activitas intellectiva à cacodæmone non diſtinguitur. 139. *n*.2.
Actus neceſſario debet ſupponere potentiam. 29, *n*.9.
Actus contra religionem duplex eſſe poteſt. 32. *n*.7.
Actus hominis non ſunt imputabiles, quibus cum brutis aſſimilantur. 41. *n*.15.
Actus ab homine tempore ſomni effecti, hominis, & non humani nominantur. 3. *n*.1.
Actus fidei, nec unquam, nec raro efficere cogimur. 15.
Actus mere interni veluti ſecreta cordis appellantur. 146. *n*.12.
Adam, & Cain delinquentibus Deus pœnam dedit. 26. *n*.2.
Adam Deus allocutus fuit, priuſquam evaſit peccator. 25. *n*.11.
Adam in ſtatu gratiæ ſanctificantis creatus fuit. 121. *n*.2.
Adam antequam crearetur, cacodæmones jam erant. 123. *n*.6.
Adam, & Eva nudi in Paradiſo erant. 106. *n*.4.
Ægyptios inveniſſe ſuperſtitionem alii ſupponunt. 33. *n*.4.
Ætas quatraginta annorum exquirebatur adhoc libri cabalæ legi potuerint. 73. *n*.10.
Affectus graves, & pravos patitur ſomnians aliquid malitiæ ſimile dum ſomniat ſomnium non eſſe a Deo. 27. *n*.14.
Allocutio Dei immediata in ſomno effecta ex concurrentibus indiciis, & circumſtantiis poteſt agnoſci. 17. *n*.9.
Alterum anagramma pro Sacra Euchariſtia. 65. *n*.5.
Alterum factum a Patre Viva pro Benedicto XIII. 65. *n*.5.
Aleph ſignificat unum. 65. *n*.6.

Alle-

Allegoricus ſenſus, quid credere tenemur, docet. 91. n.13.
Altera orationis diviſio in mentalem, vocalem, & mixtam affertur. 51. n.4.
Alter locus Angelorum bonorum, & malorum non eſt æternus, ſed temporaneus. 130. n.3.
Aliquem in individuo tentari a Dæmone non eſt de fide. 112. n.6.
Amor inordinatus amor ſui, & contemptus ſubiectionis ad Chriſtum Dominum fuit cacodæmonum peccatum. 124. n.9.
Anathematis interdicto divinatio eliminatur. 35. n.6.
Anagramma noſtro Imperatori factum. 64. n.5.
Anagogicus ſenſus, quid ſupernaturale ſperare debemus, inſtruit. fol. 91. n.13.
Anagramma numerale circa nomen Sanctum Jeſus exponitur. 55. n.6.
Anima rationalis tum natura, tum intelligentia inferior eſt Angelo. 110. n.6.
Anima rationalis eſt ab intrinſecis ſuis immortalis, & hoc de fide eſt. fol. 111. n.8.
Animæ ſeparatæ, & cacodæmones torqueri ab igne ratione triſtitiæ, & doloris interni ſupra naturæ ordinem cauſari. 134. n.9.
Annunciare futura contingentia eſt ſolius Dei. 36. n.10.
Animæ ſeparatæ ſunt æquales naturaliter intelligentes. 136. n.11.
Anima rationalis actu dum intelligit, inſtrumentis corporeis neceſſario utitur. 133. n.11.
Animæ rationales ſeparatæ adhuc invicem colloquuntur. 156. n.3.
Anima rationalis adhuc minimo humano corpori definitive correſpondet. 164. n.17.
Anima informat humanum corpus. 157. n.5.
Annunciatio eorum, quæ ventura ſunt, eſt proprium Dei. 143. n.12.
Antonius Gandin de ſignificato vocum in ſua dialectica, quid docet. 85. n.4.
Angeli boni gloriam Dei, & hominum ſalutem adhuc per ſomnia quærunt. 30. n.16.
Angelicus Doctor divinationem ſuperſtitioſam declarat. 37. n.10.
Angelicus Doctor monet fideles. 16. n.6.
Angeli ſæpe in ſomno locuti ſunt hominibus. 19. n.15.
Angeli, ſive boni, ſive mali viatores fuerunt. 118. n.8.
Angeli, ſive boni, ſive mali in ſtatu gratiæ creati fuerunt. 120. n.1.

An-

Angeli mali domicilium, & dignitatem omiſerunt. 120. n. 1.
Angeli an inter ſe ſpecie differant. 135. n.10.
Angeli quidam mali, licet extra infernum extent, tamen tormentis flammarum aſſidue cruciantur. 131. n.1.
Angeli boni per bonos eorum actus gloriam, mali per actus malos pœnam conſequuti fuerunt. 124. n.8.
Angeli boni nequidem in Geneſi creati expreſsè leguntur. 108. n.4.
Angelus nuncium exprimi, & hoc nomen tam bonis, quàm malis Angelis competere. 110. n.6.
Angelus quivis dicitur ſpiritus in ſuo genere completus ad diſcrimen animæ rationalis. 111. n.7.
Angelicam naturam per peccatum cacodæmones non mutavere. fol. 113. n.1.
Angeli dicuntur Cœli partes. 116. n.4.
Angeli ſtellæ nominati fuerunt per locum, ubi creati fuerunt. 118. n.8.
Angelicus Doctor quid docet circa inventionem vocum. 87. n.4.
Angeli omnes in primo inſtanti creationis fuerunt viatores. 122. n.4.
Angeli in ſecundo iſtanti boni & mali gloriam & pœnam obtinuerunt. 123, n.6.
Angeli ſive boni, ſive mali ad invicem proprios conceptus manifeſtant. 156. n.4.
Angeli boni ad invicem loquuntur, & intelliguntur. 247. n.5.
Angeli boni munus aliquid accidentale interdum exercuerunt, ita quoque, & cacodæmones. 167. & 168. n.1.
Angeli ſæpe in ſomnis locuti ſunt hominibus. 19. n.15.
Apoſtaſia a fide pari paſſu cum hæreſi procedit. 101. n.5.
Applicatio cauſæ naturalis pro productione effectus ſemper eſt eadem contingens. 145. n.12.
Apocalypſis ad Sadducæorum errorem evellendum de exiſtentia cacodæmonum affertur. 108. n.3.
Apocalypſis peculiaria verba a nonnullis pro Luthero intelliguntur.
Arbitrati ſunt quidam per falſam cacodæmones apprehenſionem torqueri ab igne. 133. n.8.
Arbitrium humanum mutabile, & variabile eſt. 145. n.12.
Arcana cordis penitus a cacodæmone ignorantur. 187. n.9
Arcanum cordis ens naturale appellari nequit. 152. n.18.
Areopagita tradit, ſecretiora miſteria ex animo in animum, ſine lite-

literis fuiſſe tranſfuſa, & hac dicitur cabala. 61. n. 2.
Articulos noſtræ fidei per medium cabalæ bonæ agnoſcere potuerunt ſapientiores hebræorum. 62. n. 5.
Arithmetica computatione hebræi utebantur ſuper literis alphabeti. 65. n. 6.
Arithmetica ars, non natura dat numeris variè diſpoſitis ſignificatum. 95. n. 17.
Arithmetica arte nunquã præteritũ, vel præſens ſciri poteſt. 97. n. 21.
Argumenta validiſſima adverſus hebræos ex cabala deſumuntur. 66. n. 9
Argumentum a fortiori ſummopere convincens hic adducitur. fol. 180. n. 4.
Ars, quæ tendit ad futura ſcienda, eſt diſſona fidei noſtræ. 99. n. 9.
Arti, ſive ſomniis haud futurum jam obtentum eſt tribuendum, ſed mere accidenti. 46. n. 7.
Aſtrologiæ medio cacodæmones Athenienſes adorabant ſuperſtitioſi. 32. n. 18.
Auguſtinus in quot ſpecies dividit Divinationes. 34. n. 8.
Auguſtinus quid docet circa orationem. 13. n. 8.
Authoritas tot virorum prudentum ſomnia ſcrutantium a Divinatoribus affertur. 43. n. 4.
Authoritas Doctorum eſt authentica, & extrinſeca probatio. 43. n. 4.
Authoritas Doctorum cujus efficaciæ, & ponderis ſit. 47. n. 7.
Authoritas doctrinalis quæ ſit. 47. n. 7.
Authoritati divinæ loquenti irrogatur injuria, ſi non credatur. fol. 14. n. 5.
Aurelius Auguſtinus loquitur de naturali virtute cacodæmonum. fol. 182. n. 5.
Audiens devotè quotidie Miſſam obſideri a cacodæmonibus nequit. fol. 189. n. 9.
Authoritas Divi Dionyſii adducitur circa immortalitatem intellectualis ſubſtantiæ creatæ. 116. n. 4.
Authoritas Hieronymi adducitur circa locum, ubi creati fuerunt Angeli. 118. n. 8.
Aurelius Auguſtinus quid ſit ſignum explicat. 84. n. 3.
Authores Ethnici quamplurimi a divinatoribus traduntur de ſomniorum interpretatione peragentes facili negotio reſpuuntur. 48. n. 7.

Authoritas Sacræ Scripturæ de præcepto orandi adducitur. 50. *n.* 1.
Authoritas Eſdræ ſcientiam cabaliſticam adhuc comprobat. 72. *n.* 7.
Axioma philoſophicum adducitur. 95. *n.* 18.

B

BAda quid docet de cacodæmonibus non actu exiſtentibus in inferno. 131. *n.* 4.
Bartolomeus Apoſtolus Aſtarot ligavit. 186. *n.* 9.
Baſilius contra Eunomium quid docet de natura Angelorum. fol. 135. *n.* 10.
Beatis notio rerum naturalium eſt debita. 29. *n.* 20.
Beati mereri non poſſunt, ſed bene impetrari. 51. *n.* 6.
Beatorum corpora cum reſurgent, glorificantur juxta illam ætatem, & pulchritudinem humanitatis Chriſti Domini. 64. *n.* 4.
Benedictus Pererius quid de opinione cabaliſtica aſſerit. 81. *n.* 8.
Bernardus caput 11. Sapientiæ quomodo explicet. 93. *n.* 15.
Beneficia principaliora per Chriſtum Dominum nobis collata inter cætera duo ſunt. 178. *n.* 1.
Bernardus Vaneſpen tradit regulam pro notione ſuperſtitionis divinationis. 37. *n.* 10.
Bernardus affert diſcrimen interutrumque Joſeph. 48. *n.* 7.
Beth ſignificat duo. 55. *n.* 6.
Binarius numerus malus eſt, quare hoc. 88. *n.* 7.
Bonaventura probat ſuam cum multis, & reprobat alienam opinionem circa naturam Angelorum. 135. *n.* 20.
Bona fides peccatum excuſat. 104. *n.* 8.
Bonaventura cap. 11. Sapientiæ quomodo explicet. 93. *n.* 15.
Bonum temporale animæ nociturum peti a nobis non debet. 54. *n.* 8.
Boni Angeli ita, & cacodæmones ſunt extra infernum. 132. *n.* 5.
Burgonovo, Rabanus, Salmeron, Picus, aliique de numerorum circa miſteria ſupernaturalia affabre agunt. 94. *n.* 20.

C

CAbala mala quomodo utantur Hebræi. 67. *n.* 11.
Cabalam bonam quidam infames Hebræi perverterunt. 68. *n.* 12.

Ca-

Cabaliſticus tradendi modus unicuique rei ſecretæ convenire videtur. 74. n.13.
Cabala in bonam, & malam dividitur, 63. n.1.
Cabala bona tres continet ſpecies, & omnes ad Scripturæ declarationem ordinatas. 64. n.2.
Cabalæ medio ſapientes Hebræorum multa miſteria noſtræ religionis excogitaverunt. 74. n.14.
Cabaliſtici noſtri obſervantes cabalas pro notione futurorum vere temerarii dicuntur. 78. n.4.
Cabala bona ad quid ſit ordinata oſtenditur. 78. n.4.
Cabaloni penes noſtrates adhuc admittuntur. 79. n.4.
Cabala mala non eſt medium pro futuris contingentibus. fol. 80. n.6.
Cabalæ omnes quovis idiomate confectæ ineptæ, & fruſtraneæ ſunt. fol. 81. n.8.
Cabala bona ad artem divinandi, in quavis ſua ſpecie conſideretur, non pertinet. 99. n.1.
Cabala, qua utuntur noſtri cabaliſtæ ad diabolicam, & divinatoriam magiam pertinet. 99. n.2.
Cabalæ exercitium ſemper eſt peccatum mortale. 101. n.4.
Cabalas conficere, & obſervare ferme eſt hæreſis. 101. n.4.
Cabala a voce hebræa Kabal, Ethimon trahit. 61. n.2.
Cabalam eſſe ſcientiam ab Angelis traditam, & ſucceſſive ad poſteros Patriarchas perveniſſe docent Doctores. 61. n.2.
Cabala a nonnullis dicitur quidam homo pravus, qui multa adverſus Chriſtum docuit. 62. n.3.
Cabalam eſſe artem divinandi quidam ſomniarunt. 62. n.4.
Cabalam bonam eſſe veram ſcientiam oretenus a Deo traditam communiter docent. 62. n.5.
Cabal apud hebræos eſt noſter ſenſus Anagogicus. 66. n.8.
Cabala bona in quavis ſpecie ſumatur nullatenus eſt medium ad præſagienda futura contingentia. 67. n.10.
Cacodæmones tanquam vera entia realia ex vera natura atque eſſentia conſtare debent. 107. n.2.
Cacodæmones ante eorum malitiam fuerunt in via creati, atque viatores. 122. n.4.

Cacodæmones in primo inſtanti creationis æternum cruciatum non ſubierunt. 122. n. 4.
Cacodæmon ſua ſomnia adhuc impellere hominibus poteſt. 29. n. 16.
Cacodæmon in naturali virtute convenit cum bono Angelo. 29. n. 16.
Cacodæmon eſt Author mendacii. 30. n. 16.
Cacodæmon non amiſit per peccatum ea, quæ ſunt ei naturalia. fol. 140. n. 5.
Cacodæmon nullam habere perfectionem præter illam naturalem. fol. 136. n. 12.
Cacodæmones partim in aerem, quoſdam in terram, & alios ſubter terram cecidiſſe legitur. 129. n. 2.
Cacodæmonum cæteri ceciderunt in terram, conſtat ex ſcriptura. fol. 130. n. 2.
Cacodæmonum alii ceciderunt ſubtus terram. 130. n. 2.
Cacodæmones in judicio univerſali magni diei ſunt quoque judicandi. 131. n. 4.
Cacodæmon de Deo cognitionem abſtractivam habet. 141. n. 7.
Cacodæmones ſi in ſtatu beatificæ viſionis creati fuiſſent, peccare non potuiſſent, & ſic cacodæmones non evaſiſſent. 122. n. 5.
Cacodæmones in primo inſtanti creationis fuerunt viatores, in ſecundo peccatores, in tertio damnati. 123. n. 6.
Cacodæmones minime prorſus ſunt corporei. 110. n. 6.
Cacodæmon dicitur ſpiritus ad diſcrimen Creatoris omninò independentis. 101. n. 7.
Cacodæmones ſunt ſubſtantiæ ab intrinſecis immortales. 111. n. 8.
Cacodæmones quà ſpiritus a Deo Creatore dependentiam agnoſcunt. fol. 113. n. 1.
Cacodæmones non in creatione malitia affecti fuere. 113. n. 1.
Cacodæmones cum materia careant, generari non dicuntur, ſed creari. 113. n. 2.
Cacodæmones loqui per corpora aſſumpta ex Scriptura non conſtat. fol. 157. n. 5.
Cacodæmones dicuntur loqui per determinationem voluntatis media Dei revelatione. 168. n. 7.
Cacodæmon in quavis diſtantia objecta intelligere poteſt. 160. n. 9.
Cacodæmon poteſt ita alloqui unum, ut non intelligatur ab altero. fol. 160. n. 10.

Ca-

Cacodæmon ſui natura alloqui homines non poteſt. 160. n.11.
Cacodæmon ſui natura hominum voces percipere non poteſt. 160. n.12.
Cacodæmones revera ſunt in loco. 161. n.23.
Cacodæmones definitive in loco eſſe dicuntur. 163. n.16.
Cacodæmon eget loci propinquitate, ut operetur. 164. n.18.
Cacodæmon ſicuti eſt finitæ ſubſtantiæ, ita & finitæ virtutis. fol. 164. n.18.
Cacodæmon non poteſt correſpondere pluribus locis. 165. n.19.
Cacodæmon dum movetur, motu locali, ſeu ſucceſſivo moveri debet. fol. 165. n.20.
Cacodæmones tentare nos ad malum, quomodo eſt hoc intelligendum. fol. 170. v.4.
Cacodæmones poſſunt obſidere homines, & quomodo. 173. n.7.
Cacodæmon poteſt commovere imaginationem hominum. 173. n.7.
Cacodæmones hominum mentibus illabi non poſſunt. 173. n.7.
Cacodæmon poteſt movere aliquod corpus de loco ad locum. 179. n.9.
Cacodæmon ex nihilo aliquid facere non poteſt. 175. n.9.
Cacodæmones inſolita tribus modis operari ſolet. 175. n.10.
Cacodæmones in præſenti providentia hominum corpora obſidere, atque mentibus illabi non poſſunt, ſine ſpeciali Dei permiſſione. 180. n.3.
Cacodæmones adhuc Angeli nominantur, quia adhuc a Deo mittuntur. 187. n.9.
Cacodæmon videns Apoſtolum Bartholomæum exclamando, quibus verbis uſus fuerit. 187. n.9.
Cacodæmon alterius cacodæmonis internas operationes ignorat. fol. 152. n.17.
Cain fratricidæ Deus locutus fuit. 36. n.12.
Calvinus Angelorum cuſtodiam eſſe vulgi opinionem ſeminavit. fol. 168. n.2.
Canon Tridentini circa gratiam quid definit. 122. n.3.
Captivitas humani generis. 179. n.2.
Caput viſibile totius Eccleſiæ eſt ſummus Romanus Pontifex. fol. 182. n.4.
Cartulis poſitis ſub imaginibus ſacris, interpoſito ſomnio, eſt ſuperſtitio. 40. n.14.
Caſſiani ſenſus circa gratiam actualem in Concilio. 17. n.eod.
Caſus cacodæmonum ex Sacra Scriptura conſtat. 129. n.1.

Caſus Angelorum uti fulgur eveniſſe legitur in Scriptura. 123. n.6.
Caſualitati, ſeu accidenti eventus alicujus futuri eſt tribuendus. fol. 80. n.7.
Catholicus ſe pudere debet, dum utitur cabala mala. 68. n.12.
Cauſa naturalis ſomniorum ſunt ſpiritus animales. 6. n.7. & 11.
Cauſa effectiva, ſive remota, atque mediata ſomniorum eſt ipſum ſomniantis temperamentum atque complexio elementarium, qualitatum. 10. n.14.
Cauſa immediata ſomniorum ſunt ipſimet ſpiritus animales. fol. 10. n.14.
Cauſa externa ſomnii multiplex poteſt eſſe. 13. n.4.
Cauſas, quibus ſomniorum obſervatio excuſatur, Divinatores noſtri referunt. 43. n.2.
Cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum, & miſit eas in terram. 118. n.8.
Cauſæ naturales non ſemper ſunt neceſſariæ. 150. n.15.
Charitas, & juſtitia ad bene orandum requiruntur 52. n.8.
Character proprius Dei eſt ſcire futura contingentia. 36. n.10.
Charitas omnibus virtutibus eſt excellentior. 24. n.
Cham Noemi filium Cabala abuſum fuiſſe nonnulli dubitant. 62. n.5.
Cham in ſecunda Mundi ætate vixit. 62. n.4
Chimel tria ſignificat. 65. n.6.
Chriſtiani ex charitate baptiſmatis Chriſtum Dominum ſequi, & amare tenentur. 89.
Chriſtus Dominus traditionem hanc ſcrutandi ſomnia proſcribit. fol. 47. & 48.
Chryſoſtomus quomodo obſervatores virtutis numerorum excuſet. fol. 92. n.14.
Chryſoſtomus, & Auguſtinus aſſignant rationem, quare in Geneſi de creatione cacodæmonum non ſit mentio. 114. n.3.
Chriſticola, venerari Deum juxta ritum legis Moyſis, eſt ſuperſtitioſus. 32. n.1.
Chriſtus Dominus fuit tentatus a diabolo. 170. n.4.
Cicero ethimon ſuperſtitionis tradit. 32. n.2.
Circumſtantiæ, quæ concurrunt ad cognoſcendum Dei ſomnium, concurrunt ad ſomnium, quod boni Angeli cauſant. 30. n.16.
Cæli ſunt numero tres, nec plures, nec pauciores. 116. n.5.

Cæ-

Cælum Empyreum eſt beatorum ſedes. 116. n.5.
Cælum ſtellatum eſt locus, ubi cacodæmones creati fuerunt. 117. n.7.
Callimachus quid canit de ſeptenario numero. 89. n.11.
Clerici ſi ſint cabaliſtæ, ſunt in Monaſterio detrudendi, tanquam artis Magicæ profeſſores. 102. n.6.
Cognitio intuitiva Dei fert ſecum viſionem beatificam. 141. n.6.
Compenſatio, ſuis conditionibus, juri eſt conſona. 22.
Compenſatio, & non furtum Iſraelitis contra Ægyptios a Deo fuit præcepta. 22. n.10.
Communicatio ſcientiæ cabaliſticæ uſque ad tempus Æſdræ voce ſervata fuit. 71. n.3.
Communis ſententia Theologorum circa locum, ubi cacodæmones creati ſunt. 117. n.5.
Comprobatio, eventu, ſomnia prius habita, iterum examinantur a divinatoribus, quibus vera fuiſſe videntur. 46. n.7.
Concilia, & ſcripturæ definierunt virtutem, quam habent formæ Sacramentorum, exorciſmi, & benedictiones Eccleſiæ. 100. n.3.
Concurſu ſpeciei intelligibilis non conſtat, cacodæmonem egere, ad intelligenda objecta extra ſe. 139. n.3.
Concupiſcentia poſt baptiſma manere in fidelibus. 171. n.6.
Conjectura altera ad ſecernendum divinum ſomnium. 4. n.11.
Conditio ſomniantis poteſt eſſe conjectura ad cognoſcendum ſomnium. 25. n.1.
Conditio ſomniantis non debet eſſe nobilis, ſed ſanctitatis ſupremæ, ad hoc ut dicatur Dei ſomnio digna. 25. n.11.
Conditiones quamplurimæ orationem noſtram comitari debent, ad hoc exaudiamur. 50. n.2.
Conditiones, quæ neceſſario exquiruntur, adhoc ut oratio digne exaudiatur. 50. n.2.
Conditiones, & requiſita ad bene orandum exponuntur. 52. n.8.
Conſtat ex Eſdra ſeptuaginta librorum cabaliſticorum compoſitio. fol. 74. n.13.
Conſilium ſapientum, & piorum eſt petendum ad ſecernendum, num ſomnium ſit a Deo. 28. n.14.
Conſuetudines, quæ peccandi occaſionem præbent, irrationabiles ſunt, & corruptelæ nominari debent. 47. n.7.
Cornelius a Lapide circa textum in numero, pondere, & menſura
quid

quid dicit. 92. n. 15.
Corpora Beatorum quot dotes habent. 64. n. 4.
Coquus penes Auguſtinum quid docet. 96. n. 21.
Creare ſibi trahit, quod eſt Creatoris. 101. n. 4.
Creatura intellictiva viatrix niſi propriis operibus, praveniente auxilio ſuper naturali, gloriam mereri non valet. 122. n. 4.
Creatio magis competit creaturis ſpiritualibus, quam materialibus. 113. n. 2.
Creatura eſt aliquid producere vi actionis ſuperioris ordinis. 114. n. 2.
Creatura viatrici locus via, & non termini competit. 118. n. 8.
Creatura poteſt elevari ad producendum quodlibet non repugnans. fol. 140. n. 5.
Cultus vera Religionis duo exhibet. 22. n. 2.
Cuſtodia Angelorum erga homines in quo conſiſtat. 169. n. 2.

D

Damaſcenus quid de natura Angelorum aſſerit. 135. n. 50.
Damnatio cacodamonum, quovis eorum peccato ſemoto, non ſortiebatur. 123. n. 5.
Decalogi mandata, alia ſunt prima, & alia ſunt ſecunda tabula. fol. 21. n. 10.
Definitio ſomni a priſcis Philoſophis varie allata refertur. 4. n. 2.
Definitio ſomni a recenſioribus adducta eſt melior. 4. n. 3.
Definitio veri dubii negativi circa fidem aſſignatur. 15.
Definitive ſtare in loco quid eſt. 161. n. 14.
Definitio, & diviſio ſunt modi ſciendi. 63. n. 1.
Dei perfecta ſunt opera. 95. n. 18.
Dei exiſtentia neceſſaria eſt. 112. n. 1.
Deipera adhuc ſomnia fidelibus impingere poteſt. 28. n. 17.
Deipera quando ſortita eſt titulum S. Maria de Mercede. 28. n. 15.
Delrio quid docet circa virtutem naturalem ſomniatam hominum. fol. 94. n. 15.
Delictum inaquale panam inaqualem expoſtulat. 159. n. 2.
Demoniorum ſocii evadunt homines, ſi ſuper ſe otioſe vivunt. 34. n. 8.
Deo permittente, cacodamones poſſunt in corpore aſſumpto homines alloqui. 160. n. 11.

Dæmon idem eſt ſapiens, bonis Angelis adhuc competens. 109.n.5.
Dæmon, & fortius homo futura contingentia penitus ignorat. 80.n.6.
Deo tantum futura occurrunt. 45.n.7.
Deus poteſt transferre dominium cujuslibet rei, uti fecit cum hebrais de bonis Ægyptiorum. 22.n.10.
Deus eſt unicus Author ſupernaturalis gratiæ. 17.n.odem.
Deus eſt ipſamet bonitas, & ſanctitas per eſſentiam. 18.n.eodem.
Deus ſuadere nequit malum ab intrinſecis. 18.n.eodem.
Deus ſupremo pollet dominio ſuper cunctas creaturas. 23.n.eodem.
Deus Abraham tentavit. 23.n.10.
Deum adhuc in Scriptura apparet locutum fuiſſe hominibus ſceleſtis in ſomniis. 28.n.18.
Deus eſt ens a ſe, independens, & ita eſt, ut non poſſit non eſſe. 112.n.1.
Deus intuitive a Dæmone non agnoſcitur. 141.n.6.
Deus, uti Author naturæ, alicui quod eſt naturale nō denegat. 158.n.8.
Deus concurrit cum cacodæmonibus phyſice, & non moraliter. fol. 158.n.8.
Deus uti cauſa univerſalis concurrit etiam cum peccatis noſtris. fol. 158.n.8.
Deus ad peccata concurrit concurſu permiſſivo. 158.n.8.
Deus peccata intendere non poteſt. 159.n.8.
Deus non eſt motor cauſæ ſecundæ, a qua potius ipſe uti Author naturæ movetur. 159.n.9.
Deus eſt nullibi poſitive. 162.n.14.
Deus eſt intime præſens cuilibet creaturæ. 162.n.14.
Deum eſſe illocalem Auguſtinus docet. 162.n.14.
Deus non longe eſt ab unoquoque noſtrum. 162.n.14.
Deus nemini mandavit impie agere. 170.n.5.
Deus nunquam deſtinavit ex miniſterio ad tentandos homines. fol. 171.n.5.
Deus ſolum poteſt mentibus hominum illabi. 174.n.7.
Deus in numero, pondere, & menſura poſuit omnia. 90.n.11.
Deus non eſt immediate numerorum inventor. 95.n.19.
Deus infudiſſe gratiam Angelis dicitur, prævia eorum diſpoſitione. fol. 121.n.3.
Deus eſt unicus gratiæ Author. 121.n.3.
Deum orare, ut ducat nos per viam, qua prævidet nobis profuturam ad

æter-

æternam vitam debemus. 54.n.8.
Deus non exaudit utentem, dum orat, medio ab eodem Deo præſcripto. fol. 56.n.23.
Deum tentare ad patranda miracula peccatum eſſe, docent Theologi. fol. 57.n.13.
Deus non neceſſitatur, ut nobis indigentibus, occurrat, per potentiam abſolutam operari. 88.n.15.
Deus eſt ipſamet Providentia per eſſentiam. 58.n.15.
Deus an immedite, aut mediate ſecretiorem ſcientiam pandit, parum refert. 68.n.3.
Deus in monte Sina in duabus tabulis legem Moyſi dedit. 70.n.2.
Deus præter legem ſcriptam legis veram expoſitionem miſteriorum ſupernaturalium Moyſi dedit. 70.n.2.
Deus, & non homines cuncta mala hominum intueri bene poteſt. fol. 44.n.6.
Deus Sanctis hominibus ſæpe locutus eſt. 13.n.4.
Deus eſt ens includens omnes perfectiones. 14.n.5.
Diabolus purificata futura in alieno remoto loco, ſi præjudicium ſit proximo, aperire non poteſt. 98.n.2.
Diabolus adhuc ſua ſomnia, phantaſiam hominis commovens, impingit. fol. 36.n.10.
Diabolus in præſenti providentia eſt victus. 183.n.6.
Diabolus item eſt accuſator, ſeu calumniator. 109.n.5.
Diocesana ſynodus docet, ſemper peccatum eſſe ſomnia ſcrutari. fol. 40.n.13.
Diogenes, & Chryſippus docent ſcire futura diis competere. 37.n.10.
Diverſitas ſomni in defectu, & exinanitione, vel quam in detentione ſpirituum animalium habetur. 4.n.3.
Diverſitas locorum in cacodæmonibus adhuc pro pœna habetur. fol. 130.n.2.
Divinatio eſt quaſi divinitatis æmulatio. 34.n.7.
Divinatores quaſi Deo pleni, aut divini dicti ſunt. 35.n.7.
Divinatio definitur, eſt præcognitio futurorum. 34.n.7.
Divinatio ratione materiæ in varias ſpecies dividi ſolet. 34.n.8.
Divinatio omni jure improbatur. 34.n.8.
Divinatio per ſomnia eſt ſpecies ſubalterna ſuperſtitionis. 35.n.9.
Divinare eſt uſurpare. 36.n.10.

Divi-

Divinæ ſapientiæ eſt injuriam afferre, ſomnia ſcrutari pro futuro contingenti. 37. n. 10.
Divinatores Chriſtiani pervicaces ſunt in explorandis ſomniis. 42. n. 2.
Divinatores ajunt, quod a ſuperioribus permittitur ad praxim, eſt nobis licitum. 43. n. 2.
Divinatoribus *noſtris non eſt data a* Deo *virtus ſomnia intepretandi.* 48. n. 7.
Diviſio orationis adducitur. 50. n. 3.
Divinatores inferunt, numerales cabalas aptas eſſe ad ſcienda futura. fol. 90. n. 11.
Divinator dum fundit Deo preces pro notione futurorum ex ſomniis, non exauditur. 55. n. 12.
Divinatores noſtri fruſtra cabalas vocant quaſdam cartulas. 76. n. 1.
Divinatores noſtri temeritatis notam, cabalas ſcrutando, declinare non poſſunt. 79. n. 4.
Divinatores aſſerunt, numeros habere naturales activitates. fol. 87. n. 5.
Divinæ bonitati, atque juſtitiæ adverſatur, dare pœnam ſine delicto. fol. 122. n. 4.
Divus Bernardus quid voluit ſignificare per vocem diabolus? fol. 111. n. 5.
Divus Gregorius ſex ſomnii diviſiones ex totidem cauſis affert. fol. 12. n. 1.
Divus Thomas temeritatem adſcribit. 77. n. 2.
Diſſidium inter Theologos in reddenda naturali ratione de exiſtentia cacodæmonum. 108. n. 4.
Diſcrimen inter ſomnum, & ſomnium aſſignatur. 6. n. 6.
Diſtantia loci cacodæmonum locutioni non officit. 109. n. 9.
Diſcrimen ponitur inter Deum, & creaturas. 161. n. 2.
Diſcrimen eſt inter homines ante, & poſt redemptionem. 180. n. 2.
Doctrina tradita a Patribus de redempto humano genere. 179. n. 2.
Doctores quamplurimi numeros obſervarunt ob meram curioſitatem. fol. 91. n. 14.
Doctor nemo de cabalis agens, unquam docuit, per illas futura noſſe quempiam poſſe. 67. n. 10.
Doctores omnes moralis theologiæ docent, ſomnia obſervare divinandi occulta & futura eſſe manifeſtam ſuperſtitionem. 45. n. 6.

Dogma a nobis credendum dari de facto cacodæmonum exiſtentiam. fol. 108. n.3.
Dominicus Viva malitiam intrinſecam fornicationis demonſtrat. fol. 181. n.4.
Dominium interdictum eſt cacodæmonibus ſupra genus humanum. fol. 181. n.4.
Dona S. Spiritus, quæ dicantur. 24. n.10.
Dubitare de aliquo, uti intrinſece malo, proteſtatio non prodeſt. fol. 104. n.8.
Dubium nullum eſt, creaturam rationalem damnatam pœnam damni ſubire poſſe. 132. n.7.
Dubio vigente de veneficio, in pœnam illud incurratur. 183. n.7.
Dubium ſolvitur, quare fœminæ in majori numero ſuperſtitioſæ reperiantur. 184. n.7.
Dubius in fide eſt infidelis, ſignificavit Stephanus Papa. 14. n.5.
Dubium in fide quomodo ab aliis intelligitur. 14. n.1.
Dubium in fide explicatur ſecundum verum ſenſum. 14. n.5.
Dubium in fide negativum non bene explicatur a Doctoribus. 14. n.5.
Dubium fidei poſitivum explicatur. 15.
Duodenarius, denarius, & novenarius numerus occultam virtutem habet. 89. n.10.
Duo genera creatorũ entiũ dantur ſpiritualia, & corporalia. 94. n.10.
Duplex ſomnium eſt admittendum internum, & externum. 12. n.3.

E

Eccleſia quamdam propoſitionem circa malitiam fornicationis proſcripſit. 20. n.10.
Eccleſia non approbat ſomniorum uſum. 38. n.10.
Eccleſia quotidie quid ad Deum precatur. 40. n.12.
Eccleſia quo more utitur, dum orat. 53. n.8.
Eccleſia non approbat quod eruitur ex ſcriptura non mediis quatuor ſenſibus. 91. n.13.
Eccleſia univerſalis quid in Nicena Synodo fatetur. 113. n.1.
Eccleſiæ nomine quid intelligitur. 182. n.4.
Eccleſia Mater tutelares Angelos ſingulis hominibus conceſſos colit. fol. 168. n.2.

Eſſe-

Effectus mere naturales appellantur ut plurimum ſomnia. 6. n.7.
Effectus qui non a cauſa ſua, ſed ſupra naturæ vires, & ſine ullo Dei miraculo habetur, ſuperſtitioſus eſt nominandus. 34. n.7.
Effectus, qui non poteſt pendere a cauſa naturali, neque a Deo, vel Angelo, ad diabolicam Magiam pertinet. 100. n.3.
Eloquia Dei, uti loquitur Apoſtolus, cabala intelligitur. 22. n.7.
Eloquium Sacrum quid de cacodæmonis peccato exprimit. fol. 124. n.7.
Energumeni qui dicantur. 173. n.7.
Energumeni adhuc idiotæ vario idiomate loquentes ſuadent cacodæmonum aſſiſtentiam. 109. n.4.
Enigmatica non eſt intelligentia cacodæmonis, ſed intuitiva circa objecta creata. 146. n.6.
Enos, ejuſque filii cœperunt nomen Dei invocare. 126. n.2.
Ens naturale, & mobile corruptibile eſt. 152. n.18.
Ens quodlibet ſpirituale creatum a Deo deſtrui poteſt. 111. n.8.
Ens aliquid fingi nequit, quod a Deo dependentiam non agnoſcit. fol. 113. n.7.
Ens vel reale, vel rationis eſt. 107. n.1.
Entia non ſunt multiplicanda ſine neceſſitate. 116. n.5.
Error voluntarius & pertinacia in dubio de fide negativo non habetur. 15.
Eſdras ſecreta Dei eloquia ſcriptis mandari juſſit. 71. n.4.
Eſtius quid docet de ſuperſtitione cacodæmonum. 169. n.3.
Ethnici circa orationem quomodo bene docent. 54.
Ethici dæmoni famulatum præſtabant. 19.
Ethnicis eſt permiſſum ſomnia, & cabalas ſcrutari. 59.
Ethnici ſolo lumine naturali agnoſcunt, futurorum agnitionem Diis competere. 37. n.10.
Ethymon ſuperſtitionis adducitur. 32. n.1.2.3.
Ex nihilo nihil fit, & in nihilum nil redigi poteſt. 114. n.2.
Exempla de motione alicujus corporis a dæmone facta ponuntur. fol. 118. n.9.
Exemplum ſummè utile adducitur de fidele ab hoſtibus capto. fol. 180. n.3.
Exemplum interdum, quam verba ad operandum homines inducit. fol. 43. n.4.

Exercentes artem Cabalæ, nonnulli docent, eſſe denunciandos. 101. n.5.
Exiſtentia cacodæmonum ex Geneſi inferri poteſt. 108. n.4.
Experiri ſomnia ex ſomnis, pro futuro contingente cognoſcendo, ſuperſtitio eſt. 41. n.14.
Extravagantia in ſomno ſæpe videntur. 5. n.5.
Ezechielis quid de diabolo loquitur. 120. n.1.

F

Falſum aſſeritur, medio cabalæ futura eſſe excogitanda. 80. n.6.
Falſum eſt dicere, cacodæmones ad invicem ſecreta cordis noſcere, & ideo non egere mutua locutione. 118. n.6.
Fauſta, & infauſta in eodem numero a Scriptura notata reperiuntur. fol. 91. n.2.
Fecit Deus ſex diebus cælum, & terram. 116. n.4.
Felicitas ſuper naturalis a Boeti quomodo definitur. 124. n.7.
Fides eſt fundamentum rerum ſperandarum. 23.
Fides non eſt danda ſomnio illi, quod dubitatur an a Deo ſit.
Fides divina eſt ſupra rationem humanam. 16. n.6.
Fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum. 16. n.6.
Fides noſtra Divina, licet ſit certiſſima, eſt obſcura. 16. n.6.
Fides non præſtita ſomniis a peccato non excuſat. 40. n.13.
Fides ſolum divina meretur noſtrum aſſenſum firmiſſimum adhuc ſemotis rationibus. 44. n.6.
Fides ad bene orandum requiritur. 52. n.7.
Fides, ejuſque actuum exercitium eſt modus, quo timor cacodæmonum expellitur. 185. n.8.
Fidei actus jure divino, & Eccleſiaſtico ex damnatis theſibus conſtat. 185. n.8.
Fideles facti ſunt filii Dei per adoptionem. 180. n.3.
Filii Dei filias hominum videntes, intelliguntur a nonnullis Angeli. 126. n.12.
Filii Dei qui dicuntur. 127. n.12.
Fromman quid docet circa virtutem naturalem numerorum. fol. 93. n.15.
Fruſtranea eſt illa virtus, quæ non reducitur ad actum ſuum. 94. n.16.
Fruſtra adhiberentur media, quæ ad finem conſequendum minime

conducunt. 105.

Fructus Sancti Spiritus quot, & qui ſunt. 24. n.10.

Fomes, ſeu concupiſcentia fides nobis adeſt. 171. n.6.

Forma Sacramentorum a Chriſto Domino inventa ſunt. fol. 95. n.19.

Fornicatio ut a malitia excuſetur, fragilitas affertur. 42. n.1.

Fornicatio videtur Oſea Propheta præcipi. 19. n.10.

Fornicatio eſt illicitus coitus. 19. n.eod.

Fornicatio a fornice arcu triumphali nominatur. 19. n.10.

Fornicatio ex ſeptimo decalogi præcepto explicite non vetatur, ſed tantum implicite. 19.

Fornicatio expreſſo jure divino expungitur. 19. n.eod.

Fornicatio an eſſet ob iuti inſecis ſuis mala, olim jurgiū fuit. 20. n. eod.

Fornicatio uti intrinſece mala adhuc prohibetur. 20. n.eod.

Fumus eſt ſignum naturale ignis, uti cauſa cum ſuo effectu. 184. n.3.

Fundere Deo preces, in alterius præjudicium, nunquam exanditur. fol. 58. n.15.

Furtum definitur. 22. n.10.

Furtum ut conſtet, debet eſſe Dominus rationabiliter invitus. 22.

Furtum Iſraelitico populo patrandum contra Ægyptios imponitur. fol. 19. n.10.

Futura contingentia, & libera conjecturaliter cacodæmones divinare poſſunt. 145. n.12.

Futurum contingens, quavis data numerorum combinatione, aut computatione, nullatenus ſciri poteſt. 97. n.21.

Futurum quomodo definitur. 142. n.10.

Futurum mere naturale contingens, & liberum quid explicat. fol. 143. n.10.

Futura mere libera a voluntate ſunt dependentia. 143. n.10.

Futurum aliud neceſſarium, vel quia naturale eſt, vel quia revelatum. 143. n.10.

Futura mere contingentia cacodæmones prorſus ignorant. 143. n.11.

Futura vel in ſe, vel in eorum cauſis agnoſci valent. 145. n.12.

Futura nihil ſunt actu. 145. n.12.

Futura libera nullam connexionem certam cum arbitrio continent. fol. 145. n.12.

Futura nullam habent naturalem connexionem cum ſomniis. 38. n.10.

Futu-

Futura contingentia ſi ſomniis ſcire poſſumus, fortius dum in vigilia ſumus. 41. n. 15.
Futurorum contingentium dæmones inſcios prorſus eſſe probamus. fol. 41. n. 15.
Futura contingentia haudquaquam a bona cabala ſcrutari poſſunt. fol. 79. n. 4.

G

GAſpar Scotus quid de mala cabala docet. 68. n. 11.
Genus aliud non eſt, niſi ipſe ſpecies collective ſumptæ. 36. n. 9.
Genus ſomniorum adhuc datur, quæ a Deo ſolent immitti. 36. n. 10.
Gentes numerum ſeptenarium pro vero habebant. 89. n. 11.
Generatio unius eſt corruptio alterius. 114. n. 2.
Generatio proprie competit creaturis materialibus, & corporeis. fol. 114. n. 2.
Genus humanum poſt Adæ culpam ærumnas ſpirituales patiebatur. fol. 178. n. 1.
Gratia actualis intellectum illuſtrat, & voluntatem inflammat erga bonum ſupernaturale. 17. n. eod.
Gratia ſupernaturali actuali remota, promereri in ordine ad ſalutem æternam non poſſumus. 17. n. eod.
Gratia libertatem non adimit, ſed in ſua indifferentia eam conſervat.
Gratia eſt donum omnino gratuitum. 121. n. 3.
Gratia non eſt debita rationali creaturæ. 121. n. 3.
Gratia in præſenti decreto non infunditur, niſi prævia diſpoſitione recipientis. 121. n. 3.
Gratiam an æqualem, vel inæqualem cacodæmones ante peccatum habuiſſe, incertum eſt. 122. n. 3.
Gratia eſt incompatibilis cum peccato gravi. 140. n. 5.
Gregorius Pontifex excommunicatione divinationi profligavit. fol. 35. n. 8.
Gregorius per numeros myſteria ex ſcriptura colligit. 96. n. 20.
Guglielmus Eſtius diſtinguit inter homines illuſtriores in ſanctitate, & doctrina, & ſimpliciores populi hebræorum. 15. n. 17.

Ha-

H

HÆres Dei, & cohæredes Chriſti fideles ſunt. 180.n.3.
Hebræi ſequuntur literam occidentem, nos ſpiritum vivificantem. fol. 66.n.9.
Hebræis in prophetiis promittitur Meſſias. 66.n.9.
Hebræi ſi ſequerentur ſenſum Cabal, crederent adventum Chriſti Domini, & in omnibus articulis fidei nobiſcum convenirent. 67.n.9.
Hebræi quidam infames eis habere cabalam a Deo revelatam ſactitarunt. 68.n.12.
Hebræi ſub Babilonica captivitate multa mala paſſi ſunt. 71.n.4.
Hebræi in pœnam peccati ſenſum verum cabaliſticum non tenent. fol. 71.n.5.
Hebræorum ſchola in tres ſectas diviſa fuit. 74.n.11.
Hebraice quomodo dicatur Diabolus. 109.n.5.
Hieronymus contra Jovinianum de numero vigeſimo quid ait. fol. 88.n.7.
Hieronymi explanatio ſuper iſtam adducitur. 21.10.
Hilarius quærit, cur pſalmorum ordo non ſit ſecundum hiſtoriam. fol. 89.n.6.
Hilarius ſcientiam cabaliſticam comprobat. 72.n.8.
Hippocrates duplex genus ſomniorum adſcribit. 12.n.2.
Horatius quomodo cecinit circa numerum. 93.n.5.
Homerus de ſeptenario numero quid dicit. 89.n.11.
Homines debent timere ſomnia a cacodæmone immiſſa. 130.n.17.
Homines ferme omnes ſomniis utitur. 39.n.12.
Homicidium a Labano patrandum in perſonam Jacob Deus impedivit. fol. 27.n.12.
Homicidium ut a malitia excuſetur, defenſio adducitur. 42.n.1.
Hominibus in præſenti providentia non eſt permiſſum ſcire futura contingentia. 17.n.14.
Homicidium definitur. 23.10.
Homicidium in perſonam Iſaac conſumandum mandatur. 19.n.10.
Homo meditatis ſuæ vitæ mortuo aſſimilatur. 1.
Homo naturalem virtutem habet ſomniandi. 1.

Ho-

Homo quidam cognominatus fuit Cabala, a quo aliqui cabalam dictam eſſe dubitant. 62.n.3.
Homo quidam quamplures confecit cabalas, & quare hoc fecit. fol. 19.n.5.
Homo nequit exigere media apta ad futura contingentia tenenda. fol. 85.n.4.
Homo rei a ſe inventa naturalem virtutem conferre non poteſt. fol. 95.n.19.
Homo in ſtatu gratiæ ſanctificantis creatus fuit. 121.n.2.
Homo per peccatum naturam humanam non amiſit. 113.n.1.
Homines ſceleſti per peccatum fermè Satanæ traduntur. 37.n.12.
Homo per ſomnum brutis aſſimilatur. 3.n.1.
Homo fidelis ſi dubio negativo dubitat de aliquo articulo revelato, non eſt infidelis. 15.
Homo tutus de Dei locutione tempore ſomni facta id non credere tenetur. 16.
Homines licet æquales natura, non tamen æquales intelligentia. fol. 136.n.11.
Homines ſceleſtos ſi raro obſideri permittatur, bonos vero rariſſime, aut nunquam. 185.n.7.
Homines liberati a Chriſto Domino a poteſtate Diaboli. 180.2.
Hominibus cunctis Angelus Tutelaris eſt a Deo deputatus. 108.n.2.
Hominibus aliquos cacodæmones ad ſuggerenda mala deputatos aliqui dicunt. 169.n.3.
Honor eſt præmium virtutis. 137.n.12.
Humanum genus eſſet exſtinctum a cacodæmonibus, ſi a Deo permitteretur. 182.n.4.
Humanum arbitrium variabile, & mutabile eſt. 84.
Hugo Victorinus quinque ſomnii genera affert. 12.n.2.
Humilitas præcipuum requiſitum eſt ad bene orandum. 52.n.6.

I

JAcobus Apoſtolus rationem affert, quare nos orantes non exaudiamur. 50.n.2.
Jacob clam e Laban aufugit. 27.n.12.
Jeremia ad ſomniatores noſtros loqui videtur. 39.n.12.

Ida

Ideæ fallaces, ſive dormientes, ſive vigilantes, pati ſolemus; tamen inter utriuſque ſtatum erga eaſdem diſcrimen aſſignatur. 8.n.10.
Idololatria ſpiritualis fornicatio nominatur. 21.n.10.
Idola Ethnicorum futura aperirie videbantur. 106.n.12.
Igni alligati ſunt cacodæmones a Deo, & ideo ab igne torquentur. fol. 133.n.8.
Ignorantia invincibilis circa ſomniorum obſervationis malitiam erga futura excuſat tum a culpa, tum a ſuperſtitione. 41.n.16.
Ignis in corpus agit per naturalem ſuam virtutem, in ſpiritum vero per potentiam obedientialem. 133.n.8.
Ignis ſpiritum nec calefacere, nec comburere poteſt. 233.n.8.
Ignis poterat a Deo elevari ad producendos leones, plantas, & quid ſimile non repugnans. 134.n.8.
Ignis tanquam materialis non ſpiritum, ſed materiam appetere tanquam ſuum objectum poteſt. 132.n.8.
Ignorantia invincibilis de Deo non eſt poſſibilis in dæmone. 141.n.7.
Ignorantia ex nullo capite poteſt aſſignari in dæmone circa naturam creatam, atque facultates. 142.n.8.
Immutabilitas, ſeu inflexibilitas eſt Dei attributum. 155.n.2.
Immutabilitas uti perfectio ſimpliciter ſimplex eſt creaturæ incommunicabilis. 155.n.2.
Immenſitas eſt ratio, qua ſubſtantia aliqua dicitur cunctis rebus præſens. 163.15.
Immenſitas eſt peculiare attributum divinæ naturæ. 163.n.15.
Impeccabilitas eſt effectus Beatitudinis. 122.n.5.
Imperatores Chriſtiani l.5. Codicis de maleſic. divinatores pœna gravi puniunt. 35.n.8.
Improportio naturalis per elevationem a Deo ſuppleri poteſt. 134.
Improportionem eſſentialem Deus non ſupplet. 134.n.8.
Impoſſibile eſt, Angelos non differre ſpecie inter ſe, ſenſus Divi Thomæ. fol. 135.n.10.
Inhabilitas noſtra medio orationis agnoſcitur. 50.n.7.
Incarnationis myſteria Hebræi credere non cogebantur. 75.n.14.
Incarnatio Divini Verbi fuit revelatum Adæ. 126.n.11.
Indifferentia libertatis noſtræ a Deo non impeditur. 158.n.8.
Indifferentia propria non eſt gratis minuenda. 160.n.10.
Indifferentia tum a coactione, tum a neceſſitate. 159.8.

Individuum materiale, quod nunc generatur, eſt ſimilis ſpeciei illi, quod ab exordio fuit. 114.n.1.
Indocti more pecudum exemplo trahuntur. 18.n.4.
Infernum quomodo appellatur a Job. 137.n.8.
Infernus principatum ſuum jam amiſit. 181.n.8.
Infinitum, & finitum imparia ſunt. 27.n.13.
Infidelis utique erit, qui dubitat de fide poſitive. 15.
Injuriam Chriſto Domino irrogamus, ſi cacodæmones timeamus. fol. 180.n.3.
In nomine Jeſu omne genuflectatur. 186.n.8.
In principio creavit Deus Cælum, & Terram. 115.n.6.
Inſomnium quid ſit. 12.n.2.
Inſtrumenta corporis magis minuſve diſpoſita, magis minuſve eſt intellectio. 136.n.11.
Intellectus debet captivari in obſequium Chriſti Domini. 16.n.6.
Interdicto genere, omnes ejus ſpecies prohibita intelliguntur. 36.n.9.
Interpretatio mala, potius noſtra ſomniorum eſt, quam eorum defectus pro ſciendo futuro, præfertur a divinatoribus. 43.n.3.
Inventor ſuperſtitionis quis fuerit. 33.n.4.
Inventorem ſuperſtitionis fuiſſe Miſſeam, Lactantius ſupponit. fol. 33.n.4.
Invidia ſuprema cacodæmonum erga genus humanum. 182.n.4.
Invocatio Verbum caro factum eſt, quid operatur. 187.n.9.
Joannes formans de vocis ſignificato, quid inſtruit. 85.
Joannes Epiſcopus Teſſalonicenſis quid circa corporeum ſignum, quo dæmones depinguntur. 110.n.6.
Joannes Pontifex quid de diabolo loquitur. 120.n.1.
Joannes Damaſcenus definitionem orationis affert. 50.n.3.
Job fuit pluries tentatus a Satana. 170.n.4.
Job non tentaretur a dæmone, ſi hic ſciviſſet futura libera. 146.n.12.
Joſeph filio Jacob legitur Deum virtutem interpretandi ſomnia præbuiſſe. 48.n.7.
Joſeph Canoſius docet, cabalam aliud non eſſe, quam textus Hebraici conſiderationem. 61.n.2.
Irreligioſitas per defectum opponitur religioni. 32.n.1.
Iſidorus tradit ethymon ſuperſtitionis. 22.n.1.
Iſraelitæ multa mala ſub Ægyptiis paſſi ſunt. 22.n.10.

Ju-

Judas Sanctus quid de dæmone docet. 129. n. 2.
Judex debet malum a reo confeſſum exprobrare. 26. n. 2.
Judicia Dei occulta ſunt, permittentibus interdum malis. 184. n. 7.
Julius Maurocenus præſtat exemplum ad enucleandam primam bonæ cabalæ ſpeciem. 4. n. 4.
Jura divina ſcrutari ſomnia aperte prohibent. 39. n. 71.
Juſti filii Dei appellantur. 121. n. 12.
Juvenalis quid in ſuo poemate docet circa orationem. 84.
Juvenalis quomodo accipit numerum in ſua ſatira. 85. n. 3.

K

Kabala, & cabala utroque modo ſcribitur. 61. n. 2.
Kircherius de abditis numerorum myſteriis tractat. 97. n. 20.

L

Laban malum inferre Jacob, ob Dei minas recedit. 21. n. 12.
Laban Patri Rachelis locutus fuit Deus. 26. n. 12.
Labor diuturnus, quia artus laxat, quoque ſomnum producit. 5. n. 4.
Lactantius alterum ethymon ſuperſtitionis docet. 32. n. 3.
Laici ſi ſint cabaliſtæ, & quoque clerici, habeantur ab Eccleſia tanquam extranei. 102. n. 6.
Langius in ſua Polianteа de bona cabala quid docet. 62. n. 4.
Latriæ obſequium Dæmon ab hominibus, ante incarnationem, recipiebat. 128. n. 1.
Legio cacodæmonum obſedit corpus humanum. 164. n. 17.
Legio integra cacodæmonum 6666. parvulum humanum corpus obſedit. 110. n. 6.
Leo IV. divinatores gravi pœna plectit, ſcribens ad Epiſcopos Britanniæ. 35. n. 8.
Lex naturalis eſt participatio Divinæ æternæ legis. 18. n. 40.
Liberculi, & cartulæ ad ſomnia pertinentes, quæ ſunt impreſſæ, & venduntur, nulli authoritate nituntur. 44. n. 6.
Liber quartus Eſdræ non eſt canonicus. 12. n. 7.

Libros cabaliſticos in ſummo honore hebræi habent. 71. n.4.
Libri cabaliſtici ab omnibus legi erant vetiti: ſed tantum a ſapientibus de populo. 33. n.9.
Literalis ſenſus ſcripturæ factum, quod eſt geſtum, exprimit. 91. n.13.
Literæ quem numerum explicant ex Græcis. 65. n.6.
Locus ſubterraneus in ſcriptura interdum pro inferno accipitur. fol. 130. n.2.
Locus Angelorum tum bonorum, tum malorum ex doctrina Divi Thomæ duplex eſt. 130. n.3.
Locus eſt quid extrinſecum ſubſtantiæ ſpiritualis. 133. n.8.
Locutio immediata Dei, uti procedens de ore ſuo, ſemper de fide habenda eſt. 16.
Locutio divina in ſomniis facta, etſi captu difficilis, adhuc de fide tenenda eſt. 14. n.6.
Locutio cacodæmonum non eſt actus organicus, ſed ſpiritualis. fol. 159. n.9.
Locus quid ſit, declaratur. 16. n.19.
Locus, quo definitur cacodæmon, poteſt eſſe minimus. 164. n.17.
Loquela divina bonum noſtrum morale in ordine ad animæ ſalutem principaliter reſpicit. 28. n.14.
Lucifer in Cælum *Empyreum conſcendere intendebat.* 117. n.7.
Lucretius docet, ut plurimum quemque ſomniare ea, quæ exercere eſt ſolitus. 7. n.9.
Lumen rationis nobis eſt natura inſitum. 18. n.eod.

M

Majeſtas divini ſermonis nimis puſillanimitatem, & confidentiam excludit. 27. n.13.
Magiſter Caſſiodorus, aliique docent, ſimul cum mundo corporeo Angelos creatos fuiſſe. 115. n.4.
Magiſter Gerſon quid inquit de dubio veneficii. 184. n.7.
Magis virtus ſapitur, ubi magis ejus cauſa conjicitur. 107. n.9.
Mala fides nemini prodeſt. 104. n.8.
Malefici ad Pharaonem quid dixerunt. 181. n.4.
Malitia humana pro patratis ſceleribus excuſabiles cauſas adducere ſolet. 42. n.1.

Ma-

Malorum nihil eſt honorandum. 137. n.12.
Malum quia malum in ſcriptura Deum præcepiſſe obicitur. 19. n.10.
Manifeſtare internos mentis conceptus eſt ad bonum naturæ intellectivæ. 157. n.11.
Mandata decalogi primæ tabulæ tria ſunt, quæ reſpiciunt charitatem erga Deum. 21. n.10.
Mandata decalogi primæ tabulæ per quamcumque potentiam a Deo diſpenſari non poſſunt. 21. n.10.
Mandata decalogi ſecundæ tabulæ ſunt reliqua præter tria priora, quæ urgent charitatem erga proximum. 21. n.10.
Mandata ſecundæ tabulæ quædam pœnis circumſtantiis non a Deo diſpenſari poſſunt, ſed etiam in contrarium præcipi. 21. n.10.
Maria cœpit vocari mater miſericordiæ tempore S. Odonis. 28. n.8.
Martyrium tam a Cypriano, quam a Juſtina ſuſceptum. 186. n.9.
Martinus de Arles quid loquitur circa timorem de veneficio. fol. 184. n.7.
Materiam totaliter pertinentem ad animæ incolumitatem ſolet Deus peccatori inſinuare. 26. n.12.
Materia indifferens quæ ſit. 14. n.10.
Materia orationis petita, quomodo debeat eſſe. 53. n.3.
Materia ſomnii a Deo immiſſi neceſſario debeat eſſe honeſta. 18. n.eod.
Maurocenus nobile exemplum præſtat de cabala bona. 65. n.5.
Medici, & præcipue Galenus, docent, obſervanda eſſe ægrotantium ſomnia, ut morbi cauſa conjecturari valeat. 10. n.14.
Medici ex tactu pulſus, aliiſque indiciis vitam, vel mortem infirmi divinare poſſunt. 145. n.12.
Mendacium Deo nequit tribui. 18. n.eod.
Menochius nobile exemplum præbet circa nomen Antichriſti. fol. 65. n.6.
Meritum inter, & impetrationem multum intereſſe. 51. n.5.
Mera permiſſio, ſed fermè licentia Dei exquiritur, adhoc ut cacodæmon fideli malum faciat. 183. n.6.
Michaelis, & Angelorum ejus præliũ cum dracone exponitur. 129. n.1.
Micha Ephraimita ſuperſtitioſum cultum introduxit. 33. n.4.
Miniſterio ſpirituum animalium quævis ſomnia oriuntur. 8. n.11.
Miraculum patrare eſt operari per potentiam obſolutam. 57. n.13.
Miraculum quid eſt. 176. n.11.

Miracula dæmon efficere non poteſt. 176. n. 11.
Miracula fieri dicuntur a cacodæmonibus ad ſeducendos incautos homines. 176. n. 11.
Myſteria omnia noſtræ fidei Hebræi profiteri non tenebantur. 74. n. 14.
Miſtica theologia tam Hebræorum, quam noſtra Allegoricum, Anagogicum, & Moralem ſenſum habet. 54. n. 2.
Modus ſciendi futura contingentia ex Sacra Scriptura, & a divina lege nequit obtineri. 103. n. 7.
Modus, quo ignis ſpiritus torqueri poſſit, explanari difficile eſt. fol. 132. n. 8.
Modus integer, & clarus intelligendi, cacodæmoni ſpectare debet. fol. 141. n. 6.
Moraliſtæ recentiores docent, ad licite operandum interdum ſufficere autenticam authoritatem Doctorum. 44. n. 3.
Moyſes duntaxat ſeptuaginta ſapientibus voce, & non ſcriptis intelligentiam ſupernaturalem legis communicavit. 70. n. 2.
Moyſes vocatus a Deo in Jethro. 22
Moyſes populum rudem debebat alloqui, ideo de Angelis non loquitur. 114. n. 3.
Motus localis præſentiam locati in loco ſupponit. 162. n. 15.
Motus, ſui natura, eſt tranſitus a termino a quo ad terminum ad quem. fol. 165. n. 20.
Motus cacodæmonis non eſt ab extremo ad extremum intacto medio. 166. n. 20.
Mulierculæ veneficæ fugiuntur ob timorem præſtigii. 183. n. 7.
Multitudo ſociorum impunitatem criminum non facit. 46. n. 7.
Mundum ab æterno ab Ariſtotile, aliiſque, creatum dicebatur. fol. 91. n. 20.
Mutabilitas in Deum eſt imperfectio. 155. n. 2.

N

NAturæ rerum ſunt prorſus immutabiles. 84. n. 3.
Natura præſtantior aliis, in præſtantiori loco creata, debebat creari. 117. n. 6.
Natura æquales licet ſint cacodæmones, tamen inæqualem pœnam patiuntur. 136. n. 11.

Nea-

Neapolitana Synodus proſcribit ſomnia ſcrutari. 38.n.10.
Neapolitana Synodus celebrata anno 1694. *onus denunciandi ſcelus cabaliſticum imponit.* 103.n.6.
Necromantiam malam cabalam eſſe DD. dicunt. 67.n.11.
Necromantes eorum præſtigia ab Henoch, & Salomone obtinere inquiunt. 99.n.2.
Nefarium eſt dicere, Scripturam numeris uſam fuiſſe ad naturales numerorum actiuitates ſcrutandas. 90.n.2.
Nemo plus juris dat, quod ipſe habet. 80.n.7.
Nil volitum, quin præcognitum. 41.n.16.
Nil ſub ſole novum. 114.n.2.
Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus. fol. 20.10.
Nomen tam Abrahæ, quam Jacob Deus impoſuit. 95.n.19.
Nomine charitatis, gratia ſanctificans intelligi poteſt. 121.n.1.
Nomine ſtellarum in Apocalypſi, quæ intelliguntur. 118.n.8.
Nomen Angeli non naturæ, ſed officio reſpondet. 152.n.16.
Non tentabis Dominum Deum tuum. 57.n.13.
Nonius Marcellus aliud ſuperſtitionis ethimon adducit. 33.n.3.
Nulla pœna poterat de condigno divinæ juſtitiæ ſatisfacere. fol. 178.n.1.
Nullus homo, generaliter loquendo, a morte æterna ante adventum Chriſti Domini eripiebatur. 178.n.1.
Nullum naturale eſt medium ad ſcienda futura contingentia. fol. 83.n.2.
Nullum aliud ſignum eſt aſſignabile præter naturale, & ad placitum. 85.n.3.
Numerus peccantium, culpam non minuit. 46.n.7.
Numerus inſcite aſſeritur, habere ſignificatum naturale. 83.n.1.
Numerales cabalæ quæ dicantur. 83.n.1.
Numerus eſt collectio unitatum. 85.n.3.
Numerus non æque a diverſis nationibus exaratur. 85.n.3.
Numeri ſine caractere ex hominum uſurpatione unitates, ſeu multiplicitates rerum ſignificant. 85.n.4.
Numerus ſi ſignificaret naturaliter, penes omnes gentes deberet idem ſignificare. 86.n.4.
Numeri, & caracteres ab hominibus inventi ſunt ad fovendum hu-

manum commercium. 86.*n*.4.
Numerales cabalæ non ſunt media apta pro excogitandis futuris contingentibus. 87.*n*.4.
Numerus quadragenarius an ſit fauſtus. 88.*n*.8.
Numerus binarius, & quinquageſimus an habeat occultam virtutem. 88 *n*.9.
Numerus nequit computari inter entia ſpiritualia, & corporalia. fol. 94.*n*.16.
Numerus cælorum authoritate Scripturæ comprobatur. fol. 116.*n*.5.
Numerus ſingulorum individuorum cujuslibet ſpeciei omnino a cacodæmone ignoratur. 142.*n*.9.

O

OBjectum formale divinæ fidei eſt ipſamet divina Authoritas loquens. 10.*n*.6.
Objectum formale voluntatis eſt bonum. 181.*n*.1.
Objectum formale ſpecificans viſionem corporalem eſt coloratum lucidum. 134.*n*.8.
Obſeſſionis genus duplex eſſe poteſt. 173.*n*.7.
Obſervare ſomnia ad agnoſcendam corporis valetudinem licite fieri poteſt. 36.*n*.50.
Obſervare ſomnia eſt prorſus a jure divino vetitum. 38.*n*.11.
Obſervare ſomnia pro futuris contingentibus eſt ſibi arrogare, quod Dei proprium eſt. 37.*n*.10.
Obſervatores ſomniorum pro futuro ſciendo ultorem Deum in morte experiuntur. 41.*n*.15.
Obſervatores cabalarum tempus fruſtra terent. 60.*n*.1.
Obſervare cabalas eſt mores corrumpere. 60.*n*.1.
Obſervatores cabalarum nullo motivo rationabili nituntur, ideoque vere temerarii dicantur. 78.*n*.4.
Occidere authoritate a Deo obtenta eſt occidere publica authoritate. fol. 13.*n*.10.
Occiſio injuſta hominis homicidium eſt. 23.*n*.10.
Occiſio hominis facta publica authoritate non eſt homicidium. fol. 20.*n*.10.

Oc-

Occulta, cabala vocari poſſunt. 74.n.13.
Oculus corporeus non poteſt elevari ad videndum Deum. 134.n.8.
Omnia nomina, quamvis ſpecioſiſſima, nullam virtutem naturalem habent. 100.n.3.
Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. 104.n.9.
Omnes creaturæ cujusvis generis, & conditionis a Deo eſſentialem dependentiam agnoſcunt. 113.n.1.
Omne eſt terminus communis juxta dialecticos. 113.n.4.
Omnis compoſitio a cacodæmone omnino excluditur. 111.n.8.
Opera ſi uniantur fidei, maxime cacodæmones formidarent. fol. 186.n.8.
Opera magica inſtruunt cacodæmonis exiſtentiam. 109.n.4.
Opinio docens, Angelos differre numero inter ſe, magis arridet. fol. 135.n.10.
Opinio aſſerens, dari virtutem naturalem in numeris, ut diſſona fidei eſt habenda. 92.n.14.
Opus ad extra Dei eſt omnino voluntarium, ſecus ad intra. 158.n.9.
Oraculum quid ſit. 12.n.2.
Orare Deum pro re indifferente illicitum eſt. 56.n.23.
Oratio inter cæteros religionis actus adſcribitur. 50.n.1.
Oratione agnoſcimus noſtram inſufficientiam, & inhabilitatem. fol. 50.n.1.
Orantibus promittitur concedi, non abſolute, ſed conditionate, omne quod petitur. 50.n.1.
Oratio quomodo definitur. 50.n.3.
Orationis definitio Damaſceni admittitur. 50.n.3.
Oratio dividitur in publicam, & privatam, & utraque quæ ſit? fol. 50.n.3.
Oranti, ſemota mentis intelligentia, quid Deus dicit. 50.n.4.
Orationes mere vocales in quo ſenſu commendantur a Scripturis. fol. 51.n.5.
Oratio ulterius dividitur, præter alias diviſiones adductas, juxta ſenſum Apoſtoli. 51.n.5.
Oratio ut ſit meritoria, ab homine viatore ex charitate fieri debet. fol. 52.n.7.
Oratio poteſt impetratoria eſſe, & non meritoria. 52.n.7.
Orare cum perſeverantia debemus. 53.n.8.

Oratio facta omnibus circumſtantiis, & requiſitis, infallibiliter a Deo exauditur. 54.n.8.

Oratio noſtra, niſi exaudiatur, adhuc Deo gratias agere debemus. fol. 54

Origenes (ubi bene, nemo melius) textum Apoſtoli explanat. fol. 72.n.6.

Origo cabalæ, meliori modo, exponitur. 70.n.1.

Ordo partium, integritas, & varietas partium ad operis perfectionem exquiruntur. 95.n.18.

Orpheus de Apolline quomodo canit. 90.n.11.

Oſea propheta debebat uxorem ducere labe idololatriæ fœdata. fol. 21.n.10.

Oſea tradidit jus Deus in corpus illius mulieris fornicariæ. fol. 21.n.10.

P

PActum tacitum cum dæmone, quomodo intelligatur. 103.n.7.

Patres quid de futuris loquantur. 144.n.11.

Patres numeris uſi ſunt pro myſteriis ſupernaturalibus. fol. 97.n.20.

Patres tam Græci, quam Latini, ante mundum corporeum cacodæmones creatos fuiſſe autumant. 115.n.3.

Patres in numeris geſta contemplantur. 90.n.12.

Patres explicantes cap.11. Sapientiæ, nunquam loquuntur de virtute numerorum. 93.n.15.

Paulus Apoſtolus ſcientiam cabaliſticam comprobat. 72.n.6.

Paulus Layman aſſerit, materiam indifferentem a Deo petere licitum non eſſe. 56.n.13.

Peccator haudquaquam eſt dignus Dei eloquio per ſomnium. fol. 25.n.11.

Peccatum naturam non mutat, ſed gratia ſpoliat. 29.n.6.

Peccatum non datur, niſi voluntarium. 123.n.5.

Peccatum carnale a cacodæmonibus committi non poterat. 129.n.9.

Peccatum cacodæmonum fuit mere ſpirituale. 125.n.9.

Peccatum Angelorum fuit amor, & libido cum mulieribus, ita nonnulli

ſom-

ſomniarunt. 126. n.12.
Peccatum nullius natura eſt deſtructivum. 140. n.5.
Peccati conſtitutiva ſunt intellectus cognitio, & voluntatis deliberatio. 136. n.21.
Panormitanus explicat, dubitare in fide. 15.
Phantaſia quomodo definitur. 7. n.8.
Phantaſma quomodo accidat. 12. n.2.
Paſſio, ſive actio quavis hominis ex congerie ſpirituum animalium efformatur. 9. n.12.
Peccatum eſt etiam concupiſcentia partus. 172. n.7.
Pelagii ſenſus circa gratiam actualem proſcribitur. 17. n.eod.
Permiſſum a Deo Satan expreſſe obtinuit contra Job. 181. n.4.
Per eſſentia agnitionem omnes res & ſecernuntur, & intelliguntur. fol. 107. n.1.
Perſius in ſuo pœmate quid circa orationem tradit. 55. n.8.
Peſat apud Hebræos eſt noſter ſenſus literalis. 66. n.7.
Petronius Arbiter inquit, quilibet ſomniat, quod exercet. fol. 8. n.9.
Picus Mirandulanus non approbat, ab Angelis, ſed potius a Deo traditam fuiſſe ſcientiam hanc cabaliſticam. 61. n.3.
Picus Mirandulanus ſumma impenſa libros cabaliſticos conquiſivit. fol. 71. n.5.
Philoſophi Hebræi juxta ſcita philoſophica biblia expoſuerunt. 73. n.11.
Philoſophus nemo docuit, dari cauſam phyſicam, habentem duplicem virtutem, unam alterius deſtructivam. 90. n.12.
Philo, aliique docent, Angelos creatos fuiſſe poſt mundum corporeum. fol. 115. n.4.
Pythagorici, & Stoici circa virtutem naturalem numerorum expunguntur. 92. n.14.
Plato docet, nemini licere illiberali quæſtui incumbere. 60. n.1.
Plurimis expoſcentibus futura, eorum eventus caſu accidere valet. fol. 80. n.7.
Plures cacodæmones poſſunt eidem loco correſpondere: 165. n.19.
Plures rationes ferme exiſtentiam cacodæmonum ſuadent. 109. n.4.
Pœnd damni, & ſenſus quid ſit. 132. n.6.
Pœna non ſolum inæqualis, ſed etiam locus inæqualis cacodæmonibus accidit. 129. n.2.

Potentia erroris Janſenii circa gratiam eliminatur in concilio. fol. 17. n.eod.
Potentia non adhuc exercita in quodam actu facilius laxatur, quàm illa per exercitium habituata. 5. n.4.
Potentia abſoluta, ſeu extraordinaria poteſt Deus exaudire noſtras preces, & medio ſomnio notionem futuri contingentis nobis præbere. fol. 58. n.15.
Poteſt Deus nobiſcum facere, ſicuti cum Hebræis ex Ægyptiorum bonis, per ſomnia aliorum dominium nobis transferre. 58. n.15.
Potentia permiſſiva, non vero potentia naturali cacodæmones poſſunt. fol. 182. n.5.
Potentia naturalis in actu ſecundo exerceri a cacodæmonibus non poteſt. 182. n.5.
Poteſtas cacodæmonis ſuper genus humanum erat per peccatum, non per creationem. 181. n.4.
Potentiæ ſpiritualis ſubſtantiæ an diſtinguantur inter ſe. 155. n.1.
Potentia cacodæmonum quanta ſit, oſtenditur. 174. n.9.
Potentiis ſuis, inſtar animæ rationalis, cacodæmon gaudet. 139. n.1.
Præter leges ſcriptas, myſteriorum manifeſtationem Deus Moyſi aperuit. 71. n.6.
Præteritum, ſive præſens ſi medio cabalæ pandatur, time ſuperſtitionem. 97. n.21.
Præſumptio non Dei ſomnium ſequitur. 27. n.13.
Præcognitio intellectus, & deliberatio voluntatis circa malum lege vetitum. 41. n.16.
Præceptum in genere orandi nobis datur. 50. n.1.
Preces noſtras Deo Patri in nomine Chriſti Domini porrigere debemus. fol. 53. n.8.
Preces noſtræ debent animæ noſtræ favorem reſpicere, ad hoc ut facilius exaudiantur. 53. n.8.
Phrenetici qui dicantur. 178. n.7.
Precari Deum pro alienæ rei dominio transferendo, medio ſomnii, eſt tentare Deum. 58. n.15.
Prima cauſa, quæ ſomniorum obſervationem excuſat, nempe publica quorundam libercul orum de ſomniis agentium venditio, a Divinatoribus affertur. 43. n.2.
Primus conceptus rei, eſt ejus eſſentiam perpendere. 107. n.1.

Principatu, atque ſubjectione cacodæmones inter ſe non gaudent. 131.n.12.
Promiſſiones in Scriptura latæ exaudiendi orantes, non ſunt abſolute, ſed ſub conditione. 50.n.1.
Propoſitiones duæ ſtabiliuntur. 71.n.6.
Propoſitiones damnatæ circa tempus eligendi actum fidei. fol. 15.
Proteſtatio contraria facto nullius penitus momenti eſt. fol. 104.n.8.
Proſcripto toto, adhuc ejus partes proſcriptæ intelliguntur. fol. 34.n.6.
Provinciale Mecliniense concilium declarat divinationem ſuperſtitioſam. 38.n.10.
Pſaltes Regalis a Deo reſponſum obtinuit. 187.n.9.
Puſillanimitas Dei ſomnium non comitatur. 27.n.13.

Q

Qualitas, & quantitas, uti accidentia diſtincta, recentioribus philoſophis negatur. 139.n.2.
Qualitas ſupernaturalis torquens cacodæmones non eſt aliquid ignis. 133.n.8.
Quare a Deo male petamus. 50.n.2.
Quare diabolica ars, cabala quoque nominatur a quibuſdam. fol. 99.n.2.
Quaternarius, ſenarius, & ſeptenarius numerus occultam virtutem habet. 89.n.11.
Quavis data ſomniorum ſcrutatione minime futura noſci poſſunt. fol. 45.n.6.
Quæ ut plurimum ſomniare aſſolemus? 7.n.8.
Quæ proponuntur ab hominibus, rationibus indigent, ut poſſint a nobis amplecti. 44.n.6.
Quæ nobis proſunt ad exercitium virtutum, non debemus reſpuere per orationem. 54.n.8.
Quæ a Deo ſunt expetenda, ſi auxilio dæmonum impetrantur, idololatria ferme eſſe videtur. 101.n.4.
Quæ firmiter credere tenemur. 47.n.7.

Qui-

Qui vivit in æternum, creavit omnia ſimul. 115. n.4.
Qui credit citò, levis eſt corde. 45. n.6.
Quid ſit obſecrari Deum, quid orare, & quid poſtulare. fol. 50. n.5.
Quid eſt operari ſecundum præſentis providentiæ decretum. fol. 57. n.14.
Quid eſt eſſe ubique. 162. n.14.
Quid exprimit eſſe nullibi poſitive. 162. n.14.
Quid ly crucior in hac flamma. 134. n.9.
Quis utens numeris, characteribus, aliiſque ſignis pro futura obtinenda, ſuperſtitioſus eſt. 101. n.3.
Quod adverſatur Religioni, non poteſt præſcribi. 44. n.7.
Quomodo naturaliter ſomnia producuntur ab animalibus ſpiritibus. fol. 7. n.8.
Quomodo de Cœlo cecidiſti Lucifer. 117. n.6.
Quomodo dicatur, cacodæmon intrare in cor hominum. fol. 174. n.8.
Quotuplex eſt modus Bibliam exponendi. 66. n.7.

R

Rabanus librum de numerorum virtutibus compoſuit. fol. 87. n.6.
Rabini, niſi ſceleſti ſint, eorum cabaliſticos libros corrumpere non poſſunt. 19. n.4.
Rabini quamplurimi referuntur. 72. n.6.
Rabini, mutatione literarum, alicujus ſcripturæ dictionis ſenſum reconditum pandunt. 65. n.5.
Rationalis creaturæ damnatæ duplex eſt pœna, damni, & ſenſus. fol. 132. n.6.
Redemptoris nomen quare Chriſtus obtinuit. 178. n.1.
Redemptio quid explicat. 178. n.2.
Redemptor pro conductore interdum uſurpatur. 178. n.2.
Redemptoris noſtri Simeoni adhuc Deus locutionem ſuam præbuit. fol. 28. n.11.
Redigere intellectum tenemur in obſequium Sanctæ Fidei. 44. n.8.
Redimere idem eſt, ac liberare. 179. n.2.

Re-

Regula ex caſibus particularibus non naſcitur. 27. n. 12.
Replicatio creaturæ divinitus poteſt contingere. 165. n. 19.
Repugnantia eſſentialis ex adverſariorum objectione luculenter infertur. 90. n. 12.
Reſponſum a cacodæmone datum Cypriano. 186. n. 91.
Res indifferens poteſt ex circumſtantiis fieri bona, vel mala moraliter. 86. n. 13.
Revelatio Metildæ, & Brigidæ Virginum adducitur. fol. 187. n. 9.
Revelatio Divina de extrinſeca ſe habet. 158. n. 2.
Reus factus ſervus pœnæ ingemiſcit delictum. 26. n. 12.
Romanum jus pœnam temere litigantibus ſtatuit. 87. n. 8.

S

SAbato Sancto quid canit Eccleſia. fol. 21. n. 10.
Sabaton, hoc eſt requies. 96. n. 20.
Sacra Scriptura in quovis ex quatuor ſenſibus explanetur, ſemper animæ favorem reſpicit. 91. n. 73.
Sacram Scripturam quis adulteraret, ſi ipſam explicaret præter communes quatuor ſenſus. 104. n. 7.
Sacra Scriptura luculenter cacodæmonum exiſtentiam oſtendit. fol. 104. n. 7. & fol. 108. n. 3.
Sacrificium eſt ſupremus religionis actus. 23. n. 10.
Sacrificio Miſſæ incruenter renovatur paſſio Chriſti Domini. fol. 187. n. 9.
Sacrificium illud in ara Crucis a noſtro quotidiano ſacrificio quomodo differat. 187. 9.
Sadducei negabant ſubſtantias creatas ſpirituales. 108. n. 3.
Samaritanorum oratio non fuit bona. 54. n. 8.
S. Maria ad Nives quando dicta fuit. 28. n. 14.
Sancti adhuc ſomnia fidelibus immittere poſſunt. 19. n. 15.
Sanctus Franciſcus Aſſiſii Innocentio III. immiſit ſomnium. fol. 19. n. 15.
Sanctus Joannes de S. Facundo fuit obſeſſus. 185. n. 7.

San-

Sancti quomodo dicuntur miracula efficere. 176.n.11.
Sanctus Auguſtinus textum Sapientiæ quomodo explicat. 92.n.15.
Sanctus Auguſtinus quid docet. 46.n.7.
Sancti Angeli omnes ſunt in cœlo, ſed cacodæmones non omnes ſunt in inferno. 130.n.2.
Sapienti a cacodæmonis tanquam creaturæ ſuis limitibus afficitur. 142.n.9. fol.
Sapientiores hebræorum, excepto reliquo rudi populo, mediis cabalis dogmata noſtræ fidei agnoſcebant. 62.n.5.
Satisfactio de congruo poterat fieri a creatura. 178.n.1.
Sathanas adverſarium exprimit. 110.n.5.
Scaliger in ſuo Poemate, accidere ſomnia nobis docet. 14.n.finali 14.
Scientia cacodæmonis eſt ferme totius naturæ creatæ, atque facultatum omnium. 141.n.8.
Scientia cabaliſtica eſt factum, & non jus. 70.n.1.
Scientia cabalæ idem eſt, ac ſcientia receptionis. 70.n.3.
Scientiam ſi per peccatum dæmon amittere debebat, deſtruebatur ſua natura. 140.n.5.
Schola Eliæ Rabini docet, in ſeptimo millenario mundum perire. 89.n.11. fol.
Scriptura numeris uſa eſt ad myſteria ſupernaturalia indicanda. 90.n.12. fol.
Scripturæ non abſolutè, ſed conditionate orantibus promittunt, eorum preces exaudiri. 50.n.2.
Scriptura quid ajunt de Deo, uti creatore. 113.n.1.
Scriptura Sacra temeritatem eliminat mortis pœna. 78.n.3.
Scriptura teſtatur, a Deo cacodæmones creatos fuiſſe. 113.n.1.
Scrutari ſomnia pro futuro ſciendo non eſſe ſuperſtitionem, docent divinatores. 43.n.4.
Secreta cordis, quæ intelligantur. 146.n.2.
Secreta cordis ſubſunt voluntatis juri. 152.17.
Secretum cordis eſt mentis excogitatio, ſeu ens intentionale. 153.n.18. fol.
Secretum cordis ſolum a Deo, & ab illius cauſa, nempe intellectu, intelligitur. 153.18.
Secreta cordis, niſi manifeſtentur, ab aliis intelligi nequeunt. 156.n.3. fol.

Secunda ſpecies bona cabala in mutatione literarum alicujus vocabuli conſiſtit. 64.n.5.
Secunda cauſa, qua ſomniorum obſervationem excuſat, eſt veracitas ſomniorum, qua a divinatoribus adducitur. 43.n.7.
Sederola, libros ſeculorum exprimit. 73.10.
Senſus pœnam, ſeu ignis ſubjicere cacodæmones ex ſcriptura conſtat. fol. 132.n.7.
Senſus literalis ſacræ Scripturæ eſt ſemper attendendus, dummodo non ſequatur ex eo abſurdum. 144.n.11.
Senſus communis eſt Patrum circa cacodæmonum exiſtentiam. fol. 108.n.4.
Senedrim, dicebantur illi ſeptuaginta ſapientes, quando conciliariter uniebantur. 73.n.8.
Senſus cæterorum circa modum, quo cacodæmones ab igne torquentur. fol. 133.n.3.
Senſus literalis ſacri eloquii, niſi errorem, vel abſurdum habet, uti de de fide habendus eſt. 16.
Septima Synodus factum, non cauſam corporeitatis dæmonis approbat. fol. 110.n.6.
Septuaginta ſapientibus, quibus communicata erat ſcientia Dei voce, ſeptuaginta libros componi mandatum fuit. 70.n.4.
Septuaginta libri cabaliſtici orti fuerunt. 71.n.4.
Serpens, qui Evam decepit, diabolus fuit. 109.n.4.
Serpentes Pharaonis ſuadent cacodæmones eſſe exiſtentes. 109.n.4.
Significata numerorum apta eſſe ad ſcienda futura nonnulli jactitant. fol. 21.n.2.
Significare, ſeu eſſe ſignum, aliud eſt naturale, & aliud ad placitum. fol. 84.n.3.
Significare naturaliter eſt habere connexionem naturalem rei ſignificatæ cum ſigno. 84.n.3.
Signum arbitrarium nullam naturalem connexionem habet cum re ſignificata. 84.n.3.
Signis, & indiciis cacodæmones conjecturare poſſunt internas cogitationes. 152.n.17.
Signa arbitraria variari poſſunt in ſignificato. 84.n.3.
Significatum numeri eſt arbitrarium, non naturale. 87.n.4.

Significare naturaliter, eſt idem penes omnes nationes ſignificare. fol. 86. n.11.
Signa vel crucis, vel alterius rei ſacra, adhibita adſcienda futura ſuperſtitioſa ſunt. 100. n.3.
Simonis Magi volatus dubitatur ab Henrico Valeſio. 174. n.9.
Synodi quamplurima divinationem prohibent. 31. n.8.
Synodus Lateranenſis quid decernit circa creationem entium. fol. 110. n.6.
Socordia eſt ſcrutari contingentia incertiſſima cordis. 41. n.15.
Socrates circa orationem quid tradit. 55.
Solem, & Lunam, & quid ſimile firmare dæmon non poteſt. fol. 79. n.9.
Somnium divinum poteſt eſſe mediate immiſſum, cum ſcilicet mediante divina gratia mens noſtra illuſtratur. 17. n.8.
Somnium poteſt eſſe immediate Dei allocutio. 17. n.9.
Somnium ſi alicui virtuti, & quævis illa ſit, aut alicui legi, & qualibet illa ſit, adverſetur, non eſt a Deo immiſſum. 18. n.eod.
Somnia ſi legibus humanis contrariantur, non ſunt a Deo. 23. n.10.
Somnium ne quidem eſt a Deo, ſi virtutibus theologicis adverſetur. fol. 23. n.10.
Somnia, quæ apponuntur ſeptem donis, & fructibus Spiritus Sancti, non pendet a Deo. 24. n.10.
Somnium ſi opponitur ſtatuto Eccleſiæ, non immittitur a Deo. fol. 24.
Somnium de materia indifferente ne quidem eſt a Deo. 24.
Somnus eſt naturalis proprietas. 1.
Somnus eſt figura mortis, ejuſque frater. 1.
Somnus vel in defectu, & exinanitione, vel detentione animalium ſpirituum collocatur. 4. n.3.
Somnium ex ſomno oritur. 5. n.5.
Somnambuli qui dicuntur. 6. n.5.
Somnia interdum ex cauſa naturali oriuntur. 36. n.10.
Somnia ex corporis conſtitutione adhuc provenire ſolent.
Somnia a dæmone immiſſa deſiderare, aut eis fidem habere, ſuperſtitio eſt. 36. n.10.
Somnia non ſunt cauſa naturalis futurorum. 38. n.10.

So-

Somnia multis errare faciunt. 39. n.11.
Somnia neque eorum natura, neque uti a cauſa extrinſeca immiſſa pro contingente futuro ſciendo, ſcrutari nemo poteſt. 41. n.15.
Somniis ſi nemo uteretur, adhuc daretur inter tot Divinatores ille, cui accidentaliter futurum occurreret. 46. n.7.
Somniis a Deo certe immiſſis poteſt fides dari. 14. n.5.
Somnium a cacodæmone dupliciter poteſt immitti. 30. n.11.
Somnium ſi ſomnianti pios affectus produxerit, poteſt a Deo exiſtimari. 27. n.14.
Somnium mærorem, & timorem internum gignens, a Deo non eſt. fol. 28. n.74.
Spes ſupernaturalis divinam miſericordiam conſequitur. fol. 24. n.10.
Species ſuperſtitionis ſunt omni jure vetitæ. 33. n.6.
Spes, & fiducia ad bene orandum requiruntur. 52. n.8.
Species ſuperſtitionis adducitur. 33. n.6.
Spiritus animales ſomnum producunt. 4. n.3.
Spiritus alii vitales, alii animales appellantur. 9. n.11.
Spiritus vitales cui motui deſerviant? cuique ſpiritus animales? fol. 9. n.11.
Spiritus animales per varias eorum combinationes in phantaſia factas varia ſomnia producunt. 9. n.11.
Spirituum animalium nomine particulæ ſanguinis ſubtiliſſimæ, & puriſſimæ intelliguntur. 10. n.13.
Spiritus quomodo definitur, ſive bonus, ſive malus. 110. n.6.
Spiritus in terra, vel aere maligni detenti, hominibus ordiuntur inſidias. 131. n.4.
Spiritus velocior eſt motu, quam corpus. 166. n.20.
Spiritus mendacii, & fornicationis, qui dicantur. 172. n.6.
Status termini, & viæ ſimul compati non poſſunt. 122. n.4.
Status viæ, & ſtatus libertatis, & indifferentiæ. 123. n.5.
Statum noſtrum a Deo petere optimum eſt. 54. n.8.
Stoici dicebant, rationem vocis eſſe affinem ſono vocis. 85. n.4.
Suarez docet, ſomnium opus pietatis promovens, poſſe conjecturari a Deo. 28. n.14.
Suarez docet, petitionem de re indifferente non poſſe pertinere ad divi-

manum commercium. 86.n.4.
Numerales cabalæ non ſunt media apta pro excogitandis futuris contingentibus. 87.n.4.
Numerus quadragenarius an ſit fauſtus. 88.n.8.
Numerus binarius, & quinquageſimus an habeat occultam virtutem. 88.n.9.
Numerus nequit computari inter entia ſpiritualia, & corporalia. fol. 94.n.16.
Numerus cælorum authoritate Scripturæ comprobatur. fol. 116.n.5.
Numerus ſingulorum individuorum cujuslibet ſpeciei omnino a cæcodæmone ignoratur. 142.n.9.

O

Objectum formale divinæ fidei eſt ipſamet divina Authoritas loquens. 10.n.6.
Objectum formale voluntatis eſt bonum. 181.n.1.
Objectum formale ſpecificans viſionem corporalem eſt coloratum lucidum. 134.n.8.
Obſeſſionis genus duplex eſſe poteſt. 173.n.7.
Obſervare ſomnia ad agnoſcendam corporis valetudinem licite fieri poteſt. 36.n.50.
Obſervare ſomnia eſt prorſus a jure divino vetitum. 38.n.11.
Obſervare ſomnia pro futuris contingentibus eſt ſibi arrogare, quod Dei proprium eſt. 37.n.10.
Obſervatores ſomniorum pro futuro ſciendo ultorem Deum in morte experiuntur. 41.n.15.
Obſervatores cabalarum tempus fruſtra terunt. 60.n.1.
Obſervare cabalas eſt mores corrumpere. 60.n.1.
Obſervatores cabalarum nullo motivo rationabili nituntur, ideoque vere temerarii dicantur. 78.n.4.
Occidere authoritate a Deo obtenta eſt occidere publica authoritate. fol. 13.n.10.
Occiſio injuſta hominis homicidium eſt. 23.n.10.
Occiſio hominis facta publica authoritate non eſt homicidium. fol. 20.n.10.

Occulta, cabala vocari poſſunt. 74.n.13.
Oculus corporeus non poteſt elevari ad videndum Deum. 134.n.8.
Omnia nomina, quamvis ſpecioſiſſima, nullam virtutem naturalem habent. 100.n.3.
Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. 104.n.9.
Omnes creaturæ cujusvis generis, & conditionis a Deo eſſentialem dependentiam agnoſcunt. 113.n.1.
Omne eſt terminus communis juxta dialecticos. 113.n.4.
Omnis compoſitio a cacodæmone omnino excluditur. 111.n.8.
Opera ſi uniantur fidei, maxime cacodæmones formidarent. fol. 186.n.8.
Opera magica inſtruunt cacodæmonis exiſtentiam. 109.n.4.
Opinio docens, Angelos differre numero inter ſe, magis arridet. fol. 135.n.10.
Opinio aſſerens, dari virtutem naturalem in numeris, ut idiſſona fidei eſt habenda. 92.n.14.
Opus ad extra Dei eſt omnino voluntarium, ſecus ad intra. 158.n.9.
Oraculum quid ſit. 12.n.2.
Orare Deum pro re indifferente illicitum eſt. 56.n.23.
Oratio inter cæteros religionis actus adſcribitur. 50.n.1.
Oratione agnoſcimus noſtram inſufficientiam, & inhabilitatem. fol. 50.n.2.
Orantibus promittitur concedi, non abſolute, ſed conditionate, omne quod petitur. 50.n.1.
Oratio quomodo definitur. 50.n.3.
Orationis definitio Damaſceni admittitur. 50.n.3.
Oratio dividitur in publicam, & privatam, & utraque quæ ſit? fol. 50.n.3.
Oranti, ſemota mentis intelligentia, quid Deus dicit. 50.n.4.
Orationes mere vocales in quo ſenſu commendantur a Scripturis. fol. 51.n.5.
Oratio ulterius dividitur, præter alias diviſiones adductas, juxta ſenſum Apoſtoli. 51.n.5.
Oratio ut ſit meritoria, ab homine viatore ex charitate fieri debet. fol. 52.n.7.
Oratio poteſt impetratoria eſſe, & non meritoria. 52.n.7.
Orare cum perſeverantia debemus. 53.n.8.

Oratio facta omnibus circumſtantiis, & requiſitis, infallibiliter à Deo exauditur. 54.n.8.
Oratio noſtra, niſi exaudiatur, adhuc Deo gratias agere debemus. fol. 54
Origenes (ubi bene, nemo melius) textum Apoſtoli explanat. fol. 72.n.6.
Origo cabalæ, meliori modo, exponitur. 70.n.1.
Ordo partium, integritas, & varietas partium ad operis perfectionem exquiruntur. 95.n.18.
Orpheus de Apolline quomodo canit. 90.n.11.
Oſea propheta debebat uxorem ducere labe idololatriæ fœdata. fol. 21.n.10.
Oſea tradidit jus Deus in corpus illius mulieris fornicariæ. fol. 21.n.10.

P

PActum tacitum cum dæmone, quomodo intelligatur. 103.n.7.
Patres quid de futuris loquantur. 144.n.11.
Patres numeris uſi ſunt pro myſteriis ſupernaturalibus. fol. 97.n.20.
Patres tam Græci, quam Latini, ante mundum corporeum cacodæmones creatos fuiſſe autumant. 115.n.3.
Patres in numeris geſta contemplantur. 90.n.12.
Patres explicantes cap. 11. Sapientiæ, nunquam loquuntur de virtute numerorum. 93.n.15.
Paulus Apoſtolus ſcientiam cabaliſticam comprobat. 72.n.6.
Paulus Layman aſſerit, materiam indifferentem à Deo petere licitum non eſſe. 56.n.13.
Peccator haudquaquam eſt dignus Dei eloquio per ſomnium. fol. 25.n.11.
Peccatum naturam non mutat, ſed gratia ſpoliat. 29.n.6.
Peccatum non datur, niſi voluntarium. 123.n.5.
Peccatum carnale à cacodæmonibus committi non poterat. 129.n.9.
Peccatum cacodæmonum fuit mere ſpirituale. 125.n.9.
Peccatum Angelorum fuit amor, & libido cum mulieribus, ita nonnulli

ſom-

ſomniarunt. 126. n.12.
Peccatum nullius natura eſt deſtructivum. 140. n.5.
Peccati conſtitutiva ſunt intellectus cognitio, & voluntatis deliberatio. 136. n.21.
Panormitanus explicat, dubitare in fide. 15.
Phantaſia quomodo definitur. 7. n.8.
Phantaſma quomodo accidat. 12. n.2.
Paſſio, ſive actio quævis hominis ex congerie ſpirituum animalium efformatur. 9. n.12.
Peccatum eſt etiam concupiſcentiæ partus. 172. n.7.
Pelagii ſenſus circa gratiam actualem proſcribitur. 17. n.eod.
Permiſſum a Deo Satan expreſſe obtinuit contra Job. 181. n.4.
Per eſſentiæ agnitionem omnes res & ſecernuntur, & intelliguntur. fol. 107. n.1.
Perſius in ſuo premate quid circa orationem tradit. 55. n.8.
Peſat apud Hebræos eſt noſter ſenſus literalis. 66. n.7.
Petronius Arbiter inquit, quilibet ſomniat, quod exercet. fol. 8. n.9.
Picus Mirandulanus non approbat, ab Angelis, ſed potius a Deo traditam fuiſſe ſcientiam hanc cabaliſticam. 61. n.3.
Picus Mirandulanus ſumma impenſa libros cabaliſticos conquiſivit. fol. 71. n.5.
Philoſophi Hebræi juxta ſcita philoſophica biblia expoſuerunt. 73. n.11.
Philoſophus nemo docuit, dari cauſam phyſicam, habentem duplicem virtutem, unam alterius deſtructivam. 90. n.12.
Philo, aliique docent, Angelos creatos fuiſſe poſt mundum corporeum. fol. 115. n.4.
Pythagorici, & Stoici circa virtutem naturalem numerorum expunguntur. 92. n.14.
Plato docet, nemini licere illiberali quæſtui incumbere. 60. n.1.
Plurimis expoſcentibus futura, eorum eventus caſu accidere valet. fol. 80. n.7.
Plures cacodæmones poſſunt eidem loco correſpondere: 165. n.19.
Plures rationes ferme exiſtentiam cacodæmonum ſuadent. 109. n.4.
Pœna damni, & ſenſus quid ſit. 132. n.6.
Pœna non ſolum inæqualis, ſed etiam locus inæqualis cacodæmonibus accidit. 129. n.2.

Potentia erroris Janſenii circa gratiam eliminatur in concilio. fol. 17. n.eod.
Potentia non adhuc exercita in quodam actu facilius laxatur, quàm illa per exercitium habituata. 5. n.4.
Potentia abſoluta, ſeu extraordinaria poteſt Deus exaudire noſtras preces, & medio ſomnio notionem futuri contingentis nobis præbere. fol. 58. n.15.
Poteſt Deus nobiſcum facere, ſicuti cum Hebræis ex Ægyptiorum bonis, per ſomnia aliorum dominium nobis transferre. 58. n.15.
Potentia permiſſiva, non vero potentia naturali cacodæmones poſſunt. fol. 182. n.5.
Potentia naturalis in actu ſecundo exerceri a cacodæmonibus non poteſt. 182. n.5.
Poteſtas cacodæmonis ſuper genus humanum erat per peccatum, non per creationem. 181. n.4.
Potentiæ ſpiritualis ſubſtantiæ an diſtinguantur inter ſe. 155. n.1.
Potentia cacodæmonum quanta ſit, oſtenditur. 174. n.9.
Potentiis ſuis, inſtar animæ rationalis, cacodæmon gaudet. 139. n.1.
Præter leges ſcriptas, myſteriorum manifeſtationem Deus Moyſi aperuit. 71. n.6.
Præteritum, ſive præſens ſi medio cabalæ pandatur, time ſuperſtitionem. 97. n.21.
Præſumptio non Dei ſomnium ſequitur. 27. n.13.
Præcognitio intellectus, & deliberatio voluntatis circa malum lege vetitum. 41. n.16.
Præceptum in genere orandi nobis datur. 50. n.1.
Preces noſtras Deo Patri in nomine Chriſti Domini porrigere debemus. fol. 53. n.8.
Preces noſtræ debent animæ noſtræ favorem reſpicere, ad hoc ut facilius exaudiantur. 53. n.8.
Phrenetici qui dicantur. 178. n.7.
Precari Deum pro aliena rei dominio transferendo, medio ſomnii, eſt tentare Deum. 58. n.15.
Prima cauſa, quæ ſomniorum obſervationem excuſat, nempe publica quorundam libercolorum de ſomniis agentium venditio, a Divinatoribus affertur. 43. n.2.
Primus conceptus rei, eſt ejus eſſentiam perpendere. 107. n.1.

Principatu, atque ſubjectione cacodæmones inter ſe non gaudent. 131.n.12.
Promiſſiones in Scriptura latæ exaudiendi orantes, non ſunt abſolute, ſed ſub conditione. 50. n.1.
Propoſitiones duæ ſtabiliuntur. 71. n.6.
Propoſitiones damnatæ circa tempus eligendi actum fidei. fol. 15.
Proteſtatio contraria facto nullius penitus momenti eſt. fol. 104. n.8.
Proſcripto toto, adhuc ejus partes proſcriptæ intelliguntur. fol. 34. n.6.
Provinciale Mecliniense concilium declarat divinationem ſuperſtitioſam. 38. n.10.
Pſaltes Regalis a Deo reſponſum obtinuit. 187. n.9.
Puſillanimitas Dei ſomnium non comitatur. 27. n.13.

Q

Qualitas, & quantitas, uti accidentia diſtincta, recentioribus philoſophis negatur. 139. n.2.
Qualitas ſupernaturalis torquens cacodæmones non eſt aliquid ignis. 133. n.8.
Quare a Deo male petamus. 50. n.2.
Quare diabolica ars, cabala quoque nominatur a quibuſdam. fol. 99. n.2.
Quaternarius, ſenarius, & ſeptenarius numerus occultam virtutem habet. 89. n.11.
Quavis data ſomniorum ſcrutatione minime futura noſci poſſunt. fol. 45. n.6.
Quæ ut plurimum ſomniare aſſolemus? 7. n.8.
Quæ proponuntur ab hominibus, rationibus indigent, ut poſſint a nobis amplecti. 44. n.6.
Quæ nobis proſunt ad exercitium virtutum, non debemus reſpuere per orationem. 54. n.8.
Quæ a Deo ſunt expetenda, ſi auxilio dæmonum impetrantur, idololatria ferme eſſe videtur. 101. n.4.
Quæ firmiter credere tenemur. 47. n.7.

Qui-

Qui vivit in æternum, creavit omnia ſimul. 115. n.4.
Qui credit citò, levis eſt corde. 45. n.6.
Quid ſit obſecrari Deum, quid orare, & quid poſtulare. fol. 50. n.5.
Quid eſt operari ſecundum præſentis providentiæ decretum. fol. 57. n.14.
Quid eſt eſſe ubique. 162. n.14.
Quid exprimit eſſe nullibi poſitive. 162. n.14.
Quid ly crucior in hac flamma. 134. n.9.
Quis utens numeris, characteribus, aliiſque ſignis pro futura obtinenda, ſuperſtitioſus eſt. 101. n.3.
Quod adverſatur Religioni, non poteſt præſcribi. 44. n.7.
Quomodo naturaliter ſomnia producuntur ab animalibus ſpiritibus. fol. 7. n.8.
Quomodo de Cœlo cecidiſti Lucifer. 117. n.6.
Quomodo dicatur, cacodæmon intrare in cor hominum. fol. 174. n.8.
Quotuplex eſt modus Bibliam exponendi. 66. n.7.

R

Rabanus librum de numerorum virtutibus compoſuit. fol. 87. n.6.
Rabini, niſi ſceleſti ſint, eorum cabaliſticos libros corrumpere non poſſunt. 19. n.4.
Rabini quamplurimi referuntur. 72. n.6.
Rabini, mutatione literarum, alicujus Scripturæ dictionis ſenſum reconditum pandunt. 65. n.5.
Rationalis creaturæ damnatæ duplex eſt pœna, damni, & ſenſus. fol. 132. n.6.
Redemptoris nomen quare Chriſtus obtinuit. 178. n.1.
Redemptio quid explicat. 178. n.2.
Redemptor pro conductore interdum uſurpatur. 178. n.2.
Redemptoris noſtri Simeoni adhuc Deus locutionem ſuam prætulit. fol. 28. n.11.
Redigere intellectum tenemur in obſequium Sanctæ Fidei. 44. n.8.
Redimere idem eſt, ac liberare. 179. n.2.

Re-

Regula ex caſibus particularibus non naſcitur. 27. n. 12.
Replicatio creaturæ divinitus poteſt contingere. 165. n. 19.
Repugnantia eſſentialis ex adverſariorum objectione luculenter infertur. 90. n. 12.
Reſponſum a cacodæmone datum Cypriano. 186. n. 91.
Res indifferens poteſt ex circumſtantiis fieri bona, vel mala moraliter. 86. n. 13.
Revelatio Metildæ, & Brigidæ Virginum adducitur. fol. 187. n. 9.
Revelatio Divina de extrinſeca ſe habet. 158. n. 2.
Reus factus ſervus pœnæ ingemiſcit delictum. 26. n. 12.
Romanum jus pœnam temere litigantibus ſtatuit. 87. n. 8.

S

Sabato Sancto quid canit Eccleſia. fol. 21. n. 10.
Sabaton, hoc eſt requies. 96. n. 20.
Sacra Scriptura in quovis ex quatuor ſenſibus explanetur, ſemper animæ favorem reſpicit. 91. n. 73.
Sacram Scripturam quis adulteraret, ſi ipſam explicaret præter communes quatuor ſenſus. 104. n. 7.
Sacra Scriptura luculenter cacodæmonum exiſtentiam oſtendit. fol. 104. n. 7. & fol. 108. n. 3.
Sacrificium eſt ſupremus religionis actus. 23. n. 10.
Sacrificio Miſſæ incruenter renovatur paſſio Chriſti Domini. fol. 187. n. 9.
Sacrificium illud in ara Crucis a noſtro quotidiano ſacrificio quomodo differat. 187. 9.
Sadducei negabant ſubſtantias creatas ſpirituales. 108. n. 3.
Samaritanorum oratio non fuit bona. 54. n. 8.
S. Maria ad Nives quando dicta fuit. 28. n. 14.
Sancti adhuc ſomnia fidelibus immittere poſſunt. 19. n. 15.
Sanctus Franciſcus Aſſiſii Innocentio III. immiſit ſomnium. fol. 19. n. 15.
Sanctus Joannes de S. Facundo fuit obſeſſus. 185. n. 7.

Sancti quomodo dicuntur miracula efficere. 176.n.11.
Sanctus Auguſtinus textum Sapientiæ quomodo explicat. 92.n.15.
Sanctus Auguſtinus quid docet. 46.n.7.
Sancti Angeli omnes ſunt in cœlo, ſed cacodæmones non omnes ſunt in inferno. 130.n.2.
Sapientia cacodæmonis tanquam creaturæ, ſuis limitibus afficitur. fol. 142.n.9.
Sapientiores hebræorum, excepto reliquo rudi populo, mediis cabalis dogmata noſtræ fidei agnoſcebant. 62.n.5.
Satisfactio de congruo poterat fieri a creatura. 178.n.1.
Sathanas adverſarium exprimit. 110.n.5.
Scaliger in ſuo Poemate, accidere ſomnia nobis docet. 14.n.finali 14.
Scientia cacodæmonis eſt ferme totius naturæ creatæ, atque facultatum omnium. 141.n.8.
Scientia cabaliſtica eſt factum, & non jus. 70.n.1.
Scientia cabala idem eſt, ac ſcientia receptionis. 70.n.3.
Scientiam ſi per peccatum dæmon amittere debebat, deſtruebatur ſua natura. 140.n.5.
Schola Eliæ Rabini docet, in ſeptimo millenario mundum perire. fol. 89.n.11.
Scriptura numeris uſa eſt ad myſteria ſupernaturalia indicanda. fol. 90.n.12.
Scripturæ non abſolutè, ſed conditionate orantibus promittunt, eorum preces exaudiri. 50.n.2.
Scriptura quid ajunt de Deo, uti creatore. 113.n.1.
Scriptura Sacra temeritatem eliminat mortis pœna. 78.n.3.
Scriptura teſtatur, a Deo cacodæmones creatos fuiſſe. 113.n.1.
Scrutari ſomnia pro futuro ſciendo non eſſe ſuperſtitioſum, docent divinatores. 43.n.4.
Secreta cordis, quæ intelligantur. 146.n.2.
Secreta cordis ſubſunt voluntatis juri. 152.17.
Secretum cordis eſt mentis excogitatio, ſeu ens intentionale. fol. 153.n.18.
Secretum cordis ſolum a Deo, & ab illius cauſa, nempe intellectu, intelligitur. 153.18.
Secreta cordis, niſi manifeſtentur, ab aliis intelligi nequeunt. fol. 156.n.3.

Se-

Secunda ſpecies bonæ cabalæ in mutatione literarum alicujus vocabuli conſiſtit. 64.n.5.
Secunda cauſa, qua ſomniorum obſervationem excuſat, eſt veracitas ſomniorum, quæ a divinatoribus adducitur. 43.n.7.
Sederola, libros ſeculorum exprimit. 73.10.
Senſus pœnam, ſeu ignis ſubjicere cacodæmones ex ſcriptura conſtat. fol. 132.n.7.
Senſus literalis ſacræ Scripturæ eſt ſemper attendendus, dummodo non ſequatur ex eo abſurdum. 144.n.11.
Senſus communis eſt Patrum circa cacodæmonum exiſtentiam. fol. 108.n.4.
Senedrim, dicebantur illi ſeptuaginta ſapientes, quando conciliariter uniebantur. 73.n.8.
Senſus cæterorum circa modum, quo cacodæmones ab igne torquentur. fol. 133.n.3.
Senſus literalis ſacri eloquii, niſi errorem, vel abſurdum habet, uti de de fide habendus eſt. 16.
Septima Synodus factum, non cauſam corporeitatis dæmonis approbat. fol. 110.n.6.
Septuaginta ſapientibus, quibus communicata erat ſcientia Dei voce, ſeptuaginta libros componi mandatum fuit. 70.n.4.
Septuaginta libri cabaliſtici orti fuerunt. 71.n.4.
Serpens, qui Evam decepit, diabolus fuit. 109.n.4.
Serpentes Pharaonis ſuadent cacodæmones eſſe exiſtentes. 109.n.4.
Significata numerorum apta eſſe ad ſcienda futura nonnulli jactitant. fol. 21.n.2.
Significare, ſeu eſſe ſignum, aliud eſt naturale, & aliud ad placitum. fol. 84.n.3.
Significare naturaliter eſt habere connexionem naturalem rei ſignificatæ cum ſigno. 84.n.3.
Signum arbitrarium nullam naturalem connexionem habet cum re ſignificata. 84.n.3.
Signis, & indiciis cacodæmones conjecturare poſſunt internas cogitationes. 152.n.17.
Signa arbitraria variari poſſunt in ſignificato. 84.n.3.
Significatum numeri eſt arbitrarium, non naturale. 87.n.4.

Significare naturaliter, eſt idem penes omnes nationes ſignificare. fol. 86. n.11.
Signa vel crucis, vel alterius rei ſacræ, adhibita adſcienda futura ſuperſtitioſa ſunt. 100. n.3.
Simonis Magi volatus dubitatur ab Henrico Valeſio. 174. n.9.
Synodi quamplurimæ divinationem prohibent. 31. n.8.
Synodus Lateranenſis quid decernit circa creationem entium. fol. 110. n.6.
Socordia eſt ſcrutari contingentia incertiſſima cordis. 41. n.15.
Socrates circa orationem quid tradit. 55.
Solem, & Lunam, & quid ſimile firmare dæmon non poteſt. fol. 79. n.9.
Somnium divinum poteſt eſſe mediate immiſſum, cum ſcilicet mediante divina gratia mens noſtra illuſtratur. 17. n.8.
Somnium poteſt eſſe immediate Dei allocutio. 17. n.9.
Somnium ſi alicui virtuti, & quævis illa ſit, aut alicui legi, & qualibet illa ſit, adverſetur, non eſt a Deo immiſſum. 18. n.eod.
Somnia ſi legibus humanis contrariantur, non ſunt a Deo. 23. n.10.
Somnium ne quidem eſt a Deo, ſi virtutibus theologicis adverſetur. fol. 23. n.10.
Somnia, quæ apponuntur ſeptem donis, & fructibus Spiritus Sancti, non pendet a Deo. 24. n.10.
Somnium ſi opponitur ſtatuto Eccleſiæ, non immittitur a Deo. fol. 24.
Somnium de materia indifferente ne quidem eſt a Deo. 24.
Somnus eſt naturalis proprietas. 1.
Somnus eſt figura mortis, ejuſque frater. 2.
Somnus vel in defectu, & exinanitione, vel detentione animalium ſpirituum collocatur. 4. n.3.
Somnium ex ſomno oritur. 5. n.5.
Somnambuli qui dicuntur. 6. n.5.
Somnia interdum ex cauſa naturali oriuntur. 36. n.10.
Somnia ex corporis conſtitutione adhuc provenire ſolent.
Somnia a dæmone immiſſa deſiderare, aut eis fidem habere, ſuperſtitio eſt. 36. n.10.
Somnia non ſunt cauſa naturalis futurorum. 38. n.10.

Somnia multos errare faciunt. 39. n.11.
Somnia neque eorum natura, neque uti a cauſa extrinſeca immiſſa pro contingente futuro ſciendo,ſcrutari nemo poteſt. 41. n.15.
Somniis ſi nemo uteretur,adhuc daretur inter tot Divinatores ille,cui accidentaliter futurum occurreret. 46. n.7.
Somniis a Deo certe immiſſis poteſt fides dari. 14. n.5.
Somnium a cacodæmone dupliciter poteſt immitti. 30. n.11.
Somnium ſi ſomnianti pios affectus produxerit, poteſt a Deo exiſtimari. 27. n.14.
Somnium mærorem, & timorem internum gignens, a Deo non eſt. fol. 28. n.74.
Spes ſupernaturalis divinam miſericordiam conſequitur. fol. 24. n.10.
Species ſuperſtitionis ſunt omni jure vetitæ. 33. n.6.
Spes, & fiducia ad bene orandum requiruntur. 52. n.8.
Species ſuperſtitionis adducitur. 33. n.6.
Spiritus animales ſomnum producunt. 4. n.3.
Spiritus alii vitales, alii animales appellantur. 9. n.11.
Spiritus vitales cui motui deſerviant? cuique ſpiritus animales? fol. 9. n.11.
Spiritus animales per varias eorum combinationes in phantaſia factas varia ſomnia producunt. 9. n.11.
Spirituum animalium nomine particulæ ſanguinis ſubtiliſſimæ,& puriſſimæ intelliguntur. 10. n.13.
Spiritus quomodo definitur, ſive bonus, ſive malus. 110. n.6.
Spiritus in terra, vel aere maligni detenti,hominibus ordiuntur inſidias. 131. n.4.
Spiritus velocior eſt motu, quam corpus. 166. n.20.
Spiritus mendacii, & fornicationis, qui dicantur. 172. n.6.
Status termini, & viæ ſimul compati non poſſunt. 122. n.4.
Status viæ, & ſtatus libertatis, & indifferentiæ. 123. n.5.
Statum noſtrum a Deo petere optimum eſt. 54. n.8.
Stoici dicebant,rationem vocis eſſe affinem ſono vocis. 85. n.4.
Suarez docet, ſomnium opus pietatis promovens, poſſe conjecturari a Deo. 28. n.14.
Suarez docet,petitionem de re indifferente non poſſe pertinere ad divi-

 num

num cultum. 56. n. 13.

Subjectum ſomni Thomas Willis declarat. 5. n. 3.

Subſtantia ſpiritualis, quamcumque corporietatem excludit. fol. 110. n. 7.

Subſtantia ſpiritualis potentias habet a ſe indiſtinctas. 139. n. 2.

Subſtantia creata materialis non operatur immediate. 139. n. 2.

Subſtantia ſpirituales intellectiva ſibi noxium, quod tale re vera non eſt, apprehendere non poteſt. 133. n. 8.

Subſtantia aliqua dupliciter poteſt dici nullibi, poſitive, & negative. 162. n. 15.

Subſtantia diabolica re vera eſt in loco. 163. n. 15.

Subſtantia cacodæmonis quantum ſpatium loci expoſtulat. fol. 163. n. 17.

Subſtantia finita non poteſt contingere illimitationem. 164. n. 18.

Subſtantia creata replicari pluribus locis non poteſt. 165. n. 19.

Sumere pharmacum, ut ſomnia accidant, aut ipſa ſcrutari poſſint, ſuperſtit. uſum eſt. 40. n. 14.

Superſtitio opponitur religioni per exceſſum. 32. n. 1.

Superſtitio dicitur a ſuperſtatio. 32. n. 1.

Superſtitio quid ſit, definitur juxta ſenſum Apoſtoli. 33. n. 5.

Superſtitioſi Hebræi, veram cabaliſticam artem ſe habere, jactabant. 99. n. 2.

Superbia, ſeu inordinatus appetitus fuit peccatum cacodæmonum. fol. 124. n. 85.

Superſtitio differt a divinatione per ſomnia, ſicut genus a ſpecie. fol. 36. n. 9.

Superſtitio eſt injuriam Deo afferre pro futuris ſciendis ſomnia obſervare. 36. n. 10.

T

Talmud explicat librum dogmata judaica continentem. fol. 74. n. 11.

Talmudici dogmatum profeſſores intelliguntur. 74. n. 17.

Talmudicus liber poſt Chriſti Domini mortem pluſquam centum quinquaginta annos conflatus fuit. 73. n. 11.

Tal-

Talmudica doctrina noſtræ Sanctæ fidei adverſatur. 108. n.4.
Theologus nemo unquam exiſtentiam cacodæmonum negavit. fol. 108. n.4.
Theologi communiter docent, naturæ lumine cacodæmonum exiſtentiam demonſtrari non poteſſe. 108. n.4.
Theologi tradunt regulam ad cognoſcendam ſuperſtitioſam divinationem. 37. n.10.
Theologia myſtica Hebræorum, figuratum, ſeu ſupernaturalem illum ſenſum continet. 64. n.2.
Teitan eſt nomen Antichriſti. 65. n.6.
Temerarius eſt, qui adverſatur ſenſui unanimi Sanctorum Patrum. fol. 117. n.7.
Temerarie timet, qui cacodæmones timet. 187. n.9.
Temerarius eſt, qui utitur ſomniis. 38. n.10.
Temerarius quid ſit, a Cicerone deſcribitur. 77. n.2.
Temerarius eſt, qui ſine juſta cauſa præcepta negligit. 77. n.eod.
Temere operari eſt, ſine ullo motivo rationabili ad operandum moveri. fol. 77. n.eod.
Temporaneus locus cacodæmonum eſt veluti carcer, in quo uſque ad diem finalem incluſi detinentur. 73. n.3.
Tempus longiſſimum actionem intrinſece malam cohoneſtare nequit. fol. 47. n.7.
Tentare quempiam ad peccandum, peccati cauſa eſt. 170. n.5.
Tentationem cacodæmonum eſſe de fide, tantum in genere. 171. n.6.
Tentare Deum eſt ad noſcenda contingentia futura medio ſomnio, ſi fundantur preces, 58. n.14.
Terrena animalis diabolica eſt ſuperſtitio. 33. n.5.
Tertia bonæ Cabalæ ſpecies exponitur. 55. n.6.
Textus Apoſtoli ad Titum quomodo intelligitur. 116. n.4.
Textus quidem Scripturæ circa cacodæmonum pœnam quomodo ſunt intelligendi. 131. n.5.
Textus ille Oſeæ poteſt intelligi pro arte facienda fornicæ. 21. n.10.
Textus cap.11. Sapientiæ quomodo debet explicari. 95. n.18.
Tibullus quid de ſomniis ait. 41. n.15.
Timor de cacodæmonibus non eſt habendus. 173. n.6.
Timor ſeu dubium de cacodæmonis obſeſſione interdum a Deo plectitur. 183. n.7.
Torreblanca, & Langius quid docent de nomine. 100. n.3.

Torqueri ab igne cacodæmones per calorem, & combuſtionem. 134. n.8.
Tropologicus ſenſus, ſeu moralis mores fidelium componit. 91. n.13.
Tridentinum in decreto de peccato originali. 121. n.2.
Triſtitiam quis experitur de bono aliis conceſſo. 125. n.10.
Triſtitia, & internus dolor poteſt eſſe paſſio ſpiritus. 134. n.9.
Tullius quid de felicitate aſſerit. 123. n.7.
Tutelares Angeli non dicuntur hominum miniſtri, ſed ſolum Dei. fol. 169. n.2.

V

Valentia, cæterique DD. docent, temere operari non eſſe, ſine peccati labe. 77. n.2.
Valerius Maximus quid circa orationem dicit, & quomodo fieri debeat, tradit. 55.
Varro quid docet circa Divinationis diviſionem. 34. n.8.
Vaticana Arx ſcelus cabaliſticum pluribus conſtitutionibus, expungit. 102. n.6.
Veneficæ, & ſtregones nobis obeſſe per exercitium actuum fidei non poſſunt. 185. n.8.
Verum uti formale objectum duplex eſt. 140. n.4.
Verum uti verum, vel apparens, eſt objectum formale intellectus. fol. 140. n.4.
Verſus, qui Scripturæ textus exprimunt, offeruntur. 64. n.13.
Veritas pro gratia ſanctificante interdum uſurpatur. 120. n.1.
Verus ſenſus, quo torquentur cacodæmones ab igne, exponitur. 134. n.9.
Vexatus a cacodæmone non eſt obſeſſus. 173. n.7.
Via ſui natura a termino diſtincta eſſe debet. 8. n.8.
Via cacodæmonum unum iſtans fuit juxta Divum Thomam. 123. n.6.
Victi cacodæmones nequidem a tentando deſiſtunt. 170. n.4.
Virtus obedientialis activa admittitur. 133. n.8.
Virtus intellectiva cacodæmonis per immediatam ſui applicationem objecta intelligit. 140. n.3.
Virtus naturalis in actu primo a Chriſto Domino cacodæmonibus ſublata non fuit. 182. n.5.
Virtus cacodæmonum duplex eſt. 161. n.12.
Virtutem naturalem numerorum nunquam Patres, atque DD. excogitarunt. 97. n.29.

Vi-

Viſit per ſomnium quid ſit. 12. n.2.
Viſiones in ſomno effectæ quibuſdam Viris ſanctè viventibus, atque dormientibus. 13. n.4.
Viſio clara Dei beatis tantum eſt debita. 122. n.4.
Vitia noſtra dæmones nominantur a Sanctis Patribus. 172. n.7.
Unitas non eſt numerus, ſed numeri principium. 88. n.5.
Unionem hypoſtaticam appetere non eſt peccatum. 125. n.10.
Unus cacodæmon eſt ejuſdem naturæ cæterorum, nec eſt perfectior cæteris in natura. 137. n.10.
Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia. 140. n.1.
Voces humanæ, ad hoc ut proferri poſſint, corpore ut inſtrumento egent. fol. 160. n.12.
Voces ſignificant ad placitum, non vero naturaliter. 85. n.4.
Voces adhuc, ut ſint ſignificativæ, a publica hominum uſurpatione inveniri debent. 87. n.4.
Voluntas ſequitur intellectum tanquam aſſeclam a ſe indiviſibilem. fol. 155. n.1.
Voluntas cacodæmonis eſt flexibilis, & mutabilis. 155. n.2.
Uſus ipſe ita inolevit in ſcrutandis ſomniis, ut eorum obſervatio ſit reddita licita, uti docetur a divinatoribus. 44. n.5.
Utraque rationalis natura tam Angelica, quam humana a Deo in præſenti providentia ad æternam gloriam ordinata eſt. 121. n.2.
Utraque hæc Divinationis peſtis expungitur. 35. n.8.
Uxor fornicaria Oſeæ precepta, intelligitur de ſpirituali fornicatione. fol. 21. n.10.

Z

Zabarella quoque explicat dubium in fide. 15. n.
Zelo indiſcreto malum per orationem non debemus proximo a Deo petere. 54. n.8.
Zerobabel templum Hebræorum inſtauravit. 71. n.4.

FINIS.

ERRATA		CORRIGE.
Sortius	fol.3. ver.1.	*Sortitus*
poemat	fol.3. ver.10.	*in poemate*
figuraturum	fol.7. ver.10.	figuratarum
diſcriminatura	fol.8. ver.29.	diſcriminatur à
Poemat	fol.7. ver.29.	in poemate
Poemat	fol.8. ver.3.	in ſuo poemate
Sudere	fol.9. ver.3.	*ſuadere*
loquutus	fol.11. ver.6.	loquutos
Unum	fol.11. ver.11.	*Num*
Quæ	fol.14. ver.4.	Quas
literale	fol.16. ver.7.	literalem
Precipi poſſe	fol.21. ver.19.	præcipi in contrarium poſſe
Qua ex	fol.33. ver.10.	Quæ ex
Præſcripta	fol.33. ver.32.	proſcripta
fides	fol.37. ver.24.	fideles
Toto	fol.40. ver.20.	tot
iſta	fol.44. ver.5.	ita
hominibus	fol.61. ver.22.	homines
verborum	fol.66. v.10.& 11.	literarum
revelatum	fol. 66. ver.3.	relatum
difficile	fol.76. ver.4.	nil difficile
exſtremis	fol.79. ver.35.	ex ſtrenuis
furnus	fol.84. ver.20.	fumus
ordinandis	fol.93. ver.9.	ordinantis
omne	fol.131. ver.33.	omnes
ob igne	fol.132. ver.21.	ab igne
prædium	fol.141. ver.15.	præditum
Angelos	fol.157. ver.20.	Angeli
Nequent	fol.160. ver.29.	nequeant
rentur	fol.167. ver.10.	operentur
Apoſtolis	fol.186. ver.ult.	Apoſtolus
primo inſtanti	fol.187. ver.ult.	in primo inſtanti

MAG 2023804

ed by Google